

BİR BAKIŞTA TARİH

TEK SAYFADA ANLATILAN ÖNEMLİ GERÇEKLER, KİŞİLER, KEŞİFLER VE GELİŞMELER

KADINLARIN
OY HAKKI

RUS
DEVRİMLERİ
RMS TITANIC'IN
BATIŞI

Gemide yaklaşık
2.200 kişi vardı

Buzdağının
görülmesiyle
çarpışma arasında
geçen süre...

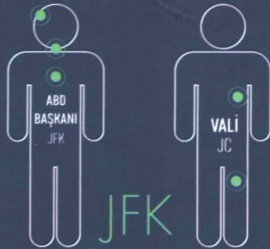
AY'A İNİŞ

AMPULÜN İCADI

D-DAY

ÇIKARMASI

JFK
SUIKASTI

II. DÜNYA
SAVAŞI

SANDRA
LAWRENCE

Bir Bakışta Tarih
Sandra Lawrence

Orijinal Adı: *Instant History*

Nova Kitap - 19

Yayın Yönetmeni: *Tuğçe Nida Gökırmak*

Yayıma Hazırlayan: *Eren Abaka*

Düzeltili: *Ahmet Özel*

Kapak Tasarım: *Hamdi Akçay*

Sayfa Düzeni ve Baskıya Hazırlık: *Mehmet Büyüktırna*

1. Baskı, Ekim 2021, İstanbul

ISBN: 978-625-8489-06-4

Sertifika No: 46603

Türkçe çeviri © Ömer Anlatan, 2021

Tasarım © Welbeck Non-Fiction Limited, 2020

Metin © Welbeck Non-Fiction Limited, 2020

© Nova Kitap, 2021

Kurumsal satış ve işbirlikleri için iletişim adresi: editor@novakitap.com

Nova Kitap™ Penguin Kitap-Kaset Bas. Yay. Paz. Tic. A. Ş.'nin tescilli markasıdır.

Caferağa Mah. Neşe Sok. 1907 Apt. No: 31 Moda, Kadıköy-İstanbul

Tel: (0216) 348 36 97 Faks: (0216) 449 98 34

Kapak, İç Baskı: Deniz Ofset Matbaacılık

Maltepe Mah. Hastane Yolu Sok. No: 1/6 Zeytinburnu-İstanbul

Tel: (0212) 613 30 06 denizmatbaamucellit@gmail.com

Sertifika No: 48625

Sandra Lawrence

BİR BAKIŞTA TARİH

Çeviren
Ömer Anlatan

İÇİNDEKİLER

9 Giriş

ERKEN MODERN DÖNEM

12	KEŞİF ÇAĞI	39	I. CHARLES'IN İDAMI
13	KARA VEBİ	40	ELENA CONARO PISCOPIA
14	AGINCOURT SAVAŞI	41	GÜNEŞ KRALI'NIN SALTANATI
15	RÖNESANS	42	TAC MAHAL
16	AZTEK İMPARATORLUĞU	43	İNGİLİZ RESTORASYONU
17	LEONARDO DA VINCI	44	BÜYÜK LONDRA YANGINI
18	MATBAA MAKİNESİ	45	MUHTEŞEM DEVRİM
19	SİSTİNA ŞAPELİ	46	SALEM CADİ MAHKEMELERİ
20	MARTIN LUTHER	47	JOHANN SEBASTIAN BACH
21	İNGİLİZCE İNCİL	48	AYDINLANMA
22	NICOLAUS COPERNICUS	49	HANOVERLİLER
23	III. RICHARD'IN ÖLÜMÜ	50	GÜNEY DENİZİ BALONU
24	İSPANYOL ENGİZİSYONU	51	CULLODEN SAVAŞI
25	ALTIN KUMAŞ TARLAŞI	52	BAĞIMSIZLIK BİLDİRGESİ
26	BABÜR İMPARATORLUĞU	53	BÜYÜK TUR
27	FERDİNAND MACELLAN	54	DOĞU HİNDİSTAN ŞİRKETİ
28	VIII. HENRY'NİN EŞLERİ	55	İNGİLİZ SANAYİ DEVRİMİ
29	KRALİÇE I. ELİZABETH'İN SALTANATI	56	İNGİLİZ BAHÇE SANATI
30	ŞEKERİN KARANLIK TARİHİ	57	HIGHLAND TASFİYESİ
31	İSKOÇYA KRALİÇESİ MARY	58	WOLFGANG AMADEUS MOZART
32	İSPANYOL DONANMASI	59	BOSTON ÇAY PARTİSİ
33	WILLIAM SHAKESPEARE'İN ESERLERİ	60	AMERİKAN BAĞIMSIZLIK SAVAŞI
34	BARUT KOMPLOSU	61	KAPTAN COOK'UN YOLCULUKLARI
35	KORSANLIĞIN ALTIN ÇAĞI	62	GEORGE WASHINGTON
36	ANA NZINGA	63	İLK FİLO
37	LALE ÇILGINLIĞI	64	FRANSIZ İHTİLALİ
38	MAYFLOWER	65	BENJAMIN FRANKLIN

UZUN 19. YÜZYIL 1789–1914

66	MARIE ANTOINETTE'İN İDAMI	90	BELLE ÉPOQUE DÖNEMİ'NDE PARİS
67	NAPOLYON BONAPART	91	CHICAGO DÜNYA FUARI
68	TRAFALGAR MUHABERESİ	92	DREYFUS OLAYI
69	ROSETTA TAŞI	93	NELLIE BLY'LA DEVRİÂLEM
70	LATİN AMERİKA BAĞIMSIZLIĞININ
KAHRAMANLARI	94	BOKSÖR AYAKLANMASI
71	NAİPLİK	95	OTOMOBİLİN İCADI
72	SON DON FUARI	96	OSCAR WILDE DAVASI
73	WATERLOO SAVAŞI	97	WRIGHT KARDEŞLERİN İLK UÇUŞU
74	FRANKENSTEIN'IN DOĞUŞU	98	KADINLARIN OY HAKKI
75	DEMİRYOLU ÇAĞI	99	THEODORE ROOSEVELT
76	1833 KÖLELİĞİ KALDIRMA YASASI	100	MADAM C. J. WALKER
77	BEAGLE'İN İKİNCİ SEFERİ	101	MACHU PICCHU'NUN KEŞFİ
78	KRALİÇE VICTORIA'NIN SALTANATI	102	GÜNEY KUTBU YARIŞI
79	CHARLES DICKENS NOEL'İ
YENİDEN ŞEKİLLENDİRİR	103	RMS TITANIC'İN BATIŞI
80	BÜYÜK SERGİ	104	PANAMA KANALI
81	AMERİKAN İÇ SAVAŞI		
82	ABRAHAM LINCOLN SUİKASTI		
83	KİTALARARASI DEMİRYOLU		
84	LOUIS PASTEUR VE
MİKROPLARLA SAVAŞ		
85	KARLMARX		
86	1896 YAZ OLİMPİYATLARI		
87	ŞOGUNLARIN SONU		
88	YELLOWSTONE MİLLİ PARKI		
89	AMPULÜN İCADI		

SAVAŞ YILLARI

105	ARŞİDÜK FERDİNAND SUİKASTI	129	GLENN MILLER: İKİNCİ
106	GELİBOLU		DÜNYA SAVAŞI'NIN SESİ
107	SOMME SAVAŞI	130	D-DAY ÇIKARMASI
108	RASPUTİN'İN ÖLÜMÜ	131	AUSCHWITZ'İN KURTULUŞU
109	İSPANYOL GRİBİ	132	ZAFER GÜNÜ
110	RUS DEVRİMLERİ	133	HİROŞİMA
111	BAUHAUS		
112	TUTANKAMON'UN MEZARININ KEŞFİ		
113	ALBERT EINSTEIN		
114	ALKOL YASAĞI		
115	BENITO MUSSOLINI		
116	KONUŞAN RESİMLER		
117	AL CAPONE		
118	WEIMAR CUMHURİYETİ		
119	BÜYÜK BUHRAN		
120	ADOLF HITLER		
121	FRANKLIN D. ROOSEVELT		
122	İSPANYA İÇ SAVAŞI		
123	1936 OLİMPİYAT OYUNLARI		
124	HINDERBURG FELAKETİ		
125	İKİNCİ DÜNYA SAVAŞI		
126	ENIGMA KODU'NUN KIRILMASI		
127	DUNKIRK TAHLİYESİ		
128	PEARL HARBOR SALDIRISI		

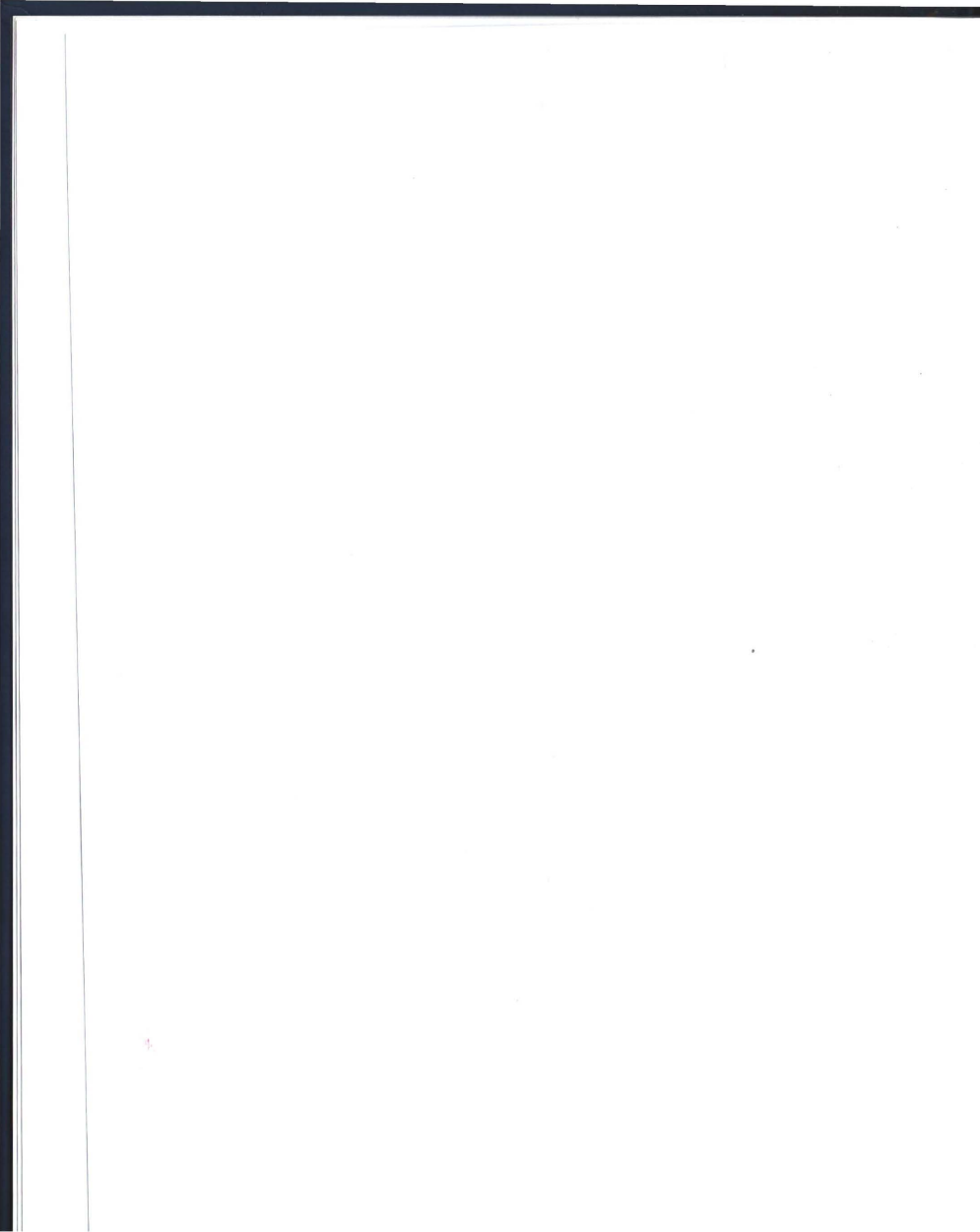
SOĞUK SAVAŞTAN GÜNÜMÜZE

- 134 SOĞUK SAVAŞ
- 135 BAŞKAN MAO VE KOMÜNİST ÇİN
- 136 HİNDİSTAN BAĞIMSIZLIĞI
- 137 MAHATMA GANDHI
- 138 KORE SAVAŞI
- 139 EVEREST'İN FETHİ
- 140 KRALİÇE II. ELIZABETH'İN
TAÇ GİYME TÖRENİ
- 141 AMERİKA KARŞITI FAALİYETLERİ
İZLEME KOMİTESİ
- 142 DÖRT DAKİKADA BİR MİL
- 143 İLK BAŞARILI BÖBREK NAKLİ
- 144 ELVIS PRESLEY
- 145 PELÉ
- 146 UZAYDAKİ İLK İNSAN
- 147 KÜBA FÜZE KRİZİ
- 148 DOĞUM KONTROL HAPİ
- 149 PROFUMO OLAYI
- 150 KÜBA DEVRİMİ
- 151 JFK SUİKASTI
- 152 BEATLEMANIA*

- 153 VİETNAM SAVAŞI
- 154 SİVİL HAKLAR HAREKETİ
- 155 DR. MARTIN LUTHER KING JR.
- 156 MİNİ ETEĞİN YÜKSELİŞİ
- 157 KATHRINE SWITZER'İN
BOSTON MARATONU
- 158 AŞK YAZI
- 159 AYA İNİŞ
- 160 STONEWALL AYAKLANMALARI
- 161 APOLLO 13
- 162 ARAP PETROL AMBARGOSU
- 163 WATERGATE SKANDALI
- 164 PUNK ROCK
- 165 CHALLENGER FELAKETİ
- 166 ÇERNOBİL NÜKLEER FELAKETİ
- 167 BERLİN DUVARI
- 168 NELSON MANDELA
- 169 TIANANMEN MEYDANI KATLİAMI
- 170 HALKIN PRENSESİ'NİN ÖLÜMÜ
- 171 11 EYLÜL

- 172 KRONOLOJİ
- 173 İLERİ OKUMA

- 174 1066'DAN BU YANA İNGİLİZ MONARŞİSİ
- 175 ABD BAŞKANLARI

GİRİŞ

Tarih asla bağımsız değildir. Nadiren bir olaylar zinciridir. Aksine, daha çok yüzyıllar öncesine uzanan ve ilişkisiz konular gibi gözükken bir neden sonuç ağıdır. Resmin tamamını görmenin tek yolu ise geriye çekilmek, nerede ne olduğuna bakmak ve bağlantıları çözmektir.

Örneğin, bu kitabın başlangıcında rasgele bulunuyormuş gibi görünen Keşif Çağı geniş bir konudur. Keşfetme arzusu zaten dolup taşan insan dürtülerinin bir sonucu olmuştur. Bazıları, haritalarında o zamanlar hayali canavarların yaşadığı boş kısımları doldurmak için bilinen denizlerin öte tarafında ne olduğunu –bir şey varsa tabii– bilmek istedi. Belki orada hazineler, baharatlar, yiyecekler ya da fikirler olacaktı. Avrupa'nın nüfusu artmaktaydı; fazladan toprak iyi olurdu. Birçoğu ticaret yapmak istedi, bazıları da yerleşmek. Birkaçı ise fethetmek.

Yeni topraklar, uluslar ve ganimetler keşfedildikçe kıtalararası ticaret dönemi başladı ve bu dönem Avrupa'yı garip sebzelerden baruta kadar egzotik şeylerle tanıştırdı. Matbaa makinesi, haberlerin ve fikirlerin yayılmasına yardımcı oldu. Rönesans, ithal malzemelerle inşa edilen ve yeni bulunmuş servetlerle finanse edilen şaşırtıcı sanat eserlerine ve muhteşem yapılarla sebep oldu. Güçlü özel şirketler lüks malların, ganimetlerin –ve insanların– ticaretini yaparak denizleri dolaştı. Gemi yapımı ile silahlanmadaki bilimsel gelişmeler onlara yardımcı oldu ve çoğunlukla devlet destekli olan, giderek büyüyen korsan bölgeleri onları engelledi. Yeni bulunan kıtaları sömürgeleştirme yarışında Avrupa ulusları bildikleri her şekilde birbirleriyle savaştılar.

Ortadoğu ve Uzakdoğu'daki medeniyetler kendi ağırlarına sahipti, her Sistina Şapeli'ne karşılık bir Yasak Şehir vardı. Aztek İmparatorluğu, İspanyollar gelmeden yüzyıllar önce büyüüp gelişmişti ama bu dünyalar çarpıştı ve yeni ağırlar oluşmaya başladı.

Sömürgeciler kıtaları kendi aralarında bölüştükçe onların dinleri de fethedilen insanlara empoze ediliyordu. Özellikle Katolik Kilisesi daha da güçlendi. Tıpkı İngiltere'deki VIII. Henry Kilisesi gibi, Afrika Magripillerini kendi inançlarından koparana kadar diğerlerine kafa tuttu. Kilise, Yahudi *konversoları* gibi zorla dinini değiştirilenlere güvenmedi, İspanyol Engizisyonu'nu eski ve yeni dünyadan çürümüş ruhların kökünü kazımak için kısıktı. Ne var ki her şey süt liman ilerlemedi; Hristiyanlığın yeni bir yorumu var olan Kilise'ye karşı gelmeye başlamıştı. Avrupalı elçiler Babür ve

Osmanlı imparatorluklarına gönderilseler de Püritenler ve diğer dini hizipler Amerika kolonilerinde yeni bir yaşam arayan Avrupalı kâşiflerin, tüccarların ve istilacıların toplu akınına katıldı.

Doğuya doğru ilerledikçe elçiler daha az başarılı oldu. Kùltürler arasındaki temel anlaşmazlıklar, Şogun yönetimindeki Japonya'nın, kendi kendine yeten Çin'le olan ticaretini ciddi seviyede sınırlandırdı ve yok etti. Bazı kıtalar hâlâ yolunacak kaz konumundaydı. Kaptan Cook tarafından yeni "keşfedilen" Avustralya, hüküm giymiş İngiliz suçlularını yığmak için harika bir alan sağlıyordu. Kölelik hâlâ saraylar, peyzaj bahçeleri ve sanayileşmiş büyük şehirleri besleyen türden bir zenginlik getirerek Avrupa'nın sömürgelerine güç katıyordu.

Avrupa sömürgeleri olgunlaşıyordu. Oralardaki insanlar, egemen ulusların vatandaşlarıyla eşit muamele görmek yerine servet üreticisi olarak kullanıldıklarının farkına varmaya başlamıştı. Aydınlanma'da ortaya atılan fikirlerden ilham alarak ve İngiltere'deki iç savaş ve ardından Fransa'daki devrimden cesaret bularak, daha sonra Amerika Birleşik Devletleri olacak yerden başlayıp birer birer özerklik talep etmeye başladılar.

Bazıları için özgürlük, herkes için özgürlük yönünde yeni bir arzuya sebep olmuştu. Kölelik Amerika'nın birçok yerinde ve diğer yerlerde hâlâ yaygın durumdaydı. Kaldırılma mücadelesi nesiller boyu sürecek ve Amerika Birleşik Devletleri'nde bir iç savaşa sebep olacaktı. Sanayi devrimi olmasaydı bu savaş daha da kanlı olabilirdi. Çiftlik sahipleri, en azından kısmen, zorunlu haldeki el işçiliğini makinelerle değiştirebildiler. İşçi sınıfı şehirlerde ve fabrikalarda taşrada olduğundan çok daha fazlasını üretebiliyordu. Demiryolları malları karadan, buharlı gemiler ise denizden taşıdı ve parası yetecek olanlar için dünyanın her yanından egzotik mallarla geri döndü. Bunu yapamayanlar ise Karl Marx'ınki gibi yeni felsefelere ilgi duydu, yeni bir dünya düzenini savundu: Komünizm. Nüfusun yarısı –kadınlar– daha temel bir şeyi talep etmeye başladı: Oy hakkı.

Buluşlar sıklaştı ve hızlandı – otomobil, ampul, motorlu uçuş. Bunların hepsinin, her zamankinden daha karmaşık olan 20. yüzyıl ağı üzerinde çok derin etkileri olacaktı. Örneğin, uçarak seyahat milyonların dünyayı deneyimlemesine; malların, insanların ve haberlerin taşınmasına olanak tanıdı. Ayrıca zeplinlerden 11 Eylül'e, atom bombalarına kadar savaşın çehresini değiştirdi. İki dünya savaşı çoğu zaman yeni anlaşmazlıkları, bir asrı ya da daha öncesinden gelen kanayan yaralarla birleştirerek eski dünya ülkelerinin yarısının etrafını kuşatmayı başardı. Geri dönen askerler, Kara Veba'dan beri görülmemiş azgın bir salgın olan İspanyol Gribi'ni getirdi ama umut da yeni ilaçlar, keşifler ve yenilikler şeklinde kendini göstermişti. Dünya ikinci bir yıkıcı savaşa girerken bile Olimpiyat Oyunları'nda insan başarısı üzerine rekorlar kırıldı ve bu durum insanların en yüksek dağları, en derin okyanusları keşfetmesiyle yüzyılın geri kalanı boyunca daha iyileri yapılarak devam edecekti.

Küçük ağılar daha büyüklerine dönüştü. Arşidük Ferninand'ın durumunda olduğu gibi, bir kişinin öldürülmesi birçok kişiyi devirebilirdi. Martin Luther King ve Malcolm X ile Sivil Haklar Hareketleri yeni bir amaca odaklanırken, John F. Kennedy'nin suikastının yan sonucu olarak Ay'a bir insan gönderildi.

Bu kitap tarihteki her olayı kapsamaz. Burada bahsedilenlerde bile birkaç yüz kelimeyle son derece karmaşık konuların derinine ulaşamamaktadır. Bu kitabın yapmayı umabileceği tek şey, maddeler hâlinde kolayca sindirilebilecek şekilde dünya ağını oluşturan milyonlarca parçacığın birkaçını göstermektir. Her bir konu büyük resmi görmek için takip etmeye değer olan çarpıcı noktaları vurgulamaktadır. Kalıplar ortaya çıktıkça ve bağlantılar kuruldukça tarihin nedenleri ve sonuçları daha açık hale gelecektir. Başımıza İspanyol Gribi'ni, Tiananmen Meydanı Katliamı'nı ya da Watergate Skandalı'nı neyin getirdiğini anlamak, en azından eski kötülüklerin yeni versiyonlarını nasıl önleyeceğimizi kısmen de olsa bilmemizi sağlar.

KEŞİF ÇAĞI

Uzakdoğu'dan Avrupa'ya giden eski ticaret yolları ağı Osmanlı İmparatorluğu tarafından 1453'te kapatıldığında, Avrupalı tüccarların malları taşımak için yeni yollar bulması gerekiyordu.

ZAMAN ÇİZELGESİ

ERKEN MODERN DÖNEM

1420'lerin ortalarından

1460'a Portekiz Prensi Gemicî Henry güneye ve oradan da Afrika kıyıları boyunca doğuya yelken açan gemi keşif gezilerine sponsor olur ve gittiği yerleri sömürgeleştirir.

1487 Pêro da Covilhã, Mısır üzerinden karada ve denizde Kızıldeniz'e doğru yolculuğa çıkar.

1488 Bartolomeu Dias, Afrika'nın Fırtınalar Burnu'nun etrafını dolaşır ve kıyının kuzeye yöneldiğini fark eder.

1492 Kristof Kolomb, dünyanın etrafını gemiyle dolanıp Doğu'ya ulaştığına inanır; gerçekte Batı Hint Adaları'nı bulur.

1497 İtalyan John Cabot, Newfoundland'i bulur.

1499 İtalyan kâşif Amerigo Vespucci, Güney Amerika'nın kuzey kıyılarını keşfeder.

1500 Pedro Álvares Cabral, Brezilya'yı keşfeder.

1511 Portekizliler, Malakka'da Güney Çin Denizi boğazlarına hükmeden bir üs kurar.

1512 Baharat Adaları'na ve Java'ya ulaşılır.

1553 Kuzeydoğu Geçidi arayışları başlar.

1557 Makao'da bir ticaret limanı kurulur.

1576 Kuzeydoğu Geçidi'ni arayan Martin Frobisher, Frobisher Körfezi'ni keşfeder.

1670 Hudson Körfezi Ticaret Şirketi kurulur.

TİCARETİ YAPILAN MALLAR

BATIDAN DOĞUYA

Develer
Köleler
Atlar
Üzüm asmaları
Kürkler
Bal
Egzotik meyveler
Cam
Kilimler ve halılar
Silahlar

DOĞUDAN BATIYA

İpek
Pirinç
Mücevherler
Kâğıt
Çay
Porselen
Baharatlar
Parfüm
Barut
Fildişi

KEŞFEDİLMEMİŞ TOPRAKLAR

Keşfedilen başka şeylere rağmen haritada hâlâ boş noktalar vardı.

KARA Veba

1348'de Avrupa'yı çoktan kasıp kavuran ölümcül bir hastalığı Britanya'ya getirecek iki gemi Dorset, Melcombe'ye ulaştı. İki yıl içinde İngiltere, İskoçya, Galler ve İrlanda'nın nüfusunun üçte biri öldü.

VEBANIN ROTASI

1330'LARIN SONU

Kırgızistan, Orta Asya'da garip ölümler. İpek Yolu boyunca ölümler yavaş ama istikrarlı bir ilerleme gösterir.

1346

Hastalık söylentileri Avrupa'ya ulaşır.

1347

Veba, Sicilya ve İtalya'ya ulaşır: Floransa'da yaklaşık 100.000 ölüm gerçekleşir.

1348

Paris'te yaklaşık 50.000 kişi ölür.

1348

Veba, İngiltere'den İskandinavya'ya kadar gider.

BULAŞMA

"Veba" üç şekilde ortaya çıkmıştır: ateş, baş ağrısı ve genel bir halsizlik.

Bunlarla da kalmayıp:

HIYARCIKLI

Kolların ve kasıkların altında hiyarcıklar (çıbanlar) görülür.

Çıbanlar kararır ve kokuşur.

ZATÜRELI

Kan kusma
Nefes almada güçlük
Göğüs ağrısı

SEPTİSEMİK

Mide ağrısı
İshal

Hiçbir tedavi olmadığından kurbanlar o kadar hızlı öldü ki çoğu zaman bir köyde ölümlere gömmeye yetecek kadar insan bile kalmazdı. Cesetler ise kokuşmuş, toplu "veba çukurlarına" atılırdı.

ÜNLÜ TEDAVİ YOLLARI

İncir
Yumurtalı sirke
Ravent
Muskroot (ot)
Tatlı kokulu ot ve çiçek demetleri

İSYAN EDEN KÖYLÜLER

Vebadan sonra işçiler az bulunur oldu ve daha güçlü olduklarını hissettiler. 1381'de kişi başına vergi alınma fikri öne sürüldüğünde bu bir Köylü Ayaklanması'nı ateşledi.

SUÇLAMA OYUNU

Vebanın sebebi olarak yüzyıllar boyunca ev sıçanları suçlandı ama bazı uzmanlar hastalığı artık insan parazitlerinin taşıması olabildiğine inanmaktadır.

TATSİZ GERİ DÖNÜŞLER

Veba zaman zaman Londra'ya geri döndü; en kötü salgın 1665'te yaşanmıştı. Hâlâ zaman zaman ortaya çıkmakta, çoğunlukla Afrika'da görülmektedir. Tedavi edilmezse ölümcül olabilir.

AVRUPA GENELİNDE TAHMİNİ 20 MİLYON ÖLÜM

AGINCOURT SAVAŞI

Agustos 1415'te bir İngiliz-Galler ordusu, Fransız Harfleur limanını ele geçirdi. Calais'e doğru yürürken Kral V. Henry, büyük bir Fransız ordusunun, yolunu tıkdığı haberini aldı.

TARİH 25 EKİM 1415

KONUM AGINCOURT, KUZEYBATI FRANSA

SAVAŞA KATILANLAR İNGİLTERE VE GALLER, FRANSA'YA KARŞI

KOMUTANLAR İNGİLTERE KRALI V. HENRY; DREUX KONTU CHARLES D'ALBERT

ORDULARIN TAHMİNİ BÜYÜKLÜĞÜ İNGİLİZ 5000-6000 ASKER; FRANSI 20.000-30.000 ASKER

ARAZI DAR VE ÇAMURLU

SONUÇ İNGİLİZ ZAFER; FRANSI SOYLULARININ ÜÇTE BİRİ ÖLDÜRÜLDÜ YA DA ESİR ALINDI.

SAVAŞ ÖNCESİ

İngiliz ve Galler ordusu aç, yorgun ve dizanteriden mustarıptı. Kimse kazanabileceklerine inanmıyordu. Çarpışmadan önceki gece V. Henry kampları dolaşarak askerlerini cesaretlendirdi, bu olay Shakespeare tarafından ünlü "Aziz Crispin Günü" konuşmasıyla ölümsüzleştirildi.

MODERN SİLAHLAR

İngiliz-Galler okçuları uzmandı, özellikle de uzun yaylar konusunda. Fransızların da uzun yayları vardı ama faydalı olamayacak kadar geride kaldılar.

1599'daki V. Henry oyununda William Shakespeare, İngiliz zaferini ölümsüzleştirdi.

SAVAŞIN HARARETİ

Çoğu asil olan Fransız süvarileri taarruza geçti. İngilizler oklarla yaylı matedişa çararak pozisyonlarını korudu.

Yaralı atlar panığe kapıldı; ağır zırhlı levhalarıyla atların üzerinden düşen biniciler yerden kalkamadı.

Bir Fransız piyade dalgası yere düşen kendi atlarını ve askerlerini ezip geçti, ardından kendileri de çamura saplandı.

İngilizler fidye için düşman askerlerini esir almaya başladılar ama arkadan gelen başka bir Fransız saldırısı, Henry'yi saldırı dengelenene kadar onları ölüm emrini vermeye zorladı.

Fransızlar bunun centilmenlik dışı olduğunu düşündü.

SİLAHLAR

FRANSIZLAR

- İki elle kullanılan kılıçlar
- Güzler
- Haçerler
- Mızraklar
- Sopalar
- Uzun yaylar

İNGİLİZ-GALLER

- Zırh delen oklarla birlikte ağırlıklı olarak uzun yaylar
- Elde taşınan silahlar

RÖNESANS

"Yeniden doğuş" anlamına gelen Rönesans Dönemi'nde klasik felsefe, ilim, bilim, değerler ve en önemlisi sanat alanlarında büyük bir kültürel patlama yaşandı.

TARİHLER KABACA 14. YÜZYILIN BAŞLARINDAN 16. YÜZYILIN BAŞINA KADAR

HÜMANİZM

Hümanizm, kilise tarafından öğretilen her şeyden ziyade dünyevi konulara –insan ruhundan kaynaklananlara– karşı bir ilgidalgası oluşturdu.

FELSEFE

Ortaçağa ait şövalyelik kavramları ve yeni güç politikası biçimleriyle şekillendirilen Antik Yunan ve Roma idealleri, Rönesans hükümdarları için nihai bir klavuz sağlayacaktı: Machiavelli'nin *Prens'i*.

BULUŞ

Matbaa makinesi, yeni fikirler benimsendikçe hem eski –birçok klasik metnin ilk kez ulaşılabilir olmasıyla– hem de yeni fikirlerin bilinen dünyada özgürce yayılmasına olanak tanıdı.

GÜZEL SANATLAR

Rönesans'taki en olağanüstü gelişim, esasen İtalya etrafında ve özellikle de Floransa'da, sanat alanında görüldü. Anatomi yeni ve cüretkâr biçimlerde tasvir edilirken, perspektifin ortaya çıkışı manzara resimlerine can verdi.

HEYKEL

Donatello ve Michelangelo'nun erkek savaşçı David ile ilgili iki heykeli,

Bandinelli'nin *Herkül ve Cacus* heykeli ve Michelangelo'nun *Musa, Pietà* ve *Köleler* heykelleri dünyanın bilinen en güzel eserlerinden bazıları olarak kabul edilmektedir.

BİLİM

Astronomiden kimyaya, fizikten insan vücuduna kadar dünyadaki her şey keşfedilmeyi bekliyordu.

MİMARİ

Rönesans, klasik Roma ve Yunan mimari düşüncelerinin sonradan gelen dekoratif ve modern tasarım kavramlarıyla buluşmasını sağladı. O zamanlarda kimse Brunelleschi'nin Floransa'daki Santa Maria del Fiore katedralinin kubbesini nasıl inşa ettiğini bilmiyordu.

SAVAŞ

Çin'de geliştirilen barut, erken modern dönem Avrupa'sına ulaştı ve 15. yüzyılın ortalarında, el silahları savaşların kurallarını değiştirmeye başladı.

YÜKSEK RÖNESANS

1490'lardan 1527'ye kadar üç büyük sanatçı –Leonardo da Vinci, Raphael ve Michelangelo– baskın hale gelmişti, yine de Botticelli, Titian, Donatello ve Giotto gibi düzinelere isim de ortaya çıkmıştır.

KUZEY RÖNESANSI

Kuzey Rönesansı kısa bir süre sonra, 1400'lerin sonundan itibaren Hollanda, Belçika, Fransa ve İngiltere'de gelişim gösterdi ve Bruegel, Dürer, Holbein ve Van Eyck gibi sanatçılar kazandırdı.

AZTEK İMPARATORLUĞU

Ortaçağ Mezoamerika'sının halklarından oluşan ve İspanyollar tarafından herkeşce bilinen bir şekilde bozguna uğratılmış Aztek İmparatorluğu halen ilgi görmektedir.

ZAMAN ÇİZELGESİ

- 200 Aztekler kuzeyden Meksika Vadisi'ne ulaşır.
- 1325 Tenochtitlan kurulus ve büyük bir köprülerle kanallara şehri hâline gelir.
- 1428 Aztek İmparatorluğu üç halkın ittifakı ve dördüncüsünün yenilgisi sonucu kurulur.
- 1440-69 I. Moctezuma'nın hükümrانlığında Aztek İmparatorluğu en güçlü dönemine ulaşır.
- 1487 Templo Mayor için binlerce insan kurban verilir.
- 1502 II. Moctezuma saltanatı başlar.
- 1517 Bir kuyruklu yıldızın kıyamet alameti olduğuna inanılır.
- 1519 Bir İspanyol istilacı olan Hernán Cortés, Moctezuma'yı esir alır ve öldürür.
- 1521 Cortés, Aztekleri mağlup eder.
- 1522 Tenochtitlan şehri Meksiko olarak yeniden inşa edilir.

YAPILANDIRILMIŞ BİR TOPLUM

Hiyerarşik toplumlarda aileler, *calpulli* denen daha büyük gruplara bağlıydı. Bunlar bir araya gelip en büyüğü Tenochtitlan olan şehir devletlerini oluştuyordu. Diğer şehir devletleri imparatora haraç ödemek zorundaydı.

Dinin Aztek İmparatorluğu'nda önemli bir yeri vardı. Güneş Halkı için ritüeller ve kurbanlar her gün güneşin doğmasını sağlıyordu.

SAYGI DUYULAN VE KORKULAN TANRILAR

Huitzilopochtli – savaş tanrısı

Tlaloc – yağmur ve su tanrısı

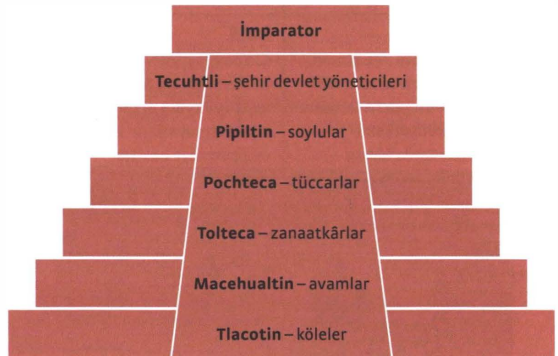
Quetzalcoatl – yaşam ve rüzgâr tanrısı

Tezcatlipoca – gece tanrısı

Chicomocatl – ta rim tanrıçası

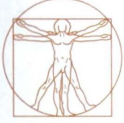

AZTEK GÜÇ PİRAMİDİ

LEONARDO DA VINCI

Rönesans'ın en büyük ismi Da Vinci bilimden matematiğe, resimden buluşlara, heykelden mimariye, mühendislikten tasvirlere kadar her şeyden etkilendi.

Da Vinci için her şey incelenecek, kaydedilecek ve geliştirilecek bir merak kaynağıydı. Dışıyla olduğu kadar insan vücudunun içiyle de ilgileniyordu, ayrıca savaşın sınırlarını sonuna kadar zorlayacak uçma ihtimallerine de ilgi duydu.

BULUŞLAR

Leonardo'nun icatlarının çok azı hayata geçirildi ya da geçirilseydi bile çok azı çalışırdı ama bunları düşünen ilk kişi oydu. Fikirleri arasında uçan makineler, tanklar, otomatik silahlar, paraşütler, dalış takımları, kendi kendine hareket eden arabalar, helikopterler ve hatta bir robot vardı.

MONA LISA

Yapılışı	1503-19
Sergilendiği yer	Louvre, Paris
Malzemesi	kavak ağacı üzerine yağlıboya
Tasvir edilen	Bilinmeyen bir model

SON AKŞAM YEMEĞİ

Yapılışı	1495-98
Konum	Santa Maria delle Grazie, Milano
Malzemesi	Tempera*
Tasvir edilen	Havarileriyle birlikte İsa

KAYIP ŞAHESERLER

Da Vinci, 4,8 metre uzunluğunda bronz bir atlı heykeli üzerinde çok zamanını harcadı. Fakat sonunda bu bronz top dökmek için kullanıldı ve Da Vinci'nin kil modeli kayboldu. Yaşamı boyunca yarım kalan başka işleri de oldu.

ZAMAN ÇİZELGESİ

- 15 Nisan 1452 İtalya, Vinci'de doğar.
- c." 1467 Floransa'da sanatçı Andrea del Verrocchio'dan eğitim alır.
- 1472 Ressamlar loncasına kabul edilir ama teknik ekipman çizimleri yapmaya başlar.
- 1482 Magi'nin Hayranlığı adlı eserini yarım bırakarak dük için çalışmak üzere Milano'ya taşınır.
- 1502 Cesare Borgia için askeri mimar ve mühendis olarak çalışmaya başlar.
- 1513 Papa için çalışmak üzere Roma'ya taşınır ama büyük bir görev alamaz.
- 1516 Kral'ın ilk ressamı, mimarı ve mühendisi olarak Fransa'ya taşınır.
- 2 Mayıs 1519 Amboise, Fransa'da ölür.

* Boya maddesinin tutkalla ya da yumurta akıyla karıştırılması sonucu elde edilen bir boya türü. -çn

** Kıscak c harfiyle ifade edilen Latince "circa" kelimesi tarihlerin yaklaşık olduğunu ifade etmektedir. -çn

MATBAA MAKİNESİ

Hem baskı hem de matbaa 15. yüzyıldan önce de vardı ama bu ikisinin makineleştirilmesi Alman kuyumcu Johannes Gutenberg tarafından yapıldı.

ZAMAN ÇİZELGESİ

- **868** Dünyanın en eski, tamamlanmış ve tarihli basılı kitabı olan *Elmas Sutra*, tahta basma kalıbı kullanılarak yedi tane yapılır.
- **11. yüzyıl** Çinli zanaatkar Bi Sheng pişmiş kilден taşınabilir bir tür yaratır.
- **c. 1400** Johannes Gutenberg doğar.
- **1439** Bir dava Gutenberg'in matbaa makinesi üzerinde çalıştığını ortaya çıkarır.
- **1454-5** Avrupa'nın ilk basılı kitabı olan Gutenberg incili basılır.
- **1473** *The Recuyell of the Histories of Troye* İngilizcede basılmış ilk kitaptır.
- **1476** William Caxton, Londra'da Chaucer'in *Canterbury Hikâyeleri* ve Malory'nin *Arthur'un Ölümü* adlı eserleri de dahil olmak üzere 100'den fazla kitap basan bir matbaa kurar.

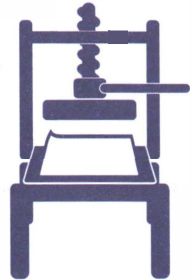

Ksilografi (tahta basma kalıpları) baskısı Çin'de ve Kore'de yüzyıllardır kullanılıyordu. Bu yöntem, insanların kopyalama hatalarını ortadan kaldırıyor veki kitap oluşturmaya hızlandırıyordu ama kalıplar hızlıca aşınıp yıpranıyordu.

BEZİR YAĞI VE İS
Gutenberg'in mürekkep tarifinin temel malzemeleri

Gutenberg tahta basma kalıplarını "taşınabilir biçimlere" –tek tek, büyük ve küçük harfler ile noktalama işaretleri– böldü. Şarap, zeytinyağı ve kâğıt baskılarında kullanılan sıkıştırma tasarımlarını uyarladı ve basınç altında çökmeyen biçimlendirilebilir bir metal alaşım üretti.

GUTENBERG İNCİLİ

48 Gutenberg incili'nin bilinen kopyalarının sayısı.

42 Kitaptaki sütunlarda bulunan satır sayısı, bu yüzden ona **42 satırlık** incil de denir.

Matbaa makinesi, kitap üretimini nispeten ucuz ve hızlı hale getirerek Batı edebiyatının hızla yayılmasına yol açtı.

SİSTİNA ŞAPELİ

Sistina Şapeli'nin tavanı muhteşem sanat eserlerinden biridir ve Adem'in Yaratılışı detayı, Leonardo'nun Son Akşam Yemeği'yle birlikte dünyanın en çok çoğaltılan resimlerinden biridir.

ONARIMI PAPA IV. SIXTUS TARAFINDAN, 1477-80

KONUM APOSTOLİK SARAY, VATIKAN

TAVAN GÖREVLENDİRMESİ PAPA II. JULIUS TARAFINDAN

RESMEDİLMESİ 1508-12

SANATÇI MICHELANGELO BUONARROTI

ÖLÇÜLERİ 40,2 METRE UZUNLUĞUNDA, 13,4 METRE GENİŞLİĞİNDE, 20,7 METRE YÜKSEKLİĞİNDE – İNCİL'DE GEÇEN KUDÜS TAPINAGI İLE AYNI ÖLÇÜLERDE

Çatıya resim yapması istendiğinde **Michelangelo**, **Papa'nın** lahti üzerinde çalışıyordu. Kendisini bir heykeltıraş olarak görüyor ve görevi almak istemiyordu ama reddedemedi. Mihrap duvanı döşemesine *Kıyamet Günü*nü yapmaya döndü fakat karanlık, gerginlik ve yoğunluk görme duyusuna kalıcı olarak zarar verdi.

Orijinal tavan **Matteo d'Amelia** tarafından yapılan bir gece göğü tasviri bulunuyordu.

FRESK

Duvar resimleri boyaların nemli alçıya uygulandığı, fresk tekniği kullanılarak yapıldı.

DUVARLARA ŞU SANATÇILAR TARAFINDAN RESİMLER YAPILMIŞTIR:

- Biagio d'Antonio
- Sandro Botticelli
- Pietro Perugino
- Domenico Ghirlandaio
- Bartolomeo della Gatta
- Luca Signorelli

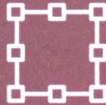
ERKEN MODERN DÖNEM

SAYILARLA SİSTİNA ŞAPELİ

Ortadaki

9

panoda *Yaratılış Kitabı*'ndan sahneler tasvir ediliyordu; Papa havarileri istemişti ama Michelangelo onu ikna etti.

Resim yapılan yüzey alanı

1.110 METRE KARE

Tasvir edilen resim

300 +

Günlük ziyaretçi

25.000,

yılda 5 milyon

1.564

İncir yapraklarıyla kaplı çıplak figür

MARTIN LUTHER

Ortaçağ Katolik Kilisesi bütün hükümdarlardan daha zengin ve daha güçlüydü. Birçoğuna göre de yozlaşmış durumdaydı. Bu durum bir Alman keşişin canına tak etti.

ZAMAN ÇİZELGESİ

ERKEN MODERN DÖNEM

- 1483 Martin Luther, Saksonya, Eisleben'de doğar.
- 1501 Hukuk okumaya gönderilir.
- 1505 Okulu bırakır ve keşiş olur.
- 1507 Endüljans bedelleri (papalık afları) hızla artar.
- 1510 Katolik Kilisesi'nin yozlaşması karşısında çok yaşayacağı Roma'ya hac ziyaretinde bulunur.
- 1512 Wittenberg'te Üniversite Dekanı olur.
- 31 Ekim 1517 *Doksan Beş Tez*'ini sunar ve sapkınlıklara suçlanır.
- 1519-20 Kilise'ye saldırmaya devam eder.
- 1520 Bir papalık bildirisi Luther'i aforoz edilmekle tehdit eder; cevap olarak *Against the Execrable Bull of Antichrist* adlı eserini yayımlar.
- 1521 Luther, ruhban sınıfından olmayanların okuyabilmesi için Yeni Ahit'i Almanca'ya çevirir.

SATILIK KURTULUŞ

Papalık, "endüljansları" satın alan kişinin ruhunun cennet ve cehennemin orta noktası olan **arafa**ta geçireceği süreyi azaltıyordu.

LUTHER'İ KİLİSENİN HATALI OLDUĞUNA İNANDIRAN ŞEY NEYDİ?

Luther, İncil'deki bir pasajdan alıntı yaptı, "Doğrular imanla yaşayacaktır." Bunun, **gerçek inancı bir kişinin kilisenin günah çıkarmasına, endüljanslara, oruç tutmaya da dua etmeye ihtiyacı olmadığını** kanıtı olduğuna inanıyordu.

DOKSAN BEŞ TEZ

Luther, Papa'nın araf üzerinde herhangi bir etkisi olduğunu reddederek endüljans sistemini eleştirirdi.

Efsaneye göre Luther, endişelerini Wittenberg'deki **Kale Kilisesi'nin kapısına çiviledi**. Bunun kopyaları da yeni çıkmış matbaa makinesinin kullanılmasıyla iki hafta içinde Almanya'nın her yerine yayıldı. İki ay sonra bu kopyalar tüm Avrupa'ya dağılmaya başladı.

Kutsal Roma İmparatoru V. Charles, Luther'in tutuklanmasını istedi. Luther saklanırken "Şövalye George" kılığına girip **Yeni Ahit'i Almanca'ya çevirdi**. Reform başlamıştı.

* (İng.) Deccal'in Menfur Fetvasına Karşı. -çn

İNGİLİZCE İNCİL

Hâlâ Latinceyken İncil birçok insan için tam bir sırdı ve Katolik Kilisesi böyle olmasından memnundu. William Tyndale, onun herkes için erişilebilir olması gerektiğine inanıyordu.

ZAMAN ÇİZELGESİ

- c. 1494 William Tyndale doğar.
- c. 1521 Tyndale rahiplik unvanı alır; İncil'i İngilizceye çevirmek için Londra'ya taşınır; bu Kilise öğretilerine tamamen aykındır ve kendisini tehdit altında hisseder.
- 1524 Tyndale, İncil'i Almancaya çeviren Martin Luther'den yardım istemek için Almanya'ya taşınır.
- 1525 Tyndale'in Yeni Ahit çevirisi tamamlanır ve Köln'de basılır; kopyaları gizlice İngiltere'ye sokulur.
- 1529 Tyndale sapkınlıkla suçlanır ve saklanır.
- 1534 Tyndale'in, Kral VIII. Henry'nin Papa'yla aralarının bozuk olmasının kendisini güvende tutacağı yönünde yanlış bir inancı vardır ve Antwerp'e taşınır.
- 1536 Tyndale ihanete uğrar, tutuklanır, hapse atılır ve idam edilir.
- 1539 VIII. Henry fikrini değiştirir, İngilizce Yüce İncil'in kilise ayinlerinde okunmasına izin verir.
- 1557 Cenevre İncili yayımlanır, Püritenler arasında yaygın hale gelir.
- 1611 Kral James versiyonu standart İncil hâline gelir.

KİLİSE NEDEN İNGİLİZCE İNCİL'E KARŞI ÇIKTI?

Sadece âlimler ve ruhbanlar Latince okuyabiliyorken Kilise aşırı dindar toplum üzerinde tam bir hâkimiyete sahipti. Herkes İncil okuyabilseydi güçlerini kaybedeceklerdi.

İDAM

Bir kâfir olarak Tyndale kazığa bağlanıp yakıldı. Önce boğulmasına izin verildi.

YÜCE İNCİL

VIII. Henry'nin versiyonu, Tyndale'in çalışmalarının çoğunu temel aldı ve **sakıncalı ilan edilen temel pasajlar değiştirildi.**

KRAL JAMES İNCİLİ

Kral James İncili, diğer bir deyişle Onaylanmış Versiyon, halen İngilizcedeki en güzel edebiyat eserlerinden biri olarak kabul edilmektedir. Kırk yedi İngiliz Kilisesi âlimi tarafından 1604'te çevrilmeye başlandı.

NICOLAUS COPERNICUS

Genel geçer bilgiye meydanokuyan Nicolaus Copernicus Dünya'nın, evrenin merkezi olmadığını iddia etti.

ZAMAN ÇİZELGESİ

- 19 Şubat 1473 Copernicus, Polonya Thorn'da doğar.
- 1491 Krakow Akademisi'ne girer.
- 1496 Hukuk okumak için İtalya'ya seyahat eder.
- 1503 Polonya'ya döner ve bir astronom olarak tanınmaya başlar.
- 1508-13 "Küçük Yorum" anlamındaki *Commentariolus* eserinde gezegensel hareket teorilerini özetler.
- 1514 Takvimi modern hale getirmek isteyen Papa, Copernicus'a danışır.
- 1530 Başyapıtı olan *De Revolutionibus Orbium Coelestium Libri VI* tamamlanır.
- 1543 *De Revolutionibus* yayımlanır, bundan kısa bir süre sonra Copernicus ölür.
- 1616 *De Revolutionibus*, Katolik Kilisesi tarafından yasaklanır.

Copernicus'un coğrafya ve astronomiye olan ilgisi Bolonya'da bir matematik profesörüyle birlikte kalırken başladı.

Copernicus'un çoğu zaman "Güneş merkezli" olarak adlandırılan teorisi, **gezegenlerin sabit bir konum etrafında döndüğünü** öne sürüyordu: **Güneş**. Dünya'nın günde bir kez kendi eksenini etrafında döndüğünü, **Güneş'in etrafında dönmesinin ise bir yıl sürdüğünü** hesapladı.

Commentariolus, Copernicus yaşarken yayımlanmamıştı ama Papa VII. Clement'in merakını uyandıracak etkileyici dersler verdi.

De Revolutionibus Orbium Coelestium Libri VI, **Göksel Kürelerin Devrimleri Üzerine** adıyla çevrildi.

Copernicus'un yaşamı boyunca Katolik makamlarıyla iyi bir ilişkisi oldu ve onların kitaba gösterdikleri ilk tepkiler çelişkilidir. **Martin Luther**'in de arasında bulunduğu Protestanlar onun teorilerini **hemen reddettiler**.

YEŞU 10:10-15

Kilise itirazını, Yeşu'nun **Güneş'e ve Ay'a sabit kalma emri** verdiği bir İncil pasajına dayandırdı.

Copernicus'un çalışması, Galileo'nun Roma Engizisyonu'nda yargılanmasından sonra **yasaklandı**. **1845'e kadar** yasaklı kitaplar listesinde kaldı.

* [Kısa yorum] devrimci güneş merkezli evren teorisinin erken bir versiyonunun kısa taslağıdır. -yhn

III. RICHARD'IN ÖLÜMÜ

Shakespeare'in kötü adamı, savaşta ölen son İngiliz kralı ve son zamanlarda "otoparktaki kral" olarak bilinen III. Richard birçok insan için çok şey ifade etmektedir.

ZAMAN ÇİZELGESİ

- 1452 York Hanedanı'nın küçük oğlu olarak dünyaya gelen Richard, kısa zaman sonra Güller Savaşı'nda Lancaster Hanedanı'yla kanlı bir iç savaşa girecekti.
- 1461 Richard'ın ağabeyi Kral IV. Edward olurken kendisi Gloucester Dükü yapılır.
- Nisan 1483 Edward beklenmedik bir şekilde ölür; Richard, Edward'ın on iki yaşındaki oğlu V. Edward'ın koruyucusu olarak ilan edilir.
- Yaz 1483 Richard kendisini kral ilan eder, taçsız çocuk kral ve kardeşi ortadan kaybolur.
- Ağustos 1485 Lancaster Hanedanı'ndan Henry Tudor bir orduyla Milford Haven'a gider.
- Ağustos 1485 Richard, Leicestershire, Bosworth'ta Henry Tudor'un karşısına çıkmak için birliklerine bizzat önderlik eder, atı yoktur ama kol kuvvetiyle savaşmaya devam eder.

Richard arbedede öldürülür.

Henry Tudor, VII. Henry'ye taç giydirir.

KÖTÜ KRAL RICHARD

William Shakespeare, Richard'ı kötü adam olarak tasvir etmek için her türlü gerekçeyle sahipti – karakteristik Shakespeare hükümdarı olan Kraliçe Elizabeth, muzaffer Henry Tudor'un soyundan geliyordu.

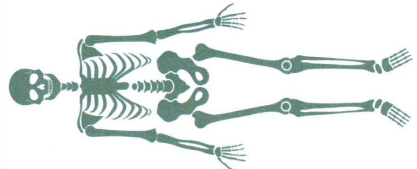
KULEDEKİ PRENSLER

İki prens Richard tarafından Londra Kulesi'nde öldürüp öldürülmediğine dair halen görüş ayrılıkları vardır.

KRAL III. RICHARD

Richard, o günün standartlarına göre iyi bir kraldı ama muhalifler yine de ona karşı çıkıyordu.

Arkeologlar, 2012'de Leicester otoparkının altında bir iskelet keşfetti. Radyokarbon tarihleme ve DNA yöntemleri bedenini Richard'a ait olduğunu ispatladı ve 2015'te Leicester Katedrali'ne, onuruna yakışır bir şekilde yeniden gömüldü.

İSPANYOL ENGİZİSYONU

Ortaçağ Katolik Kilisesi, Hristiyanlığa geçen Yahudi halkından son derece şüpheliydi. Hristiyanlık samimiyetini kontrol etmek için kullanılan yöntemler dünyada bilinen en uç yöntemler arasındaydı.

TARİHLER 1478-1834

ÖLÜMLER SÜRECİ GİZLİ TUTULDUĞU İÇİN BİLİNİYOR; TAHMİNİ
30.000-300.000

KONUM İLK OLARAK İSPANYA SONRA AVRUPA, KUZEY
AFRİKA, GÜNEY AMERİKA VE HİNDİSTAN

KONVERSOLAR

1391'de Sevilla'daki

Yahudi karşıtı
soykırımlardan sonra birçok Yahudi
zoraki bir şekilde Hristiyanlığa
geçti ama kendi inançlarını gizlice
uygulamakla suçlandılar.

EXIGIT SINCERAS DEVOTIONIS AFFECTUS*

“Hakiki adanmışlık gereklidir”
olarak tercüme edilen Papa
Sixtus'un 1478'deki papalık
bildirisi. Özellikle konversolar
hedef alındı ama büyüücü, dine
küfreden, iki eşli, Müslüman
ya da Protestan olduğundan
şüphelenilen insanlar da
araştırıldı.

TOMÁS DE TORQUEMADA (1420-98)

“Tanrı'nın Tazıları” olarak bilinen
tüm Dominik rahipleri arasında
Büyük Engizitör Torquemada en
tepedeki kişiydi. Engizisyon'un
araştırmalarını, sorgularını ve
cezalandırmalarını bir sisteme
bağladı.

YARGI

Hapise geçen aylardan
sonra konversolar suçlarını
itiraf etmeleri için gizli bir

* (Lat.) Hakiki Adanmışlık Gereklidir. -yhn

AUTO-DA-FÉ

Mahkûmların halk
tarafından cezalandırıl-
maya maruz kaldığı,
ritüelleştirilmiş “inanç
Yasaları”.

28 MAODE

Torquemada hükmüyle
bireysel olarak itham
edilebilecek suçlar.
Herkes isimsiz bir
şekilde herhangi birini
suçlayabiliyordu.

C. 2.000

İnsan, Torquemada
hükmüyle kazığa
bağlanıp
yakıldı.

ÖLÜM

Ellerine kan bulandırmak
istemeyen kilise, “suçlu”
kişileri idam edilmesi için
dini olmayan makamlara
teslim etti.

mahkemeye sürükleniyordu.

Neyle suçlandıkları kendilerine
söylenmiyordu.

İŞKENCE

Resmi olarak “son çare” olan
işkenenin kan döken biçimlerine
izin verilmiyordu. Kullanılan
yöntemler arasında şunlar vardır:

- Kelebek vidaları
- Toca (su işkenesi)
- Akkor halindeki kerpetenler
- Gergi
- La garrucha (bileklerden asılma)

Mülke el koyma rutin bir
uygulamaydı.

Kurbanlar cezalarına göre kıyafetler
giyiyordu:

SANBENITO

Üzerinde kırmızı bir haç olan sarı,
sivri uçlu, düğümlü ipleri olan
şapka = halka açık kırbaçlanma

İpteki düğüm sayısı = vurulacak
kırbaç sayısı

SAMARRA

Şeytan çizimleri; kurbanın etrafı
alevlerle sarılı = kazıkta yakılma

FUEGO REVOLTO

Ters duran alevler = ateşte
ölümünden kurtuluş

ALTIN KUMAŞ TARLASI

Haziran 1520'de İngiltere Kralı VIII. Henry, Fransa Kralı I. Francis'le Calais yakınlarında bir araya gelir. Ortaya serilen Rönesans zenginliği tarihin en göz alıcı partilerinden birine dönüşür.

TARİH 7-24 HAZİRAN 1520

KONUM CALAIS, FRANSA

EV SAHİPLERİ İNGİLTERE KRALI VII. HENRY VE
FRANSA KRALI I. FRANCIS

KATILIMCILAR 6.000 FRANSTZ, 6.000 İNGİLİZ

TEMA ALTIN

KIYAFET KURALI ŞAFAFATLI

SONUÇ İKİ EZELİ DÜŞMAN ARASINDA BARİŞ - YAKLAŞIK ÜÇ
YIL BOYUNCA

GEÇMİŞ

Habsburglu V. Charles bir imparatorluk kurmuştu ve doğudaki Osmanlılar da Avrupa'ya baskı yapmaktaydı. Fransa'ya kıyasla İngiltere küçük bir gücü ama yine de potansiyel olarak değerli bir müttefikti. Kudretli din adamı Kardinal Wolsey bir toplantı düzenledi.

KRALLAR

Francis ve Henry'nin çok ortak yönü vardı. İkisi de 20'lerinde, uzun boylu, yakışıklı ve atletikti, ayrıca savaşlar kazanmışlardı, hem avlanmayı hem de sanatı seviyorlardı ve gözleri kadınlardaydı. Birbirlerini merak ediyorlardı.

ZENGİNLİK

Evler, saraylar ve hatta Westminster Manastırı'ndaki kaplamalar ve mücevherler, duvar halıları ve Türk kilimleri elden çıkarıldı. İnsanlar altınla dokunmuş bir kumaş giyebilme için topraklarını ipotek ettirdiler. Sergilenen aşırı bolluk bu etkinliğe adını verdi.

GÖSTERİLER

- Mızrak dövüşü
- Kılıçla mücadele
- Okçuluk
- Güreş
- Müzik
- Ziyafet

Her bir etkinlik güç dengesi için dikkatlice planlanmıştı. Krallar, zayıf oldukları için değil, sadece istedikleri için barış yaptıklarını kanıtlamak istiyordu. Pazar günü her bir kral diğerinin kraliçesiyle yemeyedi.

KARŞILAŞMA

Krallar sanki savaştaymış gibi atlarını birbirlerine doğru sürdüler. Son anda atlarını döndürdüler ve kucaklaştılar. İngilizler şarap çeşmelerini doldurmak için 150.000 litre kırmızı şarap getirdi. İngiliz menüsü: 9.100 pisibalı, 7.836 mezgit balığı, 5.554 dilbalığı, 2.800 kerevit, 700 yılan balığı, 3 musur ve 1 yunustan oluşan balık servisi.

KONAKLAMA

Fransa astronomik sembollerle dekore edilmiş 400 altıncağır kurdu. İngilizler tuğladan ve boyanmış kumaştan oluşan devasa, geçici bir saray inşa etti. Klasik sütunları, cumbaları ve çeşmelerinin yanında her biri 90 metre yüksekliğinde dört kaidesi vardı.

1.500 KM
Henry'nin
sarayındaki
saydam cam
miktarı.

BABÜR İMPARATORLUĞU

Kuzey Hindistan ve Pakistan üzerindeki Babürler, kültürde, mimaride ve bir nebze de olsa dini hoşgörüde eşi benzeri görülmemiş ilerlemelere sebep oldu.

ZAMAN ÇİZELGESİ

- 1526 Babürlüler, Kuzey Hindistan'ın çoğunu kontrol edebilmek için Delhi'nin Türki Gur Sultanı'nı esir alır.
- 1529 Uttar Pradeş ve Bihar, imparatorluğa katılır.
- 1540 Babür'ün oğlu Hümayun, oğlu Ekber kendisine eski konumunu geri verene kadar kısa süreliğine imparatorluğu kaybeder.
- 1605 Ekber öldüğünde imparatorluk Afganistan'dan Bengal Körfezi'ne, Gujarat'tan Dekan bölgesine kadar genişlemiştir.
- 1632 Tac Mahal çalışmaları başlar.
- 1707 Evrengzib öldüğünde imparatorluk en geniş sınırlarındaydı ama ortada fikir ayrılıkları vardı.
- 1748 Hindu Marathalar, Muhammed Şah'ın ölümünden sonra Kuzey Hindistan'ı istila eder.
- 1803 Delhi, İngiliz kontrolü altına girer.
- 1857 Son Babür olan II. Bahadır Şah, Hindistan Ayaklanması'ndaki payisebebiyle sürgüne gönderilir.

BÜYÜK İMPARATORLAR

BABÜR

1483-1530

Bir tarafta Timur ve diğer tarafta Cengiz Han'ın soyundan gelen Babür için liderlik kaderinde vardı. Onun hükümdarlığı altında Hindulara hoşgörüldü davranıldı ve kölelik azaldı.

HÜMAYUN

1508-56

Zayıf bir imparator olan Hümayun yine de sanatı korudu, hatta uygulayıcısı oldu.

EKBER

1542-1605

Kendisi Müslüman olan Babür'ün torunu dünyanın diğer dinlerine karşı büyük bir ilgi duydu. Saltanatında, edebiyat, sanat ve müzik kültürünü teşvik etti.

ÇİHANGİR

1569-1627

Her zaman seferdeymiş gibi görünse de Cihangir babasının saltanatından kalan sanat kültürünü sürdürdü.

ŞAH CİHAN

1592-1666

İnşa tutkusu olan bir adam – özellikle Tac Mahal.

EVRENGZİB

1618-1707

Bir asker olan Evrengzib, babasını tahttan indirdi ve Bijapur ile Golkonda'yı topraklarına kattı ama dini olarak hoşgürsüz biriydi ve sanatı önemsemedi.

FERDINAND MACELLAN

Portekizli denizci Ferdinand Macellan, Pasifik Okyanusu'nu geçen ilk Avrupalı komutandı. Olaylar farklı şekilde gelişmiş olsaydı dünyanın etrafını gemiyle dolaşan ilk kişi de o olacaktı.

ZAMAN ÇİZELGESİ

1480 Ferdinand Macellan,
Kuzey Portekiz'de doğar.

1511 Malakka'yı ele
geçiren filodadır (Malay
Yarımadası'nda)

1513 Bir çarpışmada
bacağından yaralanır, bu
onda kalıcı bir aksama
bırakır.

1517 Portekiz Kralı'yla araları
açılır ve Kral I. Charles
(daha sonra Kutsal Roma
İmparatoru olacaktır) için
çalışmak üzere İspanya'ya
yolculuğa çıkar.

1519 Atlantik'e yelken açar.

1520 Geçişe izin veren bir
boğaz keşfeder, buraya
sonra onun ismi verilir.

1521 Guam'a ve sonra
Filipinler'e ulaşır.

1521 Rakip kabile reisleri
arasındaki bir savaşta
öldürülür.

1522 Bask Juan Sebastián del
Cano, İspanya'ya dönüş
yolculuğunu tamamlar.

İspanyollar,
Endonezya
Baharat
Adaları'nın,
dünya çevresinde
yeterince uzağa
yelken açıldığı
takdirde, BATI'da
olduğunu
kanıtlamak
istediler.

Macellan,
Güney Amerika
üzerinden
DOĞUYA
doğru bir geçiş
bulacağına
inanıyordu.

Del Cano'nun
armasına *Primus
circumdedisti me*
—"bana tur attıran
ilk sensin"— ifadesini
eklemesine izin
verildi.

İspanyol denizciler bir
"düşmanın" yolculuğa
liderlik etmesinden
memnun değildi ve açlık
ile hastalık, durumu
daha da kötüleştiriyordu.
Ayaklanma başladığında
Macellan tarafından
acımasızca bastırıldı.

5

İspanya, Sanlúcar de
Barrameda'dan yelken
açan gemiler

3

Macellan Boğazı'nı
geçen gemiler

1

İspanya'ya başarılı bir şekilde
dönen gemi

VIII. HENRY’NİN EŞLERİ

VIII. Henry tahta bir erkek varis vermek için, *Üstünlük Yasası’nı* çıkarmak, kendisini İngiliz Kilisesi’nin başı ilan etmek, manastır sistemini feshetmek ve kendisine boşanma hakkı verecek yeni bir Canterbury Başpiskoposu atamak da dahil olmak üzere olağanüstü çabalar gösterdi.

ARAGONLU CATHERINE

1485-1536

Catherine, 1501’de Henry’nin ağabeyi Arthur’la evlenmişti ama kısa bir zaman sonra Arthur öldü ve böylece Henry, Catherine’le kendisi evlendi. Catherine üçü erkek olmak üzere altı çocuk dünyaya getirdi ama sadece biri, Mary, hayatta kaldı. 1527’de Henry bir fesih işlemi başlattı. Bunlar oldukça aşırı hale geldi ve İngiliz Kralı’nın Roma’daki Papa’dan ayrılmasıyla sonuçlandı.

ANNE BOLEYN

C. 1507-36

Ocak 1533’te Henry, sadece bir kral metresi olmayı kabul etmeyen Anne’le evlendi.

Anne sadece bir kız çocuk verebildi – geleceğin Kraliçe I. Elizabeth’i. Ancak Henry, Anne’den bıktı ve Anne, 19 Mayıs 1536’da zina suçlamasıyla idam edildi.

JANE SEYMOUR

1509-37

Henry, ikincisinin idamından on bir gün sonra üçüncü eşiyle evlendi. Jane uzun zamandır beklenen erkek çocuk olan Edward’ı 12 Ekim 1537’de doğurdu ama lohusalık sorunlarından dolayı iki haftadan kısa süre içinde öldü.

CLEVESLİ ANNE

1515-57

Henry, Almanya, Cleves’ten olan Anne’le onu görmeden nişanlandı. Onunla 1540’ta tanıştıdaysa ona hiç ilgi göstermedi. Politik nedenlerle evlendi ve sonra da boşandı.

CATHERINE HOWARD

1524-42

Henry 1540’ta on altı yaşındaki Catherine’le evlendi ama onun evlilik öncesi ilişkilerini duyunca hevesi kaçtı. Dedikodular, onun zina yaptığına inanmasına sebep oldu ve 1542’de kellesi alındı.

CATHERINE PARR

C. 1512-48

Henry, 1543’te Catherine Parr’la evlendiğinde şişman, yaşlı ve hastaydı. Catherine başka birine âşıkta ama Kral’ı reddedemedi. Henry’nin 1547’deki ölümüne kadar ona sabırla bakıcılık yaptı.

KRALİÇE I. ELIZABETH'İN SALTANATI

VIII. Henry, böylesine bir bedele mal olan sevgili oğlu Edward'ın, genç yaşta ve çocuğu olmadan öleceğini bilse dehşete kapılırdı. İkinci çocuğu olan, "gayri meşru" kızının Kraliçe olacağını bilse ondan çok daha fazla nefret ederdi. Yine de son Tudor hükümdarı olan Elizabeth, İngiltere'nin bilinen en büyük isimlerinden biri olarak görülmektedir.

HENRY'NİN İKİNCİ KRALİÇESİNİ DAHA UZUN SÜRE HAYATTA TUTMAK İÇİN YANLIŞ CİNSİYETTE OLAN ELIZABETH, 7 EYLÜL 1533'TE ANNE BOLEYN'DEN DÜNYAYA GELDİ.

ÖLÜM DANSI

19 Mayıs 1536

Anne Boleyn idam edilir.

28 Ocak 1547

VIII. Henry ölür.

6 Temmuz 1553

VI. Edward ölür.

17 Kasım 1558

I. Mary ölür.

İNGİLTERE'NİN ALTIN ÇAĞI

Elizabeth'in hükümdarlığı dünya keşfine, uluslararası ticarete, sömürgecilığe ve sanatta rönesansa zaman ve kaynak sağlayacak şekilde nispeten barışçıldı.

VIRGINIA

Elizabeth, Avrupa'daki engöze bekâr olduğunu biliyordu ve hem yurt içinde hem de yurtdışındaki talipleri birbirine karşı kullanıyordu. Kendisi sebatla Bakire Kraliçe olarak kalırken uluslararası diplomasinin dengeleriyle oynuyordu.

DİNİ HOŞGÖRÜ — BİR NOKTAYA KADAR

Protestanlığa bağlı kalan Kraliçe'nin işkence etmek için çok az cesareti vardı. Katolik tebaası dışarıdan boyun eğiyor gibi gözüktüğü sürece gizlice yaptıklarını görmezden gelmeyi tercih etti. İstihbarat sorumlusu Sör Francis Walsingham ise kumpaslara karşı gözünü dört açtı.

GLORIANA

Elizabeth kırk beş yıl hüküm sürdükten sonra 1603'te öldü. Halk, eşi benzeri görülmemiş şekilde ve içtenlikle yas tuttu.

ŞEKERİN KARANLIK TARİHİ

Çoğu ortaçağ insanının düzgün dişleri vardı. Zenginler fakirlerden daha çok bal alabiliyordu ama şeker pahalı bir zevkti. Sonra Avrupa daha fazlasını elde etmenin yollarını buldu...

ZAMAN ÇİZELGESİ

ERKEN MODERN DÖNEM

c. MÖ 8000 Şekerin muhtemelen ilk kez Yeni Gine'deki kullanımı yavaş yavaş Güney Asya, Çin, Hindistan ve ötesine doğru yayılır.

1096-99 "Tatlı tuz"
Haçlılar tarafından bir baharat olarak Kutsal Topraklar'dan geri getirilir.

1480 Portekizliler yetiştirilmesi için şekerini Yeni Dünya'ya getirir.

1500'ler Avrupalı tüccarlar, köleleştirilmiş insanların pamuk, tütün ve şeker kamışı tarlalarında çalışması için Batı Afrika'dan Amerika'ya göndermeye başlar.

1600 ve 1700'ler Köle işgücü sebebiyle şeker fiyatları düşer ve olmazsa olmaz bir tatlandırıcı hâline gelir.

1747 Alman kimyager Andreas Marggraf şeker pancarı kökünde şeker olduğunu keşfeder.

KAŞIK DOLUSU ŞEKER

Şeker başlangıçta ilaç olarak ithal ediliyordu.

DIŞ ÇÜRÜMESİ MODA OLDUĞUNDA
Kraliçe I. Elizabeth tatlı şeylere o kadar düşküncü ki dişleri kararmıştı. Saray efradı, kara dişler şeker alacak güçte olmanın bir işareti olduğu için aynı şeyi yaptılar. **Şeker o kadar değerliydi ki kilit altında tutuluyordu.**

ALTERNATİF ŞEKER

Şeker pancarı keşfedilene kadar işlenebilir tek şeker türü **yoğun işgücü gerektiren şeker kamışıydı.**

ŞEKERDEN SARAYLAR

Avrupa'nın en görkemli mimari örneklerinin çoğu, şeker tarlalarından elde edilen zenginlikle inşa edildi.

SAYILARLA ŞEKER

C. 70 15. yüzyılda sadece şeker ticaretini kapsayan gemi adedi

C. 3.000 1550'de Karayipler ve Güney Amerika'daki şeker fabrikası adedi

İSKOÇYA KRALİÇESİ MARY

Mary'nin romantik, karmaşık ve nihayetinde tahtta hak iddia etmeye mahkûm hikâyesi, erken modern dönem Avrupa'sının en harika hikâyelerinden biridir.

ZAMAN ÇİZELGESİ

- 1542 Linlithgow Sarayı'nda İskoç Kralı V. James'in tek çocuğu olarak dünyaya gelir; altı günlükken kraliçe olur.
- 1547 İngiltere Prensi Edward'la nişanlanır; Mary'nin vasileri bir Protestan'la evliliğe karşı çıkar; VIII. Henry, "Rough Wooing" Savaşı'nda Mary'yi kaçırmaya çalışır.
- 1558 Fransa Veliahtı Francis ile evlenir.
- 1559 Eşinin tahta çıkmasıyla kraliçe olur.
- 1560 Francis ölür; Mary İskoçya'ya geri döner.
- 1565 Kuzeni Lord Darnley'yle evlenir.
- 1566 Darnley birkaç arkadaşıyla birlikte Mary'nin kâtabi David Rizzio'yu öldürür.
- 1567 Darnley esrarengiz koşullar altında ölür; Mary açıkça uygun olmayan bir telaşla Bothwell Kontu'yla evlenir ve soylular ona karşı tavrı alır; hapisten kaçır ve kuzeni Kraliçe I. Elizabeth'e sığınır; o da onu ev hapsine mahkûm eder.
- 1586 Vatana ihanetten yargılanır ve ölüm cezasına çarptırılır.
- 8 Şubat 1587 Fortheringhay Kalesi'nde kafası kesilerek idam edilir.

ELIZABETH NEDEN MARY'I TUTUKLAMISTI?

Elizabeth, Mary'nin destekçilerinin İngiliz tahtında bir hak iddia edebileceklerinden endişe etti.

LORO WALSINGHAM

Elizabeth'in istihbarat şefi sürekli Mary'nin yandaşları tarafından kurulmuş kumpasların peşindeydi. Casusları yol kesip mesajları okuyup sonra da yeniden mühürleyerek kanıt oluştuyordu.

BABINGTON KOMPOSU

Anthony Babington'ın 1586'daki komposu o zamana kadarkilerin en ciddiysi ve Elizabeth'in Mary'nin yaşadığı sürece bir tehdit olacağını farkına varmasını sağladı.

GÖRÜŞME

Mary, Elizabeth ile şahsen konuşabilseydi işleri yoluna koyabileceğine inanıyordu ancak iki meşhur kraliçe hiç tanışmadı.

ELIZABETH, MARY'I NEDEN DAHA ERKEN İDAM ETMEDİ?

Elizabeth, Mary'yle arasında kişisel bir bağ olduğunu düşünüyordu fakat aynı zamanda bir hükümdarı idam etmenin bir teamül oluşturanından korkuyordu.

David Rizzio

GEÇİKMİŞ ZAFER

Mary'nin oğlu İskoçyalı VI. James, Elizabeth'in ölümünün ardından İngiltere Kralı I. James oldu.

56

kez
bıçaklanmıştı.

* (İng.) Kaba Kur. -yhn

İSPANYOL DONANMASI

I. Elizabeth'in genellikle barışçıl olan saltanatına tek büyük tehdit, gözü peklik ve bazı olumsuz hava koşulları sayesinde bastırıldı.

TARİHLER MAYIS-EYLÜL 1588

KONUM MANŞ DENİZİ

TARAFLAR İSPANYA KRALI II. PHILIP VE İNGİLTERE KRALİÇESİ I. ELIZABETH

KAYIPLAR 20.000 İSPANYOL ÖLDÜRÜLDÜ. BİRÇOKU ESİR ALINDI; İNGİLİZ KAYIPLARI BİRKÂÇ YÜZDÜ.

SONUÇ İSPANYOLLAR İÇİN BOZGUN

ZAMAN ÇİZELGESİ

8 Şubat 1587 Elizabeth, İskoç Kraliçesi Katolik Mary'yi idam eder; II. Philip, İngiltere'yi ele geçirmeye ant içer.

27 Nisan – 1 Mayıs Sör Francis Drake, Cadiz'de İspanyol filolarına saldırır, "kralın sakalını alazlayarak" 100 gemiyi yok eder.

1588 Aceleyle toparlanmış 130 gemilik bir donanma yelken açar ve Calais'e demir atar.

İngilizler saldırır ama geri püskürtülür.

İngilizler patlayıcı yüklü gemilerle saldırır.

Gravelines Savaşı, İspanya'nın İngiltere'ye çıkmasını engeller.

Donanma, kuzeye, İskoçya'nın etrafına ve böylece İrlanda'nın batı kıyısına gitmek zorunda kalır ve burada birçok gemi "Protestan Rüzgârları" olarak adlandırılan fırtınalarda kaybolur.

1596-97 İki destek donanması daha fırtınalar tarafından yok edilir.

Katolik İspanya, Avrupa'nın en güçlü imparatorluğuydu ama I. Elizabeth, Yeni Dünya hazinesinden pay istiyordu. Karayipler'den dönen İspanyol gemilerine saldırımları için "korsanlara" izin verdi ve Hollanda'nın İspanya yönetiminden kurtulma talebine destek oldu.

ÇİM TOPU

Bir efsanede Francis Drake'in donanmayla ilgili haberi aldığı anda çim topu oynadığından ve İspanyol tehdidiyle uğraşmadan önce nasıl rahat bir şekilde oyununu bitirdiğinden bahsedilir.

İŞARET ATEŞLERİ

Tepelerden bir dizi işaret ateşi, Plymouth'ta bekleyen Drake'e haberi iletir.

KRALİÇE'NİN KONUŞMASI

8 Ağustos 1588'de, I. Elizabeth popülerliğini pekiştiren bir konuşmayla Essex, Tilbury'de askerlerine seslendi.

DONANMA PORTRESİ

Zaferi kutlamak için Elizabeth yeni bir resmi portresini yaptırdı. Bu portre şu anda Greenwich'te Kraliçe'nin Evi'nde sergilenmektedir.

SONUÇ

İspanyol donanmasının bozguna uğratılması İngiltere tarihine bir zafer olarak geçti ama Elizabeth'in gücü bunun sonrasında azalmaya başlarken İspanyollar, Avrupa ve Yeni Dünya'ya hâkim olmaya devam ettiler.

WILLIAM SHAKESPEARE'İN ESERLERİ

William Shakespeare muhtemelen dünyanın gelmiş geçmiş en büyük oyun yazarı olarak anılmaktadır. Tiyatronun altın çağında yazılmış eserleri zamana meydan okumaktadır ve günlük yaşamda çoğu zaman farkında olmadan ondan alıntılar yapmaktayız.

DOĞUMU 26 NİSAN 1564

KONUM STARFORD UPON AVON,
SONRA İNGİLTERE, LONDRA

ÖLÜMÜ 23 NİSAN 1616

2

DESTANSI ŞİİR

*Lucretia'ya Tecavüz ve
Venüs ile Adonis*

37 TİYATRO OYUNU

Kabaca üç temel kategoriye ayrılabilir ama uzmanlar bazı "zor" oyunların nereye konması gerektiği konusunda hemfikir değildirler.

154 SONE

1609'da ilk kez bir araya toplandı ve yayımlandı. Gizemli ilham perileri "Dark Lady" ve "Fair Youth"un kim olduğu hiçbir zaman tam olarak belirlenemedi.

11 TARİH OYUNU

IV. Henry Part 1 ve Part 2, II. Richard ve V. Henry; çoğu iktidardaki Tudor hanedanının bakış açısından anlatılıyordu, yani III. Richard gibi rakipleri kötü adam gibi gösteriyordu.

14 KOMEDİ

Kuru Gürültü, Yanlışlıklar Komedyası, On İkinci Gece ve Bir Yaz Gecesi Rüyası dahil.

12 TRAGEDYA

Othello, Macbeth, Kral Lear ve Hamlet dahil.

SON OYUNLAR

Shakespeare'in son oyunlarından bazıları o kadar zengin temalara sahiptir ki onları bir yere yerleştirmek zordur. Örneğin, *Kış Masalı*'nda ölüm vardır ama birçok eğlenceli karaktere ve kefaret temasına da sahiptir.

ÇAĞDAŞLARI

Elizabeth devri ve Jakoben tiyatroları olağanüstü oyun yazarlarıyla doluydu. **Christopher Marlowe, Ben Johnson, Thomas Kyd, John Webster ve Thomas Dekker** çoğu zaman dehşet verici olan Jakoben tragedya türüne katkıda bulundular.

BARUT KOMPLOSU

Muhafızlar, Guy Fawkes'i bir çakmak taşı, cep saati ve otuz altı varil barutla karanlıkta saklanırken buldu.

TARİH 5 KASIM 1605

KONUM PARLAMENTO BİNASI, İNGİLTERE, LONDRA

ZAMAN ÇİZELGESİ

1694 Robert Catesby komplocuları toplamaya başlar.

1605 Çete, Parlamento'nun bodrum katında bir alan kiralar ve burayı barutla doldurur.

26 Ekim İsimsiz bir not kralın istihbarat şefi Robert Cecil'e komployu ifşa eder.

4 Kasım Patlayıcı uzmanı Guy Fawkes fitili ateşlemeyi bekler.

5 Kasım Fawkes tutuklanır.

8 Kasım Çetenin geri kalanı Holbeche House'ta kısıtılır; Catesby ve Thomas Percy silahlı çatışmada ölür, diğerleri Londra Kulesi'ne sürülür.

Ocak 1606 Hepsisi asılma, deşilme ve parçalara ayrılma cezasına çarptırılır. Guy Fawkes şanslıdır – karnı deşilmeden önce ölür.

ARKA PLANI

İngiltere Kralı I. James, Roma Katoliklerine işkence konusunda selefi Kraliçe Elizabeth'ten daha katıydı. Robert Catesby'nin cesur planı, James yeni bir oturum açarken **Parlamento Binası'nı** havaya uçurarak kralı, meclisi ve hükümeti tek seferde ortadan kaldırma girişimiydi.

İŞKENCE

Fawkes muhtemelen bir işkence makinesinde **işkence gördü**. "İti rafındaki" imzası pes eden bir adamı gösteriyordu.

KORSANLIĞIN ALTIN ÇAĞI

19. yüzyılda kıtalar arası taşıyan zenginler, onlardan bir şey çalmak için her şeyi yapmaya hazır olan palavracı korsanlardan oluşan bir nesil ortaya çıkardı.

ZAMAN ÇİZELGESİ

- 1630'lar Korsanlar Karayipler'i, özellikle de Tortuga limanını rahatsız eder.
- 1693 Thomas Tew, kötülüğüyle ün salmış olan Korsan Seferi rotasını belirler.
- 1695 William Kidd, korsanları ele geçirmekle görevlendirilir.
- 1701 Kaptan Kidd korsanlık suçuyla idam edilir.
- 1706 Nassau'da Korsanlar Cumhuriyeti kurulur.
- 1717 Kara Sakal, bir Fransız gemisini ele geçirir ve adını *Kraliçe Anne'in İntikamı* olarak değiştirir.
- 1718 Korsanlar Cumhuriyeti, İngilizler tarafından geri alınır.
- 1720 "Calico" Jack Rackham korsanlık suçuyla idam edilir.
- 1721 John Taylor ve Olivier Levasseur, Korsan Seferi'nin tek seferdeki en büyük vurgununu gerçekleştirir.
- 1720'ler İngiliz Kraliyet Donanması ve görevli korsan avcıları bu altın çağı sonlandırarak sorunu kontrol altına alır.

İZİNLİ KORSANLAR

Elizabeth Dönemi'nde Sör Walter Raleigh ve Sör Francis Drake gibi "deniz kurtları", düşman gemilerine saldırarak için bir hükümet ruhsatı olan "korsanlık izin belgesi" taşıyorlardı.

ÜNLÜ KORSANLAR

Şaşkına dönmüş insanlar memleketlerinde, "Kara Sakal" Edward Teach, "Calico" Jack, Kara Bart ve Kaptan Kidd gibi yarı ilahlaştırılmış kötü adamların gözü pek, baş döndürücü hikâyelerini okudu.

KADIN KORSANLAR

Anne Bonny ve Mary Read tarihin en popüler korsanlarından ikisidir. Grace O'Malley, Kraliçe Elizabeth'le tanışmış, Ching Shi ise Kuzey Çin Denizi'nde terör estirmişti.

NASSAU KORSAN CUMHURİYETİ

1706'da bir korsan çetesi Bahamalar'daki New Providence Adası'ndaki terk edilmiş bir limana küstah bir şekilde kendi limanlarını kurdu.

ANA NZINGA

Son derece yetenekli bir arabulucu olan Ndongo'nun hükümdarı Ana Nzinga, Portekiz işgaline direndi ve uluslararası köle ticaretine karşı bıkip usanmadan savaştı.

TARİHLER C. 1581-1661

KONUM NDONGO KRALLIĞI, GÜNÜMÜZ
ANGOLA'SI

DÜŞMANLAR NDONGO VE PORTEKİZ
SÖMÜRGEÇİLERİ

ZAMAN ÇİZELGESİ

1618 Mbandi, krallığı anarşiye teslim olduğunda kaçıp giden sevimleyen babasını görevden alır ama Mbandi de gaddar ve zayıf olduğunu gösterir.

1622 Nzinga görkemli giysileriyle barış konuşması yapmak için gelir. Ona hiç sandalye kalmayınca bir hizmetçinin üstüne oturur. Vaftiz edilir, eyalet valisini pohpohlamak için Dona Ana de Souza adını alır ve barış görüşmeleri yapar. Ndongo, Portekizliler tarafından tanınır.

1623 Nzinga, Luanda Valisi yapılır.

1623 Portekizliler anlaşma şartlarına uymaz; Mbandi, Nzinga'nın öfkesine karşı harekete geçemez ve ölür; Nzinga kraliçe olur.

Nzinga, Angola'nın bağımsız bir ülke olduğunu ilan eder, kaçan kölelere sığınma hakkı verir ve Portekizli tüccarların düşmanları olan Hollandalılarla ilk Afrika-Avrupa ittifakını kurar.

1626 Portekizliler, Nzinga'yı tahttan indirir, o da Matamba krallığını alır; kraliçe olur ve yeniden toparlanır; bir ordu kurar ve otuz yıl boyunca savaşlarda birliklerine bizzat liderlik eder; seksen bir yaşındayken Matamba Kraliçesi olarak ölür.

Nzinga'nın babası Kiluanji, sınırlı köle ticaretine izin vermek için Portekizlilerle anlaşmalar yapan baskıcı bir Ngola (kral) idi. Nzinga buna şiddetle karşı çıktı.

Hem Nzinga hem de kardeşi Mbandi okçuluk, avcılık, diplomasi ve ticaret alanlarında eğitim gördü. Ayrıca Nzinga esir alınmış bir misyonerden Portekizce öğrendi.

Nzinga leopar derisinden tören giysileriyle, omzunda yayı ve elinde oklarıyla gömüldü.

LALE ÇILGINLIĞI

Dünyanın en romantik piyasa iflası, çiçek soğanlarının bir esnafın yıllık ücretine denk bir fiyat karşılığında el değiştirmesi sonucu oldu.

ZAMAN ÇİZELGESİ

1500'lerin sonu Baharat gemileriyle lale soğanları gelmeye başlar.

1593 Carolus Clusius, Leiden'deki bahçesinde göz kamaştıran yeni çeşitler üretmeye başlar.

1600'lerin başı Botanikçiler yeni çeşitler yetiştirmek için birbirleriyle yarışır.

1636 Ticareti zirve noktasına ulaşır.

Şubat 1637 Fiyatlar fazla şişirilir; yeni üreticiler piyasayı istila eder ve bu balon patlar.

NEDEN BU KADAR MEŞHUR OLUR?

İskoç Yazar Charles MacKay tarafından kullanılan, zamanın hicivli el broşürleri kasıtlı olarak hikâyeyi abartır ve lale tüccarlarının "aptallığı" hem yurtiçinde hem de yurtdışında eğlence kaynağı olur.

EGZOTİK DOĞU

Laleler Orta Asya'daki Pamir ve Tien Shan sıradağlarından gelmektedir. Osmanlılar onları yetiştirmeyi takını hâline getirdi ve laleler 16. yüzyılın sonlarında Batı Avrupa'ya ulaşmaya başladı.

KLASİK TASARIM

Egzotik, gösterişli ve seçkin bir güzelliğe sahip laleler her yerdedi. Delft

çömleğinden piramit vazolar tek tek bu çiçekleri sergiliyordu.

Beyler laleleri tutarken resmedilmeleri için pozlar veriyordu. İngiltere'de Inigo Jones, I. James'in yeni sarayına bir "lale" merdiveni ekledi.

GETİR VE AL

Botanikçiler, tavernalarda ve toplanlı evlerinde kendi aralarında takas yapıyorlardı. Kısa süre içinde para el değiştirmeye başladı. Yeni parti lalelerin gelmesini hevesle bekleyen alıcılar **zincirine alım satım yapmak amacıyla şirketler kuruldu.**

ORTAM KIZIŞIYOR

Fiyatlar yükselmeye başlıyordu. **En iyi lale soğanları 300 florine, yani bugünkü değerleriyle yaklaşık 3.300 dolara satılıyordu.** 1633'te eşyaların para yerine soğan kullanılarak satın alındığı söyleniyordu ama uzmanlar; marangozlar, oduncular ve duvar ustaları gibi sıradan halkın bu duruma katılıp katılmadığı konusunda ikiye bölünmüş durumdadır.

5.000 FLORİN, 1633

Tek bir *Semper Augustus* soğanı

Amsterdam'da iyi düzeyde bir ev

Piyasanın iflasında sonra lalelerin modası geçmedi; sadece daha makul fiyatlara indiler.

MAYFLOWER

1620'de İngiltere'den bir gemi yelken açtı. Yolcuları arasında Avrupa'daki zulümden bıkmış ve Yeni Dünya'da yeni bir yaşam arayan bir grup dini Ayrılıkçı vardı.

GEMİ TÜRÜ KARAK

KAPTAN CHRISTOPHER JONES

GÜNOERLER 3

BOYUTLARI 28-33 M UZUNLUĞUNDA, YAKLAŞIK 7, 4, 6 M GENİŞLİĞİNDE

AĞIR SİLAHLAR 4 ORTA BOY, 8 KÜÇÜK TOP

NORMAL YÜK ŞARAP VE MANİFATURA

HIZ GÜNDE 80 MİL

SEFER 66 GÜN

NEDEN AYRILDI?

Protestan Ayrılıkçılar, İngiltere Kilisesi'ne bağlılık yemini etmeyi reddettiler ve İngiliz hükümetinin zulmünden bıktılar.

Sözde "Azizler", Hollanda'da din özgürlüğüne kavuştu ama oradaki liberal yaşam tarzı karşısında şaşkına döndüler, bu yüzden de Amerika'da kendi topluluklarını kurmaya karar verdiler.

9 Kasım 1629'da Kod Burnu'na çıktılar.

SEFER

Temmuz 1620'de *Mayflower*ve *Speedwell* adlı iki gemi yelken açtı ama *Speedwell* su almaya başladı.

6 Eylül'de çok gecikmiş olan *Mayflower* fırtına sezonuna denk geldi.

Birçok yolcu hastalandı ve bir Yabancı gemiden denize atıldı.

MAYFLOWER SÖZLEŞMESİ

Kırk bir Aziz ve Yabancı, kendilerini meşru bir koloni olarak kabul eden bir sözleşme imzaladı.

GEMİDE

53

İlk kışı atlatan yolcu sayısı

1 AY

Mayflower'ın 1621'deki dönüş seferinin süresi

C. 35 MİLYON

Amerika'da *Mayflower* yolcularının soyundan gelen kişilerin sayısı

I. CHARLES'IN İDAMI

*Dokuz yıllık kanlı çatışma. Binlerce kişi ölse de kral yakalandı, peki onunla ne yapmalı?
Bazıları sessiz bir zehirlenme öneriyor ama yeni rejimin onuru tehlikede...*

TARİH 30 OCAK 1649

KONUM ŞÖLEN EVİ, LONDRA

SONUÇ İNGİLİZ MİLLETLER TOPLULUĞU, MONARŞİ YENİDEN
KURULANA DEK 1660'YA KADAR HÜKÜM SÜRER.

DURUŞMA

Hıncahınc dolu bir mahkeme salonunda I. Charles bir saygısızlık işareti olarak şapkasını takar. İhanet suçlamasına güler ve ifade vermeyi reddeder. Kralların Kutsal Hakkı'na olan itimatı, seçilmiş kralını ancak Tanrı'nın görevden alabileceğine inandığı anlamına gelmektedir.

Charles suçlu bulunur. Sıradan bir hainin ölümünden asılma, değişme ve parçalara ayrılma-

azade tutulur, Charles'a kellesinin alınması onuru bahşedilir.

NEDEN BU KADAR ÖNEMLİYDİ?

Charles'ın ölümünün tüm dünya üzerinde etkileri olmuştur: Eğer bir hükümdar kendi halkı tarafından idam edilebiliyorsa o zaman diğerleri de edilebilir.

İDAM

Sabah: Charles erken kalkar, buzlu hava için özenle giyinir. Piskopos Juxon'la dua eder.

10.00: Charles etrafı korumalarla çevrili hâlde Aziz James Park'ına yürür ve Şölen Evi'ne girer.

14.00: Charles çağırılır ve Ruben'in ünlü tavanının altında, bir pencereden inerek darağacının kurulduğu yere gider.

Kral son duasını eder, pelerinin çıkarılır ve diz çöker.

Kafası tek darbeye kopar.

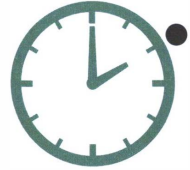
Kalabalık dehşet içinde inler ve Charles'ın kafası sessizce savrulur.

KRALI KİM ÖLDÜRDÜ?

Kimse celladın kimliğini bilmemektedir. Titizlikle kılık değiştirmiş ve gizlenmiştir.

SİYAH NOKTA

Atlı Muhafızlar binasındaki saatte halen Kral'ın ölüm saati olan 14.00'ü işaret eden bir siyah nokta vardır.

59 "KRAL KATİLİ"

Charles'ın ölüm emrini imzalayan kişiler; daha sonra acımasız bir şekilde avlandılar.

2 GÖMLEK

Soğuktan titremesini halk korku olarak yorumlamasın diye Charles tarafından giyilen gömlekler.

4 SAAT

Darağacı hazırlanırken Şölen Evi'nde bekleme süresi.

ELENA CONARO PISCOPIA

Doktora derecesi alan ilk kadın, üniversitelerin erkeklerin alanı olmak zorunda olmadığını kanıtladı.

ZAMAN ÇİZELGESİ

- 5 Haziran 1646 Piscopia, Venedik'te varlıklı Cornaro Hanedanı'nda doğar.
- 7 yaşında Yunanca ve Latince dersleri alır.
- 11 yaşında Gizlice bekâret yemini eder.
- 19 yaşında İtalya'nın en bilgili kadını olarak kabul edilir.
- 1665 Babası rahibe olmasına izin vermeyince kendini manastıra adar (hayır işlerini gönüllü olarak yapan rahibe adayları olur).
- 1670 Accademia dei Pacifici'nin başkanı olur.
- 1672 Padova Üniversitesi'nde teoloji eğitimi alır ama kadın olduğu için teoloji alanında doktora yapması kabul edilmez; felsefede şansını denemesine izin verilir.
- 1677 Bütün üniversite, Senato, Venedik vatandaşları ve yabancı ziyaretçilerin önünde tartışmalar yapar.
- 1678 "Savunmasını" (sözlü sınavını) tamamlar ve felsefede doktora derecesini kazanır.
- 1684 Hayat boyu süren zayıf bir sağlık, dini kefaretlere ve hayır işlerinin ardından Piscopia ölür; Venedik, Siena, Roma ve Padova'da anma törenleri düzenlenir.

7 *Oraculum Sptilingue* unvanını kazanmak için kişinin kendi dili dışında bilmesi gereken dil sayısı

ŞUNLARDA ÇOK İYİDİ

Latince
Yunanca
İbranice
İspanyolca
Fransızca
Arapça
Keldanice
İtalyanca

EĞİTİM ALOİĞİ KONULAR

Matematik
Felsefe
Müzik
Dil bilgisi
Astronomi
Teoloji

ÇALOĞI ENSTRÜMANLAR

Klavyen
Keman
Arp
Klavikord
Vokal

HALKIN BUYRUĞU

Halkın gösterdiği ilgi sebebiyle Piscopia'nın savunması üniversite yerine Padova'nın katedralinde yapıldı.

ÖDÜLLER

Doktora derecesini alırken Piscopia'ya şunlar sunuldu:

Bir defne
çelengi

Bir felsefe
kitabı

Bir kürk
pelerin

Bir altın
yüzük

SONUÇ

Piscopia teoloji alanında ikinci bir doktora derecesi almak için tüm kredileri toplamıştı ama buna izin verilmedi. Padova Üniversitesi 300 yıldan uzun bir süre başka bir kadına doktora derecesi vermedi.

GÜNEŞ KRALI'NIN SALTANATI

Fransa Kralı XIV. Louis'in saltanatı o kadar görkemliydi ki "Güneş Kralı" olarak tanındı.

DOĞUMU 5 EYLÜL 1638

TAHTA ÇIKIŞI 1643

EVLİLİĞİ İSPANYOL MARIA THERESA 1660

XIV. LOUIS

YAPTIRDIĞI VERSAY'DAKİ SARAYI 1661-89

TAŞINMASI VERSAY'A 1682

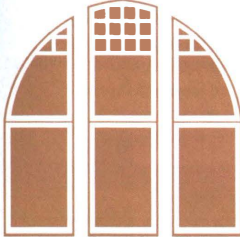

ÖLÜMÜ 1 EYLÜL 1715

Louis'in saltanat naibi Kardinal Mazarin 1661'de öldüğünde, Louis **güneş kendiamblemi** yapıp mutlak hâkim olarak hüküm sürdü. Hükümdarlığı boyunca **neredeyse hiç bitmeyen bir savaş** vardı ama saltanatı göz kamaştırıcı olmaya devam etti.

VERSAY

Paris'in hemen dışındaki **Versay Sarayı**; cam, altın, ayna ve **diplomasi** harikasıydı. Her alan özenle hazırlanmış ve "doğru" insana tahsis edilmişti.

BAHÇELER

Usta Bahçe Mimarı **Andre Le Notre**, Versay'da en önemli eserini ortaya koydu. **15.000 hektarlık alan** üzerine göller, kanallar, patikalar, **çiçek bahçeleri**, heykeller ve bazıları bugün halen popüler olan **şaşkınlık verici** fiskeiyeler yaptı.

Versay'daki oda sayısı **700**

4.000'den fazla hizmetçi sayısı

SARAY MENSUPLARI

Tüm soyluların Kral'a eşlik etmesi bekleniyordu. 5.000'den fazla mensup Louis'in gözüne girebilmek için aşırı gösterişli bir şekilde giyinirdi. Hayatı yöneten **katı bir hiyerarşi** ve **görgü kuralları** vardı.

SARAY HALKININ HAYATI

Avcılık, balo, aşk hikâyesi, müzik, ziyafet, iş, entrika ve skandallar Versay'daki yaşamın günlük parçasıydı.

PROTESTANLARA ZULÜM

Nantes Fermanı, Protestanlara **ibadet özgürlüğü** vermişti. Louis **fermanı iptal ettikten sonra 200.000 Fransız Protestan**, Fransa'dan İngiltere ve Hollanda'ya kaçtı.

AŞK HİKÂYELERİ

İki kere evlenen Kral'ın ayrıca on bir metresi ve yaklaşık on sekiz çocuğu vardı.

TAC MAHAL

Muhtemelen şimdiye kadar yapılmış en güzel yapı olan Tac Mahal, kaybedilmiş bir eşe bir aşk mektubu olarak inşa edildi.

ANIT BABÜR İMPARATORU ŞAH CİHAN'IN ÜÇÜNCÜ VE EN GÖZDE EŞİ OLAN MÜMTAZ MAHAL İÇİN TAC MAHAL MOZİLESİ

KONUM AGRA, HINDİSTAN

YAPIMI 1632-53

MALZEMESİ BEYAZ MERMER

YÜKSEKLİĞİ 73 METRE

MİMARİ AHMET ÜSTAD LAHORİ

İŞÇİ SAYISI 20.000

İNŞAAT FİLLERİNİN SAYISI 1.000

TUTARI YAKLAŞIK 32 MİLYON RUPİ (BUGÜN İÇİN 630 MİLYON £ / 830 MİLYON \$)

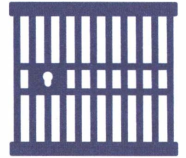
"Sarayın Mücevheri" Mümtaz Mahal, on dördüncü çocuğunu doğururken öldü. Perişan olan Şah Cihan karalar bağladı. Şairler yüzünün çöktüğünü, belinin büküldüğünü ve saçlarının beyazladığından bahsediyordu. Atalarınıninki gibi bir mozole planı yapmaya başladı ama hepsini gölgede bırakmalıydı.

AŞK ANITI

Tac Mahal'in mükemmel simetrisi, zarıf oymacılığı, değerli taşları ve sık tasarımı Klasik İslam geleneğindedir. Aşkı över ama yaşamın manevi yönünü de hatırlatarak Kuran'dan alıntılar yapar.

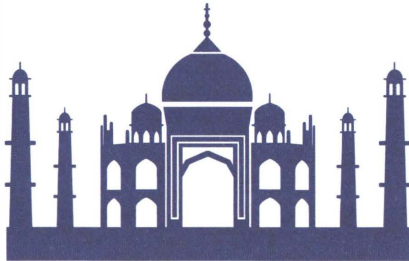
MAHKÖM

İlerleyen yaşamında Şah Cihan kendini imparator ilan eden oğlu Evrenşiz tarafından hapse atıldı. Yaşlı adam son günlerini Agra Kalesi'nde bir pencereden şehesine bakarak geçirdi.

SİYAH TAC

Efsaneler, Şah Cihan'ın siyah mermerden bir ayna görüntüsünü inşa etmeye niyetlendiğini söylemektedir. Bunun doğru olduğuna dair herhangi bir kanıt yoktur.

10.400 KM²

boyutundaki koruyucu bölge anıtın etrafında kirlilikten arındırılmıştır

7-8 MİLYON

Yıllık ziyaretçi sayısı

İNGİLİZ RESTORASYONU

Oliver Cromwell'in oğlu "Köhne Dick" olarak bilinen Richard Cromwell'in görevinden çekilmesi İngiliz monarşisine geri dönüşün önünü açtı. Bu da fikirlerde, ahlaki alanda ve felsefede bir devrime sebep oldu.

TARİHLER

1660 II. Charles, Dover'a ayak basar.

1665 Büyük Londra Vebası.

1666 Büyük Londra Yangını.

1685 II. Charles'in ölümü Restorasyon'u bitirir.

II. Charles, babasının "kutsal yönetme hakkını" kaybetmişti ve eylemlerinin çoğu Parlamento'yla kısıtlanıyordu.

SALTANAT MASKARALIKLARI

10 yıllık durgunluktan sonra II. Charles'in içi boş ve dedikodu dolu saltanatındaki Püriten hükümeti yeni bir başlangıcı müjdeliyordu. **Şen Hükümdar** fütursuzca para harcayan (sık sık olduğu üzere eli darda değilse) ve özgür düşünen briydi ama birçok kişi onun bu sefahat düşkünü yaşam tarzı karşısında şaşkına dönüyordu.

SAVAŞ

Charles'in barış girişimlerine rağmen İngiliz-Hollanda savaşları 1665-67 arasında yeniden baş gösterdi. Bakıma muhtaç hale gelen donanmanın büyük kısmı 1667'de Medway'deki baskında yok edildi. İngilizler sil baştan yeni bir donanma inşa etmek zorunda kaldı ve sonuç olarak çok daha kuvvetli bir filo oluşturdular.

TİYATRO

Cromwell yönetiminde "piyesler" yasaklanmıştı. İngiltere'nin ilk meşru tiyatrocularıyla birlikte bu zevk geri döndü. Nell Gwyn adında biri portakal satıcılığından kralın tiyatrocusu olana kadar yükseldi.

BİLİM

Restorasyon esnasında yeni bir parlak bilimsel zihinler dalgası çalışmalarına başladı. **Sör Isaac Newton, Robert Hooke ve Sör Christopher Wren**; astronomi, mühendislik ve mimari gibi disiplinlerde gerçek Rönesans tarzında ilerleme gösterdiler.

SAMUEL PEPYS

Pepys sayılı çevrelere de girebilen sıradan bir vatandaş olarak benzersiz bir konuma sahipti. **Meşhurgünlükleri o döneme dair geniş kapsamlı ve açık sözlü bir bakış açısı sundu.**

68.956 KİŞİ

1665'teki vebada öldü

6 DOĞRULANMIŞ ÖLÜM

Londra Büyük Yangını'ndaki kayıp sayısı. Gerçekte çok daha fazlası vardı

30

Charles 30. doğum gününde kral olarak Londra'ya geldi

BÜYÜK LONDRA YANGINI

2 Eylül 1666'da Thomas Farriner'in Pudding Sokağı'ndaki ekmek fırını düzgün şekilde söndürülmedi. Londra şehri sonraki beş gün boyunca yanacaktı.

ZAMAN ÇİZELGESİ

2 EYLÜL

01.00 Yangın başlar.

07.00 Yaklaşık 300 ev yanıp kül olur.

11.00 Günlük yazarı Samuel Pepys, yangın önleme şeridi oluşturmak için evlerin yıkım emrini veren Kral II. Charles'ı bilgilendirmek için Whitehall'a gider.

3 EYLÜL

09.00 York Dükü itfaiyecileri toplar.

14.00 Yangın Kraliyet Ticaret Merkezi'ni yok eder.

4 EYLÜL

05.00 Kral itfaiyecileri cesaretlendirir.

12.00 Ludgate ve Newgate hapishaneleri yok olur.

20.00 Aziz Paul Katedrali alev alır.

22.00 Whitehall'u korumak için binaları yıkılır.

23.00 Kuvvetli rüzgâr azalır ama barutların saklandığı Londra Kulesi'ne doğru yön değiştirir.

5 EYLÜL

Yangın nihayet şafaktan önce söndürülür.

Samuel Pepys bu sahneyi "hayatımda gördüğüm en üzücü harabe görüntüsü" şeklinde tanımlar.

SAYILARLA BÜYÜK YANGIN

6

Bildirilen ölüm sayısı, ne var ki kimse fakir insanların ölümünü kaydetmiyordu bu yüzden çok daha fazlası vardı.

10.000.000

Yangının tahmini maliyeti bugün için yaklaşık 1,1 milyar pound (1,4 milyar dolar)

13.200

Yıkılan ev sayısı

87

Mahvolan kilise sayısı

80.000

Evsiz insan sayısı

SUÇLAMA

Bir Fransız saatçi yargılandı ve yangını başlattığı gerekçesiyle idam edildi. O masumdu.

MUHTEŞEM DEVRİM

VIII. Henry'nin ayırdığı Katolikler ve Protestanlar arasındaki anlaşmazlık hiçbir zaman tam olarak düzelmedi. İngiltere halkı Katolik bir İngiliz kral yerine Protestan bir Hollanda prensi tarafından yönetilmeyi tercih edeceklerini anladığında 1688'de bu anlaşmazlık yeniden baş gösterdi.

SEVİLMİYEN KRAL

1673 II. Charles tarafından Test Yasaları yürürlüğe konur; tüm devlet memurları Roma Katolik'i olmadıklarını kanıtlamak zorundadırlar.

1685 II. Charles bir varisi olmadan ölür; York'un Katolik Dükü olan kardeşi James taç giyer.

1686 Halkın durumunu yanlış yorumlayan James, Test Yasaları'nı fesheder ve önemli konuları Katoliklerle doldurur.

1687 James'in Hosgörür Bildirgesi bütün dini ceza kanunlarını askıya alır.

ÖLÜMSÜZ YEDİLİ

Bir grup lord, babasının yerine kızını getirmek için, Mary'yle evli olan Hollandalı Orange Prensi William'ı İngiltere'yi istila etmeye davet eder.

15.000

William, 5 Kasım 1688'de Devon'daki Torbay'e ayak bastığında kendisine eşlik eden askeri birlikteki asker sayısı. Memnuniyetle karşılandı ve Katolik karşıtı ayaklanmalar sırasında James'in askerlerinin birçoğu taraf değiştirdi.

RAHATSIZLIK VEREN BİR BEBEK

1688'de James'in bir oğlu olmuştu. James'in ölümünden sonra İngiltere'nin usulca Protestan olan kızı Mary'yi seçeceğini uman halkın hayalleri paramparça oldu.

RESMİ MÜHÜR

Resmi mühür olmadan meşru bir parlamento göreve çağrılmazdı, bu yüzden James kaçtığı zaman onu Thames'e attı. Kalan hayatını sürgünde geçirdi.

2

Taç giyme töreninde gerekli olan taç sayısı. William, Mary'nin sadece eşi olmayı reddetti bu yüzden 13 Şubat 1689'da bu çift İngiltere'nin tek ortak kral ve kraliçesi oldu.

SALEM CADİ MAHKEMELERİ

17. yüzyılın New England'ı, kasaba ve köylerinde bü yüküllüğün kol gezdiği fikrine takıntılı hale gelmişti. Salem'de "cadılar" kasaba halkının aklını bulandırmakla suçlanıyor, histeri her şeyi ele geçiriyordu.

TARİH 1692

KONUM SALEM, MASSACHUSETTS

ZAMAN ÇİZELGESİ

ERKEN MODERN DÖNEM

- Ocak** Betty Parris (dokuz) ile Abigail Williams (on bir) garip "ataklar" geçirmeye başlar ve "çimdiklendiklerini" iddia ederler; diğer küçük kız çocukları da aynı şekilde davranmaya başlar.
- Şubat** Yerel doktor onların büyülenmiş olduklarını söyler; suçlamalar başlar; üç kadın belirlenir.
- Mart-Mayıs** Parris'in hizmetkârı Tituba sorgu altında itiraf eder; üçü hapse gönderilir; daha fazla kişi tutuklanır.
- Haziran** Koloni Bakanları mahkemeyi "hayali delillere" güvenmemesi konusunda uyarıya da idamlar başlar.
- Temmuz** Daha fazla mahkeme, daha fazla hüküm, daha fazla idam.
- Eylül-Ekim** İtirafçıları ifadelerini geri çekmeye başlar.
- Kasım** Bir Yüksek Yargı Mahkemesi diğer sanıkların yargılanmalarında hayali kanıtları kullanmayı reddeder.
- 1693** Kalan sanıklar bağışlanır.

AVRUPA'DA BAŞLAMASI

Tahminen 40.000-60.000 "cadının" infaz edildiği cadı avları Avrupa'da 14. yüzyılda başladı.

İNANÇ

New England'daki çoğu insan Püriten'di – cadılık korkusu olan dini bütün, makul insanlar.

KARTOPU ETKİSİ

Suçlanan insanlar, çemberi sürekli genişletecek şekilde başkalarının adını vermeye zorlandı. Kimse güvende değildi ama en büyük risk altında olanlar sevilmeyen komşular,

bekâr kadınlar, "garip" insanlar ve kiliseye düzenli gitmeyenlerdi.

HAYALİ KANIT

Tanıklar, bir kişinin hayaletinin Şeytan'ın izniyle kendilerine göründüğünü iddia ediyorlardı.

GERÇEKTE NE OLMUŞTU?

Hiç kimse bilmiyor. Muhtemel açıklamalar şunlar:

- Astım
- Lyme hastalığı
- Ergot zehirlenmesi
- Epilepsi
- Çocuk istismarı
- Kuruntulu psikoz
- Ensefalit

SAYILARLA CADİ MAHKEMELERİ

200+

Büyüçülükle suçlananlar

140-150

Tutuklananlar

19

idam edilenler

1

ışkence edilerek öldürülen

CADİ KAZANI

Arthur Miller'in görünürde Salem Cadı Mahkemeleri'yle ilgili olan oyunu aslında McCarthylik hakkında bir alegoriydi.

JOHANN SEBASTIAN BACH

Dünyanın en iyi bestecilerinden biri olan Bach'ın müzik teorisindeki ustalığı onu 300 yıl boyunca "müziyenlerin müziyeni" yaptı.

ZAMAN ÇİZELGESİ

31 Mart 1685 Eisenach,
Tübingiya, Almanya'da
doğar.

1703 Weimar
hükümdarlığında
müziyen olur.

1717 Anhalt-Köthen Prensi
Leopold'un Kapellmeister'i
(müzik üstadı) olur.

1721 Brandenburg
Konçertolarını ve İyi
Düzenlenmiş Klavye
eserlerini yazar.

1740 Görme yeteneğini
kaybeder ama çalışmaya
devam eder.

28 Temmuz 1750 Ölü.

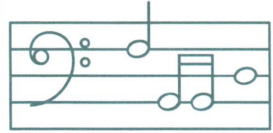

ORG AŞKI

Bach yaşamı boyunca en çok org sanatçısı olarak tanınmıştı. *Re Minör Toccata ve Füg* de dahil olmak üzere en ünlü eserlerinin çoğu bu enstrüman içindi.

Prens Leopold, Bach'a bir iş teklif ettiğinde önceki işvereni kalmasını sağlamak için onu hapse attırdı.

İYİ DÜZENLENMİŞ KLAVYE

Bach, öğrenciler için o kadar mükemmel olan bir dizi alıştırma parçası yazdı ki on iki majör ve minör anahtarın her birindeki kırk sekiz prelüd ve fügler halen başlı başına cra ediliyor.

KAHVE KÜLTÜRÜ

Bach'ın en meşhur operalarından biri olan *Kahve Kantatı* içecekler arasındaki en son modayı övmek için yazıldı.

SAKLI DÂHİ

Bach'ın çalışmalarının çok azı ölümünden önce yayınlandı ama Mozart'tan Beethoven'a kadar müzisyenler ona hayrandı.

1.128

Geriye kalan Bach besteleri

AYDINLANMA

17.yüzyılın sonlarında ve 18. yüzyılda insanlar dünya hakkında yeni biçimlerde düşünmeye başladılar. Aydınlanma Çağı filozofları bilim, özgürlük ve insan gayretinin, Katolik Kilisesi'nin ve geleneksel monarşi sistemlerinin tartışmasız "gerçekliklerini" gölgede bırakarak devrim yolunu açtığını fark ettiler.

THOMAS HOBBS

1588-1679

Leviathan'da Hobbes, yaşamın tek medeni yolunun, diğer haklarının korunması karşılığında bireysel özgürlüklerinin bir kısmını mutlak bir iktidara teslim eden, vatandaşlar ile bir yönetici arasındaki "toplumsal sözleşme" olduğunu savundu.

RENÉ DESCARTES

1596-1650

"Modern Felsefenin Fransız Babası" matematiksel keskinliğin, bilimsel gözlemin ve deneyin bilmenin yolu olduğuna inanıyordu ve "Düşünüyorum, öyleyse varım." sözünü söyledi.

JOHN LOCKE

1632-1704

İngiliz Filozof Locke, bireyin deneyimlerin bir sonucu olduğuna inanıyordu ve gerçeği elde etmenin bir yolu olarak bilimsel deneyleri savundu.

VOLTAIRE

1694-1778

"Voltaire" adıyla yazan François-Marie Arouet bağımsızlık, dini hoşgörü ve özgürlük gibi temel kavramların daha geniş kitlelere erişmesini sağladı.

JEAN-JACQUES ROUSSEAU

1712-78

Cenevre doğumlu Rousseau'nun *İnsanlar Arasındaki Eşitsizliğin Kaynağı Üzerine*ve *Toplum Sözleşmesi* gibi çalışmaları Fransız İhtilali'nin ateşini körükleyecekti.

THOMAS JEFFERSON

1743-1826

Jefferson, hükümetin vatandaşlarının özgürlüğünü çiğnemeden bireyleri koruması gerektiğine inanıyordu. Ayrıca din ve devletin birbirinden ayrılması için de çaba gösterdi.

HANOVERLİLER

Britanya İmparatorluğu'nun en ciddi döneminde olduğu, bilimsel ve sanatsal bir aydınlanma çağı olan "Georgian Dönemi" uzun ve büyük kısmı refah içindeydi.

I. GEORGE

1714-27

Almanya, Hanover'den olan I. George, İngilizce öğrenmeye hiç zahmet etmemişti. Taht için 52. sıradaydı ve halk arasında sevilmiyordu ama **Protestandı**.

II. GEORGE

1727-60

II. George'un babasıyla arası açıktı ve o da halk tarafından **pek sevilmezdi**. Çeşitli savaşlar saltanatını çalkantılı hale getirdi, özellikle de halen Jakobit üküsüyle savaşıyan "Yakışıklı Prens Charlie" başına bela oldu.

III. GEORGE

1760-1820

III. George, İngiltere'de doğan ilk Hanoverliydi. Utangaç ve içine kapanıktı. Kendisini eşine, ailesine ve görevine adamıştı. Sorumluluğundaki **Amerikan sömürgelerini kaybetmesine** ve ilerleyen yaşamında akıl hastalığıyla **güçten düşmesine** rağmen halk arasında seviliyordu.

IV. GEORGE

1810-20

Geleceğin IV. George'u babasının yaşamının son on yılında naip olarak atandı. Sefahat düşkünlü bir züppeydi, büyük bir sanat aşığıydı ve İngiliz Naipliği olarak bilinen bu dönem kültürle parladı.

1820-30

IV. George'un eşi Brunswickli Caroline'dan aleni boşanması halkın kendisine sırt çevirme nedenlerinden yalnızca biriydi ama **sevdiği kızı Charlotte'ı kaybettiğinde** halk desteğini gösterdi.

IV. WILLIAM

1830-37

IV. William'ın hiçbir zaman tahta geçmesi planlanmıyordu. Hayatını denizlerde geçirdi— aslında sonradan "Denizci Kral" olarak anılacaktı— ve altmış dört yaşında tahta çıktı. Hükümdarlığı birkaç önemli reforma tanıklık etti: yoksulluk yasasının güncellenmesi, çocuk işçiliğinin kısıtlanması, Britanya İmparatorluğu'nun çoğunda köleliğin kaldırılması ve belki de en önemlisi olan 1832'de Büyük Reform Yasası'nın yürürlüğe konmasıyla çağdışı İngiliz seçim sisteminde köklü bir reformun yapılması.

VICTORIA

1837-1901

İngiltere'nin en ünlü ve en uzun süre tahtta kalan hükümdarlarından biri olan — altmış üç yıl ve yedi aylık taht süresi bütün seleflerinden daha uzundu— Victoria, Hanoverlilerin sonuncusuydu. 1840'ta Saxe-Coburg ve Gotha Prensi Albert'le evlendi ve ondan dokuz çocuk yaptı. Bu çocuklar evlilik yoluyla tüm kıtaya saltanat ve asalet getirdiler, diğer Avrupa ülkeleriyle ilişkilerini pekiştirdiler ve Victoria'ya "Avrupa'nın Büyükannesi" lakabını kazandırdılar.

GÜNEY DENİZİ BALONU

Tarihin en çığgın spekülasyonlarından birinde hayatlar mahvoldu ve servetler kaybedildi.

Güney Deniz Şirketi, esasen köle ticareti yapmak için 1711'de kuruldu. Bu karmaşanın bir sonucu olarak da...

İspanya Veraset Savaşı, kendilerine İspanyol Güney Amerika'da bir ticaret tekelliği getirecek bir antlaşmayla sona erecekti. Sonuçları olmasına rağmen...

1713 Utrecht Antlaşması köle ticaretine uygulanan vergileri cezalandırmayı içeriyordu ve şirketin yılda yalnızca bir gemi göndermesine izin veriyordu.

%6'lık kârlı ve garanti faizle birlikte hisse senetleri hızla yön değiştirdi.

Şirketin ilk seferi kısmen başarılıydı ama...

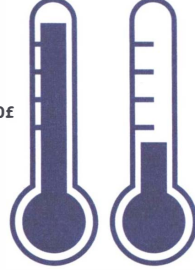
Britanya Kralı I. George, 1718'de şirketin başkanı oldu ve yatırımcılar % 100 faiz ödediğini fark etti, herkes hisse senedi almak istedi.

1720'de Parlamento, şirketin devlet borcunu devralmasına izin verdi ve borsa çığına döndü. Piyasa bu tempoya ayak uyduramadı. Ağustosta hisseler düşmeye ve sonra da tepetaklak olmaya başladı.

Aralıkta hisseler, hükümet tahvillerini de beraberinde sürükleyerek çöktü.

GÜNEY DENİZ ŞİRKETİ HİSSE SENETLERİ, 1720

Ocak 128£
Şubat 175£
Mart 330£
Mayıs 550£
Haziran 1.050£

Ağustos 800£
Eylül 175£
Aralık 124£

SONUÇ

Avam Kamarası bir soruşturma emri verdi. En az üç bakan rüşvet almıştı. Robert Walpole, suçluları bulup ortaya çıkaracağına söz vererek iktidara geldi. Bazılarını ibret olsun diye cezalandırdı ama diğerlerini bıraktı.

Güney Deniz Şirketi, İspanya hükümeti tarafından satın alındı ve 1853'e kadar ayakta kaldı.

BAZILARININ ŞANSINA

Herkes mahvolmamıştı. Balonun zirve yaptığı noktada satacak kadar kurnaz olanlar çok zengin oldu.

Gülliver'in Gezileri'nin yazarı, hiciv ustası Jonathan Swift de bu çöküşte para kaybetti ve kendisini manzum eserlerinde azaladı.

CULLODEN SAVAŞI

Yakışıklı Prens Charlie'nin İskoç tahtı için gösterdiği çaba kısa ve kanlıydı, nihayetinde mağlup oldu ama Jakobit İsyanı'ndaki rolü İskoç tarihinin en önemli anlarından biri olarak kaldı.

TARİH 16 NİSAN 1746

KONUM DRUMOSSIE MOOR, CULLODEN, İSKOÇYA

TARAFLAR CHARLES EDWARD STUART'A KARŞI İNGİLİZ DEVLETİNİ TEMSİLEN CUMBERLAND DÜKÜ WILLIAM

TAHMİNİ KAYIPLAR JAKOBİTLERDEN 1.500-2.000; İNGİLİZ HÜKÜMETİNDEN 50

SONUÇ STUART'IN TAHT İDDİASI BASTIRILDI

TAHTIN GENÇ TALİBİ

İngiltere Kralı II. James'in torunu ve "Tahtın Yaşlı Talibi" James'in oğlu olan karizmatik Prens Charles Edward Stuart, İskoçya ve İngiltere tahtlarının kendisine ait olduğuna inanarak Roma'da büyüdü.

24 yaşındaki Charles 1745'te İskoçya'ya geldi. Bir gerilla savaşı başlatması yönündeki tavsiyeleri görmezden gelerek Kırk Beş olarak bilinen yeni bir mücadelede kendisine katılmaları için güçlü klanları ikna etti.

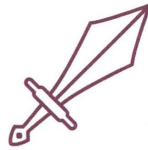
Ordusunun özellikle Fransa tarafından destekleneceğine inanıyordu.

Cumberland Dükü bu isyanı bastırması için Avrupa'dan geri çağırıldı.

SAVAŞ

Charles'ın Jakobitleri sağanak yağış ve sulu karla karşı karşıya kaldı ve bataklık zemin tarafından engellendi.

İki elle kullanılan *claymore* adındaki kılıçlarla savaştan İskoçlar, İngiliz askerlerinin süngüleri ve tüfekleri düşünüldüğünde ne sayıca ne manevra açısından ne de donanım açısından üstündü.

İngiliz topraklarında yapılan son meydan savaşı tam bir bozgundu.

Charles, genç Flora Macdonald'ın hizmetçisi kılığına girerek kaçtı; krallık hayali sonsuza dekyok edilmişti. Kendisi için konan büyük bir ödül olmasına rağmen hiç kimse onu ele verip ona ihanet etmedi.

BAĞIMSIZLIK BİLDİRGESİ

Amerika Birleşik Devletleri tarihinin en önemli belgelerinden biri olan Bağımsızlık Bildirgesi, koloniler için bağımsızlık ilan etti fakat aynı zamanda bütün insanların devredilemez haklarla eşit yaratıldığını da öne sürdü.

TARİH 4 TEMMUZ 1776

KONUM PENSİLVANYA EYALET MECLİSİ, BAĞIMSIZLIK BİNASI,
PHILADELPHIA

YAZARLAR ROGER SHERMAN, BENJAMIN FRANKLIN,
THOMAS JEFFERSON, JOHN ADAMS, ROBERT LIVINGSTON

Bildirge on üç koloninin
hepsi tarafından imzalandı:

Connecticut
Delaware
Georgia
Maryland
Massachusetts Koyu (Maine dahil)
New Hampshire
New Jersey
New York
North Carolina
Pennsylvania
Rhode Island ve Providence Plantasyonları
Güney Carolina
Virginia

ASLINDA NE SÖYLÜYORDU?

Belgede, on üç Amerika kolonisinin **İngiliz Kraliyeti'ne karşı bağılılığının** ve tüm siyasi bağlantılarının **sona erdiği**, Büyük Britanya Devleti'ne karşı yükümlülüklerinden kurtulduğu ifade ediliyordu. Ayrıca **İngiliz Kraliyeti'ne karşı yirmi yedi şikâyeti** de sıralıyordu.

HERKES İÇİN EŞİTLİK?

Amerikan Yerlileri “acımasız Kızılderili vahşiler” olarak tanımlandı. İnsanlar ayrıca **Afro-Amerikan köleleri kullanmaya devam etti.**

**1.320
KELİME**

200

Bildirge'nin
ilk baskıdaki
kopyalarının
tahmini sayısı

26

İlk baskıdan
geriye kaldığı
bilinen kopya
sayısı

1

Bütün imzacılar
tarafından imzalanan
kopya. Washington
DC'deki Ulusal Arşivler'de
saklanmaktadır

1 MİLYON +

Belgeyi her yıl
hava fişeklerle
çevrili olarak gören
insan sayısı

Bağımsızlık 2 Temmuz 1776'da ilan edilmişti ama Bildirge 4 Temmuz'a kadar Kongre tarafından resmi olarak onaylanmadı. Bildirge daha sonra imzalanmış olabilir. İlk Bağımsızlık Günü kutlamaları ertesi yıl düzenlendi. Katılan her bir bağımsız koloniyi temsilen on üç el ateş edildi.

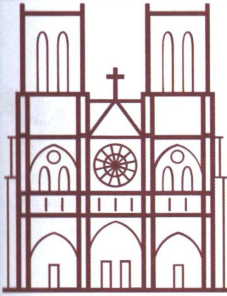
BÜYÜK TUR

18. yüzyılda bir İngiliz beyefendisinin eğitimi, Avrupa'nın kültürel mekânlarında Büyük Tur'a çıkmadan tamamlanmış sayılmazdı.

Tur, İngiliz Kanalı'ndan zorlu bir geçişle başlıyordu.

Paris'te Louvre ve Tuileries'teki sanatlara hayran olunur, Notre Dame Katedrali ziyaret edilir ve belki de kişi kendisini Fransız yapımı bir perukla şımartırdı.

Fransız Sarayı'nın zarafetine ve ihtişamına hayret etmek için Versay Sarayı'na uğramak bir mecburiyetti.

Daha güneyde pek çok Roma harabesinin eskizleri çizilirdi.

Alper'i geçmek tehlikeli bir işti ama İtalya'nın muhteşem manzaraları bu tehlikeye değiyordu. Roma'nın antik mimarisi ile yeni keşfedilen Pompeii ve Herculaneum özellikle cezbediciydi ve gelenlerin antik Roma sanatından orijinal eserleri satın almaya gücü yetmiyorsa, çok sayıda satılık kopya da vardı.

Napoli'deki sosyal ortam, özellikle de bütün istasyonlardan karşılaşabilecek hanımlar şehri görüşmesi gereken bir durak hâline getiriyordu.

Kadınlarla tanışmak, kuzeyden Venedik'e seyahat etmek için büyük bir öneme sahipti ama buradaki partiler de efsaneviydi. Hatta biraz sanat bile görülebilirdi.

Bütçesine göre Büyük Tur yapan bir turist Almanya, Yunanistan, İsviçre ile Benelüks'ü ziyaret edebilirdi.

MİRAS

Britanya'daki birçok görkemli ev, neoklasik mimarisini ve zarif eşyalarını Büyük Tur'a borçludur, çünkü klasik eğitim almış beyefendiler seyahatlerinden ilham aldılar.

DOĞU HİNDİSTAN ŞİRKETİ

Doğu Hindistan Şirketi basit ticari kaygının ötesine geçerek İngiliz sömürgeleri arasındaki ticareti 200 yıldan uzun bir süre boyunca tekelleştirdi. İç ve dış politikaya hâkim oldu, imparatorluğun genişlemesini sağladı ve olağanüstü bir gücün saltanatını sürdürdü.

ZAMAN ÇİZELGESİ

- 1600 I. Elizabeth, Doğu Hint Adaları ile Ticaret Yapmakla Yetkili Londra Tüccar Şirketine ve Valisiye bir kraliyet imtiyazı verir.
- 1601 Beş şirket gemisi Baharat Adaları'na doğru yola çıkar.
- 1708 Şirket genişleyerek Doğu Hint Adaları'na Ticaret Yapmakla Yetkili İngiliz Tüccar Şirketi hâline gelir.
- 1758 Robert Clive, Bengal Valisi olur.
- 1765 Hindistan'ın büyük bölgeleri artık ağır vergiler getiren şirket tarafından yönetilir.
- 1773 Şirketin çayı Boston Çay Partisi'nde denize dökülür.
- 1784 Hindistan Yasası, hükümetin ticari ve siyasi çıkarlarını kontrol altına alarak şirketin gücünü zayıflatır.
- 1857 Hint Ayaklanması şirketi daha da küçültür.
- 1858 İngiliz hükümeti Hindistan yönetimini Kraliyet'e bırakır.
- 1873 Şirketin varlığı son bulur.

Dünyanın ilk limited şirketi, uluslararası ticaretin maliyetini paylaşmak için bir araya gelen bir grup Londralı işinsanı tarafından kuruldu.

TİCARETİ YAPILANLAR:

- İpek
- Çivit
- Pamuk
- Güherçile
- Baharat
- Çay
- Porselen
- Afyon (yasadışı)

KÖLELİK

1620'lerden itibaren Doğu Hindistan Şirketi köle işgücünü kullandı ve onların da taşımacılığını yapmaya başladı, bu durum 1730'lar ve 1770'ler arasında zirve noktasına ulaştı.

ASKERİ ÇIKARLAR

1803'te şirketin savaş gemileri ve 260.000 kişiden oluşan oldukça geniş bir daimi ordusu vardı. Ayrıca İngiliz deniz gücünden ve Kraliyet birliklerinden de destek alabiliyordu.

AFYON SAVAŞLARI

Doğu Hindistan Şirketi, Çin'le ticaret yapmak, çay almak ve Çin hükümeti tarafından yasaklanan afyon satışını yapmak istiyordu. Şirket Afyon Savaşları'nda (1839-42 ve 1856-60) aktif bir askeri rol üstlendi.

NE OLDU?

Şirketin gücünü kontrol altına almaya çalışan Parlamento, özellikle Hindistan'da, bitip tükenene kadar onu yavaş yavaş parçalayıp yok etti.

İNGİLİZ SANAYİ DEVRİMİ

Tıpkı bilim ve felsefenin 18. yüzyılda hızlı bir ilerleme kaydetmesi gibi, mühendislik ve uygulamalı bilimlerdeki yenilikler de kendi ivmelerini kazandı.

ZAMAN ÇİZELGESİ

- 1709 Abraham Darby, demiri bir tür işlenmiş kömür olan kok kömürüyle eritir.
- 1712 Thomas Newcomen, ilk kullanışlı buhar makinesini icat eder.
- 1771 Richard Arkwright, yeni su çerçevesi eğirme makinesini kullanarak Derby yakınlarındaki Comfort'da bilinen ilk "fabrikayı" açar.
- 1778 James Watt, buhar makinesini geliştirir.
- 1779 İlk demir köprü bu malzemeyle neler yapılabileceğini gösterir.
- 1783-4 Henry Cot, demirdeki yabancı maddeleri temizleyerek demiri cürufundan ayırma ve silindirme işlemlerini sergiler.
- 1784 Edmund Cartwright, elektrikli dokuma tezgâhi üzerinde çalışmaya başlar.
- 1801 Richard Trevithick, ilk hareketli buhar makinesini üretir.

Küçük ölçekli geleneksel üreticiler kendi yerlerinde, bir ya da iki işçi kullanıyordu. Fabrikalar ise yüzlerce insanı istihdam ediyordu.

Bireysel görevler makineleşti; işçiler baştan sona bir ürün yapmak yerine üretimin belirli bir aşamasında çalışır hale geldi.

Fabrikalarda ve madenlerdeki çalışma koşulları çoğu zaman korkunçtu; çocuk işçiliği yaygınlaştı.

Kömür yakıtlı buhar yeni icat edilen makineler için sürekli ve güvenli bir güç sağlayarak seri üretime olanak tanıyordu. Kanallar, demiryolları ve yol yapımı hem iletişimi hem de ulaştırma yöntemlerini geliştirdi.

Tarımsal makineleşme ve kırsalın kuşatılması, taşra insanı için daha az iş anlamına geliyordu. Binlerce kişi fabrikalarda iş bulmak için yeni şehirlere taşındı.

800	YAKLAŞIK 2.000	12 SAAT	3.000+
1789'da Richard Arkwright'ın fabrikasında istihdam edilen insan sayısı	1800'de İngiltere'de çalışan buhar makinelerinin sayısı	Bir fabrika işçisi için sıradan bir iş günü	1815'te kanalların km uzunluğu

LONORA'DAN MANCHESTER'A TİPİK BİR SEYAHAT

İNGİLİZ BAHÇE SANATI

Büyük Tur'dan dönen zengin aristokratlar, kendilerine seyahatlerini hatırlatacak güzel Palladyan tarzı evler yapılmasını istediler. Lancelot Brown, mükemmel ortamı sağlamak için mülklerdeki "imkânları" görebiliyordu.

Zengin müşteriler, eski bahçelerin çok geometrik ve süslü olduğunu inanıyor ve hem klasik hem de "İngiliz" tarzında yerler istiyorlardı.

ÖNCÜLER

William Kent (1685-1748) ve **Charles Bridgeman (1690-1738)** 1720'ler ve 1730'larda geleceğe yatırım yaparak **mağaralar**, **tapınaklar** ve **Palladyan tarzı köprüler** ile doğal İngiliz kırsallarını bir araya getirdi.

ZAMAN ÇİZELGESİ

- 1716 Lancelot Brown, Northumberland'da doğar.
- 1724 William Kent, Chiswick Binası'nda yeni bir bahçe yapmaya başlar.
- 1738 Buckinghamshire'daki Stowe Binası'nın bahçesine başlanır.
- 1763 Brown, Blenheim Sarayı'nda çalışmaya başlar.
- 1764 Brown saray bahçecisi olur.
- 1783 Brown, Londra'da ölür.

STOWE

Ülkenin en etkileyici bahçelerinden biri olan Stowe, William Kent ve Charles Bridgeman tarafından tasarlanmıştır. Brown orada bir bahçeci idi.

Lancelot "Yetenek" Brown, çaba harcanmamış bir doğallık gibi gözüken bir tarz fikrini geliştirdi. Brown'ın bakış açısı, geniş manzaralar, yerel simgeler ve aşağıdakiler gibi "göz alıcı" unsurları içeriyordu:

- Göller
- Tapınaklar
- Süslü köprüler
- Zafer sütunları
- Kanallar
- Klasik mozoleler
- "Doğulu tarzda" köprüler ve çay bahçeleri
- Çim alanlar
- Süs "ormanlıkları"

Değersiz arazileri sular, ormanlık alanları bir ya da iki sanatsal grup kalacak şekilde temizler ve biçimsiz toprak yığınlarını daha güzel yerlere taşırdı. Büyükbaş hayvanlar, manzaranın peyzajını bozmayan gömme duvarlarla kontrol altına alınır ve işçiler görüş açısının tamamen dışına taşınırdı.

REPTON

Büyük peyzaj bahçecilerinin sonuncusu olan **Humphry Repton (1752-1818)**, eğer işi alırsa bir beyefendinin mülkünün nasıl görüneceğine dair öncesi ve sonrası resimlerini çekice gösteren meşhur eseri **Kırmızı Kitaplar**'ı yazdı.

260

Yetenek Brown'ın peyzajlarından bazıları: **Petworth**, Batı Sussex **Chatsworth**, Derbyshire **Blenheim Sarayı**, Oxfordshire **Clumber Park**, Nottinghamshire

400+

Humphry Repton'ın tamamladığı işler

21.000£

Blenheim'in peyzaj masrafı (Bugün için 4 milyon £ ya da 5,2 milyon \$)

Peyzajı yapılmış bir bahçe son derece pahalı bir şeydi. Bir tanesine sahip olmak, bir beyefendinin zarif, sık, politik olarak ferasetli ve zengin olduğunu gösteriyordu. Bu çılgınlık İngiliz bahçesinin görünümünü sonsuza dek değiştirdi.

HIGHLAND TASFİYESİ

Hanedanların Highlands'ın geniş bölgelerinden ve Dış Hebridler'den zorla çıkarılmaları geleneksel yaşam tarzının çökmesine ve büyük bir öfkeye sebep oldu.

TARİHLER C. 1750-1880

KİM ZENGİN TOPRAK SAHİPLERİ YENİ KAZANILAN ARAZİLERİ KOYUN YA DA BÜYÜKBAŞ YETİŞTİRİCİLİĞİ İÇİN TEMİZLİYOR, ORADA BULUNAN BİNLERCE SAKINI ÇIKARIYOR VE KULÜBELERİNİ YAKIYORDU.

SONUÇ SANAYİLEŞMİŞ ŞEHİRLERE TOPLU GÖÇLER; BİNLERCE KİŞİ AMERİKAYA GÖÇ EDER; HIGHLANDS AVRUPA'NIN EN SEYREK NÜFUSLU YERLERİNDEN BİRİ HÂLINE GELİR.

KLAN SİSTEMİ

Tasfiyeden önce birçok insan klanların içindeki küçük çiftliklerde ve yerel klan şeflerinin altında toplu gruplar halinde "kefaletle" yaşıyordu.

İNGİLİZLERİN KORKUSU

Klanlar İngiliz hükümetini tedirgin ediyordu. Culloden Savaşı'ndan sonra ekoseli kumaşlar ve gaydalar yasaklandı. Zengin ve çoğunlukla başka yerlerde ikamet eden toprak beyleri, arazilerini koyun yetiştiriciliği gibi "başka şeyler" yapmaları için teşvik edildi ve onlar gittiklerinde köylerini dağıttılar.

ÇİFTÇİLER

Tahliye edilen insanların bir kısmı tarımsal değeri düşük arazilere yerleştirildi. Adam Smith gibi iktisatçılar, zorluk ve mecburiyetlerin onları yaşamlarını sürdürmek için yeni yollar bulmaya zorladığını söylemiştir. Bazıları bulmuştu, balık tutuyor ve yosun topluyorlardı.

1886 Çiftçi Arazi Yasası çiftçilere biraz teminat veriyordu ve kiracılarla toprak sahipleri arasındaki anlaşmazlıklarda karar verecek bir mahkeme kurdu.

SONUÇ

19. yüzyılın sonlarında koyunlar bile büyük ölçüde Highlands'ı terk etti. O zamana kadar bölge ve ada sakinleri kendilerine dünya çapında yeni evler yapmıştı.

SAYILAR...

... oldukça tartışmalıdır. Tahminlere göre:

C. 150.000

Tasfiyeler boyunca evlerinden tahliye edilen insan sayısı

C. 70.000

1700 ile 1800 arasında göç eden bölge ve ada sakini sayısı; takip eden altmış yılda bir o kadarı daha gitmiş olabilir.

15.000

1811 ve 1821 yılları arasında Sutherland Kontesi ve Stafford Markizi'nin sahip olduğu topraklardan tahliye edilen insan sayısı

WOLFGANG AMADEUS MOZART

Wolfgang Amadeus Mozart'ın olağanüstü ve eşsiz müziği dünyanın en büyük kültürel hazineleri arasında yer almaktadır.

ZAMAN ÇİZELGESİ

ERKEN MODERN DÖNEM

- 1756 Avusturya, Salzburg'da doğar.
- 1768 İlk ayin müziği eseri *Sol Misa Brevis*'i yazar.
- 1770 On dört yaşındayken ilk operası *Mitridate Re di Ponto*'yu yazar.
- 1782 Constanze Weber ile evlenir, altı çocuğu olur ama sadece ikisi hayatta kalır.
- 1784 Masonlara katılır; bu durum *Sihirli Flüt* gibi bestelerini etkiler.
- 1787 On altı yaşındaki Beethoven'a dersler verir.
- 1791 Böbrek yetmezliğinden ölür ve kimsesizler mezarlığına gömülür.

600+ MOZART TARAFINDAN YAPILAN BESTELER

DÂHİ ÇOCUK

Küçük Wolfgang üç yaşındayken notaları ayırt edebiliyor, dört yaşında kısa parçaları çalabiliyor ve beş yaşındayken beste yapıbiliyordu. Altıncı doğum gününden hemen önce o ve kız kardeşi Maria Anna (Nannerl) Münih'e ve oradan da İmparatorluk Sarayı'nda çaldıkları Viyana'ya götürüldü. Hayatı Avrupa turlarıyla geçer oldu.

MISERÉRE

Gregorio Allegri'nin başyapıtı kiskançlıkla korunuyordu ve hiçbir zaman Vatikan'ın dışında icra edilmedi. Mozart, Sistine Şapeli'nde eserin icrasını duydu ve sonra bütün notaları ezberden yazdı.

MÜZİK HAYRANI

Dâhilerin bile ilhama ihtiyacı vardır. Mozart özellikle **Bach, Handel ve Haydn'e** hayrandı.

EN SEVİLEN ESERLERİNDEN BAZILARI

- Figaro'nun Düğünü
- Don Giovanni
- Così fan tutte
- Ayin Müziği Do minör
- Requiem Re minor

BOSTON ÇAY PARTİSİ

Çayın yalnızca İngiltere'den Amerika'ya ithal edilebileceğini söyleyen İngiliz Çay Vergisi, Doğu Hindistan Şirketi için bir tekel yarattı. Bu, halkın dahil olmadığı bir hükümet tarafından koloniler üzerinde uygulanan düzenlemelerin en sonuncusuydu.

TARİH 16 ARALIK 1773

KONUM BOSTON, MASSACHUSETTS

TARAFLAR İNGİLİZ HÜKÜMETİNE KARŞI AMERİKANLI KOLONİCİLER

KURAL TEMSİL OLMADAN VERGİLENDİRME OLMAZ!

KAYIPLAR DÜŞEN BİR ÇAY SANDIĞININ ÇARPTIĞI JOHN CRANE YARALANIR AMA ÖLMEZ.

SONUÇ MÜCBİR YASALAR OLARAK ADLANDIRILAN YENİ KISITLAMALAR YÜRÜRLÜĞE KONUR; KOLONİCİLERİN BUNA SÖYLEYECEKLERİ BİR ŞEY VARDIR: KABUL EDİLEMEZ.

SAMUEL ADAMS

Adams, Şeker Yasası, Pul Yasası ve Townshend Yasaları da dahil olmak üzere pek çok adaletsizlikle mücadele etti. Halkı ateşleyen, güçlü konuşmalar yaptı.

ÖZGÜRLÜĞÜN SADIK OĞULLARI

Gizli bir cemiyet İngilizlere karşı direnişi örgütledi ve sık sık **Özgürlük Ağacı**'nın altında bir araya geldiler.

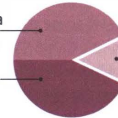

SAYILARLA BOSTON ÇAY PARTİSİ

1773 sonbaharında yedi İngiliz gemisi İngiltere'den ayrılır...

3'ü Boston'a demir atar.
3'ü geri döner.

1'i denizin ortasında mahsur kalır.

3

İngiliz askerleri tarafından beş sivilin öldürüldüğü

Boston

Katliam'ndan sonra geçen yıllar

7.000

Protesto toplantılarındaki insan sayısı

114

Her gemideki çay sandıklarının sayısı

180

Gemiye binen, kötü bir şekilde "Kızıldilili" kılığına girmiş adamların sayısı*

342

Limana atılan çay sandıklarının sayısı

0

Çalınan çay miktarı. Bu bir soygun değil, protestoydu. Sonrasında etrafı bile toparlamışlardı.

* Kimse "partiye katılanların" gerçek sayısını bilmiyor – birçoğu sırrını mezara götürdü.

AMERİKAN BAĞIMSIZLIK SAVAŞI

Amerikan Devrimi, on üç Kuzey Amerika kolonisinin İngiltere'den bağımsızlığını kazanmasını ve ilk Birleşik Devletler'e dönüşümünü sağladı.

ZAMAN ÇİZELGESİ

ERKEN MODERN DÖNEM

- 1756-63 Yedi Yıl Savaşı**, İngiltere'ye pahalıya mal olur. Kolonilere kendi savunmalarını oluşturmaları için ödeme yapmaya karar verilir.
- 1764 Şeker Yasası**, Amerika kolonilerine uygulanan ve hiç hoş görülmeyen bir dizi verginin ilki olur.
- 19 Nisan 1775 Lexington'da** 700 kişilik bir İngiliz ordusu yetmiş yedi bölge halkını bozguna uğratar. Paul Revere (1735-1818) tarafından ikaz edildikten sonra 400 Amerikalı Concord'da direniş gösterir.
- 17 Haziran 1775** Amerikalılar, Bunker Tepesi Savaşı'nda mağlup olurlar ama İngilizlerin ciddi kayıplar vermesini sağlayarak özgüvenlerini artırır.
- 3 Temmuz 1775** George Washington, Massachusetts, Cambridge'teki Amerikan birliklerinin başına geçer; İngilizleri denizden Boston'ı boşaltmaya zorlar ama Kanada'ya işgal etmede başarısız olur.
- 4 Temmuz 1776** Bağımsızlık Bildirgesi on üç koloni tarafından hazırlanır.
- 5 Eylül 1781** Fransız donanmasından Amiral de Grasse, Cheesapeake Körfezi'ne girer; Washington, İngilizleri köşeye sıkıştırmak için birlikleri karadan ilerletir.
- 28 Eylül-19 Ekim 1781** İngilizler, Yorktown Kuşatması'ndan sonra teslim olmaya zorlanır.
- 3 Eylül 1783** Paris Antlaşması, Büyük Britanya'nın Amerika Birleşik Devletleri'nin egemenliğini resmen tanıdığını gösterir.

ARKA PLANI

Amerikan kolonileri üzerindeki yönetimin gevşek bir şekilde uygulandığı uzun bir **"faydalı ihmal"** döneminden sonra İngiltere, halkın hazırlanmasına hiçbir katkısının olmadığı **vergi**leri ve kanunları uygulayarak kontrolü yeniden eline almaya çalıştı.

Memnuniyetsizlik karşıtlığa dönüştü. Karşılık ise **ayaklanmaya** dönüştü. Boston Çay Partisi'nden sonra İngilizler **"Kabul Edilemez Yasaları"** uygulayarak daha da ileri gittiler.

AMERİKAN GÜÇLERİ

(Temelde küçük saha ordularıyla savaşıyorlardı)

231.771

Kıta (ulusal) Ordusu

164.087
Milis

İNGİLİZ ORDUSU

42.000
Asker

30.000

Paralı asker
(eğitilmiş profesyoneller)

KAPTAN COOK'UN YOLCULUKLARI

Kaptan James Cook'un Avustralya ve Yeni Zelanda'ya yaptığı ilk görevi hayli barışçıl görünüyordu: Venüs'ün transit geçişini gözlemlemek. Ancak ikinci bir hedefi içeren mühürlü bir mektup da taşıyordu.

KAPTAN JAMES COOK

(1728-79)

Eski bir deniz tüccarı olan Cook, kaptan ve haritacı olarak adını duyurarak Kraliyet Donanması saflarında hızla yükseldi.

VENÜS'ÜN TRANSİT GEÇİŞİ

Astronom Asil Edmond Halley (1656-1742), Venüs yıldızın önünden geçerken yeteri kadar gözlem yapılırsa Dünya'nın Güneş'e uzaklığının hesaplanabileceğine inanıyordu.

KEŞFEDİLMEMİŞ AVUSTRALYA TOPRAKLARI

Cook buna ek olarak gizlice söylentilere konu olmuş "Büyük Güney Kıtası"nı da arıyordu.

İLK SEFER

(1768-71)

- Belirtilen görev** Venüs'ün transit geçişini gözlemlemek
- Sponsorlar** Kraliyet Derneği ve İngiliz Deniz Kuvvetleri Komutanlığı
- Gemi** Endeavour, eski bir ticaret gemisi
- Resmî Sanatçı** Joseph Banks
- Sonuçlar** Venüs'ün transit geçişinin gözlemlenmesi, Yeni Zelanda'nın haritasının çıkarılması, İngiltere için Avustralya'nın doğu kıyısında hak iddia edilmesi, oraya Yeni Güney Galler adının verilmesi; ayrıca Cook'un adamları Yeni Zelanda yerlilerinden birkaçını vurup öldürdü

İKİNCİ SEFER

(1772-75)

- Görev** Büyük Güney Kıtası'nın aranması
- Sponsor** İngiliz Deniz Kuvvetleri Komutanlığı
- Gemiler** Resolution ve Adventure
- Resmî Sanatçı** William Hodges
- Sonuçlar** Güney Kutup Dairesi'nin üç kez geçilmesi, Güney Pasifik'i iki kez turlama, Avrupalılar tarafından bilinmeyen adaların ve ada gruplarının haritalarının çıkarılması

ÜÇÜNCÜ SEFER

(1776-79)

- Belirtilen görev** İngiltere'ye gelmiş Polinezyalı bir adalıyı geri götürmek
- Gizli hedef** Kuzey Pasifik'ten Kuzey Atlantik'e giden Kuzey Geçidi'nin aranması
- Sponsor** İngiliz Deniz Kuvvetleri Komutanlığı
- Gemiler** Resolution ve Discovery
- Resmî Sanatçı** John Webber
- Sonuçlar** O zamanlar Avrupa'nın bilmediği Havaii'de adalılar ve mürettebat arasında şiddet patlak verir; James Cook, dört denizci ve on altı Havaiili öldürülür

Cook'un seferleri Avrupa'nın dünyayı nasıl gördüğü üzerinde ciddi etkilere sahipti ve birçok keşif gezisine ilham oldu. Karşılaştığı insanlar üzerindeki etkisiyse bundan daha az olumlu olabilir.

GEORGE WASHINGTON

Amerika Birleşik Devletleri'nin ilk başkanı halen Amerika'nın gerçek vatanseverlerinden biri olarak görülmektedir.

ZAMAN ÇİZELGESİ

ERKEN MODERN DÖNEM

- 22 Şubat 1732 Virginia'da doğar.
- 1752 Koloni milislerine katılır.
- 1756-63 Yedi Yıl Savaşı'ndaki (Fransa ve Hindistan savaşı) cesaretiyle nam salar.
- 1759 Martha Custis ile evlenir; Virginia Şehirli Meclisi'ne katılır, adaletsiz İngiliz vergilerine karşı çıkar.
- 1774-75 Koloniler davasının lafını esirgemeyen bir destekçisi olarak Birinci ve İkinci Kıta Kongresi'ne katılır.
- 1775 Koloni güçlerinin komutanı olarak atanır.
- 1777 Saratoga'da zafer kazanır.
- 1783 İngilizlerle barış antlaşması imzalanır.
- 1787 Anayasa Kongresi'ne başkan olarak seçilir.
- 1789 Amerika Birleşik Devletleri'nin ilk başkanı olur.
- 1792 Yeniden başkan seçilir.
- 1797 Emekli olur.
- 14 Aralık 1799 Ölür.

SİYASİ GRUPLAŞMALAR

Washington, bağımsızlığın neredeyse hemen sonrasında Amerikan hükümetinin partilere ayrılmasından hoşnut değildi: **Federalistler ve Demokratik Cumhuriyetçiler.**

KÖLELİK

Washington köleliğe şiddetle karşıydı. Amerikan gemilerinin köle ticaretini kısıtlayan **1794 Köle Ticareti Yasası'nın** fikir babası oldu ama öldüğünde mülkünde çalışan **300 köle vardı.** Ölümünden sonra azat edilmeleri emrini verdi. **Eşi, onları ve kendi kölelerini 1800'de azat etti.**

MOUNT VERNON

Washington; **8.000 dönümlük arazisinde** farklı ekinler yetiştirerek, toprağı gübreleyerek, çiftlik hayvanlarını idare ederek ve **son bilimsel yeniliklere karşı büyük bir ilgi duyarak çalıştı.**

BEYAZ SARAY

İkamet Yasası, Potomac Irmağı'nın olduğu alanı (daha sonra Washington, DC) **Amerika Birleşik Devletleri'nin daimi başkenti** yaptı. Washington, Beyaz Saray'ın inşasına gözetimde bulundu ama kendisi orada hiç yaşamadı.

İLK FİLO

Hapishaneleriniz dolup taşıyor ama suçlularda gelmeye devam ediyorsa ne yaparsınız? Neden onları dünyanın öbür ucunda, yeni keşfedilmiş bir kıyaya göndermeyesiniz ki?

GEMİLERİN SAYISI 11

AYRILIŞ PORTSMOUTH, 13 MAYIS 1787

VARIŞ SYDNEY KOYU, 26 OCAK 1788

İLK VALİ KAPTAN ARTHUR PHILLIP

MİLLİYETLER AĞIRLIKLILARAK İNGİLİZ MAHKÜMLAR AMA
AFRİKALILAR, AMERİKALILAR VE FRANSIYALAR DA VAR.

GEMİDEKİ İNSANLAR

1.420

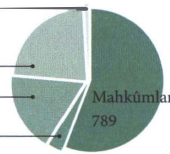
Denizdeki ölümlerden dolayı
1.373'ü varır.

Yetkililer ve
yolcular 15

Mürettebat 323

Deniz piyadeleri
247

Kadınlar ve
çocuklar 46

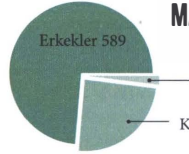
MAHKÜMLAR

789

Erkekler 589

Çocuklar 14

Kadınlar 193

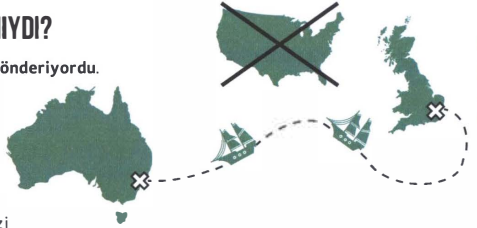

İLK FİLO MAHKÜMLARIN İLK TAŞINMASI MIYDI?

Britanya mahkûmları düzenli biçimde Amerika'ya gönderiyordu. Amerikan Devrimi'yle bu mahkûmlar Avustralya'ya gönderilmeye başlandı.

KEŞFEDİLMEMİŞ TOPRAKLAR

Avustralya üzerinde yalnızca Kaptan Cook tarafından 1770'te Büyük Britanya için hak iddia edilmişti. Arazi –yarım milyon öfkeli yerli halkıyla– halen büyük oranda bilinmiyordu.

MAHKÜMLARIN SUÇLARI

ŞUNLAR DAHİLDİR:

- Küçük çaplı hırsızlık
- Soygunculuk
- Eşkıyalık
- Kıyafet çalma
- Hayvan çalma
- Askeri suçlar
- Fahişelik
- Dolandırıcılık
- Siyasi protesto

Birçok kullanışlı eşyayı unutan Kaptan Phillip, vardıklarında malzeme istedi ve mahkûmları çalıştırdı. Sahip oldukları birçok becerinin yanı sıra aralarında tuğlacılar, marangozlar, hemşireler, çobanlar, aşçılar, yük arabacıları, muhasebeciler ve yöneticiler buldu.

Toprak isteyen ilk mahkûm, tarım yapabileceğini ispat eden bir soyguncu olan James Ruse oldu.

İLK FİLOÇULAR

1792'de mahkûmlar özgürlüklerini kazanmaya başladı. Bazıları İngiltere'ye geri döndü, diğerleri Yeni Dünya'da şanslarını denemeye karar verdi. Onların mağrur torunları kendilerine İlk Filocular adını verdi.

FRANSIZ İHTİLALİ

1789'da –yoksulluk ve kıtlıkla boğuşan– Fransa suçlayacak birini arıyordu. Yüksek harcamalar yapan din adamları ve kraliyet ailesi listenin başındaydı. Adaletsiz bir toprak vergisi teklif edildiğinde devrimin fitili ateşlenmiş oldu.

ZAMAN ÇİZELGESİ

ERKEN MODERN DÖNEM

- **Mayıs 1789** Kral XVI. Louis yeni toprak vergisini oylamaları için Sınıflar Meclisi'ni toplantıya çağırır; Üçüncü Sınıf, "Tenis Kortu Yemini" ederek Ulusal Meclisi toplar.
- **14 Temmuz** Bastille Hapishanesi taarruza geçer; soyylular kaçır.
- **Haziran 1791** Kraliyet ailesi kaçmaya çalışırken yakalanır.
- **1792** Monarşinin kaldırılması
- **1793-4** Terör Saltanatı
- **27 Temmuz 1794** Robespierre idam edilir.
- **18 Mayıs 1804** Napolyon Bonapart kendini Fransa hükümdarı ilan eder.

NAPOLYON BONAPART

Askerleri 1799'da Rosetta Taşı'nı keşfeder.

TERÖR SALTANATI

"Terör Saltanatı" boyunca şüpheli "**devrim düşmanlarına**" karşı sert önlemler alındı. Başlangıçta insani bir idam yöntemi olarak benimsenen "Madam Giyotin" hiç boş kalmadı.

TAHMİNİ
TUTUKLAMALAR:
300.000

RESMİ OLARAK İDAM
EDİLENLERİN TAHMİNİ
SAYISI: **17.000**
(Gerçekte çok daha fazlaydı.)

HAPİSTE YA
DA DAVASI
ÇÖRÜLMEDEN
ÖLENLER:
10.000

KELLE SAYIMI

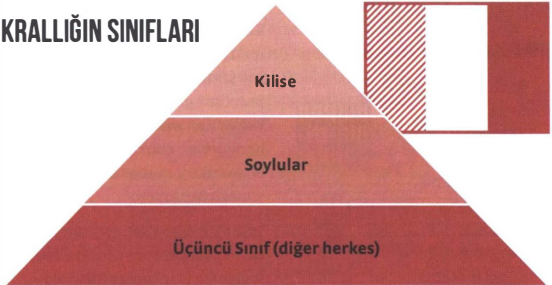
XVI. LOUIS Fransa Kralı giyotinde idam edildi.

GEORGES DANTON Devrimci; Terör Saltanatı karşısında dehşete düşmüştü; **giyotinde öldü.**

MAXIMILIEN ROBESPIERRE Devrimin en fanatik liderlerinden biriydi, halkın gözü önünde idam edildi.

JEAN-PAUL MARAT Radikal Montagnard grubunun lideriydi; kendi banyosunda suikasta kurban gitti.

KRALLIĞIN SINIFLARI

BENJAMIN FRANKLIN

Devlet adamı, gazete editörü, diplomat, yazar, bilimseni ve mucit olan Benjamin Franklin gerçek bir Rönesans insanıydı – ve Amerika'nın en büyük kurucu babalarından biriydi.

ZAMAN ÇİZELGESİ

17 Ocak 1706 Boston'da doğar; babası onu uzun süre okula gönderemeyecek kadar fakirdir; bu yüzden basımcılık yapan ağabeyine çıracılık yapar.

1724 Londra'ya gider.

1726 Philadelphia'ya yerleşir, *Pennsylvania Gazetesi*'ni yönetir.

1748 Artık emekli olacak kadar zengindir, icatlara ve bilime odaklanır.

1751 Franklin'in bilimsel makaleleri *Elektrik Üzerine Deneyler ve Gözlemler* adıyla yayımlanır.

1736-51 Pennsylvania Meclisi kâtiibi.

1750-64 Pennsylvania Meclisi üyesi.

1757-74 Londra'da Pennsylvania, Georgia, New Jersey ve Massachusetts koloni temsilcisi olarak görev yapar.

FRANKLIN'IN KURULUŞUNA YARDIM ETTİĞİ

KURUMLAR:

- Amerikan Felsefe Cemiyeti
- Kütüphaneler Birliği
- Bir akademi (daha sonra Pennsylvania Üniversitesi)
- Bir itfaiye birliği
- Bir sigorta şirketi
- Bir hastane

FRANKLIN'IN BİRÇOK İCADINDAN BAZILARI:

- Franklin sobası
- Paratoner
- Pili
- Çift odaklı gözlükler
- Kilometre sayacı
- Cam armonika
- Gün ışığından tasarruf
- Sallanan sandalye
- Raflarda duran kitapları ulaştırmak için bir "uzun kol"

Ayrıca **Körfez Akıntısı'nın haritasını çıkardı** ve **elektriksel yalıtkanlar ve iletkenler** arasındaki ayrımı da ortaya koydu.

FRANKLIN'IN UÇURTMA DENEYİ

Franklin bir fırtına esnasında uçurtma uçurarak yıldırımın elektrik olduğunu kanıtladı.

1753-74 Kolonilerin

Posta Müdürü Vekili olarak posta işlerinde düzenlemeler yapar; kendisini Amerika'nın bağımsızlık mücadelesine adar.

1776 Bağımsızlık Bildirgesi taslağının hazırlanması ve imzalanmasına yardımcı olur.

1776 İki başka kişiyle birlikte Fransa'da Amerika'yı temsil eder; Fransız-Amerikan İttifakı için müzakereler yapar.

1783 Fransa'da Amerika Elçisi olarak Paris Antlaşması'nı imzalar.

1785 Anayasanın hazırlanmasına yardımcı olmak için Amerika'ya döner.

1789 Köleliğin Kaldırılmasını Destekleme Derneği Başkanlığı yapar.

17 Nisan 1790 Philadelphia'da ölür.

MARIE ANTOINETTE'İN İDAMI

İdam sehpasına götürülürken eski Fransa Kraliçesi yanlışlıkla celladının ayağına bastı. Özü onun son sözleri oldu.

ZAMAN ÇİZELGESİ

- 2 Kasım 1755 Kutsal Roma İmparatoru I. Francis'in on beşinci çocuğu Maria Antonia von Habsburg-Lothringen doğar.
- 19 Nisan 1770 On dört yaşında Fransa tahtının varisi Prens Louis-Auguste ile evlenir.
- 10 Mayıs 1774 XV. Louis ölür, XVI. Louis tahta geçer; Maria Antoniette on sekiz yaşında kraliçe olur.
- 1778 Uzun zamandır beklenen bir çocuk, dört çocuğun ilki olarak gelir.
- 1785-6 Bir dolandırıcılık skandalı Marie Antoinette'in adını lekeler.
- 1789 Fransız İhtilali'nin başlangıcı.
- 20 Nisan 1791 Kraliyet ailesi kaçmaya çalışır; Varennes'de yakalanırlar.
- 10 Ağustos 1792 Halk tabakası, Tuileries Sarayı'na saldırır; kraliyet ailesi hapse atılır.
- 21 Ocak 1793 XVI. Louis idam edilir.
- 16 Ekim 1793 Marie Antoinette idam edilir.

Başlarda sevilmesine rağmen sarayda **savurgan bir hayat** yaşayan Marie Antoinette, **açlıktan ölmek üzere olan alt tabakalar** tarafından giderek artan bir kızgınlıkla takip ediliyordu. **Toplumla ilgili çürümüş her şeyin sembolü** hâline geldi.

ELMAS KOLYE MESELESİ

Üst düzey bir mücevher soygunundaki dolandırıcı Kraliçe'yi suçladı. Tamamen masum olsa da halk buna inanmadı.

DEVİRİM

Bastille saldırıya uğrarken kraliyet çifti **en küçük kızlarının yasını tutuyordu**. Kısa bir süre sonra **oğullarını ve varislerini de kaybettiler**.

İDAM

Bir zamanlar **Fransa'nın en sık kadını** olan Marie Antoinette bir yük arabasıyla **giyotine** götürüldü. Celladı **kesik başını kalabalığa doğru sallarken** onlar **"Vive la République!"** [Çok yasa Cumhuriyet!] diye bağırıyorlar.

NAPOLYON BONAPART

Dünyanın gördüğü en büyük askeri liderlerden biri olan Napolyon Bonapart ve kullandığı savaş taktikleri bugün halen incelenmektedir.

ZAMAN ÇİZELGESİ

- 15 Ağustos 1769 Korsika'da doğar.
- 1785 Paris'teki askeri akademiden, 58 kişi arasından 42. olarak mezun olur.
- 1789 Devrim tarafında savaşı.
- 1796 Bonapart'ın askeri taktikleri İtalya'da zafer getirir.
- 1796 Joséphine de Beauharnais'la evlenir.
- 1798 Napolyon'un ordusu Piramitler Savaşı'nda Mısır'ı işgal eder.
- 1798 Nil Savaşı'nda Nelson tarafından yenilgiye uğrattılır.
- 1799 Kansız bir darbeyle Paris'i alır, Birinci Konsül olur.
- 1802 Amiens Antlaşması, İngilizlerle huzursuz bir barış sağlar.

EŞLERİ

Napolyon'un Joséphine'le meşhur on dört yıllık fırtınalı ilişkisi, kendisine bir erkek evlat veremeyince 1809'da sona erer. 1810'da gönülsüz olan Avusturyalı Marie Louise'le evlenir.

ÜÇ İMPARATOR SAVAŞI

Napolyon, savunması görünmek için 68.000 birliği bir Avusturya kasabası olan Austerlitz'e konumlandırdı. Rus Çarı ve Avusturyalı Kutsal Roma İmparatoru saldırdı; Napolyon onların savunmalarını deldi, 26.000 kişiyi öldürdü, yaraladı ya da ele geçirdi ve Kutsal Roma İmparatorluğu'nun çöküşünün tohumlarını attı.

St. Helena adasında Napolyon'a nöbetçilik yapan asker sayısı:

GÜNDÜZ 125

GECE 72

1804 Napolyon Yasaları, ülke yasalarında güncelleme yapar.

1804 Napolyon kendini imparator ilan eder.

1805 Trafalgar Savaşı'nda mağlup olur.

1805 Napeolon'un en büyük zaferi, Austerlitz Savaşı.

1812 Rusya'da kanlı, başarısız bir mücadele yenilginin tohumlarını atar.

1814 Tahttan el çektilir; Elba adasında sürgüne gider.

1815 Paris'i yeniden alır ve ikinci kısa hükümdarlığına başlar.

1815 Napolyon, Waterloo Savaşı'nda mağlup olur.

5 Mayıs 1821 St. Helena'daki sürgününde ölür.

UZUN 19 YÜZYIL 1789-1914

NAPOLYON'UN ÇARPIŞTIĞI SAVAŞLAR

29

Piramitler Savaşı'nda kaybedilen Fransız askerlerinin sayısı – düşman ise binlerce kayıp verir.

2.281

Napolyon Yasaları'ndaki maddeler

84 GÜN

Napolyon'un "100 günlük saltanatının" uzunluğu

TRAFALGAR MUHABERESİ

Tarihin en nefsaneyi savaşlarından biri olan Trafalgar, o zamana kadarki en büyük deniz komutanı pahasına, Büyük Britanya'nın dalgalar üzerindeki egemenliğini güçlendirdi.

TARİH 21 EKİM 1805

KONUM TRAFALGAR BURNU, GÜNEYBATI İSPANYA

TARAFLAR BRİTANYA'YA KARŞI FRANSA

KOMUTANLAR AMİRAL LORD NELSON VE KORAMİRAL
PIERRE-CHARLES VILLENEUVE

KAYIPLAR 1.700 İNGİLİZ ÖLDÜRÜLDÜ YA DA YARALANIR;
6.000 FRANSIZ ÖLÜR; YAKLAŞIK 20.000 FRANSIZ
TUTSAK

SONUÇ İNGİLİZ ZAFERİ

SEBEBİ

1803'te Amiens Antlaşması bozulduktan sonra her iki taraf da diğerinin harekete geçmesini bekledi. 1804'te İspanya, Fransa'ya katıldı. Nelson bir Fransız-İspanyol filosunu Batı Hint Adaları'na kadar takip etti ama 1805'te Koramiral Villeneuve saldırmaya hazırды.

KARİZMA

Adamları tarafından sevilen Nelson, kâtibi iki kez vurulduğunda bile **en önden komuta ederek cepheye aktif bir rol aldı.**

17,52 MM ÇAPINDA KURŞUN BİLYE

Nelson'ı öldüren vuruş.

NELSON'IN ÖLÜMÜ

13.15'te Nelson, Fransız gemisi *Redoubtable*'dan atılan, akciğerindeki bir atardamarı kesen ve omurgasına sıkışan bir kurşunla vuruldu. Savaş devam ederken aşağıya taşındı, Britanya sürekli taktik değiştirerek Fransızları şaşırtıyordu. 13.30'da *Redoubtable* kaptanı, 14.15'te de Villeneuve teslim oldu. Nelson 16.30'u biraz geçte öldü.

HALKIN YASI

Haberi alan halkı ulusal bir matem dalgası sardı. Yas tutanlar kahramanlarının tabutunun önünden sırayla geçti ve büyük bir cenaze töreninden sonra Nelson, **St. Paul Katedrali'nin mahzen mezarına gömüldü.** Bugün bile onun anısına her yıl tören ve resmi Trafalgar Gecesi Yemeği düzenlenmektedir.

15.000

yas tutan kişi Nelson'ın tabutunun önünden geçti; çok daha fazlası da geri çevrildi

104

İngiliz Donanması'nın amiral gemisi olan HMS *Victory*'deki silahlar

2.890

HMS *Victory* tarafından atılan mermiler

33

Fransız Filosu'ndaki gemiler

22

Kaybedilen Fransız gemileri

27

İngiliz gemisi

0

Kaybedilen İngiliz gemisi

* İngiliz Kraliyet Gemişi anlamına gelen "Her Majesty's Ship" ifadesinin kısaltması. -çn

ROSETTA TAŞI

Üzerine oyulmuş tuhaf sembollerle dolu bu kırık kaya parçası ilk bakışta önemsiz görünmektedir ama sonradan gizemlerin çözülmesi hakkında bir özdeyiş hâline geldi.

ZAMAN ÇİZELGESİ

MÖ 196

Oyulur.

15 TEMMUZ 1799

Keşfedilir.

1801

Taş İngilizlere bırakılır.

1802

British Museum'da sergilenir.

1917

Birinci Dünya Savaşı esnasında yeraltı Posta Demiryolu'nda saklanır.

KEŞFİ

Taş, Napolyon'un ordusundaki askerler tarafından Mısır'daki Rosetta'da (Reşid) bulundu. Birlik komutanı Pierre-François Bouchard onun ne kadar önemli olduğunu fark etti.

ASLINDA NE ANLATIYOR?

Rosetta Taşı, Mısır, Memfis'teki bir tapınağın rahipleri tarafından hazırlanan, Kral V. Ptolemy'yi (MÖ 204-181 arası hüküm süren) destekleyen bir kararname.

NEDEN BU KADAR ÖNEMLİ?

Rosetta Taşı'nın mesajı üç dilde de tamamen aynıdır. Bu dillerden birini konuşan birisi diğerlerini de tercüme edebilir. Uzmanlar sonunda hiyeroglifleri tercüme etmeyi başardılar.

DİLLER

- Demotik (Gündelik Mısır alfabesi)
- Antik Yunanca
- Hiyeroglifler, aslında Mısırlı rahipler tarafından kullanılır

Ⲁ = α

C. 1818

İngiliz fizikçi

Thomas Young bazı

hiyerogliflerin kraliyetten

birinin adını işaret ettiğini

keşfeder: V. Ptolemy

1822

Fransız bilim insanı Jean-François

Champollion basit bir alfabe oluşturur.

1824

Champollion, Demotik diline benzer olan Kıpti alfabesini kullanarak hiyeroglif yazıları tam olarak okuyabilir.

LATİN AMERİKA BAĞIMSIZLIĞININ KAHRAMANLARI

1806'da Venezuela'daki başarısız bir isyandan 1826'daki son İspanyol garnizonlarının düşüşüne kadar, İspanya ve Portekiz'in Güney Amerika üzerindeki 300 yıllık hâkimiyetinin çöküşü, gerilim ve öfke patlak verdiğinde hem ani hem de şiddetli oldu.

SİMÓN BOLÍVAR

(1783-1830)

Karizmatik askeri deha Bolívar, namıdiğer "Kurtarıcı", Venezuela'da İspanyollara karşı devrime önderlik etti, sonra da Boyacá Savaşı'yla devam etti. Orada, sadece on üç ölü ve elli yaralı vererek, iki yüz kral taraftarını öldürdü ve bin altı yüz kişiyi esir aldı. Bolívar bugünkü Venezuela, Kolombiya, Ekvator, Peru, Panama ve Bolivya'yı yönetti ama barış çok uzun sürmedi.

BERNARDO O'HIGGINS

(c. 1776-1842)

Şili'nin ulusal kahramanı zengin çiftçi O'Higgins, sonunda Şili'yi İspanya'dan kurtaracak ordulara kumandanlık yaptı ve devlet yöneticisi oldu.

FRANCISCO DE MIRANDA

(1750-1816)

Venezuelalı de Miranda'nın 1806'da başlattığı vatan kurtuluşu girişimi başarısız olmuş olsa da kendisi diğerlerine ilham verdi.

RAHİP HIDALGO

(1753-1811)

Sonradan devrimci olan Rahip Miguel Hidalgo y Costilla idam edildiğinde Meksika bağımsızlığının bir sembolü hâline geldi.

JOSÉ DE SAN MARTÍN

(1788-1850)

Arjantin doğumlu San Martín iltica edip Arjantin, Şili ve Peru'ya karşı devrimlere katılana kadar İspanyol ordusunda bir subaydı.

MANUELA SÁENZ

(1797-1856)

Simón Bolívar'ın aslen Ekvatorlu olan sevgilisi, Bolívar'ı 1828 yılında suikasttan kurtarınca "Kurtarıcının Kurtarıcısı" oldu.

NAİPLİK

III. George'un akıl sağlığı hükümdarlık becerilerini geride bırakacak kadar bozulduğunda, oğlu –müstakbel IV. George– naip olarak hüküm sürdü.

TARİHLER 1810-20

YAYIMLANDI AUSTEN'İN *GURUR VE ÖNYARGI*'Sİ, 1813

SAVAŞ WELLINGTON DÜKÜ 1815'TE WATERLOO SAVAŞINDA BONAPARTI'YI MAĞLUP EDEKER. NAPOLYON SAVAŞLARINA BİR SON VERİR.

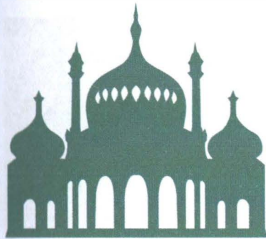
KAYIPLAR 1819 PETERLOO KATLIAMI, ON BEŞ GÖSTERİCİNİN ÖLDÜRÜLMESİNE VE 400-700 KİŞİNİN YARALANMASINA SEBEP OLUR.

NAİP PRENS

George gösterişli hayat tarzından nefret eden halk arasında sevilmiyordu ama naipliği sanatın, edebiyatın ve modanın bir gelişmesini sağladı.

BRIGHTON

Mimar John "Beau" Nash, Prens'in küçük bir balıkçı kasabası olan Brighton'daki konutunu son moda egzotik Hint ve Çin tarzlarına göre yeniden tasarladı. Kraliyet Köşkü'nden memnun kalan Prens son moda imkânlarını beraberinde götürerek, önceden tercih edilen bir şehir olan Bath'ı çürüğe çıkmış ve yaşlı amirallere bıraktı.

JANE AUSTEN

Jane Austen'in naiplik yaşamı ve görgü kuralları hakkındaki detaylı açıklamaları, hem gerçek hayattan hem de hayal gücünden kaynaklanıyordu.

MODA

Kadınların yüksek belli "imparator kesimi" elbiseleri, züppe Beau Brummel tarafından erkeklerle sunulan sık ve sade kesimlerle iyi uyum sağladı. Brummel, jokey pantolonları, fraklar ve kusursuzca bağlanmış meşhur boyun bağları kullanarak peruk ve redingotlara karşı çıktı.

MİMARI

John Nash, hiç yorulmadan Naip Prens için Londra'da Regent Parkı, Regent Caddesi ve Regent Kanalı gibi yeni gelişmeler üzerinde çalıştı.

AUSTEN'İN YAYIMLANAN ESERLERİ

- *Akıl ve Tutku* (1811)
- *Gurur ve Önyargı* (1813)
- *Mansfield Park* (1814)
- *Emma* (1815)
- *İkna* (1817)
- *Northanger Manastırı* (1817)

* Regent, naip anlamına gelmektedir –çn

SON DON FUARI

1309 ile 1814 arasında Thames Nehri yirmi üç kez dondu. Bunların beşinde geleneksel don fuarına dayanacak kadar kalın bir buz tabakası oluştu.

TARİH 1 ŞUBAT 1814

KONUM THAMES NEHRİ, LONDRA, İNGİLTERE

ETKİNLİK EĞLENCELER

SÜRE DÖRT GÜN

DONMUŞ AVRUPA

Küçük Buz Çağı'nın kesin bir zaman çizelgesi yoktur – birçok insan on altı ila on dokuzuncu yüzyıllar arasında hızla düşen ortalama sıcaklıkların tüm Kuzey Avrupa'yı vurduğu konusunda hemfikir.

NEHİR NEDEN DONDU?

Normal şartlar altında Londra Köprüsü'nün dar kemerleri bir değirmen oluğu etkisi yarattırdı ama aşağı doğru akan aşırı soğuk buz blokları sütunlar arasına sıkışıp bir baraj oluşturdu.

KARANLIK TARAF

Yankesiciler, dolandırıcılar, hayat kadınları ve bahisçiler, ayazdan atışı çıktığı için karkörlüğüne yakalanan zenginlerden bir şeyler aşırmanın keyfini çıkarıyordu.

Birçok Londra, özellikle de fakirler dondu, açlıktan öldü ya da ince buz tabakasının içine düştü.

ZİYAFET VE EĞLENCE

Kayıkçılar buzun güvenli olduğunu ilan ettiğinde seyyar satıcılar aceleyle stantları ve tezgâhları kurdu, Londra'lılar da birkaç gün boyunca ziyafet, sefahat ve çılgınlık için nehre akın etti.

1800'LERDE ÖZÇEKİMLER

On tane buz tutmuş baskı makinesi altı peni karşılığında, partiye katılanların isimlerinin, tarihin ve etkinliğin yazılı olduğu hatıra kâğıtları veriyordu.

THAMES NEDEN ARTIK DONMUYOR?

John Rennie'nin 1831'de açılan yeni Londra Köprüsü, Thames'in akmasını sağlayan daha dar kemerlere sahipti. Joseph Bazalgette'in 1862'deki dolguları nehri kontrol altına alarak onu daha dar ve derin bir hale getirdi.

MENÜDE

Zencefilli çörek
Kavrulmuş elmalar
Tatlılar ve şekerler
Cin

Laponya koyunu (bir dilimi bir şiline satılan normal koyun)
"Daima Wellington: İyi Bira"

HEDİYELİKLER

- Kitaplar ve oyuncaklar
- Süs eşyaları
- Mücevherler
- Fincanlar ve bira bardakları

GÖSTERİLER

- Hokkabazlar
- Cambazlar
- Kılıç yutanlar
- Müzisyenler
- Oyuncular
- Akrobatlar
- Boğa dövüşleri
- Dokuz kuka oyunları
- Tilki avı
- Danslar
- Bowling
- Buz pateni
- Kumar
- Bir fil

WATERLOO SAVAŞI

Yirmi küsur yıllık kanlı çatışmanın ardından orduları nihayet çarpıştığında, Napolyon ve Wellington'ın ikisi de bizzat kumandanlık ediyordu ama hiç tanışamayacaklardı.

TARİH 18 HAZİRAN 1815

KONUM WATERLOO, BELÇİKA

TARAFLAR İNGİLİZLER VE MÜTTEFİK ORDU PRUSYA
ORDUSUNA KARŞI FRANSTZ İMPARATORLUK MUHAFAZLARI

SONUÇ İNGİLİZ GALİBİYETİ. MÜTTEFİKLER 7 TEMMUZ 1815'TE
PARİSE GİRER.

ARKA PLANI

Trafalgar'da yenilmiş olmasına rağmen Napolyon tahttan çekilmeden önce Avrupa'nın büyük bir kısmını işgal etmeye devam etti. 1815'te Paris'e geri döndüğünde, Britanya, Prusya, Rusya ve Avusturya savaşı ilan etti.

DÜŞMÜŞ AMA SAF DIŞI KALMIŞ DEĞİL

16 Haziran'da Napolyon, Ligny'de Prusya Ordusu'nu mağlup etmişti. Prusyalılar geri çekildiği hâlde, Napolyon düşmanın yine de hesaba katılması gereken bir savaş gücü olduğunu bilmiyordu. Wellington, Quatre Bras'yı ele geçirmek üzereydi, sonra da Waterloo köyüne doğru geri çekildi. Prusyalılar gelene kadar konumunu korumaya karar verdi.

ÖLÜMCÜL HATA

Çamurlu zeminin ilerlemeyi engelleyeceğinden endişe eden Napolyon saldırıyı geciktirerek Mareşal Blücher'in Prusya birliklerini müttefik ordunun yardımına götürmesine olanak tanıdı.

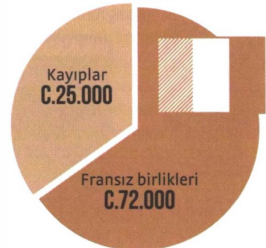

İKİ DEV

İkisi de aynı yaşta olan ve zaferlerinde savaş yaraları almış Napolyon ve Wellington çok iyi bir eşleşmeydi. Gönülsüzce de olsa birbirlerine derinden saygı duyuyorlardı.

KAYIPLAR

FRANKENSTEIN'IN DOĞUŞU

Cenevre Gölü'nün yakınlarında Lord Byron bir hayalet öyküsü yazması için arkadaşına meydan okudu. İlk başta ilham bulamayan Mary Shelley, seyahatlerinde gördüğü bir şatoyu hatırlar ve bir canavar doğar.

ZAMAN ÇİZELGESİ

- 30 Ağustos 1797 Mary Shelley doğar.
- 1816 Shelley bir "uyanık rüya" deneyimledikten sonra kısa bir öykü yazar.
- 1818 *Frankenstein* ya da *Modern Prometheus*, Lackington tarafından yayımlanır.
- 1823 ilk tiyatro uyarlaması.
- 1831 ilk popüler baskı.
- 1851 Mary ölür.
- 1910 J. Searle Dawley tarafından yönetilen ilk *Frankenstein* filmi.
- 1931 Boris Karloff canavarı oynar.

Mary, *Kadın Haklarının Gerekçelendirilmesi* kitabının radikal yazarı **Mary Wollstonecraft**'ın ve **Filozof William Godwin**'in kızıydı. On altı yaşındayken (evli) şair **Percy Bysshe Shelley**'yle kaçtı ve bu skandaldan kaçınmak için Avrupa'ya gitti.

BİLİMSEL İLHAM

Çılgın bilimadaminin esas planını oluştururken Mary, Luigi Galvani'nin "hayvan elektriği" deneylerini ve Giovanni Aldini'nin idam edilen suçluların kadvralarına iletkin çubuklar bağlamasını anımsadı.

BİR KADIN DOKUNUŞU

Başlangıçta herkes *Frankenstein*'in **Percy Bysshe Shelley** tarafından yazıldığını sanmıştı. Bir kadının yazdığını öğrendiklerinde ona bir "masal" diyerek küçümsediler.

PARODİ HAYALETLERİ

Frankenstein parodileri filmin gösterime girmesinden hemen sonra başlamıştı. Son dönemlerdeki hürmet gösteren yapımlar arasında *The Rocky Horror Picture Show*, *Frankenweenie* ve *Genç Frankenstein* bulunmaktadır.

GOTİK KORKU

Gotik hareket sanatı, mimariyi ve edebiyatı da saran romantik bir hale dönüştü. 19. yüzyılın başlarında bu tür *Northanger Manastırı*'nda Jane Austen tarafından alaya alındı ama Mary Shelley bu türün yine de iyi olabileceğini gösterdi.

DEMİRYOLU ÇAĞI

Hareketli buhar motorlarının icadı taşımacılıkta bir devrim yarattı. Britanya'nın kırsal kesimleri binlerce kilometrelük yolun neredeyse her şehre, kasabaya ve köye bağlanmasıyla bir dönüşüm geçirdi.

ZAMAN ÇİZELGESİ

- 1804 Richard Trevithick bir hat boyunca buharlı bir lokomotif çalıştırır.
- 1812 İlk buharlı tren kömür taşır.
- 1825 Stockton ve Darlington Demiryolu'nda, George Stephenson'ın *Locomotion* adlı lokomotifini tarafından çekilen ilk yolcu trenleri görülür.
- 1829 George Stephenson'ın *Rocket* adlı lokomotifini Rainhill Denemeleri yarışını kazanır.
- 1830 Liverpool ve Manchester Demiryolları bir demiryolu inşası patlamasını müjdelir.
- 1836 Londra'nın ilk demiryolu Bermondsey ile Deptford arasında açılır.
- 1838 Londra-Birmingham rotası ilk uzun mesafeli demiryolu olur.
- 1841 Thomas Cook ilk demiryolu gezisini gerçekleştirir.
- 1847 Greenwich Ortalama Zamanı demiryolları tarafından kabul edilir.
- 1863 İlk yeraltı treni Londra'da Farringdon Caddesi ile Bishop Yolu arasında işlemeye başlar.
- 1892 Standart ray ölçüsü benimsenir.

EXPERIMENT

İlk yolcu vagonu olan *Experiment*, Stockton ve Darlington Demiryolu'nda *Locomotion No.1* tarafından çekiliyordu.

Kolay bozulan mallar günler yerine saatler içinde güvenli şekilde taşınarak şehirlere taze yiyecekler getirdi.

DEMİRYOLU SAATİ

Uzun mesafeli demiryolları yaygınlaştıkça tarifeleri kesin hale getirmek için yerel saatler standartlaştırıldı.

RAY ÖLÇÜSÜ PROBLEMİ

Şehirler arasında birden fazla şirket bir rota işletiyorsa, farklı noktalarındaki ray döşemeleri arasındaki genişliklerin (ray ölçüleri) birbirinden farklı olması mümkündü, bu da aynı trenin yolculuğu tamamlayamayacağı anlamına geliyordu. Yolcuların ve malların indirilip yeni bir trene tekrar yüklenmeleri gerekiyordu.

TATİLLER VE GEZİLER

Demiryolları insanları günübirlik geziler şeklinde deniz kenarlarına taşıyabiliyordu. 1871'den sonra, milyonlarca kişiye bir arada olması için, Noel, Kutsal Cuma ve pazar günlerine (geleneksel dinlenme günü) dört ücretli "resmi tatil" daha eklendi.

36 27 Eylül 1825'te <i>Locomotion</i> tarafından çekilen vagonlar	15.000 Rainhill Denemeleri'ndeki izleyici sayısı	38 KM/SAAT Stephenson'ın <i>Rocket</i> 'inin en yüksek hızı	650.000 15 ayda Londra- Greenwich demiryolunda taşınan yolcular	272 1846'da demiryolu hatları için teklif edilen Parlamento Yasaları
---	---	--	---	--

1833 KÖLELİĞİ KALDIRMA YASASI

Britanya'da köleliğin kaldırılması uzun ve zorlu bir yoldu. Pek çok insan ahlakın çıkarlarının önüne geçmesine izin vermeyecek kadar çok para kazanmıştı.

ZAMAN ÇİZELGESİ

1562 John Hawkins, Afrika'ya bilinen ilk köle seferini yapar.

1772 Britanya'da bir mahkeme bir kölenin zorla kolonilere geri gönderilemeyeceği hükmünü verir.

1790 İlk yürürlükten kaldırma yasa tasarısı başarısız olur.

1792 İkinci yürürlükten kaldırma yasa tasarısı başarısız olur.

1794 Fransa köleliği kaldırır.

1804 Haiti'de bir köle isyanı Afrika dışındaki ilk siyahi devleti kurar.

1807 Köleliğin kendisi değil ama köle ticareti yürürlükten kaldırılır.

1833 Köleliği Kaldırma Yasası kabul edilir.

KÖLE ÜÇGENİ

Bir üçgen arasında gidip gelen gemiler asla boş kalmazdı...

Yeni Dünya'dan Britanya'ya şeker, tütün ve pamuk taşımak için

Britanya'dan Afrika'ya köleleri almak, tekstil ve rom taşımak için

Afrika'dan Yeni Dünya'ya köleleri taşımak için

OLAUDAH EQUIANO

(1745-97)

Kaçırılan ve Yeni Dünya'ya gönderilen Equiano sessizce özgürlüğünü kazanmayı başardı; otobiyografisi Londra toplumunu şaşkına çevirdi.

GRANVILLE SHARP

(1735-1813)

Efendisi tarafından kötü bir şekilde dövülmüş olan bir köleye yardım ettikten sonra Sharp, Karayipler'den Londra'ya getirilmiş kölelerin hakları için savaşmaya başladı.

WILLIAM WILBERFORCE

(1759-1833)

Evanjelik Hristiyanlığa geçişi Yorkshire milletvekili on sekiz yılını kölelikle savaş yolunda harcaması için ilham verdi.

ELIZABETH HEYRICK

(1769-1831)

Önde gelen kölelik karşıtı kadınlardan biri olan Heyrick, Leicester'da bir şeker boykotu düzenledi.

SAYILARLA KÖLE TİCARETİ

C. 10.000

Hawkins'ın ilk seferiyle köle ticaretinin kaldırılması arasındaki 245 yılda, yaklaşık 3,4 milyon insanı köleleştiren İngilizlerin Afrika seferlerinin sayısı

12 MİLYON

Avrupalı tüccarlar tarafından Yeni Dünya'ya taşınan insanların tahmini sayısı

42.000

Her yıl İngiliz gemileriyle...

... 80.000

... taşınan Afrikalıların sayısı

BEAGLE'IN İKİNCİ SEFERİ

Yataklara düşüren deniz tutmasına rağmen Charles Darwin ve İngiliz Donanması'nın araştırma gemisi olan HMS Beagle'daki varlığı dünyaya bakışımızı sonsuza dek değiştirdi.

GEMİ HMS BEAGLE

GÖREV DÜNYANIN ETRAFINI DOLAŞARAK BOYLAM ÖLÇÜMÜ YAPMAK

TARİHLER 1831-36

KAPTAN YÜZBAŞI ROBERT FITZROY

GEMİDEKİ KİŞİ SAYISI 68

DOĞAŞİLİMÇİ 22 YAŞINDAKİ CHARLES DARWIN

BEAGLE SEFERİ

1839'da Darwin'in deneyimlerine ilişkin kayıtları bir kitap olarak yayımlandı.

27 ARALIK 1831

Beagle, İngiltere'nin Plymouth kentinden yelken açar.

1832

Santiago'da Darwin, deniz seviyesinden 13,5 metre yükseklikte bir uçurumun yüzeyinde bir grup deniz kabuğu gözlemler.

Deniz kabuğunun oraya ulaşması ne kadar sürmüştür?

Patagonya'da Darwin haftalarca fosil toplar.

1833

Falkland Adaları'nda Darwin fosillerin daha önce keşfedilenlerden farklı olduğunu

farkeder. Bitkilerin ve hayvanların farklı ortamlara nasıl adapte olduğunu merak etmeye başlar.

Punta Alta'da Darwin kayanın katmanlarına gömülü bir iskelet görür. Bu canlı binlerce yıl önce ölmüş olmalıdır.

Rio Parana'yı geçerken Darwin, Tanrı'nın her türü kendi çevresi için özel olarak yarattığı fikriyle çelişecek şekilde Avrupalı hayvanlara benzer canlılar görür.

1834

Darwin, Tanrı tarafından tek bir mükemmel anda yaratıldığı fikri yerine gezegenin sürekli değişmesi gerektiğini düşünmeye başlar.

1835

Darwin, Villa Vincencio'da deniz seviyesinin 1850 metre üstünde denizaltı lavlarının olduğunu görür. Dünyanın incil'in söylediğinden çok daha yaşlı olması gerektiğini fark eder.

1836

Avusturalya'daki canlıların garipliğini gören Darwin, bunların ayrı ayrı yaratılmış olması gerektiğini düşünür.

2 Ekim'de Beagle, Falmouth'a demir atar.

İSPİNOZLAR

Darwin, Galapagos Adaları'nda bulduğu çeşitli ispinoz türleri karşısında büyüldü, zaten sonraki çalışmalarının birçokğu onlarla ilgilirdi.

80 kuş türü

20 dört ayaklı hayvan

4 varil post ve bitki

KRALİÇE VICTORIA'NIN SALTANATI

Prenses Victoria'nın hayatı despot annesi tarafından tecrit edildi ve baskı altına alındı. Başına buyruk davranarak bu zorbalık taktiklerine karşı çıktı ve Britanya'nın en uzun süre hüküm süren kraliçelerinden biri oldu.

DOĞUM 24 MAYIS 1819

KRALİÇELİK 28 HAZİRAN 1838

EVLİLİK SAXE-COBURG VE GOTHA HANEDANINDAN
ALBERT, 10 ŞUBAT 1840

DUL KALİŞ 4 ARALIK 1861

HİNDİSTAN İMPARATORİÇESİ 1 MAYIS 1876

ÖLÜM 22 OCAK 1901

KRALİYET NİŞANI

Kraliçe Victoria ilk kuzeni Albert'a o kadar âşıktır ki ona evlilik teklif etmek zorunda kalır.

KARADUL

Albert'ın ölümünden sonra Victoria yasa girer ve rehberlik için arkadaşlarına güvenerek, kamu görevlerinden ve seremonilerden elini çekti. Bu arkadaşları arasında Politikacı Benjamin Disraeli, İskoç Uşak John Brown ve 24 yaşındaki Hint Hizmetkârı Abdul Karim bulunmaktadır.

KIRIM SAVAŞI

1853-56

1854'te Britanya, Fransa ve Sardinya, Kırım Yarımadası'nda Rusya'nın yayılmacılığına karşı kanlı bir savaşta Osmanlı'ya katılırlar.

BRİTANYA İMPRATORLUĞU

16. yüzyılda I. Elizabeth yönetiminde başlayan genişleme 19. yüzyılda, dünya topraklarının beşte birini ve dünya nüfusun da dörtte birinden fazlasını Britanya hâkimiyeti altına soktu.

ANNE KRALİÇE

Kraliçe olmak Victoria'nın çocuk doğurma görevlerini bir kenara bırakmasına sebep olmadı. Birçoğu Avrupa'nın büyük hanedanlarıyla evli olan dokuz çocuğu vardı.

37

Öldüğünde sahip olduğu torun sayısı

CHARLES DICKENS NOEL'İ YENİDEN ŞEKİLLENDİRİR

Georgian Dönemi'nde büyük ortaçağ Noel bayramı tek bir güne indirilmişti ve genellikle "köylüler" tarafından kutlanırdı. Charles Dickens bunu kabul etmedi. Yalnızca altı haftada yazdığı "küçük Noel şarkısı" cimriler ulusunu sonsuza kadar değiştirdi.

ŞENLİKLER KARARI

	1840 Kraliçe Victoria, Prens Albert'le evlenir.	
	1843 <i>Bir Noel Şarkısı</i> , Noel'den üç hafta önce yayımlanır.	
	1843 İlk Noel kartı üretilir.	
		
	1848 <i>Illustrated London News</i> gazetesi kraliyet ailesinin bir Noel ağacı etrafında vakit geçiren bir fotoğrafını basar.	
	1848 Tom Smith, Noel fişeklerini icat eder.	
	1840'lardan itibaren demiryolu taşımacılığı hindi fiyatlarını düşürür.	

LİSTE ORTASI BELİRSİZLİĞİ

1843'e gelindiğinde "uluslararası bir yıldız" olan Dickens maddi zorluk çekiyordu. Kredi ödemesi vardı ve beşinci çocuğu yoldaydı. Bir çıkışa ihtiyacı vardı.

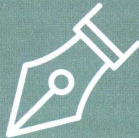
6.000

Bir Noel Şarkısı'nın birkaç gün içinde satılan kopyalarının sayısı

BEŞ ŞİLİN
Kitabın
orijinal
fiyatı

HAYALET YAZAR

Dickens, seyahatlerinde gördüğü yoksulluğa dikkat çekmenin makul bir yolunu bulmak istiyordu. Popüler, geleneksel ve kış gündönümü geleneğine bağlı bir **hayalet hikâyesi** olacak şekilde *Bir Noel Şarkısı*'nı yazdı.

ALIŞILMADIK KUTLAMALAR

Dickens'in anlattığı nostaljik kutlamalar birçok insana yabancıydı. Sanayi Devrimi, Noel'in On İki Günü'nü ortadan kaldırmıştı ve bayram baştan savma bir şekilde geçiriliyordu. Ancak okuyucular Dickens'in çizdiği resmi sevdi ve onu taklit etmeyi seçti.

BÜYÜK SERGİ

1851'de Kraliçe Victoria'nın eşi Prens Albert, Britanya İmparatorluğu'yla ilgili harika her şeyin sunulduğu büyük bir sergiyi yönetti. Bu, çıkarılacak bir dizi Dünya Fuarı planının bir denemesiydi.

TARİHLER 1 MAYIS-11 EKİM 1851

KONUM HYDE PARKI, LONDRA

ZİYARETÇİLER ARISTOKRATLARDAN
FABRİKA İŞÇİLERİNE KADAR 6
MİLYONDAN FAZLA KİŞİ

GİRİŞ ÜCRETİ ERKEKLERİÇİN 3£
KADINLAR İÇİN 2£; 24 MAYISTAN
İTİBAREN 1 ŞİLİN KARŞILIĞINDA
GİRİLEBİLİRDİ.

KAZANÇ 186.000£ (BUGÜN İÇİN 25,5
MİLYON £ / 33,2 MİLYON \$)

SONUÇ KAZANÇ KUZEY KENSINGTON'IN
KÜLTÜREL MEKÂN GRUPLARI OLAN BİR
"ALBERTOPOLIS" İNŞAASI İÇİN KULLANILDI.

NEDEN?

Albert, Britanya'nın barış içinde olmasını, bir üretim patlaması yaşamasını ve dünyanın büyük bir yüzdesine hâkim olmasını kutlamak istedi.

KRİSTAL SARAY

Joseph Paxton tarafından tasarlanan ve Fox & Henderson tarafından demir ve cam kullanılarak inşa edilen Kristal Saray devasa bir sera gibiydi. Beşik tonozdan çapraz sahını, yapıldığı yerde bulunan üç karaağaç bitkisini barındıracak şekilde değiştirildi.

YENİDEN KULLANIM

Sergiden sonra saray, Londra'nın güneyindeki Sydenham'da yeniden inşa edildi. 1936'daki yangında yıkılıncaya kadar popülerliğini korudu.

SAYILARLA KRİSTAL SARAY

563 METRE

uzunluğunda

124 METRE

genişliğinde

2

Kule

2.000

1850'ye
geliindiğinde
çalışan işçilerin
tahmini sayısı

1.000

demir sütun

4.000

ton demir

83.612

metre kare
cam

AMERİKAN İÇ SAVAŞI

Lincoln'ın köleliğe son vereceğine inanan (yanılmamışlardı), köleleri olan yedi Güney eyaleti Birlik'ten ayrılınca, bu ayrılışları yıkıcı olaylar zincirini başlattı.

TARİHLER 1861-65

KONUM ESASEN İKİ GRUP ARASINDAKİ 'SINIR EYALETLERİ' ARASINDA

TARAFLAR KUZEYİLİ BİRLİK EYALETLERİNE KARŞI GÜNEYİLİ KONFEDERASYON EYALETLERİ

SONUÇ YENİDEN BİRLEŞME; KÖLELİĞİN KALDIRILMASI

ZAMAN ÇİZELGESİ

1860

6 Kasım Lincoln başkan seçilir.

20 Aralık Güney Carolina ayrılan ilk Güney eyaleti olur.

1861

Ocak/Şubat Altı Güney eyaleti daha ayrılır.

4 Mart Lincoln barış çağrısı yapar ama Birlik'in korunması gerektiği konusunda uyarıda bulunur.

12 Nisan Fort Sumter'da ilk kurşun atılır.

Nisan/Mayıs Virginia, Arkansas, Tennessee ve Kuzey Carolina ayrılır.

21 Temmuz İlk büyüksavaş olan Bull Run.

1863

1 Ocak Özgürlük Bildirgesi tüm kölelerin özgür olduğunu ilan eder.

1-3 Temmuz Gettysburg Muharebesi; General Robert E. Lee'nin Pennsylvania istilası geri püskürtülür.

4 Temmuz General Ulysses S. Grant, Vicksburg Kuşatması'nda Konfederasyon Ordusu'nu parçalar.

19 Kasım Lincoln'ın birlik için baskı yaptığı Gettysburg Konuşması.

1864

2 Eylül Konfederasyon'un kalesi Atlanta ele geçirilir.

1865

9 Nisan General Lee, Appomattox Adliye Binası'nda teslim olur.

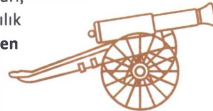
18 Aralık Köleliği herkes için kaldıran On Üçüncü Değişiklik onaylanır.

SAVAŞA NE SEBEP OLDU?

Kuzey eyaletleri ayrılmayı anayasaya aykırı bulmuştu. Lincoln'un köleler dahil tüm insanlar için özgürlük fikrine bağlılığı güçlüydü ve gerekirse zor kullanarak Birlik'i korumaktan şeref duyuyordu.

TEKNOLOJİ

Her iki taraf da zırhlı araçlar ve denizaltılar, telgraflar ve demiryolları, yüksek teknoloji mayınlar, sıcak hava balonları, biyolojik savaş ve fotoğrafçılık gibi modern teknolojilerden büyük ölçüde yararlandılar.

620.000
İç Savaş'taki tahmini ölümlü sayısı

ABRAHAM LINCOLN SUİKASTI

1861-65 arası İç Savaş'ı başarılı bir şekilde ilerleten Abraham Lincoln, Güney'deki birçok insanın kalıcı düşmanlığını kazanmıştı. Kendisi suikasta kurban giden ilk ABD başkanıydı.

ZAMAN ÇİZELGESİ

MART

John Wilkes Booth, Başkan'ı öldürme planı yapmaya başlar.

14 Nisan Lincoln, Washington, DC'deki Ford Tiyatrosu'nda vurulur.

Ölümcül şekilde yaralanan Lincoln yakındaki bir eve götürülür; Booth ve suç ortağı David Herold, Maryland'e kaçar.

15 Nisan Başkan 07.22'de ölür; kaçarken yaralanan Booth kırılan bacağına atel taktırmak için durur.

26 Nisan Booth ve Herold bulunur; Booth vurulur, Herold ise tutuklanır.

4 Mayıs Lincoln defnedilir.

7 Temmuz Cinayette parmağı bulunan dört suikastçı asılarak idam edilir.

ABRAHAM LINCOLN

(DOĞUM 12 ŞUBAT 1809)

Lincoln, 1861'de Amerika Birleşik Devletleri'nin on altıncı başkanı oldu. Zorlukları biliyor ve adaleti derinden hissediyordu. Köleliğin kaldırılmasının şiddetli bir savunucusu olarak, yasadışı olduğunu düşündüğü şekilde Birlik'ten ayrılıp İç Savaş'a sebebiyet verdikleri konusunda muhalif Güney eyaletlerini uyardı. 1864'te yeniden seçildiğinde, tam da savaş biterken, Güney'le barış yapmaya çalıştı ama bazıları için af yoktu.

JOHN WILKES BOOTH

Ünlü bir oyuncu olan Wilkes Booth, Güney'deki sorunlardan Lincoln'ın sorumlu olduğuna ikna olmuştu. Eylemlerinden dolayı bir kahraman olarak anılacağını sandı. Öyle olmadı.

AMERİKALI KUZENİMİZ

Wilkes Booth bu meşhur komedide bütün şakaların ne zaman yapılacağını biliyordu. Silahını ateşlemeyi, en gürültülü kahkahalardan biri tarafından bastırılacak şekilde ayarladı.

KITALARARASI DEMİRYOLU

Altına Hümün tarafından körüklenen Batı'ya gidiş yarışı, iki rakip şirketin ilk ülkelerarası demiryolunu tamamlamak üzere girdiği mücadeleyle 1860'larda zirve noktasına ulaştı.

ZAMAN ÇİZELGESİ

- 1830 Amerika'daki ilk buharlı lokomotif.
- 1845 Asa Whitney doğu-batı demiryolu için bir kongre fonu teklif eder; reddedilir.
- 1849 Altının keşfi batıya kitlesel göçlere sebep olur.
- 1860 Mühendis Theodore Judah, Donner Geçidi'ni Sierra Nevada sıradağlarını geçmek için bir yer olarak önerir.
- 1861 Orta Pasifik Demiryolu Şirketi kurulur.
- 1862 Pasifik Demiryolu Yasası, Orta Pasifik ve Birlik Pasifik Demiryolları şirketlerine, Amerika Birleşik Devletleri'nin doğusuyla batısını birbirine bağlaması için yetki verir.
- 1863 İki şirket de çalışmaya başlar ama Birlik tarafı İç Savaş'ın sonuna kadar bekletilir.
- 1869 İki demiryolu Utah Promontory'de 10 Mayıs'ta bir araya gelir.

YARIŞ

Yasa, Orta Pasifik Demiryolu'nun California, Sacramento'dan başlayıp Sierra Nevada boyunca doğuya doğru ilerleyeceğini şart koşuyordu. Rakip şirket Birlik Pasifik Demiryolu ise Missouri Nehri'nden başlayıp batıya doğru gidecekti. Yasa, ikisinin tam olarak nerede bir araya geleceğini belirtmemişti.

Hükümet, hızlı inşaatı teşvik etmek için inşa edilen her 1,5 km yol karşılığında 6.400 dönüm arazi ve 48.000\$ (bugün için 1 milyon \$) sözü vermişti. Her iki şirket de elinden geldiğince çok inşaat yapabilmek için kestirme yollara başvurdu ve güvenlik standartları ihlal edildi.

DİRENİŞ

Amerika Yerlileri, özellikle de Sioux, Cheyenne ve Arapaho, haklı olarak tehdit altında hissetti ve yapılan işlere saldırdı.

İŞÇİLİK

Her iki şirket de işçi tutmakta zorlanıyordu. Batı'dayaklaşık 14.000 Çinli işçi işe alındı; doğuda işçiler ırlandalı göçmenler ağırlıktaydı.

BATIYA GİDİŞ

Demiryolundan önce gezginlerin ya dağları, ovaları, nehirleri ve çölleri aşması, Cape Horn'un etrafında yelken açması ya da Panama Kışağı'nı geçmesi gerekiyordu.

DOĞUDAN BATIYA YOLCULUK

1.000\$

1869'dan önce (bugün için 18.000\$)

150\$

1869'dan sonra (bugün için 2.800 \$)

14.500 KM

1850'ye gelindiğinde Missouri Nehri'nin batısındaki rayların uzunluğu, ancak ötesinde hiçbir şey yok.

LOUIS PASTEUR VE MİKROPLARLA SAVAŞ

Pasteur, gençliğinde kimyaya olan aşkını keşfetmişti ama hastalıklara karşı savaşını başlatan şey üç çocuğunun ölümü oldu.

ZAMAN ÇİZELGESİ

- 27 ARALIK 1822 Fransa'nın Dole bölgesinde doğar.
- 1847 Doktorasını tamamlar.
- 1849 Evlenir ve beş çocuğu olur fakat üçünü karahummadan kaybeder.
- 1862 Pastörizasyonu icat eder.
- 1885 ilk aşıyı uygular.
- 1888 Pasteur Enstitüsü'nü kurar.
- 28 Eylül 1895 Fransa'nın Marnes-la-Coquette bölgesinde ölür.

MİKROP TEORİSİ

İnsanlar Pasteur'den önce de mikropları biliyordu ama onların kendiliğinden oluştuğuna inanıyorlardı. Pasteur, bakteri ya da "mikropların" diğer canlı varlıklardan gelen **yaşayan organizmalar olduğunu kanıtladı.**

ÇÜRÜME

Pasteur, küf ve mikropların şarap ile süt gibi **çabuk bozulan yiyecekler üzerindeki fermente edici etkilerini gözlemlemeye** başladı. Çoğunun ısı sebebiyle öldüğünü keşfetti ve bugün **pastörizasyon** olarak bildiğimiz bir süreci geliştirdi.

HASTALIK ÖLDÜRÜCÜ

Pasteur ipekböceklerini yok eden bir hastalığın bakteriyel olduğunu fark etmişti. İpekböceği bakterisini yok ederek **Fransız ipek endüstrisini kurtardı.** Mikropların, insan hastalıklarının da sebebi olup olmadığını merak etmeye başladı.

CERRAHİ İSPİRTO

Pasteur sayesinde cerrahi **malzemeler kaynatıldı** ve bu işlem ameliyat masasındaki ölümleri ciddi şekilde azalttı.

AŞILAMA

Pasteur, bir hastalığın zayıf bir versiyonu bir hayvana verildiğinde bunun hayvanın bedenini antikor üretmeye teşvik ederek gerçek hastalığa karşı bağışık hale getirebileceğini düşündü.

5 Mayıs 1881'de 24 sağlıklı koyun, 1 keçi ve 6 inek şarbona karşı aşılandı. Aynı sayıda hayvan da aşılanmadı.

31 Mayıs'ta 62 hayvanın tamamına şarbon verildi. İki gün sonra kontrol grubunun tamamı öldü ama aşılanan hayvanların hepsi hayatta kaldı.

Pasteur, kuduz bir köpek tarafından ısırılmış 9 yaşındaki Joseph Meister'i başarılı bir şekilde tedavi ederek insanlara yöneldi.

PASTEUR'ÜN PASTÖRİZASYON SÜRECİ BUGÜN HALEN YAYGIN OLARAK KULLANILMAKTA VE AŞILAR MİLYONLARCA YAŞAMI KURTARMAYA DEVAM ETMEKTEDİR.

KARL MARX

Yaygın olarak komünizmin babası olarak kabul edilen Marx, 20. yüzyılda Sovyetler Birliği ve Çin Halk Cumhuriyeti de dahil olmak üzere birçok devlette uygulanmış teoriler geliştirdi.

ZAMAN ÇİZELGESİ

- 1818 Almanya, Trier'de doğar.
- 1835 Hukuk okumaya başlar.
- 1841 Jena Üniversitesi'nden doktorasını alır.
- 1843 Paris'e taşınır, devrimci komünist olur.
- 1844 Friedrich Engels'le işbirliği yapmaya başlar.
- 1848 *Komünist Manifesto* yayımlanır.
- 1849 Londra'ya taşınır.
- 1867 *Kapital* yayımlanır.
- 1883 Ölür ve Highgate Mezarlığı'na gömülür.

Marx'ın babası Aydınlanma'dan etkilenmişti. Yahudi geleneğinde doğan Karl, **sonradan vaftiz** olmasına rağmen dinin önyargı ve ayrımcılıktaki rolüne tanık oldu. Ayrıca **kapitalist sistemin işçiler üzerinde yarattığı sefaleti** de gördü ve sosyal adalet arayışına girdi.

MARX'I BAŞLICA ETKİLEYENLER

GEORG HEGEL
(1770-1831)

Hegel, tarihin doğrusal olduğuna ve **özgürlük** elde edilene kadar bir dizi denemeden geçtiğine inanıyordu.

LUDWIG FEUERBACH
(1804-72)

Feuerbach, dinin insanların içindeki bir tür sonsuz varlığın bilinç hâli olarak var olduğuna inanıyordu ve bu da **Tanrı'nın insanın doğasının bir yansıması olduğu** anlamına geliyordu.

FRIEDRICH ENGELS
(1820-95)

Engels, *Komünist Manifesto*'da **Marx'la birlikte çalıştı** ve arkadaşının ölümünden sonra *Kapital*'in ikinci ve üçüncü baskılarını düzenledi.

KOMÜNİZM

Marx, sınıf çatışmasının bir sonucu olan **özel mülkiyetin kaldırılmasının insan doğasını dönüştüreceğine, birey ve toplumu uzlaştıracığına** inanıyordu. Mal ve hizmetlerin üretimi ile dağıtımı **tüm toplum için yine tüm toplum tarafından paylaşılmalıydı.**

ÖZGÜRLÜK

Marx, **kapitalist bir toplumda en değerli metanın özgürlük, özellikle de bir kişinin emeğini satma özgürlüğü olduğunu** iddia etti. **Engels gerçekten sınıfsız bir toplumun tüm insanlara hizmet etmek için var olacağını** söyleyerek bunu daha açık hale getirdi.

1896 YAZ OLİMPİYATLARI

1894'te Baron Pierre de Coubertin tarafından düzenlenen bir konferansta, özgün Olimpiyat Oyunları'nın doğum yeri olan Atina'nın büyük bir dirilişe ev sahipliği yapması gerektiğine karar verildi.

TARİHLER 6-15 NİSAN 1896

KONUM ATİNA, YUNANİSTAN

KATILAN ULUSLAR 14

YARIŞMALAR 43

SONUÇ BÜYÜK BİR BAŞARI. OYUNLAR HELEN DÖRT YILDA BİR YAPILMAKTAÖİR.

241
erkek
atlet

0
kadın
atlet

0
paralimpik
atlet

60.000

ilk gün katılan seyirci
sayısı

100.000

maratonu izleyen seyirci
sayısı

ANTİK OYUNLAR

MÖ 776'da ortaya çıktığına inanılan ilk Olimpiyatlar, Yunan şehir devletlerinden ya da kolonilerden gelen genç erkeklerin yaptığı tek bir koşu yarışından oluşuyordu. Oyunlar MS 393'te sona erinceye kadar kademeli olarak farklı yarışmalar eklenmişti. Kazananlar zeytin dalı ve ulusal bir övgü kazanıyordu. Modern versiyonunda da kazananlara gümüş madalyaların yanında zeytin dalları verildi.

PANATHINAIKO STADYUMU

Aslen MÖ 330'da inşa edilen antik stadyum, beyaz mermerden yeniden inşa edildi.

MADALYA TABLOSU

YUNANİSTAN
10 birincilik

AMERİKA
11 birincilik

ALMANYA
6 birincilik

İLK MODERN MADALYA SAHİPLERİ

Amerikalı James Connolly ilk yarışma olan üç adım atlamayı kazanarak modern zamanların ilk Olimpiyat Şampiyonu oldu.

YÜZME

Macar Alfréd Hajós 100 metre yarışını kazandı. 1.200 metre için yüzücüler tekneyle belirli bir mesafeye götürüldü ve kıyıya geri yüzmeleri beklendi. Alfréd Hajós onu da kazandı.

MARATON

Yeni icat edilmiş maraton yarışı, antik Yunan koşucu Pheidippides'in MÖ 490'da zafer haberlerini getirirken Maraton'dan Atina'ya doğru izlediğine inanılan rota üzerinde yapıldı. Yunan halkı için son derece önemli olan modern yarış Spyridon Louis adlı Yunan bir atlet tarafından kazanıldı.

DAHİL OLAN YARIŞMALAR

• Atletizm • Bisiklet • Yüzme • Eskrim • Güreş • Atıcılık • Tenis

ŞOGUNLARIN SONU

Prens Mutsuhito'nun 122. Japonya İmparatoru olarak taç giymesi 220 yıllık tecridin –ve Şogunların egemenliğinin–sonunu işaret ediyordu.

ZAMAN ÇİZELGESİ

1192 Japon İmparatoru, Komutan Minamoto Yoritomo'ya "Şogun" unvanı verir.

1333 Aşikaga Takauji ikinci şogunluğu kurar ve imparatorluk şehri Kyoto'yu inşa eder.

1603 Güçlü Tokugawa kabilesi Edo şehrinden yöneterek iktidarı ele geçirir.

1853 ABD Komutanı Matthew Perry firkateynler ve 1.500 asker getirerek Japonları, ABD'yle ticaret yapmaya zorlar; Britanya, Rusya ve Fransa da aynı şeyi yapar.

1867 Veliht Prens Mutsuhito, Japon İmparatoru olur.

1868 Bir grup samuray, Şogunların mutlak gücüne son veren bir darbe niteliğindeki Boşın Savaşı'nı tertip eder; İmparator Meiji, Edo'ya giderve şehrin adını Tokyo yapar.

ARKA PLANI

Japonya'nın savaşçı sınıfı olan **samuraylar**, birbirlerine üstünlük kurmak ve savaşan toprak sahiplerini korumak amacıyla taşra savaşçılarının görevlendirilmesiyle ortaya çıktı. Muzaffer olan kişi en üst düzeydeki komutanına "şogun" adını verdi.

Şogunlar kontrolü yavaş yavaş ele geçirerek imparatoru sembolik bir devlet başkanı hâline getirmişti. Zaman zaman güç rakip *daimyo* (derebeyi) aileleri arasında gidip geliyordu, ta ki Tokugawa baskın gelene kadar.

SAKOKU

Avrupalı sömürgeleştirmeden korkan Tokugawa, "sakoku" yani tam tecrit uyguladı.

İMTİYAZ YEMİNİ

Meiji'nin ilk reformu derebeyliğinin sonuna giden kapıyı araladı ve **Avrupa'dan gelen fikirleri kucak açtı**. Bürokratlar bir anayasa hazırladı ve Japonya, Doğu'nun en büyük gücü olmayı hedefleyerek bir ordu oluşturdu.

MEİJİ

"Aydınlanmış yönetim" anlamına gelen yeni yönetim dönemi.

YELLOWSTONE MİLLİ PARKI

19. yüzyıl Amerika'sı yeni "keşfedilen" kamu arazilerini özel mülkiyete devretme politikasına sahipti ama Yellowstone'un vahşi ve görkemli güzelliği, Kongre'yi bazı şeylerin geliştirilemeyecek kadar önemli olduğu konusunda ikna etti.

ZAMAN ÇİZELGESİ

- **1870 öncesi** Amerikan yerlileri en az 11.000 yıldır Yellowstone'da yaşamaktaydı.
- **1870** Kâşifler Yellowstone'un vahşi doğal güzelliğine tanık olur.
- **1871** Washington'da Park Yasa Tasarısı hazırlanır, 1864 Yosemite Yasası'ndan faydalanılarak Yosemite Vadisi'ne yerleşim engellenip buranın Ulusal Park olması sağlanır.
- **1872** Başkan Ulysses S. Grant, Yellowstone Milli Parkını Koruma Yasası'nı imzalayarak yürürlüğe sokar.
- **1891** Doğal kaynakları korumak için Ulusal Orman Sistemi kurulur.
- **1916** Milli Park İdaresi'nin temelleri atılır.
- **1918** Yellowstone ilk park korucularına kavuşur.

GÜÇLÜKLER

Yellowstone çok büyüktü ve doğudaki pek çok insan onu duymamıştı. Neden başka bir yer değil de burası kurtarılmalıydı?

GÖRMEK İNANMAKTIR

Sanatçı Thomas Moran ve Henry Elliott'ın eskizlerinin yanı sıra William Henry Jackson'ın fotoğrafları Yellowstone'un ihtişamını yansıtarak halkın yoğun ilgisini çekti.

ÖZEL DURUM

Yellowstone üç ayrı bölgede yer aldığı için eyalet parkı olamazdı: **Montana, Wyoming ve Idaho.** Kongre radikal bir yeni plan ortaya koydu: **milli parklar.**

1872 Yasası, belirlenmiş bir alan içindeki araziye yerleşimi, buranın işgal edilmesini ya da satılmasını yasaklayarak halkın yararına sunuyordu.

SICAK REKABET

1832'de tahsis edilen **Arkansas'taki Hot Springs,** Amerika'nın en eski milli koruma alanıdır ve bir sıcak su kaynağını korur. 1921'de milli park oldu.

58

Bugün ABD'deki milli parkların sayısı

AMPULÜN İCADI

Thomas Edison herkes tarafından ampulün mucidi olarak övülür ama bütün övgüyü o almamalıdır. Aslında çeşitli mucitlerin işlerinden ilham alan Edison her evde çalışabilecek bir ışık kaynağı geliştirdi ve en önemlisi, bunun patentini aldı.

ZAMAN ÇİZELGESİ

- 1802 İngiliz biliminsanı Humphry Davy (1778-1829), ilk elektrik lambası olan elektrikli ark lambasını icat eder.
- 1840 İngiliz biliminsanı Warren De La Rue (1815-89), bir vakum tüpünün içinden kıvrımlı bir telden akım geçirir.
- 1850 İngiliz biliminsanı Joseph Wilson Swan (1828-1914) bir "ampul" oluşturur.
- 1874 Kanadalı elektrikçiler Henry Woodward ve Matthew Evans, "elektrik lambalarını" ticarete dökmeyi dener ama başarısız olurlar.
- 1878 Thomas Edison patenti alır ve kullanışlı bir elektrikli ampul araştırmalarına başlar.
- 1880 Edison Elektrik Lambası Şirketi ilk ticari akkor lambayı piyasaya sürer.
- 1904 Tungsten kıvrımlı tel icat edilir.
- 1939 Floresan lambalar New York Dünya Fuarı'nda tanıtılır.

- 1.093 Amerika Birleşik Devletleri'nde Thomas Edison tarafından tescil edilen patentler
- 13,5 1789'da Edison'un ampulünün yanma süresi (saat)
- 1.200 1880'de Edison'un geliştirdiği "bambu" kıvrımlı telinden ampulün yanma süresi (saat)

BELLE ÉPOQUE DÖNEMİ'NDE PARİS

Fransa'nın "Güzel Dönemi" yaklaşık olarak 1871'den 1914'e ve Birinci Dünya Savaşı'nın patlak vermesine kadar uzanmaktadır. İngilizlerin Victoria ve Edward dönemleri ile Amerika'nın Yıldızlı Çağı gibi, bilimden sanata kadar her şeyde eşi benzeri görülmemiş rönesanslar yaşandı.

ZAMAN ÇİZELGESİ

- 1870-71 Fransa Prusya savaşı ikinci imparatorluğun çöküşünü getirir.
- 1871 Paris Komünü ayaklanması; Paris'in çoğu yanar.
- Mayıs 1871 Üçüncü Cumhuriyet ilan edilir.
- 1872 Sacré-Coeur Bazilikası'nın çalışmaları başlar.
- 1874 Empresyonist ressamların ilk sergisi
- 1875 Opera Garnier açılır.
- 1881 Montmartre'da Chat Noir kabaresi açılır.
- 1889 Eyfel Kulesi açılır.
- 1895 Cordon Bleu aşçılık okulu açılır.
- 1895 Lumière kardeşler yansıtılmış bir film gösterimi sunar.
- 1898 Louis Renault ilk otomobilini üretir.
- 1900 Paris'te Yaz Olimpiyatları düzenlenir.
- 1903 Pierre ve Marie Curie radyoaktivite çalışmaları için Nobel Ödülü alır.
- 1909 Louis Bleriot uçakla İngiliz Kanalı'nı geçer.
- 1913 Igor Stravinsky'nin *Rite of Spring* eseri ilk gösterimini yapar.

SANAT

Paris, Auguste Renoir ve Claude Monet gibi empresyonistlerden, Henri Matisse gibi fovistlere ve Pablo Picasso gibi kübistlere kadar deneysel tekniklerde bir patlamaya tanık oldu. Heykeltıraş August Rodin büyük bir etki gösterdi.

MİMARİ

Art nouveau'nun kıvrımlı ve helezonlu çizgileri hem Castel Béranger ve Paris Metro'su gibi binalarda mimariye hem de grafik sanatçısı Alphonse Mucha ve cam tasarımcısı René Lalique gibi isimlerin işleriyle tasarıma nüfuz etti.

MÜZİK VE EDEBİYAT

Gustave Flaubert, Guy de Maupassant, Émile Zola ve Marcel Proust gibi yazarlar, Claude Debussy ve *Carmen* operasıyla ahlaksızlıkla suçlanan Georges Bizet gibi deneysel bestecilerle dengelendi.

POLİTİK KARGAŞA

Alsace ve Lorraine'in ilhakı üzerine Almanya'ya karşı kıskırtılan milliyetçiler tarafından yapılan bir dizi anarşist bombalama ve çıkarılan huzursuzluklar bu dönemin her zaman o kadar da "güzel" olmadığını göstermektedir.

ŞİKAGO DÜNYA FUARI

1890'ların Amerika'sı altın çağını yaşıyordu. İş dünyası hızla büyüyor ve demiryolları bu servetleri her yere dağıtıyordu. Her şehir Dünya Fuarı'na ev sahipliği yapmak istiyordu ama ŞİKAGO bunu almaya kararlıydı.

TARİH 1893

KONUM JACKSON PARKI, ŞİKAGO

RESMİ İSİM KOLOMB DÜNYA FUARI

KUTLAMA KOLOMB'UN AMERİKA'YA AYAK BASMASININ 400. YILDÖNÜMÜ

BAŞ MİMAR DANIEL H. BURNHAM

Fuarda 1890'larda yeni ve modern olan her şey sergilendi. Başkan Grover Cleveland'ın yeni bir elektrik jeneratörünü çalıştırmak ve parkı aydınlatmak için bir butona bastığı andan itibaren fuar çok popüler oldu.

Ziyaretçiler; karnaval çığırtkanlarının, müziğin ve kalabalığın olduğu yere pırıl pırıl aydınlatılmış bir sokaktan geçerek gidiyordu. Yeni icatlara, performanslara ve sanatın ve kültürün yeni tarzlarına tanık oluyorlardı. Tanık olunan bu harikaların birçoğu gelecek yüzyılda Amerikan klasikleri hâline gelecekti.

BEYAZ ŞEHİR

Fuarın en önemli parçası – Londra'nın Kristal Sarayı ve Paris'in Eyfel Kulesi'ne Şikago'nun cevabı niteliğinde – neoklasik sergi salonlarından oluşan bir “şehir” oldu.

KARANLIK TARAFI

Seri katil Herman Mudgett, namıdiger Dr. H. H. Holmes, fuarı yeni kurbanlar bulmak ve eylemlerini gizlemek amacıyla kullandı.

DÜNYA FUARINDAKİ YENİLİKLER

- Sinema filmleri • Dönme dolap
- Sokak lambaları • Dansözler
- Gazlı içecekler • Develer
- Buluşik makineleri
- Dilimlenmiş buğday gevreği
- “Egzotik” dünya müzikleri
- Meyveli sakız • Fermuarlar

Fuar bütün dünyaya Amerika'nın başardığını söylüyordu. Daha da önemlisi, bunu Amerika'nın kendisine de söylüyordu.

SAYILARLA DÜNYA FUARI

10 MİLYON \$

Sergiye ev sahipliği yapmak için Şikago tarafından sunulan güvence

25 CENT

İnşaati izleme ücreti

686 DÖNÜM

Alanın boyutu

14

Beaux Arts tarzındaki “Büyük Binalar”

65.000

Sergilenen şeyler

7.000

Restoranların oturma kapasitesi

18 M.

Klasik binaların eş yüksekliği

27-28 MİLYON

Katılımcılar

1 MİLYON \$

Kâr

C. %25

Fuarı ziyaret eden Amerika nüfusu

DREYFUS OLAYI

Görünüşte küçük olan bir adli hata 19. yüzyıl Fransa'sında bir Yahudi karşıtlığı dalgasına sebep oldu ve etkileri 20. yüzyıla kadar ulaştı.

4 X 4 METRE DREYFUS'UN HAPİSHANE HÜCRESİNİN BOYUTU

ZAMAN ÇİZELGESİ

UZUN 19. YÜZYIL 1789-1914

- 1894 Fransız Binbaşı Ferdinand Walsin Esterhazy askeri sırları Almanya'ya satmaya başlar.
- 1895 Yüzbaşı Alfred Dreyfus casusluktan suçlu bulunur ve Fransız Guyanası'ndaki Şeytan Adası'nda ömür boyu hapis cezasına çarptırılır.
- 1896 Esterhazy'nin gerçek hain olduğuna dair kanıtlar bulunur; askeri mahkemede yargılanır, suçlu bulunur ve Esterhazy ülkeden kaçar.
- 1898 Dünyaca ünlü Yazar Émile Zola'nın, *L'Aurore* gazetesinde Fransız hükümetini olayları örtbas etmekle suçlayan açık mektubu "J'Accuse" [Suçluyorum] yayımlanır.
- 1899 Dreyfus yeniden yargılanır, yeniden suçlu bulunur ama cezası on yıla çevrilir; halkın öfkesinden sonra Fransa Başkanı onu bağışlar.
- 1906 Dreyfus'un suçsuz olduğu ilan edilir, eski görevine getirilir ve Legion D'Honneur'la ödüllendirilir.
- 1995 Fransız Ordusu, Dreyfus'un masumiyetini açıkça kabul eder.

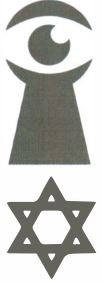
RÜTBE AŞAĞILAMASI

Dreyfus sınır dışı edilmeden önce sokaklarda yürütüldü ve rütbesi halkın gözü önünde alındı.

ASLINDA NE OLMUŞTU

Fransız istihbaratı bir mesaj yakaladı ve casusun çalışanlarından biri olması gerektiğini fark etti. Esterhazy ve bir suç ortağı suçlu başkasının üstüne atacak sahte belgeler hazırladı. Şüpheler, anadil olarak Almanca konuşan ve Alsaslı bir Yahudi olan otuz beş yaşındaki Yüzbaşı Alfred Dreyfus'a yöneldi. Yahudi karşıtlığı gerisini halletti.

MEDYA TARAFINDAN YARĞILANMA

Dreyfus Olayı medyada oynanan ilk oyunlardan biridir. İki taraf da silah olarak gazeteleri kullanıyordu –Yahudi karşıtı gazete *La Libre Parole*, Dreyfus yanlısı *L'Aurore*'a karşı.

Halk, her iki tarafın da doğrudan eylemlere geçtiği Dreyfus taraftarları ve Dreyfus karşıtları olarak ikiye bölündü. Dreyfus taraftarları Paris'in yaklaştırmakta olan Evrensel Fuarı'nı boykot etmekle tehdit ederken elliden fazla kasaba Yahudi karşıtı isyanlara sahne oldu.

KARA BULUTLAR

Olay sonrasında tatsız bir hava oluştu. Dreyfus 1935'te öldü ama beş yıl sonra eşi Nazilerden saklanmak zorunda kaldı. Torunları Auschwitz'e gönderildi.

NELLIE BLY'LA DEVRİÂLEM

Jules Verne'in kurgusal karakteri Phileas Fogg, 80 Günde Devriâlem yapıyordu.
1889'da rakip basın mecralarından iki kadın onun süresini kolayca alt etti.

Elizabeth Bisland, trenle New York'tan ayrılarak batıya doğru hareket eder.

30 OCAK 1890

Elizabeth Bisland, Bly'dan dört gün sonra New York'a ulaşır ama yine de Fogg'un süresini geçmiştir.

ZAMAN ÇİZELGESİ

14 KASIM 1889, 09.40

Nellie Bly buharlı gemiyle New York'tan ayrılarak doğuya doğru hareket eder.

25 OCAK 1890, 15.51

Bly, New Jersey'ye ulaşır.

Nelly Bly olarak yazan Elizabeth Cochran, Amerika'nın ilk araştırmacı muhabirlerinden biriydi. Çalışma şartları kötü olan bir işyerine ve New York'un kötü şöhretli Blackwell Adası akıl hastanesine sızmış, adaletsiz boşanma yasalarını ve hatta Meksika'daki siyasi yolsuzluğu ifşa etmişti.

REKLAM KAMPANYASI

Jules Verne'in 1873 yılındaki romanının büyük bir hayranı olan Bly, *New York World*'deki editörüne bu hayali rekoru kırmayı denemesini önerdi. Rakip yayın olan *Cosmopolitan* ise alta kalmamak için dünyayı diğer yönde dolaşacak olan, gözü pek kâşifleri Elizabeth Bisland'ı alelelece işe aldı.

EVE DÖNÜŞ

World, Bly'ın tam süresini takip etmek üzere bir yarış başlatarak okuyucuların ilgisini çekti. Bly telegraf vasıtasıyla kısa mesajlar gönderiyordu.

TAKTİKLER

World, San Francisco'dan Chicago'ya aktarmasız giden, rekor kıran bir "Bayan Nellie Bly Özel" treni kiralayarak biraz hile yaptı. *Cosmopolitan*'ın Bisland'ı beklemesi için bir gemiye rüşvet verdiği iddia edildi ama Bisland o gemiyi kaçırdı.

BLY'IN VALİZİ

- Bir palto
- İç çamaşırı
- Kişisel bakım malzemeleri
- Boynundaki bir çantada 200£ değerinde altın ve Amerikan doları

KİTAPLAR

Dünyayı Uçarcasına Gezmek
Elizabeth Bisland
1891

Yetmiş İki Günde Devriâlem
Nellie Bly
1890

72 GÜN, 6 SAAT,
11 DAKIKA VE 14 SANİYE

Nellie Bly'ın süresi

40.054 KM

Gidilen mesafe

BOKSÖR AYAKLANMASI

1900'de Batı ve Japonya'nın Çin üzerindeki artan hâkimiyeti, Dürüst ve Ahenkli Yumruklar Cemiyeti (I Ho Ch'uan) tarafından yabancılara ve Çinli Hristiyanlara yönelik şiddetli saldırılara neden oldu.

TARİH 1899-1901

KONUM ÇİNİN ŞANTUNG BÖLGESİ; DAHA SONRA PEKİN

TARAFLAR İSYANCILAR; DAHA SONRA İMPARATORİÇE DOWAGER CIXI SEKİZ DEVLET İTTİFAKINA KARŞI

KAYIPLAR AYAKLANMA, SAVAŞ VE BUNUN SONUCUNDAKİ BOKSÖR KARŞITI ZULÜMLERDE TAHMİNİ 100.000 KİŞİ ÖLDÜ.

SONUÇ ÇOK FAZLA KAN DÖKÜLDÜKTEN SONRA ÇİN VE SEKİZ DEVLET İTTİFAKI ARASINDA BİR BARİŞ ANLAŞMASI

ARKA PLANI

Çin'i yöneten Qing hanedanı, Çin'i dünyanın geri kalanıyla ticaret yapmaya zorlayan 1839-42 Afyon Savaşları sebebiyle güçsüz düşmüştü. 1899'a gelindiğinde yabancı diplomatlara, misyonerlere ve tüccarlara yönelik saldırılar çok yaygındı. İmparator Guangxu, Çin'i çok hızlı bir şekilde modernleştirmeye çalıştı ve kızgınlık her yere yayıldı.

GİZLİ CEMİYET

Dürüst Yumruklar cemiyeti esasen kıtlığın, kuraklığın ve sel felaketlerinin peşlerini bırakmadığı köylülerden oluşuyordu. Acınası durumları için yabancılardan akın akın gelmesini suçladılar.

Cemiyetin üyeleri dövüş sanatları ve geleneksel spiritüel uygulamalarını kullanıyordu. Batılılar onların faaliyetlerini anlayabildikleri en yakın terimi kullanarak ifade ettiler – boksörler.

SALDIRILAR

Boksörler 1900 yılı boyunca yabancılara öldürüp kiliseleri yakarak Şantung'u kasıp kavurdular.

Vekil hükümdar İmparatoriçe Cixi'nin desteğiyle Pekin'i tecrit ederek demiryolu hattını kesintiye uğrattılar.

SEKİZ DEVLET

Çin'de ticarî çıkarları olan ülkeler tarafından bir ittifak kuruldu: Avusturya-Macaristan, Fransa, Almanya, İtalya, Japonya, Rusya, Amerika Birleşik Devletleri ve Büyük Britanya. Nihayet barış sağlandı – korkunç bir bedel karşılığında.

OTOMOBİLİN İCADI

Kendi kendine hareket edebilen araba fikri antik dönemlerden beri insanlara çekici geliyordu. Leonardo da Vinci bile böyle bir fikir geliştirmişti. Pek çok zihin bu hayali gerçeğe dönüştürdü ve hiçbir mucit tek başına bunun üzerinde hak iddia edemez.

İTİCİ GÜÇ İÇİN İLK FİKİRLERDEN BAZILARI:

Sarmal pistonlar

Saat mekanizması

Yeldeğirmenleri

Hava pompaları

Vakumlar

Buhar

Gaz

1908'de Henry Ford, T Model'i'ni üretti. İddiasız, konforsuz, mütevazı hızlara ulaşan ve yalnızca siyah renkte mevcuttu ama hem kullanışlı hem de uygun fiyatlıydı. Seri üretim fabrikalarını kullanarak 850\$ (bugün için 23.000\$'ya da 17.800£) olan fiyatını, 1925'e gelindiğinde 300\$ (bugün için 4.300\$'ya da 3.300£) bandının altına düşürdü.

BUHAR

1769

Fransa'da Nicolas-Joseph Cugnot saatte 3,6 km hızla giden buharlı üç tekerlekli bir bisiklet icat etti. Buhar, on sekizinci ve on dokuzuncu yüzyıllar boyunca hafif, kişisel araçlarda kullanıldı ama sonuçta çok ağır ve hantaldı.

BENZİN

İçten yanmalı motor, pistonları ya da diğer hareketli parçaları hareket ettirmek için bir oksitleyicinin yakıtla kıvılcımlanması sonucu oluşan patlamayı kullanır. Otomobilin diğer tüm bileşenleri gibi bu da yavaş yavaş gelişti. İlk ticari ürünün patenti 1860 yılında Jean Joseph Étienne Lenoir tarafından alındı. 1863'te üç tekerlekli, benzinle çalışan bir araba üretti.

Karl Benz, ilk motorlu arabasını 1885'te görücüye çıkardı. Aynı seviyede olan Akman Gottlieb Daimler'in versiyonu 1886'da ortaya çıktı.

Günümüzde hem Avrupa'da hem de Amerika'da düzinelerce şirket ve insan birçok farklı model üzerinde çalışmaktadır.

Kayda değer ilk modern araba Daimler Motoren Gesellschaft tarafından üretilen 1901 Mercedes modeliydi. Aynı yıl ABD'de Ransom E. Olds, Curved Dash Oldsmobile isimli ilk seri üretim otomobilini görece ucuz bir fiyat olan 650 dolara üretti (bugün için 19.200\$ ya da 14.700£).

15 MİLYONDAN FAZLA

1913 ila 1927 arasında üretilen T Model arabalar

MERCEDES

En yüksek hız saatte 85 kilometre
Beygörgücü 35
Silindir 4

OLDSMOBILE

En yüksek hız saatte 32 kilometre
Beygörgücü 3
Silindir 1

MERCEDES'İN VERİMLİLİĞİNİ, OLDSMOBILE'İN FİYATIYLA BİR ARAYA GETİRMEME ÇALIŞAN YÜZLERCE ŞİRKET ARAÇLAR TASARLAMAYA BAŞLADI.

OSCAR WILDE DAVASI

"Adını söylemeye cüret edilemeyen aşkın", "iğrenç bir ahlaksızlık" olarak görüldüğü bir dünyada bile Oscar Wilde, hakaret davasını kazanacağını düşünüyordu. Ancak kendisini sanık koltuğunda buldu.

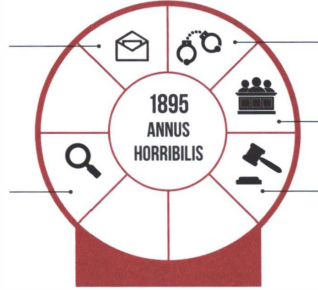

1891'de ünlü İrlandalı deha, şair ve oyun yazarı, kendisinden on altı yaş küçük olan Lord Alfred Douglas'la tanıştı. Queensberry'nin güçlü markisi olan Douglas'ın babası gizli ilişkilerini onaylamıyordu.

18 Şubat 1895 Wilde, kulübünde "oglançılık yaptığına" atıfta bulunan, saldırgan bir kart alır. Arkadaşlarının tavsiyesine rağmen Marki'ye hakaret davası açar.

3 Nisan Duruşma başlar; Marki iddiasını kanıtlamak için gizli dedektifler tutar.

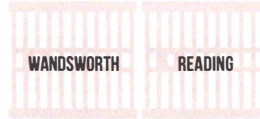
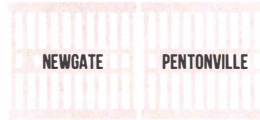
6 Nisan Wilde iğrenç bir ahlaksızlık sebebiyle tutuklanır.

26 Nisan Tıklım tıklım dolu olan bir mahkemede Wilde "suçsuz" olduğunu iddia eder.

25 Mayıs Wilde suçlu bulunur ve iki yıl ağır iş cezasına çarptırılır.

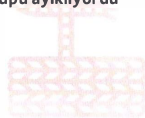
WILDE'İN HAPİSHANELERİ

Newgate'te işlemleri yapıldıktan sonra Reading Zindanı'nda cezasını tamamlamadan önce Wilde, Pentonville ve Wandsworth hapisanelerine gönderildi.

AĞIR İŞ CEZASI

Dizanteri ve yetersiz beslenmeden mustarip olan Wilde saatlerce bir ayak değirmeninde yürüyor ve "üstüğü ayıklıyordu" (ip çözme).

SÖZDE ÖZGÜRLÜK

Wilde 1897'de depresif, sağlıklı bozulmuş olarak ve delinmiş bir kulak zarıyla serbest bırakıldı. 1900 yılında öldü.

SON ESERİ

Wilde'n Fransa'da sürgündeyken yazdığı *Reading Zindanı Baladı*, ölüm hücresinde idam edilmeyi bekleyen bir mahkûmun yaşadıklarını anlatmaktadır.

WRIGHT KARDEŞLERİN İLK UÇUŞU

1903'te Wilbur ve Orville Wright, kendi gücüyle havalanan, kontrol altında tutulabilen ve aralıksız uçuş yapabilen, havadan daha ağır bir makineyi uçuran ilk insanlar oldu.

TARİH 17 ARALIK 1903

KONUM KITTY HAWK, KUZEY CAROLINA

UÇAK WRIGHT FLYER

TİP ÇİFT KANATLI UÇAK

AĞIRLIK 283 KG (PİLOTLA BİRLİKTE 340 KG)

WRIGHT KARDEŞLER

Ohio, Dayton'dan kardeşler halihazırda başarılı bir planör tasarlamışlardı. Hiçbir şirket uygun bir motor tedarik edemeyince kendi motorlarını kendileri ürettiler.

FLYER

3 ÖZEL KONTROL:

denge için kanat eğilmesi,
direksiyon için hareketli bir dümen
ve hatve kontrolü için biryükseliş
dümeni

1 kanat motor ağırlığını
dengelemek için diğerinden
daha kısaydı

12 beygircüğü

4 uçuş

GRAND JUNCTION DEMİRYOLU

Kardeşler, Flyer'ın tekerlekli bir kamyonunun üzerinde ilerlediği 18 metre uzunluğunda bir fırlatma rayı inşa etti.

Kardeşler ilk yolculuğu kimin yapacağını görmek için yazı tura attı.

UÇUŞ 1

14 Aralık

Wilbur, Flyer'ı 3,5 saniye havada tutar.

UÇUŞ 2

17 Aralık

Orville 12 saniye boyunca ilk gerçek uçuşu yapar.

UÇUŞ 3

17 Aralık

Wilbur benzer bir uçuş yapar.

UÇUŞ 4

17 Aralık

Orville 15 saniyeye çıkmayı başarır.

UÇUŞ 5

17 Aralık

Wilbur 59 saniye boyunca uçar.

KADINLARIN OY HAKKI

1832'de Henry Hunt, Yorkshire'lı Mary Smith adına Parlamento'ya bir dilekçe sundu. Smith, vergi verdiği göre oy da kullanabileceğini düşünüyordu. Girişimi başarısız oldu ama insanları düşünmeye itti.

ZAMAN ÇİZELGESİ

UZUN 19. YÜZYIL 1789-1914

1897 Oy Hakkı Talebinde Bulunan Ulusal Kadınlar Birliği kurulur.

1903 Kadınların Sosyal ve Politik Birliği (KSPB) kurulur.

1907 Parlamento Binası'na saldırıya çalışan 76 süfrajist tutuklanır.

1908 Kadınların Pazarı gösterileri 250.000 protestocuyu çeker.

1909 Marion Wallace Dunlop bir akım başlatarak hapisanede açlık grevine girer; daha sonra o yıl hapisanelerde mahkûmlara zorla yemek yedirilir.

1910 Bir yasa tasarısı kabul edildiğinde fakat yasalaşmadığında KSPB yürüyüşü acımasızca bastırılır.

1911 Emily Wilding Davison (1872-1913) nüfus sayımı gecesini Parlamento Binası'ndaki bir dolaba saklanır.

NE FARK VARDI?

Kadınların oy hakkı için iki temel grup mücadele vermişti. "Süfrajist" Millicent Fawcett (1847-1929) tarafından yönetilen Oy Hakkı Talebinde Bulunan Ulusal Kadınlar Birliği, mülk sahibi orta sınıf kadınlar için oy hakkı istiyor ve özellikle şiddetten kaçınıyordu.

"Süfrajist" Emmeline Pankhurst'un Kadınların Sosyal ve Politik Birliği ise herkes için oy hakkı istiyor ve "Sözde değil eylemde" ifadesine inanıyorlardı.

SÜFRAJETLERİN MİLTAN EYLEMLERİNDEN BAZILARI:

- Yürüyüşler • Bombalamalar
- Kundaklama • Camları kırma
- Kendilerini parmaklıklara zincirleme

RADİKAL RENKLER

Kadınlara Oy Hakkı destekçilerinin hepsi şu renkleri giyerdi

Yeşil
Beyaz
Mor

ÜZERİNDE

Pankartlar
Rozetler
Kuşaklar

1913 Kedi Fare Yasası açlık grevindeki mahkûmları serbest bırakır ama onları yeniden tutuklar; **Emily Wilding Davison**, Epsom Yarışı'nda Kral'ın atının önüne kendini attığında ölür.

1914 Emmeline Pankhurst (1858-1928) krala bir dilekçe sunma girişiminde bulunur; savaşın patlak vermesi mücadeleyi geçici olarak kesintiyeye uğratar.

1918 Otuz yaşından büyük ve kayıtlı mülk sahibi olan kadınlara oy hakkı veren **Halkın Temsili Yasası** yürürlüğe girer.

1919 Nancy Astor, Britanya'daki ilk kadın milletvekili olarak koltuğuna oturur.

1928 Halkın Temsili (Eşit Oy Hakkı) Yasası yirmi bir yaşının üzerindeki herkesin oy kullanmasına imkân tanır.

1914'TE KADINLARIN OY HAKKI CEMİYETLERİNE ÜYELİKLER

THEODORE ROOSEVELT

Amerika Birleşik Devletleri'nin 26. başkanı, 42 yaşındayken göreve başlayan en genç başkandı.

ZAMAN ÇİZELGESİ

- 27 Ekim 1858 New York'ta doğar.
- 1880 Harvard Üniversitesi'nden mezun olur.
- 1882 New York Eyalet Meclisi'ne seçilir, iki dönem görev yapacaktır.
- 1884 Roosevelt'in eşi ve annesi aynı gün ölür; iki yılını keder içinde Dakota'da bir çiftlikte geçirir.
- 1886 New York'a geri döner ve yeniden evlenir.
- 1898 İspanyol-Amerikan Savaşı'nın patlak vermesiyle Roosevelt, ABD Gönüllü Süvarileri'nin, namıdiger Rough Riders'in albayı olur.
- 1901 William McKinley suikastından sonra başkan olur.
- 1901 Beyaz Saray'da bir başkan tarafından ağırılan ilk siyahi konuk olan Booker T. Washington'ı akşam yemeğine davet ederek toplumu şoka uğratır.
- 1903 Panama Kanalı'nın inşaatının önünü açarak Panama'nın Kolombiya'dan ayrılmasına yardımcı olur.
- 1904 Yeniden seçilir.
- 1904-5 Rus-Japon Savaşı'nda barış görüşmelerine yardımcı olur.
- 1912 İlerici Parti, namıdiger Bull Moose' Partisi, altında başkanlık yapması için teklif eder. Cumhuriyetçi Parti'nin bölünmesi, Demokratların kazanmasını sağlar.
- 6 Ocak 1919 New York'taki Oyster Bay'de ölür.

AÇIK HAVA İNSANI

Roosevelt, kendisine ağır fiziksel egzersizlerden oluşan bir program uygulayan hastalıklı bir çocuktur. Güçlendi ve doğa ile vahşi Batı'nın büyük bir aşığı oldu.

TEKELLİĞİ ORTADAN KALDIRAN

Roosevelt "Adil Anlaşma" programında 1890 Sherman Antitröst Yasası'nı kullanarak tekeli iş uygulamalarını bitirme konusunda ilerleme kaydetti.

BARIŞ SAĞLAYICI

Roosevelt, Rus-Japon Savaşı'nı bitiren müzakerelerden sonra Nobel Barış Ödülü'nü kazandı.

200 MİLYON DÖNÜM

Roosevelt'in başkanlığında ulusal ormanlar, korumaya alınmış araziler ve yaban hayatı sığınakları için ayrılan alanlar

OYUNCAK AYILAR

Ünlü bir büyük hayvan avcısı olmasına rağmen 1902'de Roosevelt sportmence olmadığı için bağlanmış bir ayıyı vurmaya reddetti. Bu olayın anısına Morris Michtom ve eşi Rose peluş "Teddy's Bears"™ oyuncaklarını icat etti.

* İrkek geeyik anlamına gelen bu ifade, Roosevelt'in kendini "irkek geeyik kadar güçlü" hissettiğini söylemesinden sonra parti adında yaygın olarak kullanılmaya başlanmıştır. -çn

** "Teddy'nin Ayısı" anlamına gelen bu ifade Roosevelt'in adına gönderme yapmaktır. -çn

MADAM C. J. WALKER

Kadınlar, özellikle de beyaz olmayan kadınlar, 20. yüzyılın ilk yıllarında çoğunlukla çalışmazlardı. Madam C. J. Walker, kendi başına milyoner olan ilk kadın Amerikalı olmakla kalmadı, aynı zamanda yüzlerce başka Afro-Amerikalı kadını yoksulluktan kurtarmanın bir yolunu da buldu.

ZAMAN ÇİZELGESİ

- 23 Aralık 1867 Sarah Breedlove eski kölelerin ilk özgür çocuğu olarak dünyaya gelir.
- 7 yaşında Yetim kalır.
- 14 yaşında Tacizci eniştesinden kaçmak için evlenir.
- 20 yaşında Dul kalır.
- 22 yaşında Çamaşırcı ve aşçı olarak çalışmak üzere Missouri, St. Louis'e taşınır.
- 27 yaşında Yeniden evlenir ve sonra boşanır.
- 38 yaşında Yeniden evlenir ve evliliğe aldığı adı olan Madam C. J. Walker markasıyla kendi saç ürünlerini piyasaya sürer.

SAÇLI ZAMANLAR

Saç derisi sorunlarından mustarip bir kadın olarak Walker, saçların düzgün görünmediği günleri anlıyordu.

1,50\$

Sarah Breedlove'ın çamaşırcı olarak günlük kazancı

SAÇ KÜLTÜRÜNDE WALKER SİSTEMİ

Sistemi özel fırçalama teknikleri, ısıtılmış taraklar ve kendi tarifi olan **Harika Saç Uzatıcısı**'ni içeriyordu.

Postayla ticaret işine başlamıştı, daha sonra –ikinci kez boşandıktan sonra– Indianapolis'te bir **fabrika kurdu** ve lisanslı satış temsilcileri için bir **güzellik okulu açtı**.

40.000

ABD, Orta Amerika ve Karayipler'de **Madam C. J. Walker tarafından istihdam edilen Afro-Amerikalıların sayısı**

HAYIR İŞİ

Walker 1913'te Harlem'e taşındı ve kendisini hayır işlerine adanmış. **Siyahi İnsanların Gelişmesi İçin Ulusal Birlik'in** linç karşıtı fonuna verdiği 5000\$ (bugün için 72.500\$ ya da 55.500£) da dahil olmak

üzere hayır işlerine büyük miktarlarda para verdi.

1919'da, değeri 1 milyon doları (bugün için 14,5 milyon \$ ya da 11,1 milyon £) aşan bir şirketin tek sahibi olarak öldü.

Haftalık ortalama ücretler

Madam Walker'ın işçileri 10\$

Güneyli işçiler 2\$

MACHU PICCHU'NUN KEŞFİ

24 Temmuz 1911'de çiseleyen yağmurlarla ıslanan bir dağda tökezleyen Kâşif III. Hiram Bingham, ne bulacağı konusunda kandırıldığını düşünmüştü. Zirveye ulaştığında ise bulutların arasında antik, yıkılmış bir şehir karşısında göz kamaştırıyordu.

2.430 M Deniz seviyesinden yüksekliği

2720 M Huayna Picchu'nun zirvesine olan mesafe

3 AİLE Bingham geldiğinde bölgede yaşayan çiftçiler

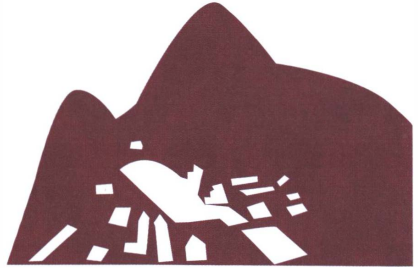
20 Gözle görünen yapı sayısı

500 Kazılarla ortaya çıkarılan yapılar

1983 UNESCO'nun Machu Picchu'yu Dünya Mirası Sit Alanı olarak ilan ettiği yıl

İNKA İMPARATORLUĞU

İnkalar mimari, mühendislik ve askeri hünerlerle donanmıştı ama onların altınlarına hayran olmuş istilacı Francisco Pizarro'nun dengi değildi. İspanyol silahları, atları –ve hastalıkları– bir zamanların muhteşem imparatorluğunu yerle bir etti.

KEŞİF GEZİSİ

Bingham, 1572'de son İnkalı'nın mağlup edildiği kayıp kale olan Vilcabamba'yı aramak için geldi. Yerel bir çiftçi olan Melchor Arteaga kendisine olağanüstü bir şey göstereceğini söyledi.

Bingham gerçekten hayrete düşmüştü ama dahası da gelecekti. Tahıl depoları, teraslar, evler, saraylar, çeşmeler, kanallar ve kış gündönümünde güneş ışınlarını yakalamak üzere ayarlanmış hayret verici Güneş Tapınağı, ilerleyen kazılarda gün yüzüne çıkarılacaktı. Bingham ölünceye kadar Vilcabamba'yı bulduğuna inandı.

İspanyollar Machu Picchu hakkında hiçbir şey bilmiyordu, bu yüzden hiç kayıtyoktu. 15. yüzyılda İnkaların korkutucu savaşı-ımparatoru Pachacuti'nin inzivaya çekildiği dağ olduğu sanılmıştı.

GÜNEY KUTBU YARIŞI

20. yüzyılın başına gelindiğinde, dünyada keşfedilmemiş çok az yer kalmıştı. 1911'de Büyük Britanya ve Norveç'ten iki ekip Güney Kutbu'na ulaşmak için yola çıktı.

NORVEÇ

EKİP LİDERİ ROALD AMUNDSEN

GEMİ FRAM

ÜSTEN AYRILMA 18 EKİM 1911

KUTBA ULAŞMA 14 ARALIK 1911

ÜSSE GERİDÖNME 25 OCAK 1912

BÜYÜK BRİTANYA

EKİP LİDERİ ROBERT FALCON SCOTT

GEMİ TERRA NOVA

ÜSTEN AYRILMA 1 KASIM 1911

KUTBA ULAŞMA 17 OCAK 1912

ÜSSEGERİ DÖNME HİÇBİR ZAMAN

AMUNDSEN

(1872-1928)

Saygın bir kâşif olan Roald Amundsen planlarını gizli tutmuştu. Farklı bir rota izlemiş ve motorlu ekipmanları arızalanan Scott'tan 95 kilometre daha güneye üssünü kurmuştu. Scott'ın beş adamının aksine, Kutup için son hamle olarak dört adamını almıştı ve bu da erzakın daha yeterli olduğu anlamına geliyordu.

SCOTT'IN EKİBİNİN MUSTARİP OLDUĞU ŞEYLER

- Yorgunluk
- Hipotermi
- Açlık
- İskorbüt
- Soğuk yakması

20.000£

Scott'ın, İngiliz Deniz Kuvvetleri Komutanlığı'ndan aldığı hibe (bugün için 2,3 milyon £)

Scott'ın ekibi ikmal kampından 17 KM uzakta öldü.

52 KÖPEK

Amundsen tarafından son hamle için kullanılan köpek sayısı

YARIŞ BAŞLADI

Avustralya'da mola veren Scott, Amundsen'den kendisinin de Kutbu hedeflediğini bildiren bir telgraf aldı.

KUTUP

Yorgun, ağır hasta olan ve motorlu kızaklarını bırakmak zorunda kalan Scott'ın ekibi malzemeleri kendileri sürükledi. Kutba ulaştıklarında da Amundsen'in bayrağını çoktan oraya diktiğini gördüler.

SON

Deniz Astsubayı Edgar Evans, grubun gerisinde kalarak 17 Şubat'ta öldü. Malzemenin tükendiğini fark eden Yüzbaşı Lawrence Oates, 17 Mart'ta, 32. doğum gününde tipi altında çadırını terk etti. Son üç ekip üyesi -Scott, Edward Wilson ve Henry Bowers- 29 Mayıs 1912'de ya da kısa bir süre sonra öldü.

RMS TITANIC'İN BATIŞI

14 Nisan 1912'de Pazartesi günü saat 23.40'ta RMS Titanic bir buzdağına çarptı. Gece yarısı olduğunda su geçirmez altı kompartımanda delik açılmıştı. İrlanda'dan New York'a geçişinin dördüncü gününde Titanic batacaktı.

RMS TITANIC "BATMAYAN" GEMİ

İNŞASI ATLANTİK'i GEÇERKEN HIZ REKORLARI KIRAN CUNARD'IN RAKİPLERİ WHITE STAR LINE TARAFINDAN İNŞA EDİLMİŞTİR.

MALİYETİ 7,5 MİLYON \$ (BUGÜN İÇİN 167 MİLYON \$)

AĞIRLIĞI 46.000 TON

EN FAZLA YOLCU VE MÜRETTİBAT 2.603 YOLCU VE 944 MÜRETTİBAT

CANKURTARAN BOTLARI 16 + 4 KATLANABİLİR (1178 KAPASİTELİ) - YOLCULARIN YARISI

KAPTAN SMITH

Edward J. Smith "milyonerin kaptanı" olarak tanınıyordu. O zamanlar aristokratların bir numaralı tercihiydi.

Smith, 1911'de emrindeki gemilerin karıştığı iki kazaya rağmen Titanic'in komutasına getirildi.

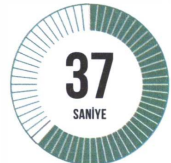
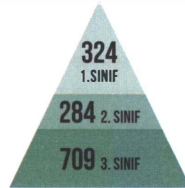
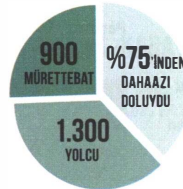
Kaptan hakkında birçok söylenti vardı, bunların en ünlüsü **buz uyarılarını görmezden gelmiş** olmasıydı.

Görgü tanıkları, geminin köprüsü batarken onun denize daldığını bildirdi.

SAYILARLA TITANIC

Gemide yaklaşık 2.200 kişi vardı

Yolcular...

Buzdağının görülmesiyle çarpışma arasında geçen süre...

20 cankurtaran botu yolcuların YARISI için yeterliydi.

Yalnızca **700** insan bir cankurtaran botuna binebildi - çoğunda boş yerler vardı.

TITANIC CAZİBESİ

Geminin iç mekânları için Londra'daki Ritz'den ilham alınmıştı.

THE RITZ

Birinci sınıf yolcular okuma salonları, palmiye ağaçları, spor salonu, yüzme havuzu, squash kortu, Türk hamamları ve bir berber dükkânının keyfini çıkarıyordu.

SONUÇ

Yalnızca

ceset bulundu.

Gemi enkazı 1985 yılında Newfoundland kıyılarının 600 kilometre açıklarında bulundu. Pruva, deniz tabanının 18 metre içine gömülmüştü.

Kurtulanlar arasında hayatta kalan son kişi olan Millvina Dean, gemi battığında iki aylıktı. 31 Mayıs 2009'da 97 yaşında öldü.

* Kraliyet Posta Gemişi anlamındaki Royal Mail Ship ifadesinin kısaltması. -Çn

PANAMA KANALI

1914'te Atlantik ve Pasifik okyanusları arasında yelken açmak isteyen gemiler, Güney Amerika'daki Horn Burnu etrafında uzun ve tehlikeli bir yolculuk yapmaya mecbur bırakılıyordu.

PANAMA KANALI KI OKYANUSU BİRBİRİNE BAĞLAYAN KİLİT
TİPİ BİR KANAL

ENLEM 9° K

YÖNÜ COLÓN'DAN (ATLANTİK) GÜNEYE BALBOA'YA
(PASİFİK)

UZUNLUĞU KIYI ŞERİDİNDEN KIYI ŞERİDİNE 60 KM; DERİN
SUDAN DERİN SUYA 80 KM

ZAMAN ÇİZELGESİ

- 16. yüzyıl İspanyollar bir kanalın ihtimallerinden bahsetmeye başlar.
- 1881 Süveyş Kanalı'nı geliştiren Fransalı Ferdinand de Lesseps, Panama Kıştağı boyunca ikinci bir kanal girişiminde bulunur.
- 1898 De Lesseps projesi bırakmaya zorlanır; inşaatı satışa sunar.
- 1902 Projesi satın alan ABD Kongresi tarafından Spooner Yasası yürürlüğe konur ama Kolombiya'yla bir anlaşma yapmada başarısız olurlar.
- 1903 Panama bağımsızlığını ilan eder.
- 1904 Hay-Bunau-Varilla Antlaşması, ABD'nin inşaat yapmasına imkân verir.
- 15 Ağustos 1914 Kanal açılır.
- 1977 Panama Kanalı Antlaşması kanalın kontrolünü yeniden Panamalılara verir.
- 1999 ABD kontrolü Panama'ya bırakır; Tarafsızlık Antlaşması, ayırım gözetmeyen geçiş ücretleri ve tüm ulusların erişime açık olmasıyla kanal üzerinde kalıcı bir tarafsızlık garantisi eder.
- 2016 Genişletme çalışması tamamlanır.

KİLİTLER

Deniz seviyesinde bir kanal oluşturmak maliyetli olacaktır, bu yüzden Fransızlar kilit temelli bir sistem kullanmaya karar verdi.

PANAMALILARIN BAĞIMSIZLIĞI

Panama, 1903'e kadar Kolombiya'nın bir parçasıydı. ABD desteğiyle bağımsızlıklarını ilan ettiler.

BAĞIMSIZLIĞIN BEDELİ

10.000.000\$ PEŞİN ÖDEME +
250.000\$ YILLIK ÜCRET
Panama yerleşimi kanalı
inşaat etme ve yönetme
iznini aldı.

25.600
Kanalın yapımında
hayatını kaybeden
kişilerin tahmini
sayısı

DİKKATE ALINAN 2 ROTA
Panama ve Nikaragua

8-10 SAAT

Kanaldan geçmek
için gereken ortalama süre

425 KM KARE

Kilitlerin çalışması
için oluşturulan, o
zamanlar dünyanın en
büyük yapay gölü olan
Gatún'un yüzey alanı

Panama Kanalı bir deniz
yolculuğunu **8.000 DENİZ**
MİLİ kadar kısaltabiliir

ARŞİDÜK FERDİNAND SUİKASTI

1914'te Avrupa savaşı isteğiyle kaynıyordu; tek gereken bir kıvılcımdı. Küçük bir suikastçı grubu kelimenin gerçek anlamıyla bir fitili yaktı.

ZAMAN ÇİZELGESİ

28 HAZİRAN 1914

09.30 Arşidük ve eşi

Hohenberg Düşesi Sophie, Vali Potiorek tarafından Saraybosna İstasyonu'nda karşılanır.

10.10 Nedeljko Čabrinović

Arşidük'ün aracına bir el bombası atar; bomba kaputtan seker ve arkadaki arabanın altında patlar.

10.20 Arşidük yaralıları

hastanede ziyaret etmek ister.

10.50 Araba yanlış bir dönüş

yapar; geri dönerken Gavrilo Princip, Franz Ferdinand ve Sophie'yi vurur.

11.30 Sophie, Vali'nin evine

gidiş yolunda; Franz Ferdinand ise ondan birkaç dakika sonra ölür.

KURBANLAR

Yaklaşık 20 kişi bombadan dolayı yaralandı.

İkinci kursun Vali Potiorek'i hedefliyordu ama bir mücadele sonucu hedefinden saptı.

ARKA PLANI

Bosna, bir Alman müttefiki olan Avusturya-Macaristan tarafından Sırbistan'dan ilhak edilmişti.

Özgürlük isteyen Bosnalı milliyetçiler Rusya İmparatorluğu'yla müttefik olan Sırbistan'da anlayış gösteren bir yaklaşım buldular. Avusturya tahtının varisi Arşidük Franz Ferdinand, Saraybosna'ya gideceğini duyurduğunda suikastçılar toplandı.

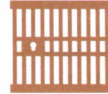

FRANZ FERDİNAND & SOPHIE, DUCHESS OF HOHENBERG DÜŞESİ SOPHIE

KARA EL

7 genç Bosnalı Sırp komplocu bir Sırp terör örgütü olan Kara El'den bombalar ve silahlar temin etti.

SONUÇ

Ölüm cezası için çok genç olan Nedeljko Čabrinović ve Gavrilo Princip'in ikisi de yirmi yıl hapis cezasına çarptırıldı ama sırasıyla 1916 ve 1918'te tüberkülozdan öldüler.

SONUÇLAR

Avusturya-Macaristan hükümeti arkasında Sırpların olduğuna inandığı bu suikastları doğrudan bir saldırı olarak kabul etti. Rusya, Avusturya'yı desteklemek üzere harekete geçti. Avusturya-Macaristan Sırbistan'a, Almanya da müttefikine yardım etmek için Rusya'ya savaş ilan etti. Fransa, Rusya'ya yardım etmeye başlayınca Almanya hemen Fransa'ya da savaş ilan etti.

Birinci Dünya Savaşı başlamıştı.

GELİBOLU

Gelibolu Savaşı, namıdiger Çanakkale Savaşı, Birinci Dünya Savaşı'nın en trajik olaylarından biriydi.

TARİHLER ŞUBAT 1915 – OCAK 1916

KONUM ÇANAKKALE BOĞAZI VE GELİBOLU YARIMADASI,
TÜRKİYE

TARAFLAR MÜTTEFİK GÜÇLER OSMANLI
İMPARATORLUĞUNA KARŞI

KAYIPLAR HER İKİ TARAFTAN 500.000

SONUÇ MÜTTEFİKLERİN YENİLGİSİ

DENİZ SAVAŞI

19 Şubat 1915'te İngiliz ve Fransız gemileri Ege Denizi ile Marmara Denizi'ni birbirine bağlayan Çanakkale Boğazı'nı ele geçirmede başarısız oldular.

KARA İSTİLASI

- 25 Nisan'da Müttefik birlikleri Seddülbahir ve sonradan Anzak Koyu olarak adlandırılacak Arıburnu'na çıktılar. Türk Ordusu'nun güçlü direnişiyle karşılaştılar ve büyük kayıplar verdiler.

- 6 Ağustos'ta bir başka çıkarma Müttefiklere kısa bir avantaj sağladı ama kararsızlıktan kaynaklanan gecikmelerle bunu boşa harcadılar.
- Mevzi savaşı birliklerin ilerlemesine olanak vermedi. Aç ve hasta olan, etrafları yurttaşlarının cesetleriyle ve karasinek sürüleriyle çevrilmiş askerler bir hastalık batağına gömüldüler.
- Komutan Sör Ian Hamilton'ın yerine Sör Charles Munro getirildi. Çok az seçeneği olan Müttefikler, 7 Aralık'ta 105.000 askeri geri çekmeye başladı.

MÜTTEFİK BİRLİK ÜLKELERİ:

- Avustralya
- Yeni Zelanda
- Fransa
- Britanya

480.000 Müttefik askeri katıldı

ANZAK

Avustralyalı Yeni Zelanda Kolordusu 1914 yılında Mısır'da kuruldu; "Anzak" ifadesi Avusturyalı ve Yeni Zelandalı tüm askerleri kapsar hale geldi.

ANMA

Britanya'da askeri ve insani felaket Başbakan Asquith'in istifasına neden oldu. Avustralya ve Yeni Zelanda'da yaralar halen tazedir. Her 25 Nisan'da Anzak Günü'geri dönemeyen askerleri onurlandırmaktadır.

KAYIPLAR:

250.000 KİŞİ

her iki taraftan da verilen zayıtlar...

MÜTTEFİKLER

46.000-58.000 ölü

TÜRKLER

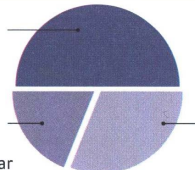
87.000 ölü

29.000

İngiliz ve
İrlandalı

11.000

Avustralyalı ve
Yeni Zelandalılar

18.000
Diğer

SOMME SAVAŞI

Birinci Dünya Savaşı'nın en büyük savaşı olan Somme, aynı zamanda tüm savaşlar arasında en kanlılarından biriydi. Batı Cephesi'nde Almanlara karşı galibiyet kazanmak için İngilizler ve Fransız kuvvetlerinin ortak harekâtıydı.

TARİHLER 1 TEMMUZ – 19 KASIM 1916

KONUM SOMME NEHRİ KIYILARI, FRANSA

TARAFLAR BRİTANYA VE FRANSA ALMANYAYA KARŞI

KAYIPLAR BRİTANYA: 420.000; FRANSA: 200.000.
ALMANYA 600.000

SONUÇ BERABERLİK

SAVAŞ ÖNCESİ

- Savaş başlamadan önce İngiliz birlikleri yedi günlük bir topçu bombardmanı için Somme'da toplandı.
- Ordu Alman mevzilerine 1.700.000'den fazla gülle attı.
- Yalnızca en ağır toplar Alman savunmasını etkileyebilmişti ve İngilizlerin umduğu hızlı ilerleme gerçekleşmedi.

SAVAŞAN ERKEKLER

Yirmi yedi tünden 750.000 erkek saldırıya katıldı ve bunların % 80'inden fazlası İngiliz Yurtdışı Sefer Kuvvetleri'ndendi (İYSF).

NE KAZANILDI?

- 141 gün içinde İngilizler en fazla 11 km ilerleyebildi.
- Yıkıcı kayıplara rağmen nihayetinde stratejik bir zafer diye Almanlara çok büyük zarar verdi.

ANMA

- İngiliz Milletler Topluluğu Savaş Mezarları Komisyonu, Somme bölgesinde 450'den fazla anıt ve mezarlığın bakımını yapmaktadır.
- Somme Kayıplarının Thiepval Anıtı, mezarları bilinmeyen 72.195 insanın adını listelemektedir.

İLK GÜN

1 Temmuz günü saat 07.20'de Hawthorn Ridge'in altında **BÜYÜK BİR MAYIN** patlatıldı. On dakika sonra piyadeler siperi geçti.

İlk gün **19.240** İngiliz askeri hayatını kaybetti.

İngilizler kısmen eğitim eksikliğinden, kısmen de 30 kiloluk teçhizat taşıdıklarından dolayı yürüme hızında ilerliyorlardı.

Şu anda Kanada'nın bir parçası olan Newfoundland adasındaki tabur en ağır kaybı verdi: savaşın ilk gününde 2.000 adamının % 90'ı.

ASKERİ ŞEREF PAYERİ

İngiliz Milletler Topluluğu ve İmparatorluk ordularından **51** asker savaşta ki hizmetleri için Kahramanlık Nişanı'yla ödüllendirildi.

RASPUTIN'IN ÖLÜMÜ

Gizemli Grigori Rasputin, hayatı boyunca Rusya kraliyet ailesini esareti altında tutmuştu. Öldüğünde hikâyesi bütün dünyayı büyüledi.

TARİH 30 AĞRIK 1916

KONUM PRENS FELIX YUSUPOV SARAYI, ST. PETERSBURG

SUİKASTÇILARI PRENS YUSUPOV VE VLADİMİR
PURISHKEVİCH

ARKA PLANI

Rusya Çarı II. Nicholas ve Çariçe Alexandra'nın ölümcül bir sırrı vardı: Tek oğulları ve varisleri Alexei hemofili hastasıydı. Kan pıhtılaşmıyordu ve kaçınılmaz olarak kan kaybından ölebilirdi.

O GÖZLER

Tutucu mistik Grigori Rasputin'in vahşi görüntüsü gazeteler için yeterince ürkütücüydü ama akıldan çıkmayan, şeytani gözleri onu kâbuslara konu ediyordu.

Çaresiz Romanovlar, Rasputin'in oğullarını iyileştirebileceğini düşünüyordu ama halk yalnızca kraliyet ailesinin –ve durdurulmazsa Rusya'nın da– üzerinde garip bir gücü olan uğursuz bir adam görüyordu.

RASPUTIN'IN ÖLÜMÜ

Çar, Birinci Dünya Savaşı'nda savaşmaya giderken yetkilerini Çariçe'ye bırakmıştı. Rasputin'in daha çok güç kazanmasından korkan komplocular, onun ortadan kalkması gerektiğine karar verdi.

Rasputin'in son saatlerine ilişkin görgü tanıklarının ifadeleri son derece değişkendir ve Prens Yusupov'un ifadesi de tartışmaya açıktır:

Mistik, bir bodrumda tuzaga düşerek pastayla zehirlenir ama zehrin ona etkisi olmaz.

Yusupov, Rasputin'i vurur; yere düşüp "ölünce" suikastçılar odayı terk eder.

Suikastçılar geri döner; Rasputin sendeleyerek bir avluya çıkar.

Vurularak "öldürülür" ama sonra seğirmeye başlar; sopayla dövülür.

Rasputin gizlice gömüldü ve Romanovlar iki ay sonra Bolşevikler tarafından tutuklanana kadar Çariçe tarafından ziyaret edildi. Cesedi mezardan çıkarıldı, yakıldı ve külleri savruldu.

Romanovlar 1918'de devrimciler tarafından öldürüldü.

Ceset Malaya Neva Nehri'ne atılır; keşfedildiğinde gemi mürettebatı Rasputin'in atıldığı zaman ölü olmadığını ima eder ve bu olay, insanüstü güçleri olan bir şeytan efsanesini başlatır.

İSPANYOL GRİBİ

1918'de savaş sebebiyle zaten perişan olmuş dünya, İspanyol Gribi adındaki antibiyotiklere dirençli bir virüsyüzünden on milyonlarca insanın ölmesiyle paramparça oldu.

TARİH 1918-19

HASTALIK INFLUENZA A (H1N1)

BELİRTİLER ATEŞ, BAŞ AĞRILARI, YORGUNLUK, ÇOĞUNLUKLA ZATÜRE

TAHMİNİ ÖLÜMLER DÜNYA ÇAPINDA 25-50 MİLYON

BÖLGE BİRKAÇ UZAK ADA HARİÇ NEREDEYSE HER YERİ ETKİLEMİŞTİR.

Hastalığın "ilk dalgası" Avrupa'daki askeri hastaneleri perişan etti. Geri dönen askerler ikinci ve üçüncü dalga olarak virüsü memleketlerine götürdü, artık kurbanların çoğu genç, sağlıklı yetişkinlerdi.

NEDEN "İSPANYOL" GRİBİ?

Morali yüksek tutmasebebiyle hükümetler savaş boyunca hastalığın ciddiyetini örtbas ettiler. Tarafsız olan İspanya ise virüse ilişkili olmanın kuşku şerefini alarak bunu özgürce açıkladı.

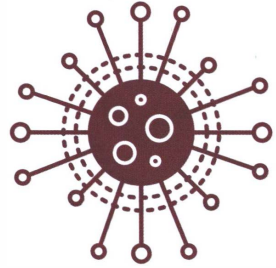

TEDAVİ

Kimse virüsler hakkında bir şey bilmiyordu, bu yüzden ne aşı ne de tedavi vardı. Tecrit, karantina, kamu binalarının kapatılması ve kişisel hijyen yetkililerin önerebileceği en iyi çözümlerdendi.

New York'ta öksürürken ağzını kapatmayanlar para cezası alıyordu ve hatta hapse atılıyordu.

TEKRARLAYAN KÂBUS

İspanyol Gribi, takip eden otuz sekiz yıl boyunca dünya çapında mevsimsel bir hastalık olarak görülmeye devam etti.

2005 yılında Amerika Hastalık Kontrol Merkezi'ndeki araştırmacılar pandemik kontrolü incelemek amacıyla H1N1 virüsünü başarılı bir şekilde yeniden yapılandırdılar.

RUS DEVRİMLERİ

20. yüzyılın başlarındaki çalkantılı zamanlar yavaş yavaş Sovyetler Birliği'nin ilanına yol açan bir dizi devrime tanık oldu.

ZAMAN ÇİZELGESİ

Aşağıdaki tarihler 1918'de Sovyet Rusya tarafından kabul edilen Gregoryen takvime göre verilmiştir.

- 1861 Kölelik biter ama Rus köylüleri hâlâ toprağa bağlıdır.
- 1881 Çar II. Alexander, Halkın iradesi adlı radikal bir grubun suikastına kurban gider.
- 1882 Şiddetli kıyımlar kitlesel Yahudi göçlerine neden olur.
- 1894 II. Nicholas tahta çıkar.
- 1905 "Kanlı Pazar", 1905 Devrimi'ni başlatır.
- 1905 *Potemkin* savaş gemisindeki denizciler ayaklanır.
- 1905 Nicholas temel insan haklarını vadeden Ekim Manifestosu'nu yayınlar.
- 1907 Darbe, Rus yasama meclisinin İmparatorluk Duması'nın feshedilmesiyle sona erer.
- 1914 Birinci Dünya Savaşı patlak verir.

VLADIMİR LENİN

(1870-1924)

Devrimci radikal ve Sovyet Rusya'nın nihai lideri

Lenin, görüşlerinden dolayı hapse atıldı ama Bolşevik ayaklanmaları sırasında sivrilerek kendini gösterdi.

KANLI PAZAR

Polis ve askerler **barışçıl bir gösteriye ateş** açarak **1.000 kişiyi öldürdü**. Bu olaydan dolayı Çar II. Nicholas suçlandı.

ŞUBAT DEVRİMİ

Kadınların yürüyüşüyle başlayan **sekiz günlük halk protestoları** Rus monarşisinin kaldırılmasıyla sonuçlandı. **Nicholas 15 Mart'ta tahttan indirildi** ama yeni geçici hükümete yönelik huzursuzluk, iktidarın tereddüt etmesine neden oldu.

KIZIL TERÖR

Lenin'e suikast girişimin ardından **toplu tutuklama** ve infaz dönemi.

1917 Şubat Devrimi; 14 Eylül'de cumhuriyet ilan edilir.

Ekim Devrimi'nde Bolşevikler yeni işçi haklarını ve özel mülkiyetin kaldırılmasını ilan ederek kontrolü ele geçirir.

1918 Bolşevik Rusya, Birinci Dünya Savaşı'ndan çıktığında eski imparatorluğun büyük bir kısmını kaybetmiştir.

Rusya krâliyet ailesi idam edilir.

Kızıl Terör başlar.

1922 Sovyetler Birliği oluşturulur.

1924 Lenin ölür; Lev Troçki ile Joesph Stalin arasındaki güç mücadelesini nihayetinde Stalin kazanır.

1.300 KİŞİ ÖLDÜ

II. Nicholas'ın **30 Mayıs 1896'daki** taç giyme töreninde çıkan **Hodinka izdihamı'nın** sonucu

BAUHAUS

1919'da kurulmuş olan Staatliches Bauhaus' tasarım, mimarlık ve uygulamalı sanatlar okulu, o kadar zamanın ötesinde eserler ortaya koymuştur ki bugün bile halen modern görünmektedirler.

STAATLICHES BAUHAUS

TARİHLER 1919-33

KONUM WEIMAR, 1919-25, DESSAU 1925-32, BERLIN 1932-33

KURUCUSU WALTER GROPIUS (1883-1969)

KAPANIŞI NAZI BASKILARI SEBEBİYLE 1933'TE

KONUM YENİ BAUHAUS 1937'DE ŞİKAGO'DA AÇILDI

Gropius, Weimar Sanat Akademisi ve Weimar Sanat ve El Sanatları Okulu olmak üzere iki okulu tek bir Bauhaus "yapım evi" altında birleştirdi.

DEĞERLER

El sanatlarını ve tasarımı birleştiren İngiliz Sanat ve El Sanatları hareketini kabul ederken Gropius, **yüksek kaliteli seri üretimin** yararına olan el yapımı lüks ürünleri kullanmaktan kaçındı. **Toplumun her kesimi için** estetik açıdan hoş giden ürünler yaratmak istedi.

ÖĞRENCİLER ŞU ALANLARDA HEM TEORİK HEM PRATİK EĞİTİM ALDILAR:

• Marangozluk	• Dokumacılık	Mezunlar, modern
• Metal işçiliği	• Grafik sanatlar	mimariye ve iç
• Çömlekçilik	• Baskıcılık	tasarımlara eşit
• Vitray	• Sahneleme	derecede hâkim
• Duvar resmi		oluyordu.

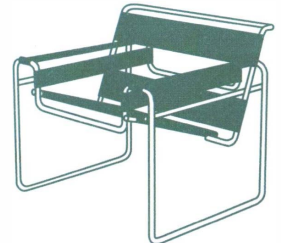
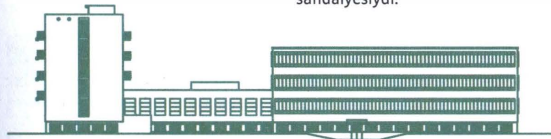
BORU SANDALYE

Bauhaus öğrencileri güzel, işlevsel binalar ve mobilyalar üretmek için **çelik borular, kontrplak, cam levhalar ve geometrik formlar gibi modern materyalleri kullanmaya teşvik ediliyordu.**

Belki de en ünlü olanı, Marcel Breuer'in sonradan **Wassily sandalyesi** olarak adlandırılan, çelik borular ve siyah deri şeritlerden üretilmiş B3 sandalyesiydi.

ETKİ

Bauhaus'un eğitim yöntemleri ve gündelik nesnelerdeki tasarıma saygısı, bugün birçok tasarım müfredatının güçlü bir parçası olmaya devam etmektedir.

* Bina anlamına gelen "Bauhaus" Almanca bir kelime olup, 20. yüzyılda mimari, tasarım, sanat alanlarında yeni akımlar yaratmış bir devlet okuludur. 1919 yılında Almanya'nın Weimar kentinde mimar Walter Gropius tarafından kurulmuştur. -yhn

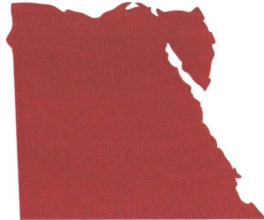
TUTANKAMON'UN MEZARININ KEŞFİ

Herhangi bir şey gördünüz mü diye sorulması üzerine Arkeolog Howard Carter'ın "Evet, harika şeyler!" cevabı tarihin en yetersiz ifadelerinden biriydi. Çocuk kral Tutankamon'un bozulmamış mezarı, dünyanın en büyük arkeolojik keşiflerinden biri olmaya devam etmektedir.

 KONUM KRALLAR VADİSİ, MİSİR

TARİHLER

- **MÖ 1323** Tutankamon on sekiz yaşlarında ölür; ölümden sonraki hayat için ihtiyaç duyduğu her şeyle birlikte mumyalanır ve defnedilir.
- **1907** Lord Carnarvon antik Mısır alanlarını kazması için Howard Carter'ı görevlendirir.
- **4 Kasım 1922** Yerli bir su taşıyıcısı bir taş basamak keşfeder.
- **16 Kasım 1922** Carter mezarın mührünü kırar.
- **16 Şubat 1923** Firavun'un lahti el değmemiş olarak bulunur.

SON BİR İŞ

Carter, Carnarvon tarafından ilk olarak 1907'de işe alınmıştı. Birinci Dünya Savaşı da dahil olmak üzere bir dizi aksaklığın ardından Carnarvon bir sonuç alınamamasından dolayı hayal kırıklığına uğramıştı. Ancak Carter, sponsorunu son bir sezon daha kendisini finanse etmeye ikna etti.

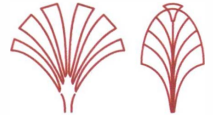
SARAY MASKESİ

Tutankamon'un mine ve yarı kıymetli taşlarla işlenmiş som altından ölüm maskesinin arkasına Antik Mısır'ın Ölüler Kitabı'ndan bir büyü kazılıydı.

HAZİNE

Paha biçilemez altın mobilyalar, duvar resimleri, savaş arabaları, şarap şişeleri ve hatta ekmekler de dahil olmak üzere **3.000'den fazla SANAT ESERİ** keşfedildi. **Birçoğu bugün Kahire'deki Mısır Müzesi'nde sergilenmektedir.**

TUT ATEŞİ

Dünya bu keşif karşısında büyüledi; antik Mısır tarzı modada, mimaride ve tasarımda yerini alarak "modern" hale geldi ve yeni Art Deco tarzının belirgin özelliği oldu.

ALBERT EINSTEIN

Dâhiler; bilime katkılarıyla methiyeler düzülen, eğlence anlayışı ve barışa katkılarıyla sevilen Albert Einstein'dan daha popüler bir konuma nadiren ulaştı.

DOĞUM 14 MART 1879 ULM, ALMANYA

ÖLÜM 18 NİSAN 1955 PRINCETON, ABD

Einstein okuldan nefret ederdi.

Okul müdürü kendisinin herhangi bir şeyde hiçbir zaman başarılı olamayacağını söylerdi.

En sonunda İsveç Patent Ofisi'nde yönetici olarak iş bulmuştu. İş zahmetli değildi ve ona düşünmek için zaman sağlıyordu. Kendi çalışmalarına yoğunlaştı.

MÜKEMMEL YIL

1905'te 26 yaşındaki Einstein dört makale yayımlamıştır. Kendisi:

- Doktora derecesi kazanarak **atomların var olduğunu kanıtladı**,
- **Kuantum Mekanığı** kavramını ortaya attı,
- **Özel Görelilik Teorisi**'ni ortaya attı,
- Kütle ve enerjinin birbiriyle ilişkisi hakkındaki teorisi **$E=MC^2$ eşitliğini** sundu.

EINSTEIN'IN GÖRELİLİK TEORİLERİ

Özel Görelilik Teorisi, hızın her zaman başka bir şeyle ve diğer nesnenin ne kadar hızlı gittiğiyle ilişkili olduğunu öne sürmektedir.

Genel Görelilik Teorisi ise bir yerçekimi teorisidir. Uzak ve zamanın dokusu ile bunların nasıl bükülebileceği, uzayabileceği, çarpıtılabileceği ve hatta belki de kırılabilceğini tanımlamaktadır.

BARIŞSEVER

Kendini adanmış bir barışsever olan Einstein için Birinci Dünya Savaşı üzüntü vericiydi. Bir Yahudi olarak Nazi Almanyası'na geri dönmeyi denediğinde rahatsız edildi. **Farklı ülkelere gitti ve nihayetinde ABD'de Princeton'a yerleşti.** Çalışmaları **Manhattan Projesi**'ni ortaya çıkardı ama nükleer silahların üretilmesini engellemek için canla başla çalıştı.

KADINLARIN GÖZDESİ

Einstein kadınlar arasında popülerdi ve çalkantılı bir hayatı vardı, ilk boşanmasını Nobel Ödülü parasıyla hallettikten sonra birinci dereceden kuzeniyle evlendi.

ALKOL YASAĞI

Amerika'da her zaman sağlam içiciler vardı – İç Savaş askerleri ordugâhlara pantolonlarının içinde gizlice içki şişeleri sokardı, bu yüzden “kaçakçılar” adını almışlardı. Ancak işler sakinleşince içki içmeyen kişiler alkolün Amerika'nın sorunlarının kaynağı olduğuna inanmaya başladı.

BAŞLANGIÇ

16 OCAK 1919

Anayasa'nın On Sekizinci Değişikliği alkolün üretimini, ithalatını, satışını ve taşınmasını yasaklar.

BİTİŞ

5 ARALIK 1933

Anayasa'nın Yirmi Birinci Değişikliği yasağı sonlandırır.

SOYLU DENEY

Yasakçılar alkolün suça, aile ayrılıklarına ve sağlık problemlerine sebep olduğunu, ayrıca Tanrı'nın isteğine de aykırı olduğunu iddia ediyorlardı.

20. yüzyılın başlarında içki kullanmama hareketinin üyeleri yasaklanması için çağrı yapmaya başladı.

ÖNGÖRÜLEMİYEN SONUÇLAR

Yasaklar kaçak alkol, gizlice alkol satılan yerler ve suç faaliyetlerinin olduğu büyük bir karaborsa oluşturdu. Yeni ortaya çıkan haraççılar önce el altından sonra da yoldan çıkmış devlet memurlarının görmezden gelmesiyle açık açık içki ithal etmeye ve üretmeye başladı. Yeraltı dünyası şiddeti doruk noktasına ulaştı ve alkol vergilerinden elde edilen gelir de hızla düştü.

Ev yapımı “kaçak içki” öldürücü olabiliyordu ve kasten kirletilmiş endüstriyel alkol çoğu zaman içilmek üzere yeniden satılıyordu.

Amerika'nın geniş sınırları, devlet memurlarının rüşvet alması ve halkın işbirliği yapmaması sebebiyle herhangi bir yaptırım uygulanması neredeyse imkânsızdı.

SAYILARLA ALKOL YASAĞI

32.000

1929'da New York'ta gizlice içki satan yerlerin sayısı

280.000

1929'da el konan yasadışı damıtma aygıtı sayısı

130

1926-1927 arasında Şikago'da gerçekleşen yeraltı dünyası cinayetleri

ALKOL KAYNAKLI ÖLÜMLER

1926

760

1920

98

BENITO MUSSOLINI

Birdemircinin oğlu olan Benito Mussolini siyasi hayatına bir sosyalist olarak başlamıştı. 20. yüzyılın en kötü şöhretli faşist liderlerinden biri olacaktı.

ZAMAN ÇİZELGESİ

- 29 Temmuz 1883, Predappio, İtalya'da doğar.
- 1902 İş bulmak için İsviçre'ye taşınır; sosyalist gazete *Avanti!*'nin kadrosuna katılır.
- 1915 Sosyalizme olan inancını kaybeder, İtalya'nın Birinci Dünya Savaşı'na girmesi üzerine orduya katılır.
- 1919 Faşist Parti'yi kurar.
- 1921 Faşist Parti, İtalya'nın koalisyon hükümetine katılır.
- 1922 Mussolini'nin Kara Gömlekçileri Roma'ya yürür ve Kral Victor Emmanuel ondan bir hükümet kurmasını ister.
- 1925 Artık diktatördür ve kendisini II Duce, "lider" olarak ilan eder.
- 1935 Habeşistan'ı (şu anki Etiyopya) işgal eder ve İspanyol İç Savaşı'nda General Francisco Franco'yu destekler.
- 1939 Nazi Almanyası ile Çelik Pakt askeri anlaşmasını imzalar; Yahudi karşıtı yasayı çıkarır.
- 1940 İtalya, Britanya ve Fransa'ya savaş ilan eder ama Kuzey ve Doğru Afrika ile Balkanlar'da mağlup olur.
- 1943 Mussolini eski hükümetten çalışma arkadaşları tarafından devrilir ve hapse atılır; İtalya, Naziler tarafından işgal edilir ve Mussolini kukla lider olarak yeniden görevlendirilir.
- 1945 Müttefik birliklerinden kaçır fakat 28 Nisan'da yakalanır ve vurulur.

BİREY KÜLTÜ

Mussolini, hükümeti güçlü olmadığında bile insanlara **bağlılık telkin eden bir hitabet yeteneğine ve karizmaya** sahipti.

KARA GÖMLEKLİLER

Mussolini, işsiz kalmış savaş gazilerini silahlı terörist grupları hâline getirip siyasi rakiplerine korku salmıştı. Sloganları ise şuydu: **"Me ne frego"**– "Umurumda bile değil."

MUSSOLINI YÖNETİMİNDE İTALYA

Devlet, gizli polis OVRA'nın desteğiyle **hayatın her alanını kontrol ediyordu**. Gençlik örgütleri genç faşistleri cesur erkek askerler ve güçlü kadın anneler olarak yetiştirdi.

5

Mussolini'nin Doğum Savaşı girişimi kapsamında kadınların doğurması hedeflenen çocuk sayısı

1940'TA
4.000

İnsan OVRA tarafından hapse gönderildi

10 kişi ölüm cezası aldı

KONUŞAN RESİMLER

*Sessiz filmlere ses vermek sinemada bugüne kadarki en büyük devrimdi.
Caz Muganisi'nin başarısıyla artık her şey mümkündü.*

ZAMAN ÇİZELGESİ

SAVAŞ YILLARI

- 1887** Thomas Edison fonografi icat eder; ses ile ilk hareketli resimleri birleştirmeye çalışır.
- 1900** Paris'teki Fono-Sinema, ekrandaki olaylara ayak uydurması için sesi hızlandıran, hareketli resimleri olan fonograflar kullanır.
- 1913** Léon Gaumont mekanik bir amplifikatör icat eder.
- 1919** Lee De Forest film şeritlerinin üstüne sesleri fotografik olarak kaydeder.
- 1920'ler** Sessiz filmler son derece popülerdir; Hollywood yeni teknolojiye geçmeye istekli olmaz.
- 1927** *Caz Muganisi* ilk ticari ses başarısı olur.

"SESSİZ" DÖNEM

Sessiz sinema döneminde filmlere canlı müzik, genellikle piyano eşlik ediyordu.

Arabaşlıklar en önemli kısımları aktarıyordu ve aktörler duyguları göstermek için jest ve ifadeleri abartılı olarak sergiliyordu.

SORUNLAR

Onlarca mucit sinemaya sesi getirmek için çabalıyordu. Sesi senkronize etmeleri gerekiyordu ki konuşukça aktörlerin dudaklarına otursun, ayrıca duyulacak kadar yüksek hale getirmeleri de şarttı.

İzleyiciler sessiz filmlerin "stenografisini" öğrenmişlerdi ve yeni çıkmış "sesli filmlere" alışmaları için çok daha fazla ikna olmaya ihtiyaçları vardı.

ÜRETİM CEHENNEMİ

1952 yapımı Hollywood müzikali *Singin' in the Rain*'de eleştirildiği gibi ses kayıtları rahatsız edici ve sorunlarla doluydu.

Bazı ünlü oyuncular doğru ses veremiyordu ve neredeyse bir gecede işlerini kaybettiler. Uluslararası izleyiciler artık sadece arabashlıkları dilinin değiştirilmesiyle yetinemezdi ve eski senaryolar da çok abartılı görünüyordu. Ancak halk Al Jolson'ı bir kez şarkı söylerken duyunca bunun geri dönüşü olmadı.

ÜRETİM CENNETİ

Ses, dramın daha derin ve komedinin ise görsel olduğu kadar sözlü de olabileceği anlamına geliyordu. Hollywood müzikali böylece doğdu.

Büyük Buhran ufukta belirdiğinde en azından bir şey muhteşemdi: sinema.

AL CAPONE

Muhtemelen tüm zamanların en kötü şöhretli gangsteri olan Alphonse Gabriel Capone kimileri için kötü kalpli bir caniyken kimileri için de bir kahramandı.

TARİHLER DOĞUM 18 OCAK 1899; ÖLÜM 25 OCAK 1947

TAKMA İSİMLER AL, FİYAKALLI, YARALI YÜZ

GELİR KAYNAĞI İÇKİ KAÇAKÇILIĞI

YAN İŞLER GİZLİ İÇKİ SATIŞI, KÖPEK YARIŞLARI, KUMARHANELER, GECE KULÜPLERİ, HARAÇ KESME, CINAYET, JÜRI TACİZİ, POLİS RÜŞVETİ, SEÇİM HİLESİ

KAZANÇ BİLİNİYOR, CAPONE'UN BANKA HESABI YOKTU.

Brooklyn, New York'ta doğan Capone yolunu organize suçların patronu hâline geldiği Şikago'da buldu. Alkol yasağı yasadışı içki için bir talep yaratmıştı ve bedeli ne olursa olsun bu açığı kapatmaya kararlıydı.

102

HALK KAHRAMANI

Al Capone beş parasız “alt tabaka insanlara” bir aşevi yaptırarak yardım etmesi ve kendisini hedef alan bir kurşun yüzünden vurulan birinin hastane masraflarını ödemesiyle tanınıyordu.

SEVGİLİLER GÜNÜ KATLIAMI

14 Şubat 1929'da bir grup “polis” Capone'un rakibi Bugs Moran'ın çetesiyle bulunduğu garaja baskın yaptı. Yedi çete üyesi vuruldu. Bugs, bunu Capone'un yaptırdığına emindi.

DOKUNULMAZLAR

Alkol yasağı teftiş memuru Eliot Ness, “rüşvet yemeyecek” bir grup polis toplamış ve Yaralı Yüz'e savaş ilan etmişti. Her baskında manşet oluyorlar ama Capone'la ilişkilendirecek bir şey bulamıyorlardı. İç Gelir İdaresi'nden Frank Wilson sonunda resmi bir suçlama –vergi kaçırma– yapabildi.

HÜKÜM

Capone, hapiste 11 yıl geçirdi ve bunun çoğu yeni inşa edilen Alcatraz Federal Hapishanesi'nde idi.

WEIMAR CUMHURİYETİ

*Birinci Dünya Savaşı sonunda Alman Kayzeri'nin tahttan çekilmesiyle
Almanya hem mağlup oldu hem de bölündü.*

ZAMAN ÇİZELGESİ

SAVAS YILLARI

11 Kasım 1918 Almanya teslim olur.

Ocak 1919 Friedrich Ebert, Weimar kasabasında geçici olarak toplanan Sosyal Demokrat Parti'nin başkanı olur.

Temmuz 1919 Versay Barış Antlaşması, Almanya'yı finansal, asker ve duygusal olarak cezalandırır.

1923 Almanya hiperenflasyonla karşı karşıya kalır.

1924 Weimar Almanyası istikrara kavuşur.

1929 Büyük Buhran yoksunluğa, umutsuzluğa ve ulusal sosyalizme neden olur.

KASIM SUÇLULARI

Versay Barış Antlaşması'nı imzalayanlar birçok kişi tarafından Almanya'ya ihanet etmiş olarak görüldü.

HİPERENFLASYON

İstikrarsızlık, güçsüz Weimar hükümetinin para basmak zorunda olduğu anlamına geliyordu, bu da hiperenflasyona neden olacaktı. İşçilere geçirmeleri için günde iki kez ödeme yapılması gerekiyordu ve insanlar alışverişe nakit para dolu el arabalarıyla gidiyorlardı.

SANAT

Siyasi karışıklıklara rağmen Weimar Almanyası sanat ve mimaride altın çağını yaşıyordu. Bauhaus okulu bütün dünyaya yeni bir mimari tarz getirdi. İkonoklastik Dada hareketi sanatı etkilerken dışavurumculuk ise Alman sinemasında yeni bir tür karanlık yarattı. Berlin'de yarınlaryokmuşçasına yaşayan hedonistik kabare kültürü tüm zamanların en karanlık hareketinin yükselişi karşısında partiler veriyordu: Nazizm.

BİR SOMUN EKMEĞİN FİYATI

Ocak 1923 = 250 MARK

Kasım 1923 = 200 MİLYAR MARK

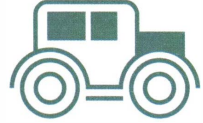

BÜYÜK BUHRAN

29 Ekim 1929'da Kükreyen Yirmiler çöktü. ABD borsası serbest düşüşe geçti, bankalar battı, servetler kaybedildi ve takip eden aylar ve yıllar boyunca milyonlarca insan açlıktan öldü.

GÜÇLENME

1920'lerde ABD hızla geliyordu. Sıradan Amerikalılar kolayca iş buluyordu. Henry Ford'un arabaları hızla satılıyor ve borsaya yatırım yapma amacıyla borç para almak moda hâline geldi.

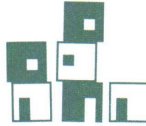

EKİM 1929

18'i Borsa fiyatları düşmeye başlar

24'ü Kara Perşembe: Bankerler piyasayı sabitlemek için hisse senetleri satın almaya başlar.

29'u Kara Salı: Wall Street çöker; hisse senedi fiyatları dibe vurur.

Zengin insanlar bir gecede iflas etmişlerdi. Sıradan insanların yoksulluğa sürüklenmesi de çok uzun sürmedi. Birçok kişinin içinde bulundukları durumu önemsemediğini düşündüğü, **Başkan Hoover'ın adının verildiği Hoovervilles denen geçekodu mahallelerinde yaşayan binlerce insan evlerini kaybetti.**

Aşevleri çoğaldı. 1930'da Şikago'da Gangster Al Capone, Şükran Günü'nde 5.000 aç insana şıgır eti yahnisi dağıttı.

TOZ ÇANAĞI

Rocky Dağları'nın doğusu boyunca uzanan Büyük Ovalar aşırı tarım sebebiyle aşınmış, bu da bir zamanlar verimli olan toprağı toza çevirmişti. Birçok kişi her şeyini bırakmış ve işlerin daha iyi olacağı Kaliforniya'ya –ya da en azından Hollywood öyle söylemişti– doğru arabalarıyla giden, otostop çeken ya da yürüyen insan kalabalığına katıldı.

FDR

1933 başkanlık seçimlerinde Hoover, Yeni Düzen sözü veren Franklin D. Roosevelt'e yenilmişti.

YENİ DÜZEN

Roosevelt temizlik, ıslah etme ve inşa etme yollarıyla büyük yenileme programlarında işsizler için iş imkânları yarattı. Radyodaki düzenli "samimi sohbetleri" durumun sakinleşmesine yardımcı oldu ama İkinci Dünya Savaşı'na kadar pek çok şey düzelmedi.

ADOLF HITLER

20. yüzyılda ortaya çıkan birçok korkunç diktatör arasında Adolf Hitler belki de kendisine en çok küfredilendir. Başarısız bir sanatçı hayatının bir noktasında çok başarılı bir kitlesel katile dönüştü.

ZAMAN ÇİZELGESİ

SAVAŞ YILLARI

- 20 Nisan 1889 Avusturya'da Braunau am Inn'de doğar.
- 1903 Viyana Güzel Sanatlar Akademisi'ne kabul edilmez.
- 1914 Birinci Dünya Savaşı'nda hevesle Alman Ordusu'na katılır.
- 1918 Almanya'nın teslim olmasından ve Weimar hükümetinden hiç memnun olmaz. Yahudi karşıtı, ulusalcı Alman İşçi Partisi'ne katılır.
- 1921 Karizmatik konuşmaları partinin kontrolünü tek başına ele almasını sağlar.
- 1923 Fırtına birlikleriyle bir birahane baskınından sonra beş yıl hapis cezasına çarptırılır; dokuz ay hapis cezası çeker.
- 1925 *Mein Kampf* yayımlanır.
- 1933 Almanya Şansölyesi olur.
- 1934 Uzun Bıçaklar Gecesi'nde yüzlerce politik rakibinin SS tarafından suikasta kurban gitmesiyle tam kontrolü ele alır.
- 1935 Yahudilerin ve diğer "istenmeyen" toplulukların haklarını yok sayan Nürnberg Yasaları'nı yürürlüğe koyar.
- 1938 Bölgesel genişleme başlar.
- 1939 Polonya'da ve daha sonra da Avrupa'nın büyük bir kısmında Nazi işgali
- 1945 Sovyet birlikleri Berlin'i işgal eder. Çift 30 Nisan'da siyanürle intihar etmeden önce Hitler sevgilisi Eva Braun'la evlenir.

NEFRETİN KÖKENLERİ

Hitler, Viyana'da yaşarken şehrin belediye başkanı Karl Lueger'in Yahudi karşıtı politikalarından ilham aldı.

BİYİK

Somme Savaşı'nda aldığı yaraların iyileşme dönemindeki Hitler, alamenti farikası olan bıyığını kullanmaya başladı.

GAMALI HAÇ

"İyi oluş" anlamına gelen bu antik Hint sembolü Naziler tarafından gasp edilinceye kadar Batı'da iyi şansın bir sembolüydü.

MEIN KAMPF

Askeri genişlemeyi, "saf" olmayan ırkların ortadan kaldırılmasını ve diktatörlüğü savunan **Hitler'in manifestosu, Yahudi karşıtlığının ve milliyetçi kinin bir patlamasıydı. Çok popüler oldu.**

SS

"Schutzstaffel", Hitler'in dehşetini hâkim kılan paramiliter kuvvetti.

NAZI PARTİSİ'NİN OYLARI

1923 seçimlerinde % 2,6

1932 seçimlerinde % 37

* (Alm.) Koruma personeli.

FRANKLIN D. ROOSEVELT

Franklin Delano Roosevelt zorlu zamanlarda iktidara geldi. Hem hayran olunan hem de nefret edilen birisi olarak kararlı duruşu ve "samimi sohbetleriyle" Amerika'ya Buhran ve İkinci Dünya Savaşı boyunca rehberlik etti.

ZAMAN ÇİZELGESİ

- 30 Ocak 1882 New York, Hyde Park'ta doğar.
- 1900 Harvard Üniversitesi'ne girer.
- 1905 Uzaktan kuzeni Eleanor Roosevelt'le evlenir.
- 1910 New York Eyalet Senatosu'nda Demokratlar için "kazanılmaz" olan bir koltuk kazanır.
- 1913 Donanma Bakanı olarak atanır.
- 1914-18 Birinci Dünya Savaşı'nda etkili bir donanma yöneticisi olduğu için takdir edilir.
- 1921 Çocuk felcine yakalanır, bacaklarını kullanamaz hale gelir.
- 1928 New York Valisi olur, 1930'da seçimi yeniden kazanır.
- 1931 Geçici Acil Yardım İdaresi'ni oluşturur.
- 1932 Büyük bir galibiyetle ABD'nin 32. başkanı olur; Yeni Düzen başlar.
- 1935 İkinci Yeni Düzen
- 1936 Yeniden başkan seçilir.
- 1940 Üçüncü dönem için yeniden başkan seçilir.
- 1941 Pearl Harbor'a saldırı Amerika'yı İkinci Dünya Savaşı'na sokar.
- 1944 Başkan olarak dördüncü dönemini kazanır.
- 12 Nisan 1945 Georgia, Warm Springs'te ölür.

YENİ DÜZEN

Roosevelt'in kuşkusuz deneysel olan bir dizi iş yaratma programı ve ekonomik reformları, Büyük Buhran'da sıradan Amerikalılara yardımcı olmak için tasarlandı. **Beyin Takımı** olarak bilinen danışmanlarından yardım alıyordu. Programın geniş inşaat işleri arasında binalar, yollar, köprüler ve havalimanlarının yanı sıra koruma ve kültür projeleri de vardı.

KAMU İŞLETMELERİ

Hidroelektrik barajların inşası binlerce insana iş ve daha da fazlasına ucuz elektrik sağladı. Diğer iş yaratma planları ise ağaçlandırma ve taşkın kontrolünü de içeriyordu.

RADYO

Roosevelt'in ünlü "samimi sohbetler"de radyo konusundaki ustalığı, halka kontrolün kendisinde olduğunu hissettirerek onların yatışmasını sağladı.

5

Franklin D., 26. başkan Theodore Roosevelt'in beşinci kuşaktan kuzeniydi.

13 MİLYON

Roosevelt görev başladığında işsiz insan sayısı

4

Başkan olarak geçirdiği dönem sayısı ve ikiden fazla kez seçilen ve hizmet eden tek kişi

2,1 MİLYON

1935-41 arasında Yeni Düzen işçilerinin aylık ortalama sayısı

İSPANYA İÇ SAVAŞI

Askeri bir ayaklanma olarak başlayan İspanyol İç Savaşı, tarihin en kanlı savaşlarından biri hâline geldi.

TARİHLER 18 TEMMUZ 1936 – 1 NİSAN 1939

KONUM İSPANYA

TARAFLAR İSPANYA CUMHURİYETİNE KARŞI MİLLİYETÇİ ASİLER

ÖLÜMLER SAYI ANCAK KABAÇA TAHMİN EDİLEBİLİR AMA 1 MİLYONUN ÜZERİNDE OLABİLİR.

SONUÇ FRANCO YÖNETİMİNDE MİLLİYETÇİLERİN DİKTATÖRLÜĞÜ

ZAMAN ÇİZELGESİ

SAVAŞ YILLARI

1936

Şubat Bir sol parti koalisyonu İspanya genel seçimlerini kıl payıyla kazanır.

Temmuz General Francisco Franco önderliğindeki bir askeri darbenin ardından Milliyetçi asiler İspanya yönetimini ele geçirmeye başlar.

Ekim Madrid, Milliyetçiler tarafından kuşatma altına alınır.

1937

8-27 Mart Cumhuriyetçiler Guadalajara'da geri çekilmeye zorlar ama Madrid halen tehdit altındadır.

26 Nisan Franco, Guernica'yı bombalayarak binlerce kişiyi öldürür; adamları Malaga'yı alır ama Cumhuriyet güçleri onu Madrid'den çıkmaya zorlar.

1938

16-18 Mart Barcelona ağır bir şekilde bombalanır.

1939

28 Mart Franco, Madrid'e yürür.

1 Nisan Franco zafer ilan eder.

ARKA PLANI

Büyük Buhran, İspanya'yı büyük bir şiddetle vurdu.

Açlık çeken işsiz insanlar kimin suçlanması gerektiği konusunda fikir birliğine varamıyordu.

Cumhuriyetçiler, ılımlılardan anarşistlere kadar farklı parçalara ayrılmıştı. Milliyetçiler, Cumhuriyetçilere birliğe ve Hristiyan inancına bir tehdit olarak "kızılar" adını verip genel bir komünizm korkusu yarattılar.

MİLLİYETÇİLER

Çoğunlukla şu kişiler tarafından destekleniyorlardı:

- Toprak sahipleri
- İşinsanları
- Ordu
- Katolik Kilisesi

CUMHURİYETÇİLER

Aşağıdakileri de içerecek şekilde daha çeşitliydiler:

- Yabancı gönüllüler
- Şehirli işçiler
- Tarım işçileri
- Orta sınıf

NAZİ BİRLİKLERİ

Hitler ve Mussolini, Milliyetçi asilere ekonomik ve askeri yardım gönderdi. SSCB ise Cumhuriyetçilere bir miktar yardım gönderdi.

EL CAUDILLO

Ayaklanma General Francisco Franco'nun askeri diktatörlüğüne dönüştü, bu da kendisine "Önder" lakabını kazandırdı.

1936 OLİMPİYAT OYUNLARI

1936, modern Olimpiyat Oyunları'nda insanların ilk kez insan hakları ihlallerine karşı boykot çağrısı yaptığı yıl oldu. Oyunları propaganda amacıyla kullanmamaya söz verdikten sonra Adolf Hitler tam da bunu yaptı.

TARİHLER 1-16 AĞUSTOS 1936

KATILAN ÜLKELER 49

KATILAN ATLETLER 4.000

KONUM BERLİN

ETKİNLİKLER 129

Olimpiyat Oyunları, Hitler iktidara gelmeden iki yıl önce 1931'de Almanya'ya verildi.

"ARYAN MÜKEMMELLİĞİ"

Nazi propagandası, "doğru" ırk olarak bilinen özelliklerle insanların fiziksel yapısını idealleştirerek "Aryan" üstünlüğü efsanesini destekliyordu.

HOŞNUTSUZLUK TOHUMLARI

1933'te tüm Alman atletizm organizasyonları Yahudi ve Roman kökenli insanları engelleyen bir yalnızca-Aryan politikası uyguladı. Nazi idealeine uymayan şampiyonlar takımdan çıkarıldı.

BOYKOT

Dünyanın dört bir yanından boykot çağrıları geldi. Propagandayı yumuşatmayı ve Yahudi yarışmacıları sahaya çıkarmayı kabul ettikten sonra Hitler'in devam etmesine izin verildi.

Yahudi atlet gönderme baskısı gören Alman takımı yalnızca bir tane gönderdi - eskrimci Helene Mayer. Diğer tüm Alman kazananlar gibi kendisinin de Nazi selamı vermesi bekleniyordu.

HALK OLİMPİYATI

Resmi olimpiyatları boykot eden birçok kişi tarafından desteklenen alternatif bir Olimpiyat Barselona'da düzenlenecekti. İspanyol İç Savaşı nedeniyle iptal edildi.

JESSE OWENS

Oyunlardaki en başarılı atlet olan Afro-Amerikalı Jesse Owens, Hitler'in haksız olduğunu kanıtladı. Tek bir Olimpiyat'ta dört atletizm madalyası kazanan ilk Amerikalı oldu.

OLYMPIA

1938'de film yapımcısı Leni Riefenstahl bu belgeseli Nazi rejiminin bir propagandası olarak yayınladı.

Almanya, Olimpiyat Oyunları'nda misafirperver ve barışçıl bir tavır sergiledikten üç yıl sonra, 1 Eylül 1939'da Polonya'yı işgal etti.

SAYILARLA 1936 OLİMPİYAT OYUNLARI

800 Roman

16 Temmuz 1936'da Berlin'de tutuklandı ve Marzahn banliyösünde hapsedildi

9

Yahudi atlet madalya kazandı

348

Nazi Almanyası'ndan gelen atletler

312

18'i Afro-Amerikan olmak üzere ABD'den gelen atletler

HINDERBURG FELAKETİ

6 Mayıs 1937 saat 19.25'te, New Jersey, Lakehurst'e inmeye çalışırken
Hindenburg hava gemisi alev aldı.

LZ 129 HINDERBURG O ZAMANA KADAR YAPILMIŞ EN
BÜYÜK SERT HAVA GEMİSİ

TASARIM ZEPLİN TARZI

KALKIŞ FIEDRICHSHAFEN, ALMANYA, MART 1936

EN YÜKSEK HIZ 125 KMS

YANGIN SEBEBİ ATMOSFERİK ELEKTRİK VE BİR HİDROJEN
GAZİ SIZINTISI

İÇİNDE BULUNAN OLANAKLAR

- Isıtmalı kabinlerde 72 yolcu yatağı
- Yemek salonu
- Lobi
- Yazı salonu
- Bar
- Sigara salonu
- Güverte

Gemi, tepkimeye girmeyen bir gaz olan helyumla doldurulmak üzere tasarlanmıştı ama bunun yerine son derece yanıcı olan hidrojen ikmal edildi.

Hindenburg daha önce Almanya ile ABD arasında binlerce yolcu taşıyan pek çok başarılı yolculuk yapmıştı.

1 Ağustos 1936'da *Hindenburg* Berlin'deki Olimpiyat stadyumunun üzerinden uçtu.

NAZİ PROPAGANDASI

Gemi ayrıca Nuremberg Kongresi'nde de boy gösterdi ve üzerinde gamalı bir haç vardı.

RADYO SPİKERİ

WLS Radyo sunucusu **Herb Morrison**, New Jersey'de inişi onbinlerce insana canlı olarak sunuyordu. Dehşete düşmüş bir şekilde, "Ah, insanlık!" söylemi bütün dünyadaki insanların duygularını özetliyordu.

450\$ 1937'de *Hindenburg*'da tek yönlü bir biletin ücreti (bugün için 7.800\$'ya da 6.000£)

Hindenburg felaketi, ticari ulaşım şekli olarak zeplinlerin sonunu getirdi.

SAYILARLA HINDERBURG

97 kişi zeplindeydi
36 insan öldü

C. 600 M

Yandığı zaman yerden yüksekliği; düşerken birçok insan atladı.

12 SAAT

Kuvvetli rüzgârların ve fırtınalar yüzünden yaşanan gecikme

4

Haber şirketi kameralara yakalanan ilk felaketi filme aldı

34 SANİYE

Hindenburg'un yanması için geçen süre

İKİNCİ DÜNYA SAVAŞI

1939-45 arası yıkıcı çatışmalarda çok az ulus tarafsız kaldı. Bir tarafta Almanya, İtalya ve Japonya'nın arkasındaki Mihver Devletleri, diğer tarafta ise Büyük Britanya, Fransa ve Amerika Birleşik Devletleri'nin dahil olduğu Müttefik Devletler vardı.

TARİHLER 3 EYLÜL 1939 - 15 AĞUSTOS 1945

KONUM BÜTÜN DÜNYA

TARAFLAR MIHVER DEVLETLERE KARŞI MÜTTEFİK DEVLETLER

KAYIPLAR TAHMİNLER 50 MİLYONLA 80 MİLYON ARASINDA DEĞİŞMEKTEDİR.

SONUÇ MÜTTEFİK DEVLETLERİN ZAFERİ

ZAMAN ÇİZELGESİ

- 1 Eylül 1939** Adolf Hitler, Polonya'yı işgal eder; Britanya ve Fransa 3 Eylül'de Almanya'ya savaş ilan eder.
- 1940** Almanya, Blitzkrieg'te Belçika, Hollanda ve Fransa'yı işgal eder; Müttefik güçleri Dunkirk'ten kurtarılır.
- 1941** Hitler Rusya'yı işgal etmeyi amaçlar ve Birleşik Krallık şehirlerini bombalamaya devam eder; Japonya, Pearl Harbor'a saldırarak ABD'yi savaşa çeker.
- 1942** Japonya yaklaşık 25.000 esir ele geçirerek Singapur'u alır; Auschwitz'te ve diğer toplama kamplarında toplu öldürmeler başlar.
- 1943** Almanya'nın Stalingrad'taki ilk büyük yenilgisi; İtalya, Müttefikler tarafından işgal edilir, Almanya savaşa devam eder, Britanya ve Hindistan, Burma'da Japonlarla savaşır.
- 1944** D-Day, Müttefik güçlerin Fransa'yı işgal etmesini sağlar; Paris kurtarılır; Guam, ABD tarafından kurtarılır.
- 1945** Auschwitz kurtarılır. Sovyet birlikleri Berlin'e girer; Hitler intihar eder; Almanya 7 Mayıs'ta teslim olur. ABD, Hiroşima ve Nagazaki'ye atom bombaları atar; Japonya 14 Ağustos'ta teslim olur.

SAHTE SAVAŞ

1939'da savaşın ilan edilmesinden sonra her iki taraf da silahlандığı için Avrupa sessizleşti.

BLITZKRIEG

“Yıldırım Savaşı” Batı Avrupa şehirlerinin ağır şekilde bombalanmasını içeriyordu. Müttefikler, Berlin ve Dresden gibi Alman şehirlerine hava bombardımanı yaparak misliyle karşılık verdi.

PROPAGANDA

Savaş boyunca her iki taraf da bildiri dağıtımlarından posterlere kadar farklı propagandalar yaptı. Hitler, Winston Churchill ve Franklin Roosevelt gibi karizmatik liderler morali yüksek tutmak –ve karşı tarafın moralini bozmak– için haber filmleri ve radyo yayınları gibi modern medya araçlarını kullandılar.

HAVA SALDIRISINDA ÖLÜMLER

Almanya: **543.000** Britanya: **60.400**
Askeri ölümler: **I. DS %95, II. DS %5**
Sivil ölümleri: **I. DS %33 II. DS %67**

MIHVER'E KARŞI MÜTTEFİK

Almanya, Japonya ve İtalya'yı destekleyen ülkeler, aralarında Amerika Birleşik Devletleri, Büyük Britanya, Fransa ve Sovyetler Birliği'nin de bulunduğu elliden fazla Müttefik Devletler ülkesiyle karşı karşıya geldi.

ENIGMA KODU'NUN KIRILMASI

İkinci Dünya Savaşı'nın en büyük tehlikelerinden biri Almanya'nın Britanya'ya malzeme sağlayan ticari gemileri hedef almasıydı. Gizli kod kırılana kadar denizaltılar durdurulmadı.

İSİM DEVLET KOD VE ŞİFRE OKULU

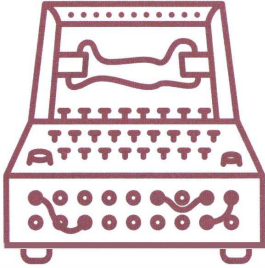
KONUM BLETCHLEY PARKI, MILTON KEYNES YAKINLARI,
BİRLEŞİK KRALLIK

GÖREV ENIGMA KODU'NU KIRMAK

TARİHLER 1939-46

ENIGMA MAKİNESİ NEYDİ?

Enigma, 1920'lerde icat edilen otomatik bir mesaj karıştırıcısıydı. Bir mesaj yazılırken Enigma onu Mors Alfabesi'yle güvenli bir şekilde gönderilmek üzere sürekli değişen şifre katmanlarıyla gizliyordu. Kod her geceyarısı değiştiriliyordu.

DÖNÜM NOKTASI

9 Mayıs 1941'de yakalanan Alman denizaltısı U-110'dan şifre defterleri ve bir Enigma makinesi ele geçirildi.

Binlerce kişi Bletchley'in ahşap kulübeler şehrinde çalışıyordu ama kimse diğerinin ne yaptığından bilmiyordu. İş hakkında konuşulamadığından sosyal etkinlikler geniş ve çeşitliydi.

KULÜBE SEKİZ

Aralarında matematikçi Alan Turing'in de bulunduğu küçük bir grup, bir mesajdaki olası yaygın kelimeler arasında insanlardan daha hızlı döngü yapabili, "bombe" adlı bir elektro-mekanik makine icat etmişlerdi.

COLOSSUS Dünyanın ilk kullanışlı dijital bilgi işleme bilgisayarı 1944'te Tommy Flowers tarafından icat edildi.

10.000

1945'te Bletchley'deki çalışanların sayısı, çoğunluğu kadındı.

YUNUS

Enigma anahtarının kod adı. Değiştirilince şu oldu:

KÖPEKBALIKI

DUNKIRK TAHLİYESİ

Büyük bir propaganda darbesi; mahsur kalan Müttefik güçleri Mayıs 1940'ta Dunkirk sahillerinden kurtaran cesur "küçük gemiler" tarihteki yerlerini alarak büyük bir bedel ödedi.

SAYILARLA DİNAMO OPERASYONU

8.000

İlk gün kurtarılan askerler

338.226

Toplamda kurtarılan birlikler

140.000

Kurtarılan Fransız, Polonyalı ve Belçikalı birlikler

ARKA PLANI

Kuzey Fransa'daki Dunkirk kasabasına çekilmek zorunda kalan İngiliz Yurtdışı Sefer Kuvvetleri kurtarılmaktan başka bir şey beklemiyorlardı ve üstleri de onları kurtarmayı umuyorlardı.

Dinamo Operasyonu riskli bir girişimdi. Korumiral Bertram Ramsay hazır bulunabilecek diğer her şeyle desteklenecek bir muhrip filosu toplamak zorunda kaldı.

Bazı birlikler karada Almanlarla, Krallık Hava Kuvvetleri havada Luftwaffe'yle savaşırken askerler otobüs bekler gibi sıraya dizilmişti. Birçoğu Dunkirk Mole olarak bilinen bir rıhtımdan ayrıldı.

İlerleyen haftalarda binlercesi kurtarıldı, bazı gemiler dolu kapasiteyle ve Alman bombalarının kesintisiz yağmuru altında çok tehlikeli seferler yapıyorlardı.

SINIRLI BİR BAŞARI

236'dan fazla gemi ve binlerce kişi hiçbir zaman geri dönemedi, bunlara 3.500 can kaybıyla batan Lancastria asker taşıma gemisi de dahildi.

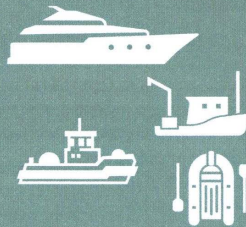
Yaklaşık 140.000 Britanya birliği Fransa'da kaldı, yakalandı ya da teslim olmaya zorlandı ve savaş kamplarına mahkûm oldu. 4 Haziran'da Dunkirk Nazi ordusunun eline geçti.

"Dunkirk ruhu" halen zorlukla yüzleşme anlamında kullanılan bir deyiştir.

26 Mayıs Pazar günü 933 gemiden ilki Kent'teki Ramsgate'ten ayrıldı, bu gemilere şunlar dahildi:

- Feribotlar
- Yandan çarklı gemiler
- Küçük sahil gemileri
- Motorbotlar
- Şilepler
- Eğlence gemileri
- Düz tabanlı Flemenk mavnaları
- Balıkçı tekneleri
- Cankurtaran botları
- Özel yatlar

Birçoğu sivil sahiplerince kullanılıyordu.

PEARL HARBOR SALDIRISI

Güney Pasifik Okyanusu'ndaki uzak bir adadaki bir ABD deniz üssüne yapılan iki saatlik, sürpriz bir hava saldırısı çok uluslu bir çatışmayı dünya savaşı hâline getirecekti.

TARİH 7 ARALIK, 1941 PAZAR

KONUM HAWAII, OAHU

TARAFLAR JAPONYA'YA KARŞI ABD

KAYIPLAR AMERİKA: YAKLAŞIK 2.500 ÖLÜ, 1000 YARALI
JAPONYA 64 ÖLÜ, 1 ESİR

SONUÇ AMERİKA, İKİNCİ DÜNYA SAVAŞI'NA KATILIR.

ARKA PLANI

Japonya ve ABD yıllardır karşılıklı bir düşmanlık besliyordu. Japonya'nın Çin'e yayılmasından korkan Amerika ağır yaptırımlar uyguladı.

Japonya, ABD'nin gözünü korkutmak ve Güney Pasifik'teki konumuna engel olabilecek bir filoyu etkisiz hale getirmek istedi.

SALDIRI

07.55'te Pearl Harbor'un üzerine 353 Japon savaş uçağının gölgesi düştü. Çok da sıkı bir şekilde korunmayan üsse bombalar yağdı.

Gemi patladı ve yanında 1.177 kişiyi de götürerek battı.

08.54 ikinci saldırı başladı.

08.10'da bir bomba USS' Arizona gemisini vurdu, cephane deposuna çarparak güverteyi parçaladı.

İki saat sonra üsteki her gemi ağır şekilde hasar almış ya da batmıştı.

KÜÇÜK BİR TESELLİ

ABD'nin şansına, filonun uçak gemileri üstün uzaktaydı.

AMERİKA'NIN ŞAŞKINLIĞI VE ÖFKESİ

8 Aralık 1941'de öfkeli Amerikan halkı tarafından geniş çapta destek gören Başkan Franklin D. Roosevelt, Kongre'den Japonya'ya savaş ilan etmesini istedi.

11 Aralık'ta alaralarında İtalya ve Almanya'nın da olduğu Japonya müttefikleri ABD'ye savaş ilan etti. İkinci Dünya Savaşı gerçekten başlamıştı.

* Birleşik Devletler Gemisi anlamına gelen United States Ship ifadesinin kısaltması. -çn

GLENN MILLER: İKİNCİ DÜNYA SAVAŞI'NIN SESİ

Bombalar savaştan zarar görmüş Avrupa'ya düşerken, radyolar ve sinemalar 1940'ların Britanya'sının sıkıcı ve her şeyin karneyle dağıtıldığı dünyasına Amerikan tarzı müziği getirmişti. Binbaşı Glenn Miller'ın büyük grubu bunların en büyüğüydü.

DOĞUM IOWA, 1904

ENSTRÜMAN TROMBON

İLK BÜYÜK GRUP 1937

ÖLÜM SAVAŞTA KAYIP, 1944

ARKA PLANI

Caz müzik 1930'larda Benny Goodman, Tommy Dorsey, Artie Shaw, Count Basie ve Duke Ellington gibi müzik grup liderlerinin sözünü geçirmesiyle rüştünü ispatlamıştı.

Britanya'nın kendi popüler dans orkestraları vardı ama Hollywood, Amerika'nın büyük müzik gruplarını birer süperstara dönüştürdü.

JIVE DANSI

Amerikan askerlerinin getirdiği yeni dans çılgınlığı İngilizleri hem şoke etmiş hem de heyecanlandırmıştı. Çılgın "jitterbug" hareketleri hızlı, öfkeli ve seksiydi.

SES

Miller'ın benzersiz sesi melodiyi birlikte icra eden tenor saksofonlar ve klarnetlerin içeriyordu, bu sırada trombonlar arka planda "kendini gösteriyor"du.

ABD ORDUSU

1942'de Miller, ABD Ordusu'na yazıldı ve Hava Kuvvetleri Bandosu'na atandı. Grup blues müziğini marş zamanlarıyla akıllıca birleştirerek birliklerin moralini artırdı.

FİLM YILDIZI

Grup, *Sun Valley Serenade* (1941) ve *Orchestra Wives* (1942) adlı iki Hollywood filminde rol aldı. Ayrıca çoğu zaman vokal grubu The Andrews Sisters'in da dahil olduğu düzinelerce "kısa müzikal film" yaptılar.

TRAJEDİ

Miller'ın İngiltere'den Fransa, Paris'e bir uçuş esnasında gizemli bir şekilde ortadan kaybolması şöhretini daha da artırdı. Grubu milyonlarca plak satmaya devam etti.

1954'te James Stewart, genel hatlarıyla grup liderinin hayatına dayalı olan *The Glenn Miller Story* adlı filmde rol aldı.

MILLER'IN SAVAŞ ZAMANI EN SEVİLEN PARÇALARI

- "Moonlight Serenade"
- "Chattanooga Choo-Choo"
- "In the Mood"
- "American Patrol"
- "Pennsylvania 6-5000"
- "Tuxedo Junction"
- "A String of Pearls"
- "St. Louis Blues March"

D-DAY ÇIKARMASI

Aylar süren çok gizli planlama, Overlord Operasyonu'nun İkinci Dünya Savaşı'nın son aşamasını başlatmasıyla 1944'te doruğa ulaştı.

ZAMAN 6 HAZİRAN 1944

KONUM NORMANDİYA SAHİLLERİ, FRANSA

MÜTTEFİK YÜKSEK KOMUTANI GENERAL DWIGHT D. EISENHOWER

MÜTTEFİK KARA KUVVETLERİ KOMUTANI FELDMAREŞAL BERNARD LAW MONTGOMERY

ZAMAN ÇİZELGESİ

SAVAŞ YILLARI

- 00.00** Titanic Operasyonu yüzlerce sahte paraşütcü bırakarak düşmanın dikkatini dağıtır.
- 00.10** İlk gerçek paraşütlü askerler atlar.
- 01.20** Deniz saldırısı başlar.
- 02.00** İlk dalga bombacılar Britanya'yı terk eder.
- 02.51** ABD gemileri demir atmaya başlar.
- 04.00** Sainte-Mère-Église kurtarılan ilk şehir olur.
- 05.30** Müttefikler sahilleri bombalamaya başlar.
- 06.00** BBC, Normandiya'daki insanların sığınaklara girmeleri için bir mesaj yayınlar.

ARKA PLANI

1943'e gelindiğinde iki taraf da bir Müttefik işgalinin gelmekte olduğunu farkındaydı ama çok az kişi ne zaman, nerede ve nasıl olacağını biliyordu.

FORTITUDE OPERASYONU

Hükümetin yanlış bilgilendirilmesi, sahte uçaklar ve düzmece toplar, düşmanın işgalin Fransa kıyılarının farklı bir tarafında ya da Norveç'te olduğunu düşünmesine sebep oldu.

SAHİLLER

Kara birlikleri; **Utah, Omaha, Gold, Juno** ve **Sword** kod adlarının verildiği beş taarruz sahiline çıkmış ve işgal gücü olarak konuşlanmışlardı.

GUSTAV

Bir Krallık Hava Kuvvetleri güvercini telsizler susunca haber göndermek için kullanıldı ve daha sonra Dickin Madalyası kazandı.

06.40 Alman direnişi güçlenir.

08.20 1. Özel Hizmet Tugayı'ndan yardım birlikleri karadan ilerler; Gaydacı Bill Millin "Highland Laddie" adlı parçayı çalar.

09.05 Adolf Hitler halen gerçek işgalin başka bir yerde olduğuna inanmaktadır.

12.07 Winston Churchill, Avam Kamarası'na hitap eder.

13.00 Haber resmi olarak BBC'de yayınlanır.

21.00 Kral VI. George, İmparatorluk'a seslenir.

23.59 159.000 kişilik Müttefik kuvveti bir işgal üssü kurar; Avrupa kurtarılmayı bekler.

AUSCHWITZ'İN KURTULUŞU

Sovyet birlikleri Auschwitz'e, Nazilerin kurduğu en büyük toplama kampına girdiklerinde karşılaştıkları dehşet daha önce gördükleri hiçbir şeye benzemiyordu.

TARİH 17 OCAK 1945

KONUM AUSCHWITZ, KRAKOW'UN 60 KM BATISI, POLONYA

AUSCHWITZ TOPLAMA KAMPI, ÖLÜMBÖLGESİ, ZORUNLU ÇALIŞMA KOMPLEKSİ

SLOGAN 'ARBEIT MACHT FREI' ÇALIŞMAK ÖZGÜRLÜK GETİRİR

SONUÇ KAMPIN TÜM DEHŞETİNİ ORTAYA ÇIKARMAK İÇİN BİR EYALET KOMİSYONU OLUŞTURULDU.

KURTULUŞ ÖNCESİ

Sovyet Ordusu'nun yaklaştığını duyan SS, kampı boşaltmaya başlar. İzlerini örtbas etmek için gaz odalarını ve krematoryumları yok ederler.

60.000 erkek, kadın ve çocuk 50 km boyunca Wodzislaw'a doğru yürümeye zorlanır. 15.000'den fazla kişi açlıktan, maruz kaldıkları koşullardan dolayı ölür ya da geride kaldıkları için vurulur.

KURTULUŞ

Kızıl Ordu yaklaşık 3.000 aç, ölü ya da oradan ayrılmayacak kadar hasta ve ölmek üzere olan mahkûmu bulur. Bu mahkûmlar çoğunlukla Yahudilerdir ama siyasi ve eşcinsel mahkûmlarla göçmen halktan üyeler de vardır.

BİRLİKLER TARAFINDAN ŞUNLAR DA BULUNDU:

- 7 ton insan saçı
- Altın dolgularının çıkarıldığı insan dişleri
- Binlerce çocuk kıyafeti

HAYATTA KALMA HİKÂYESİ

Jożef Paczyński, Haziran 1940'tan itibaren Auschwitz'te tutulan Polonyalı bir siyasi mahkûmdur; kampın komutanı Rudolf Höss'ün kişisel berberiydi. Kampta dört buçuk yıl boyunca hayatta kaldı, daha sonra ABD askerleri tarafından kurtarıldı ve doksan beş yaşına kadar yaşadı.

6.000

Her gün gaz odalarında öldürülmüş olabilecek insanların sayısı

4 MİLYON

1940'tan 1945'e kadar Auschwitz'e gönderilen insanların tahmini sayısı

1-1,5 MİLYON

Kampta öldürülen insanların tahmini sayısı

ZAFER GÜNÜ

Avrupa'da Zafer Günü, Avrupa'yı harap eden neredeyse altı yıllık savaşın sona erdiğini müjdeliyordu. Dünya çapında çılgın kutlamalara sebep oldu.

TARİH 8 MAYIS 1945

ZAMAN ÇİZELGESİ

30 Nisan Adolf Hitler intihar eder.

4 Mayıs İngiliz Feldmareşal Montgomery, Hollanda, kuzeybatı Almanya ve Danimarka'da Almanya'nın koşulsuz teslimiyetini kabul eder.

7 Mayıs General Eisenhower geri kalan Alman güçlerinin koşulsuz teslimiyetini kabul eder.

Bir BBC son dakika haberi ertesi günün ulusal bayram olacağını ilan eder; özel baskılar yapabilmek için gazete baskıları durdurulur.

8 Mayıs Churchill saat 15.00'te halka seslenir; kraliyet ailesi sekiz kez balkona çıkar; kraliyet prensesleri Elizabeth ve Margaret kutlama yapmak için gizlice kalabalığın arasına karışır.

Umut bir süredir her tarafta hissediliyordu ve İngiliz halkı diken üstünde en sonunda rahatlayabilecekleri o ânı bekliyordı.

ERKENDE ZİRVEYE ULAŞMA

Bazılar hemen kutlama yapmaya, şenlik ateşleri yakmaya, dans etmeye ve barlarda parti vermeye başladı.

TEDARİKLER

Başbakan Winston Churchill fazladan bira tedariki sağladı ve insanlar karneleri olmadan da kırmızı, beyaz ve mavi flamlar alabiliyorlardı.

KUTLAMA

AMERİKA

Zafer Günü, Başkan Roosevelt'in yakın zamanda ölümüyle sönük kalsa da New York sokaklarında, özellikle de Times Meydanı'nda insanlar çılgınca dans etti.

PARİS

Yakın zamanda özgürlüğüne kavuşan bu sokaklarda adım atacak yer olmadığı söyleniyordu.

BÜYÜK BRİTANYA

Şükran ayinleri, geçit törenleri ve sokak partileri düzenlendi. İnsanlar sokaklarda gramofon plakları ve kilise orgları eşliğinde dans ettiler.

Zaman farkından dolayı Yeni Zelanda'nın Özgürlük Günü 9 Mayıs'ta kutlandı.

GERÇEKLİK

Zafer Günü, İkinci Dünya Savaşı'nın sonu değildi. Dünya'nın 15 Ağustos'a, Japonya'ya karşı kazanılan Zafer'in nihayet barış sinyaline dönüştüğü Japonya'ya Karşı Zafer Günü'ne kadar beklemesi gerekecekti. Birçok insan sevdiklerini kaybetmişti ve İngiltere'de karneyle yiyecek dağıtımı 1954'e kadar bitmeyecekti.

HIROŞİMA

6 Ağustos 1945'te yerel saatle 08.16'da bir Amerikan B-29 bombardıman uçağı olan *Enola Gay* dünyanın ilk atom bombası *Little Boy*'u bıraktı.

YAKLAŞIK 290.000

Patlamadan önce
Hiroşima'da yaşayan
sivillerin sayısı

20

Şehirdeki 200 doktordan
bombadan sonra
çalışabilecek durumda
olanların sayısı

KOKURA & NAGAZAKİ

Sis olması durumunda
yedek hedefler

60.000-80.000

O anda ölen Japon
vatandaşlarının sayısı;
binlercesi takip eden aylar
veyıllarda öldü

ARKA PLANI

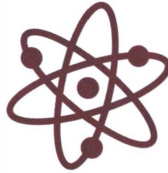
Japonya sürekli sıradan silahlarla bombalanıyor ama hiçbir teslimiyet belirtisi göstermiyordu. Başkan Harry S. Truman iki seçenekle karşı karşıya olduğunu gördü: Downfall Operasyonu'yla geniş çaplı bir istila ya da atom bombası.

NASIL BİR ŞEYDİ?

Görgü tanıkları kör edici bir parlama ve ardından çınlayan bir patlama şeklinde tanımladılar. İlk patlama o kadar yoğundu ki insanlar bulundukları yerde, arkalarında garip hayaletimsi bir siluet bırakarak yanıp kül oldu. Patlamadan ölmeyenler çıkan yüzlerce yangın sebebiyle öldü.

MANHATTAN PROJESİ

Nazilerin nükleer bomba geliştiriyor olduğu korkusu ABD hükümetini, nükleer füzyonu askeri amaçlarla kullanacakları kendi araştırma projesini başlatmaya teşvik etti.

NEDEN HIROŞİMA?

Japonya'nın geleneksel limanı ülkenin tedarik zincirinin bir parçasıydı; ayrıca o güne kadar hiç bombalanmamıştı. Truman, bir atom bombasının yaratabileceği yıkımı gösterebileceği "temiz" bir yerlere ihtiyaç duyuyordu.

SONRASI

Bir zafer geçidi Albay Paul Tibbets ve ekibini New York şehri boyunca taşıdı fakat bu Japonya'nın nihayet teslim olduğu, "Fat Man" adındaki ikinci bombanın Nagazaki'ye atılmasından sonra yapıldı.

Hiroşima saldırısından sonra ayakta kalan kubbeli bir sergi binası Barış Anıtı olarak belirlendi.

SOĞUK SAVAŞ

İkinci Dünya Savaşı'nda ortak bir düşmana karşı birlikte savaşmalarına rağmen Amerika Birleşik Devletleri ve Sovyetler Birliği çok farklı siyasi gündemlere sahipti. Savaş bittikten sonra iki ülke arasındaki şüphe büyüdü.

Amerikalılar komünizmden şüpheleniyordu; Sovyet lideri Joseph Stalin'in kana susamış saltanatını dehşetle izlediler ve Sovyet genişlemenin dünyayı istikrarsızlaştırabileceğinden korktular.

Sovyetler Birliği, ABD'nin SSCB'yi uluslararası topluluğa dahil etmeyi reddetmesinden dolayı öfkeliydi.

ZAMAN ÇİZELGESİ

SOĞUK SAVAŞIN GÜNÜMÜZE

- 1947 Başkan Harry Truman, ABD Kongresi'ne "boyun eğmeye direnen özgür insanları" destekleme niyetinde olduğunu duyurdu; başka bir deyişle komünist yayılmaya karşı olduğunu.
- 1950-53 Kore Savaşı.
- 1962 Küba Füze Krizi.
- 1972 Başkan Nixon'ın *détente* (gerilimi azaltma) politikası nükleer savaş tehdidini azaltır.
- 1983 Başkan Reagan'ın Stratejik Savunma Girişimi, namıdiger Yıldız Savaşları, Soğuk Savaşı yeniden kızdırmaya başlar.
- 1985 Başbakan Mihail Gorbaçov'un *glasnost* (açıklık) ve *perestroika* (ekonomik reform) politikaları değişim sinyalleri vermeye başlar.
- 1989 Berlin Duvarı'nın yıkılışı Soğuk Savaş'ın sonunu getirir.

Soğuk Savaş her iki tarafın da atom bombasına sahip olması sebebiyle özellikle tehlikeliydi. İlişkilerde ara açıldıkça nükleer silah yarışı başladı.

HİDROJEN
BOMBASI

İlk kez 1952'de Enewetak Mercan Adaları'nda test edilen hidrojen bombası bir adayı buharlaştıran, 65 km karelik bir ateş topu yaratıyordu.

HAYATTA KALMA

Korku içindeki Amerikalı vatandaşları, çocukları okullarda nükleer durum tatbikatı yaparken arka bahçelerine nükleer sığınakları inşa ettiriler ve malzeme stokladılar.

100 MİLYON \$

Kongre tarafından halka açık bomba sığınakları inşa etmek için tahsis edilen miktar

UZAY YARIŞI

Uzay araştırmalarını her iki ulus da önem verdiğinden gökyüzündeki kontrol ve bunun olası askeri faydaları hayatı hale geldi. Her iki ulus da uzaya ilk insanı göndermek için birbirleriyle yarışlıyordu.

SPUTNIK

SSCB'nin "yol arkadaşı" *Sputnik 1* ilk uydusuydu, 4 Ekim 1967'de fırlatıldı.

Halefi olan *Sputnik 2, 3* Kasım 1957'te fırlatıldı ve uzaya giden ilk canlı Köpek Layka'yı taşıyordu.

BAŞKAN MAO VE KOMÜNİST ÇİN

Devrimci bir köylüden karizmatik bir lidere dönüşen Mao Zedong'un ismi Komünist Çin'le eşanlamalı hale geldi.

ZAMAN ÇİZELGESİ

- 26 Aralık 1893 Çin'in Hunan Bölgesi'ndeki Shaoshan'da doğar.
- 1921 Çin Komünist Partisi'nin kurucu üyelerinden olur.
- 1927 Milliyetçiler Kuzey Çin'i kontrol ederken Mao Güney Çin'e çekilir.
- 1934 Uzun Yürüyüş'e liderlik eder.
- 1937-45 Çin, Japonya ile savaşmak için birleşir ama sonra iç savaşa girer.
- 1949 Çin Halk Cumhuriyeti'ni ilan eder.
- 1958 İleriye Doğru Büyük Atılım
- 1966 Kültür Devrimi
- 1967 Gücü yeniden kazanmak için sıkıyönetim kullanır.
- 9 Eylül 1976 Beijing'te ölür.

UZUN YÜRÜYÜŞ

Mao, kuzeybatı Çin'de, Kuomintang milliyetçilerinden uzakta yeni bir üs kurmak için destekçilerini 9.650 kilometrelik bir yolculuğa çıkardı.

MAO'NUN ÇİN'i

Tüm endüstri sektörü kamusallaştırıldı ve çiftlikler kolektifler hâlinde organize edildi. Herkes—erkekler, kadınlar ve çocuklar—aynı Zhongshan "Mao" kıyafetlerini giyiyordu.

İLERİYE DOĞRU BÜYÜK ATILIM

Mao'nun kitleleri daha fazla üretim için seferber etme girişimi aslında tam tersi bir etki yapmıştı ve kötü hasatlarla birleşince ekonomik krize, kıtlığa ve ölüme neden oldu.

BÜYÜK PROLETER KÜLTÜR DEVRİMİ

İleriye Doğru Büyük Atılım'ın başarısızlığı için toplumun "ahlaksız" bileşenlerini suçlayan Mao, Çin'i burjuva değerlerinden arındırmaya çalıştı. Paramiliter Kızıl Muhafızlar yaşlılara ve entelektüel insanlara saldırdı, mülklere el koydu, işkence yaptı, yaktı ve değerli eserleri yok etti. Yaklaşık **1,5 MİLYON İNSAN KÜLTÜR DEVRİMİNDE ÖLDÜ** ve Çin'in 2.000 yıllık kültürel tarihinin büyük bir kısmı yok edildi.

KÜÇÜK KIRMIZI KİTAP

Mao'nun etrafında bir birey kültü geliştirdi ve Başkan Mao Zedong'tan Seçme Sözler adlı kitabın yayımlanmasıyla doruk noktasına ulaştı. Kültür Devrimi esnasında hayatta kalmak isteyen herhangi bir vatandaş için bu kitabın bir kopyasına sahip olmak akıllıcaydı.

267

Küçük Kırmızı Kitap'ta Mao tarafından yazılmış aforizmalar

1 MİLYAR

Basılan kopya sayısı

HİNDİSTAN BAĞIMSIZLIĞI

Hindistan, Doğu Hindistan Şirketi altında yolsuzluk, şiddet ve ağır vergilerle karşı karşıya kalmıştı. İngiliz hükümeti 1857'de doğrudan kontrolü eline aldı ancak Hint halkı kendi kendilerini yönetmek istiyordu.

ZAMAN ÇİZELGESİ

- 1885 Hindistan Ulusal Kongresi kurulur.
- 1919 Amritsar'da bir Sih katliamı halihazırdaki öfkeyi daha da kızıştırır.
- 1920 Mahatma Gandhi, İngiliz karşıtı bir sivil itaatsizlik mücadelesi başlatır.
- 1939 Hindistan, İkinci Dünya Savaşı'nda savaşmak üzere silah altına alınır.
- 1940 Lahore Kararı kabul edilir.
- 1942 Nehru ve Gandhi, Hindistan'ı Terk Edin hareketini benimsedikleri için tutuklanır.
- 1946 Son kral naibi Lord Mountbatten iktidarı Hindistan'a devretmek için gönderilir.
- 15 Ağustos 1947 Hindistan Bağımsızlığı onaylanır; Pakistan'ın Hindistan'dan ayrılması sırasında yüzbinlerce insan ölür.

HİNDİSTAN ULUSAL KONGRESİ

Mahatma Gandhi ve Jawaharlal Nehru tarafından yönetilen HUK savaşa şiddetle karşı çıkıyordu.

MÜSLÜMAN BİRLİĞİ

Muhammed Ali Cinnah tarafından yönetilen Birlik, savaştan sonra iyi bir yerleşim yeri edinmeyi umarak İngilizleri destekledi. Çoğunluğu Hindu olan bir hükümetten endişe ederek ayrı bir Pakistan İslam Devleti yaratma planı olan Lahore Kararı'nı kabul ettiler.

HİNDİSTAN'I TERK EDİN

Hindistan'ı Terk Edin, *ahimsa* (pasif direniş) ve *satyagraha* (hakikat arayışı) adlı ruhani inançlara dayanan bir sivil itaatsizlik hareketiydi.

PASİF DİRENİŞ PROTESTOLARI ŞUNLARI İÇERİYORDU:

- Grevler
- Hint yapımı kıyafetleri satın alma
- Ev yapımı tuz (vergilerden kaçınarak)
- İngiliz yasalarına uymama

Gandhi şiddete son derece karşı olsa da destekçilerinin birçoğu diğer dinlerden gruplarla çatışlıyordu.

Savaş sonrası İngiliz hükümeti, emperyalizmi bir yük olarak görüyor ve Hindistan'dan kurtulmak istiyordu. Bunu yapmanın en kolay yolunun da ülkeyi bölmek olduğunu düşündü.

BÖLÜNME

Ülkeyi bölmek için görevlendirilen adam bu kara parçasına daha önce hiç ayak basmamıştı, yalnızca bir kez uçakla bölgenin üzerinden uçmuştu. Çoğunluğu Hindular ve Müslümanlar olacak şekilde kabaca ikiye ayrılan toprağın ortasında binlerce Sih gafil avlandı.

17 MİLYON

Sihler, Müslümanlar ve Hindular "yanlış" ülkede mahsur kaldı.

1 MİLYON

Bağımsızlık Günü'nün ardından ilk yılda şiddetten dolayı ölen insanlar

MAHATMA GANDHI

20. yüzyılın en tanınmış isimlerinden biri olan "Hindistan'ın Babası", Hindistan bağımsızlığı için çok şiddetli geçen bir mücadelede şiddetten uzak bir figürdü.

ZAMAN ÇİZELGESİ

- 2 Ekim 1869** Hindistan, Porbandar'da Mohandas Karamchand Gandhi adıyla doğar.
- 1888** Londra'da hukuk okumak için İngiltere'ye gider.
- 1893-1914** Barışçıl protesto stratejisini geliştirdiği Güney Afrika'da avukat olarak çalışır.
- 1897** Durban'da beyaz bir çete tarafından saldırıya uğrar ama dava açmayı reddeder.
- 1906** Hintler Gandhi'nin liderliğinde Johannesburg'ta kitlesel protesto düzenler.
- 1920** 400 Sih'in katliamından sonra Gandhi, Hindistan Ulusal Kongresi'ni yeniden yapılandırır ve Britanya'dan bağımsız olmak için bir mücadele başlatır.
- 1922-24** İsyana teşvik suçundan yediği altı yıl hapis cezasının iki yılını yatar.

MAHATMA
= "Yüce Ruh"

ÇOCUKLUK YILLARI

Gandhi'nin babası batı Hindistan'daki Porbandar'ın siyasi lideriydi. Annesi çok dindardı. Hindu olmasına rağmen, şiddet içermeyen bir din olan Jainizm'in etkisi altında büyüdü.

GÜNEY AFRIKA

Gandhi, Güney Afrika'daki ırk ayrımcılığına karşı olan pasif direnişine liderlik etti. Gandhi'nin kendisi de dahil olmak üzere yüzlerce Hint hapse atıldı, kırbaçlandı ve hatta Gandhi geçici barış görüşmelerini yapmadan önce vuruldu.

APARİGRAHA

Sanskritçe "sahip olmama" anlamına gelen Gandhi'nin *aparigraha*'sı onun maddi eşyaları, parayı ve mülkiyeti reddettiğini gösteriyordu. *Samabhava* (eşitlik), *yoluna çıkan her şeyi, iyi ya da kötü, kabul etmesine* olanak tanıdı.

BÖLÜNME

Gandhi'nin en büyük üzüntülerinden birisi bağımsız Hindistan'ın bölünmüş olmasıydı. Çaresiz bir şekilde şiddeti bastırmaya çalıştı.

1930 İngilizlerin koyduğu vergiye karşı Tuz Yürüyüşü düzenler.

1931 Londra'da bir konferansa katılır ve önerirken tutuklanır.

1932 Açlık grevine girer.

1934 Kırsal alandaki yoksullar için savaşmak üzere Kongre Partisi'nden istifa eder.

1939 İkinci Dünya Savaşı'na şiddetle karşı çıkar.

1942 Gandhi'nin Hindistan'ı Terk Edin politikası İngilizlerin çekilmesini talep eder.

1945 Hindistan'a bağımsızlık verilir ama ülke bölünür.

30 Ocak 1948 Hindu bir fanatik tarafından suikasta kurban gider.

60.000

Tuz Yürüyüşü sonrası tutuklanan insanlar

KORE SAVAŞI

Önceden Japonya tarafından işgal edilen Kore, İkinci Dünya Savaşı'nın sonunda ikiye bölündü. Kuzey ve güney arasındaki üç yıllık savaşta binlerce insan hayatını kaybetti.

TARİHLER 25 HAZİRAN 1950 - 27 TEMMUZ 1953

KONUM 38. PARALEL CEPHE HATTI, KORE

TARAFLAR KUZEY KORE'YE KARŞI GÜNEY KORE

KAYIPLAR TAHMİNLER ÇOK ÇEŞİTLİDİR: BM, 3 MİLYON KORELİNİN, 900.000 ÇİNİNİN VE 33.629 AMERİKALININ ÖLDÜĞÜNÜ TAHMİN ETMEKTEDİR. DİĞER ULUSLARIN KAYIPLARI BİNLERLE İFADE EDİLİR.

SONUÇ KORE HALEN BÖLÜNÜMÜŞ DURUMDADIR.

ZAMAN ÇİZELGESİ

38°

1945

Kore, ekvatorun 38 derece kuzeyindeki 38. paralel sınırı boyunca bölünür.

1948

ABD hükümeti tarafından desteklenen anti-komünist Kore Cumhuriyeti, Güney Kore'de kurulur.

Kuzeyde, komünist Kim Il Sung, Sovyetler Birliği tarafından desteklenen Kore Demokratik Halk Cumhuriyeti'ni ilan eder.

1950

25 Haziran Kuzey Kore, Güney Kore'yi işgal eder.

27

Haziran Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi, üye devletleri Güney Kore'ye askeri yardım göndermeye çağırın 83 sayılı kararı kabul eder.

GİZLİ DÜŞMAN

Askerlerin hava koşullarıyla da savaşması gerekiyordu. Kutupsal kışlar, tropik yazlar ve yıkıcı musonlar pek çok can aldı.

SAVAŞ ESİRLERİ

1.000'den fazla **BM ESİRİ** korkunç şartlara, eziyete ve açlığa maruz kaldı.

BM GÜÇLERİ ŞU ÜLKELERİ İÇERİYORDU:

- ABD • Britanya • Avustralya
- Kanada • Yeni Zelanda
- Hollanda • Türkiye
- Filipinler • Fransa
- Hindistan

PROPAGANDA

Her iki taraf da propagandalar üretti ama özellikle Çinliler broşürler, afişler, kartlar ve hediyeler gönderdi. Porselen barış güvercinleri, askerler tarafından istekli bir şekilde bir anı olarak alındı.

15 Eylül ABD Ordusu'nun X. Kolordusu gelir; Seul on gün sonra kurtarılır.

25 Ekim Çin savaşta girer.

1951

4 Ocak Seul, Çin tarafından yeniden ele geçirilir.

14 Mart Seul, BM tarafından yeniden kurtarılır.

10 Temmuz Ateşkes görüşmeleri başlar ama düşmanlık devam eder.

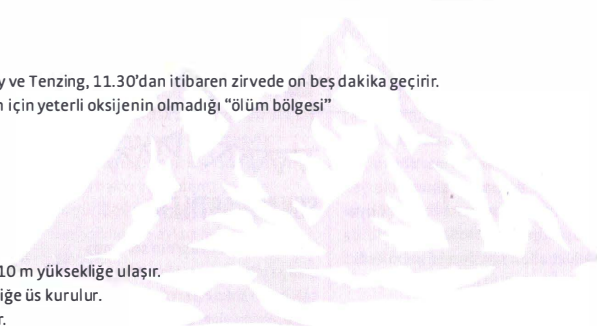
1953

27 Temmuz Ateşkes anlaşması yapılır fakat Kore bölünmüş hâlde kalır.

EVEREST'İN FETHİ

Binlerce yıldır dünyanın en yüksek dağının tırmanılmaz olduğuna inanılıyordu. 1953'te iki adam dünyanın haksız olduğunu kanıtladı ama devasa ekipleri olmasa onlar da başaramazdı.

ZAMAN ÇİZELGESİ

-
- 29 Mayıs 8.480 m – Hillary ve Tenzing, 11.30'dan itibaren zirvede on beş dakika geçirir.
 - 21 Mayıs 7.925 m – Yaşam için yeterli oksijenin olmadığı "ölüm bölgesi"
 - 20 Mayıs 7.467 m
 - 17 Mayıs 7.315 m
 - 4 Mayıs 7.010 m
 - 3 Mayıs 6.705 m
 - 1 Mayıs 6.492 m
 - 22 Nisan 6.156 m
 - 15 Nisan Tırmanıcılar 5.910 m yüksekliğe ulaşır.
 - 12 Nisan 5.455 m yüksekliğe üs kurulur.
 - 10 Mart 1953 Sefer başlar.

TAKIM

Albay John Hunt tarafından yönetilen takımda 11 İngiliz dağcı, 2 Yeni Zelandalı, Şerpa halkından 20 rehber, 326 yük taşıyıcısı, *Times* gazetesinden bir muhabir ve bir Tibet sığırı sürüsü vardı.

Katmandu'dan **4.535 KG** malzemeyle yola çıktılar.

FATİHLER

EDMUND HILLARY
(1919-2008) Yeni Zelandalı
TENZING NORQAY
(1914-86) Nepalli

İki İngiliz dağcı olan Tom Bourdillon ve Charles Evans, son tırmanışı yapmak üzere seçilmişlerdi ama yorgunluktan dolayı geri dönmek zorunda kaldılar. Ertesi gün dağ iki İngiliz olmayan kişi tarafından fethedildi.

Haber, Kraliçe II. Elizabeth'in taç giyme günü olan 2 Haziran sabahı verilmek üzere tam zamanında ulaştı. *Times*'in atlatma haberi bir ulak tarafından getirilen son gizli kodlanmış mesajdı.

KRALİÇE II. ELIZABETH'İN TAÇ GIYME TÖRENİ

Şubat 1952'de Kral VI. George öldü, kızı Elizabeth kraliçe oldu. 1953'teki taç giyme töreni savaşla tahrip olmuş bir ulus için şaşaalı ve yeni bir başlangıcı işaret ediyordu.

TARİH 2 HAZİRAN 1953

BAŞLANGIÇ 11.15

KONUKLAR 8.251

TEMSİL EDİLEN ULUSLAR 129

SÜRE YAKLAŞIK ÜÇ SAAT

Elizabeth kraliçe olmak için doğmamıştı ama amcası VIII. Edward'ın tahttan çekilmesi babasını kral yapmıştı. İkinci Dünya Savaşı'ndaki rollerinden dolayı kraliyet ailesi son derece popülerdi.

TELEVİZYON

Elizabeth'in taç giyme töreni televizyonda yayınlanan ilk tören olacaktı. Pek çok insanın bir cihazı yoktu ama beklenti doruk noktasına ulaştığından televizyon satışları patladı ve komşular tek bir tanesinin etrafında toplandı.

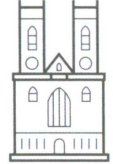
SOKAK PARTİLERİ

İkinci Dünya Savaşı'nın sonunda ortaya çıkan akımı sürdüren pek çok insan sokak partileri verdi. Britanya'da yiyecekler halen karneye bağlıydı ama hanelere fazladan 450 gram şeker ve 110 gram margarin hakkı verildi. Masalar kırmızı, beyaz ve mavi renklerle dekore edildi.

SERAMONİ

Canterbury Başpiskoposu, 900 yıldır taç giyme törenlerinin yapıldığı yer olan Westminster Abbey'de törene başkanlık etti. Taç giyecek 39. hükümdar (ve altıncı kraliçe) olan Elizabeth, Norman Hartnell tarafından tasarlanan, üzerine Birleşik Krallık ve İngiliz Milletler Topluluğu'nun amblemleri işlenmiş beyaz saten bir elbise giydi.

SAYILARLA TAÇ GIYME TÖRENİ

7 SAAT

BBC canlı yayınının süresi

27 MİLYON

Televizyondan izleyen İngiliz halkı

11 MİLYON

Radyodan dinleyenler

35 EKRAN

En yaygın televizyon boyutu

8

Altın Devlet Arabası'nı çeken gri atlar

92 ulustan
2.000 gazeteci ve
500 fotoğrafçı

82 Başvuran kişinin daha önce bunu yaptığını kanıtlaması koşuluyla ökü zıartması için verilen ruhsatlar

AMERİKA KARŞITI FAALİYETLERİ İZLEME KOMİTESİ

Soğuk Savaş şiddetlendikçe Birleşik Devletler hükümeti kendi ülkesinden gelen komünist tehditlerle gittikçe daha yakından ilgilenir oldu.

ZAMAN ÇİZELGESİ

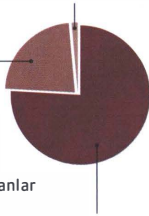
- 1938 AKFİK, faşistya da komünist bağları olduğundan şüphelenen kişileri ya da kurumları tespit etme, soruşturma ve mahkemede yargılama göreviyle oluşturulur.
- 1930'lar-40'lar Birçok AKFİK soruşturması eğlence dünyasından tanınan kişileri içerir.
- 1950-4 "McCarthy'cilik" zirve noktasına ulaşır.
- 1960'lar AKFİK'in etkisi azalır.
- 1969 AKFİK, İç Güvenlik Komitesi adını alır.
- 1975 Komite lağvedilir.

HOLLYWOOD KARA LİSTESİ

10 1947'deki orijinal kara listedeki isimler

150 1950'deki kara listedeki isimler

500 "Şüpheli bölücüler" gri listesindeki insanlar

KIZIL PANİK

Amerikalılar, komünizm tehdidinin kişisel özgürlük ile ulusal güvenlik arasında bir seçim sunduğuna inanmaya teşvik edildi ama birçok kişi bu görüşün ifade hakkı ve toplantı yapma özgürlüğü veren Birinci Anayasa Değişikliği'ne aykırı olduğunu savundu.

TAKTİKLER

Bir kişi siyasi görüşleri hakkında mahkemeye çağrılır ve sorguya çekilirdi. Cevap vermeyi reddedenler itaatsizlik sebebiyle hapse gönderilirdi. Daha sonra başkalarının isimlerini de vermeleri istenir ve işkence edilirdi.

MCCARTHY'CİLİK

Senatör Joseph McCarthy tarafından başlatılan uygulama federal hükümet çalışanlarının komünizmle bağlantılı olmakla suçlanmasına neden oldu. İş kayıpları ve gelecekteki işler için kara listeye alınmalar sıklıkla görülüyordu. 1954'te Kongre tarafından bu saldırgan taktikleri etik dışı olduğuna hükmedildi.

ALGER HISS

1948'de hükümet yetkilisi Alger Hiss casusluk yapmakla itham edildi ve suçlu bulundu. Kırk dört ay hapis yattı ama hayatının geri kalanını masum olduğunu kanıtlamaya çalışarak geçirdi.

HOLLYWOOD ONLUSU

1947'de 41 senarist, yönetmen ve yapımcı mahkemeye çağrıldı. Komünist parti üyeliği sorusuna "evet" diyen ama "yalnızca fikri destekleyen" olarak adlandırılacakların çalışmaya devam etmesine izin verildi.

On tanık işbirliği yapmayı reddetmişti. Her birine:

- 1.000 \$ para cezası (bugün için 11.000\$ ya da 8.500£)
- Bir yıla kadar hapis cezası
- Hollywood'da çalışmaktan menedilme cezası verildi.

DÖRT DAKİKADA BİR MİL

1954'te rüzgârlı bir güne kadar birçok insan bir mili (1.609 m) dört dakikadan daha az bir sürede koşmanın insani becerilerin dışında olduğuna inanıyordu.

TARİH 6 MAYIS 1954

KONUM IFFLEY ROAD PISTİ, OXFORD ÜNİVERSİTESİ, BK

KOŞUCU ROGER BANNISTER

TAVŞAN ATLETLER* CHRIS BRASHER, CHRIS CHATAWAY

ZAMAN 3 DAKIKA 59.4 SAN'YE

İZLEYİCİLER 3.000

YARIŞ

Bannister'in rekor kırma girişimi, Amatör Atletizm Birliği'nin yıllık müsabakası esnasında yapıldı. Tavşan Atlet Chris Brasher başı çekiyordu ama Chris Chataway öne geçti, onu da son anda Bannister geçmeyi başardı. Bitiş çizgisini geçen Bannister bir arkadaşının kollarına yığıldı.

İNSANLAR BİR MİLİ ÜÇ DAKİKADA KOŞABİLİR Mİ?

Ne bir sürat koşusu olacak kadar kısa ne de tempolu bir mesafe koşusu kadar uzun olan mil koşusu oksijen alımına bağlıdır. Koşucuların çoğunun enerjileri bitmeden önce ciğerlerindeki ve kaslarındaki oksijen tükenir, bu da bir milin üç dakikanın altında koşulmasını neredeyse imkânsız hale getirir.

O ZAMANDAN BERİ DÜNYA REKORU KIRANLAR:

**JOHN
LANDY**

Avustralyalı
Haziran 1954

**STEVE
OVETT**

İngiliz
Ağustos 1981

**SEBASTIAN
COE**

İngiliz
Ağustos 1981

**STEVE
CRAM**

İngiliz
Temmuz 1985

**NOUREDDINE
MORCELI**

Cezayirli
Eylül 1993

**HICHAM EL
GUERROUJ**

Faslı
Temmuz 1999

*Yeni bir rekor kırılmasını sağlamak ve diğer atletlerin hızını artırmak için koşan atletler. -çn

İLK BAŞARILI BÖBREK NAKLİ

23 Aralık 1954'te Ronald Herrick, böbrek yetmezliğinden ölmek üzere olan tek yumurta ikiz kardeşi Richard'a bir böbreğini bağışladı. Ameliyatın başarılı olup olmayacağı ya da kendisinin kurtulup kurtulmayacağı hakkında hiçbir fikri yoktu.

ZAMAN ÇİZELGESİ

1954 Dünya, Boston'daki Peter Bent Bringham Hastanesi'nde J. E. Murray tarafından gerçekleştirilen ilk böbrek nakli için nefesini tutar.

1959 Murray çift yumurta ikizleri arasında ilk başarılı nakli gerçekleştirir.

1962 Murray bir kadavradan başarılı bir şekilde bir böbreği naklede.

1990 Murray, bir başka nakil öncüsü olan Dr. Edward Donnall Thomas'la Nobel Ödülü'nü paylaşır.

FİKİR

Cerrah Joseph Edward Murray (1919-2012), İkinci Dünya Savaşı'nda yaralanmış askerlere deri nakli yaparken bu **operasyonun yalnızca tek yumurta ikizlerinde işe yaradığını** fark etmişti. Bunun, iç organların nakli için bir anahtar olup olmadığını merak etmeye başladı.

ETİK MESELELER

Murray, sağlıklı bir insandan sadece başka birinin iyiliği için bir risk almasını istediğinin farkındaydı. Bunu Herrick ailesine önermeden önce doktorlar, papazlar ve avukatlara danıştı. Richard bu fikre karşıydı.

BASIN BASKISI

Medya, ameliyattan hemen önce bunun hem etik olmadığını hem de başarısızlığa mahkûm olduğunu söyleyen doktorların ifadelerini alıntılarla bu olayı ortaya çıkarır.

AMELİYAT

Murray liderliğindeki bir ekip Richard'ı hazırlarken, 45 metre uzaklıkta J. Hartwell liderliğindeki ikinci ekip ise Ronald'ın böbreklerinden birini çıkardı ve sonra da Richard'a nakletti.

23

Ameliyat olduklarında ikizlerin yaşı

17

Tek yumurta ikizi olduklarından tamamen emin olmak için yapılan testler

5,5 SAAT

İşlemin uzunluğu

450.000 +

O zamandan bu yana sadece ABD'de yapılan böbrek nakli ameliyatlarının sayısı

1 AY

Nakilden sonra ikizlerin hastanede kalma süresi

8 YIL

Richard Herrick'in kazandığı fazladan ömür süresi

56 YIL

Bir çiftçi ve öğretmen olarak yaşayan Ronald'ın ameliyat sonrası hayatta kaldığı süre

ELVIS PRESLEY

Bill Haley'nin Kuyruklu Yıldızları'nın canlı müziğini siyahi müzisyenlerden gelen daha koyu ve daha blues tarzı müzikle birleştiren Elvis Presley, yeni nesil gençleri rock and roll'a tanıştırdı.

ZAMAN ÇİZELGESİ

- 8 Ocak 1935 Mississippi, Tupelo'da doğar.
- 1946 İlk gitarını satın alır.
- 1953 "My Happiness" ve "That's When Your Heartaches Begin" şarkılarının demosunu yapar.
- 1954 Sam Phillips'in Sun Studio adlı kayıt stüdyosunda bir demo yapar.
- 1955 Presley, Tom Parker'ın yönettiği RCA ile bir sözleşme imzalar.
- 1956 "Heartbreak Hotel" bir milyon üzerinde satar. Elvis'in çıkış albümü *Elvis Presley*, Billboard listelerinde bir numaraya çıkar, Elvis *Ed Sullivan Show*'a katılır ve filmi *Love Me Tender* gösterime girer.
- 1957 Graceland malikânesini satın alır.
- 1958 ABD Ordusu'nda askere yazılır.
- 1960 Aktif hizmetten ayrılır, gösterişli kayıtlar yapmaya ve film kariyerine devam eder.
- 1968 Bir kariyer düşüşünden sonra *Comeback Special* TV programı onu starlığa geri döndürür.
- 1969 Las Vegas'taki canlı performanslar rekor sayıda seyirci ağırlar.
- 16 Ağustos 1977 Tennessee, Memphis'te ölür.

ÇOCUKLUK YILLARI

Presley'nin çocukluk yılları gerçek anlamda fakirlik içinde geçti – ailesinin yaşadığı evin zemini çıplak topraktı.

KAYNAK MÜZİK

Presley, ailesinin Pentekostal kilisesinde duyduğu **dini müziği** ve Memphis'teki Beale Sokağı kulüplerinde duyduğu country blues müziğini **seviyordu**. İlk sevilen parçalarının birçoğu için **siyahi sanatçılar tarafından kaydedilmişti**, Elvis beyaz olduğundan bu şarkıların yayımlanma şansını vardı.

ÖFKE

Televizyon izleyicileri Elvis'in kalça hareketleri karşısında şaşkına dönmüştü. Çoğu zaman belden yukarısı gösterildi.

"ALBAY" TOM PARKER

Eski bir karnaval şovmeni olan Parker ("albay" lakabı bir takma addı) Presley'nin kariyerini katı bir şekilde yönetti ve kazancının yüzde 50'sini aldı.

7,90\$ Elvis'in ilk gitarının fiyatı

40 1973 konseri olan *Elvis: Aloha from Hawaii via Satellite* 40 ülkeye ulaştı ve 1 ila 1,5 milyar insan tarafından izlendi.

PELÉ

Resmi anlamda Edson Arantes do Nascimento olarak bilinen Pérola Negra (Siyah İnci) dünyanın en ünlü sporcusu olabilir.

ZAMAN ÇİZELGESİ

- 23 Ekim 1940 Brezilya'nın Trêş Corações bölgesinde doğar.
- 1956 Başlangıçta São Paulo'daki büyük kulüpler tarafından reddedilir, sonunda Santos FC kulübüne katılır.
- 1958 Dünya Kupası'nı kazanan Brezilya futbol takımının bir parçasıdır.
- 1962 Dünya Kupası'nı kazanan Brezilya futbol takımının bir parçasıdır.
- 20 Kasım 1969 909. birinci lig maçında 1000. golünü atar.
- 1970 Dünya Kupası'nı kazanan Brezilya futbol takımının bir parçasıdır.
- 1974 Emekli olduğunu duyurur ama New York Cosmos'la oynamak için 7 milyon dolarlık (bugün için 32,7 milyon \$'ya da 25 milyon £) bir sözleşmeyi kabul eder.
- 1977 Cosmos takımı lig şampiyonluğunu kazanır ve Pelé nihayet emekli olur.
- 1978 UNICEF'le yaptığı çalışmalardan dolayı Uluslararası Barış Ödülü'nü kazanır.
- 1980 L'Equipe gazetesi tarafından Yüzyılın Sporcusu olarak adlandırılır.
- 1999 Uluslararası Olimpiyat Komitesi tarafından Yüzyılın Sporcusu olarak adlandırılır.

PELÉ'NİN SOL İÇ FORVET OLARAK OYNADIĞI SANTOS FUTBOL KULÜBÜ'NÜN KAZANDIKLARI

9 São Paulo lig şampiyonluğu
2 uluslararası kupa

17

İlk Dünya Kupası'nda oynadığında Pelé'nin yaşı

1958 DÜNYA KUPASI (İSVEÇ)

Pelé, Fransa'ya karşı olan yarıfinalde üst üste üç gol atar ve Brezilya'nın İsveç'i 5-2 yendiği finalde iki gol atar.

1962 DÜNYA KUPASI (ÇİLİ)

Pelé ikinci maçında bacak kasını yırtar ama turnuvayı kazanmaları için takımına ilham verir.

1970 DÜNYA KUPASI (MEKSİKA)

Emekliliği kısa bir süre düşünmenin ardından Pelé, İtalya'ya karşı 4-1 galibiyetlerinde Brezilya'nın gollerinden birini atar.

48 SAAT

1967 Nijerya İç Savaşı'nda halkın Pelé'nin konuk takım maçını izleyebilmesi için ilan edilen ateşkesin uzunluğu

UZAYDAKİ İLK İNSAN

Soğuk Savaş dünyada pek çok kötü şeye sebep oldu ama insanoğlu için bazı olumlu şeyleri de başlattı. Milliyeti ne olursa olsun uzaydaki ilk insan herkes için bir başarı olacaktı.

UZAYDAKİ İLK İNSAN YURI GAGARIN

DOĞUM 9 MART 1934, SOVYETLER BİRLİĞİ, GZHATZK

ÖLÜM 27 MART 1968, SOVYETLER BİRLİĞİ, MOSKOVA YAKINLARI

MESLEK TEST PİLOTU VE SANAYİ TEKNİSYENİ

GEMİ VOSTOK 1

TARİH 12 NİSAN 1961

GÖREV GEZEĞENİN YÖRÜNGESİNİ TURLAMAK

FIRLATMA BAYKONUR UZAY ÜSSÜ, GÜNEY KAZAKISTAN

RAKIM 300 KM

ZAMAN 108 DAKİKA

SERGEI PAVLOVICH KOROLEV

Korolev baş tasarımcı olduğunda Joseph Stalin'in tasfiyelerinden birinin bir kurbanı olarak bir çalışma kampında esirdi. Korolev, savaş başlıklarını taşıyabilen bir roket üretmeye devam etti, *Sputnik 1* adında bir uydü fırlattı, diğer pek çok ilkin yanı sıra uzaya ilk hayvani, ilk erkeği ve kadını gönderdi.

TEPKİ

Gagarin uluslararası bir ünlü ve Sovyetler Birliği'nin kahramanı oldu.

ABD TEPKİSİ

Ağustos 1961'de kozmonot Gherman Titov tarafından kullanılan *Vostok 2*, uzayda yirmi beş saatin üzerinde kalıp on yedi kez yörünge etrafında turladığında ABD daha da çok küçük düşürülmüştü.

Başkan John F. Kennedy propaganda savaşında daha iyisini yapması gerektiğini fark etmişti. 25 Mayıs 1961'de yeni bir hedef duyurdu: Ay'a bir insan göndermek.

KÜBA FÜZE KRİZİ

1962'de birkaç gergin hafta boyunca Amerika Birleşik Devletleri ve Sovyet Rusya tehlikeli bir nükleer tavuk oyunu' oynarken dünya nefesini tutmuştu.

TARİHLER 14-28 EKİM 1962

KONUM KÜBA

SALDIRGANLAR ABD TARAFINDA BAŞKAN JOHN F. KENNEDY
VE KARŞISINDA SOVYETLER BİRLİĞİNDEN NİKİTA KRUŞÇEV

SONUÇ İKİ TARAF DA GERİ ADIM ATAR

ZAMAN ÇİZELGESİ

- 14 Ekim ABD casus uçakları Küba'da Sovyetlerin orta menzilli füzelerinin fotoğrafını çeker.
- 16 Ekim ABD Ulusal Güvenlik Konseyi'nin Yürütme Komitesi olası hamleleri tartışmak üzere toplanır.
- 17 Ekim Analizler ayrıca Küba'nın uzun menzilli roketleri de olduğunu gösterir.
- 18 Ekim Sovyet Dışişleri Bakanı Andrei Gromyko füzelerin yalnızca savunma amaçlı olduğunu söyler.
- 20 Ekim Yürütme Komitesi, Küba'nın "karantinaya" alınmasını önerir.
- 22 Ekim Başkan Kennedy televizyondan ulusa seslenir; Sovyetlere füzeleri kaldırmasını söyler.

ARKA PLANI

Nisan 1961'de CIA, **Domuzlar Körfezi**'nde 1.400 Kübalı sürgünle bir Küba istilası başlatmıştı. Bunlar, Castro'nun devrimci ordusu tarafından kolayca yenilgiye uğratıldı fakat Başkan Kennedy'nin Beyaz Saray'ıyla olan ilişkileri daha da zedeledi.

YÜRÜTME KOMİTESİ

Ulusal Güvenlik Konseyi'nin Yürütme Komitesi, **kriz esnasında en iyi politikaya karar vermeye çalışan bir grup Amerikan yetkiliden oluşuyordu.**

AMERİKA SAVAŞA HAZIRLANIYOR

4 taktik hava filosu, hava saldırıları için hazırlanır.
100.000 asker olası bir işgale karşı Florida'ya gönderilir.
180 donanma gemisi Karayipler'e sevk edilir.
40.000 Piyade hareket için hazırlanır.
B-52'LER ateşlenmeye hazır nükleer silahlarla yüklenmiştir.

- 26 Ekim Yürütme Komitesi bunun savaşa sebep olabileceğini bilerek Küba'yı işgal etmeyi tartışır.
- 27 Ekim ABD pilotu Binbaşı Rudolf Anderson, Sovyet hava sahasında vurulur ama bu Kruşçev'in emri değildir; iki taraf da durumun tehlikesini görür.
- 27 Ekim Kennedy, Kruşçev'in Sovyet füzelerini kaldırması koşuluyla Küba'yı işgal etmemeyi kabul eder.
- 28 Ekim Moskova Radyosu'nda Kruşçev şartları kabul ederve nükleer savaş kıl payı önlenir.

Olabilecek şeylerden çok korkan her iki taraf da bir yıl içinde **Kısmi Nükleer Deneme Yasası** Antlaşması'nı imzaladı ve Washington ile Moskova arasında **bir acil iletişim hattı** kuruldu.

DOĞUM KONTROL HAPI

Tek bir tıbbi gelişmenin bütün bir nesli etkilemesi nadir bir durumdur ama doğum kontrol hapının getirdiği özgürlük bütün dünyada milyonlarca kadına hayattaki ilk gerçek seçim hakkını verdi.

**"HAP" HORMON BAZLI AĞIZDAN ALINAN GERİ DÖNÜŞÜMLÜ
BİR DOĞUM KONTROL YÖNETİMİ**

**O ZAMANKİ ALTERNATİFLER PREZERVATİF, DİYAFRAM,
VAJİNAL SEKSTEN KAÇINMAK**

**İŞLEME YÖNTEMİ HAMELİLİĞİ TAKLİT EDİP VÜCUDU
KANDIRARAK GEBE KALMAYI ÖNER.**

**1916 MARGARET SANGER BİR DOĞUM KONTROL KLİNİĞİ
AÇTIĞI İÇİN OTUZ GÜN HAPIS CEZASINA ÇARPTIRILIR.**

ZAMAN ÇİZELGESİ

SOĞUK SAVAŞTAN GÜNÜMÜZE

1950'ler Margaret Sanger tarafından finanse edilen ve Dr. Gregory Pincus tarafından yönetilen bir ekip tarafından doğum kontrol hapı geliştirilir.

1960 Searle tarafından üretilen Enovid kullanımı ABD Gıda ve İlaç Dairesi tarafından onaylanır.

4 Aralık 1961 Ulusal Sağlık Sistemi, Britanya'da sadece evli kadınlar için kullanımını onaylar.

1,2 MİLYON

piyasaya çıktıktan sonraki iki yıl içinde hapları alan Amerikalı kadınların sayısı

100 MİLYON

dünya çapında hapı alan kadınların sayısı

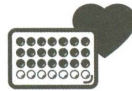
FEMİNİZM

Çocuk sahibi olmanın bir tercih olmadığı hayattan kurtulan kadınlar işyerlerinde yeni roller üstlenebildiler ve buna bağlı olarak dünyanın işleyişinde daha fazla söz sahibi oldular.

AHLAK

Hap ahlakla ilgili soruların sorulmasına neden oldu çünkü teorik olarak seks bedelleri olmadan keyfi şekilde yapılan bir şeye dönüşüyordu. Birçok kişi bu sebeple evli olmayan kadınların buna erişmesine karşı çıktı.

NİKÂHSIZ BİRLİKTELİK

Bazı kadınlar kendilerini hapla mümkün olan "nikâhsız birliktelik" kültüründen gelen bir seks yapma baskısı altında hissetti.

SAĞLIK ENDİŞELERİ

Sağlık endişeleri hapların peşini bırakmadı, özellikle de sigara içen kadınlar için; ne var ki hapların sağlığa bazı faydaları da vardı.

PROFUMO OLAYI

"Swinging Sixties" bir İngiliz kurumunu sarsan James Bond'a yaraşır bir seks ve casusluk skandalına tanık oldu. 1961'de kabinede görevli bir bakanı düşüren olay hakkındaki gerçek hiçbir zaman tam olarak açığa çıkarılmadı.

KARAKTERLER

JOHN "JACK" PROFUMO

Savaş Bakanı

CHRISTINE KEELER

Murray'in Gece Kulübü'nde bir dansçı kız

MAND RICE-DAVIES

Görgü tanığı, Keeler'in bir arkadaşı

STEPHEN WARD

Ünlü bir osteopat, "Fixer" lakaplı duayen

YEVGENY IVANOV

Bir Sovyet deniz ataşesi

SALLANAN LONDRA

Bakarık saçlar, güneş gözlükleri, spor arabalar ve yüzme havuzları – Stephen Ward ve himayesi altına aldığı en yeni kişi Christine Keeler tarafından keyfi çıkarılan hızlı yaşam tarzı, dünyanın en görkemli şehrinin bir özeti niteliğindeydi.

ORTAM SOĞUYOR

Londra partiler yaparken bile Soğuk Savaş uluslararası politika aracılığıyla buz gibi rüzgârlar estiriyordu. Hedonizm altında paranoya kazanı kaynıyordu; herkes casus olabiliyordu.

HAVUZ PARTİSİ

Buckinghamshire'da Lord Astor'un kırsal arazisindeki Cliveden House'taki kurnaz akşam yemeği misafirleri dışarıdaki havuzdan gelen heyecanlı ciyaklamaları duyunca dışarı fırlayıp Ward ve Keeler'ı gördüler.

SOĞUK SAVAŞIN GÜNÜMÜZE

TEHLİKELİ İLİŞKİLER

Misafirlerden biri olan Kabine Bakanı John Profumo, Keeler'a abayı yakıtı ve ikisi kısa bir ilişki yaşadı. Ne yazık ki Keeler aynı zamanda Sovyet subayı Yevgeny Ivanov'la da görüşüyordu.

DEDİKODU GAZETESİ

Profumo'nun eski ilişkisi en sonunda ortaya döküldü ve ulusal güvenliği bir bahane olarak kullanılan kötü niyetli basın tarafından sansasyona dönüştürüldü. Profumo, 4 Temmuz 1963'te istifa etti.

Sosyete arkadaşları tarafından yalnız bırakılan Ward kadın ticaretinden yargılandı. Kefaletle serbest kaldığında aşırı dozda uyku ilacından öldü – bunu kendisinin yapıp yapmadığı belirsiz olarak kaldı.

6

Stephen Ward'ın cenazesinde yas tutan kişi sayısı

Profumo Olayı'yla ilişkili kayıtların halka açılacağı yıl

* 1960'ların ortası ve sonunda ortaya çıkan, Londra merkezli eğlence, moda ve hedonizm dönemi. –çn

KÜBA DEVRİMİ

1950'lere geldiğinde Küba yarım yüzyıldır çeşitli istikrarsız hükümetlerden mustarıptı ve bir başka diktatör ülkeyi devrime hazır hale getirdi.

FULGENCIO BATISTA

Batista, 1933'te bir askeri darbe düzenledi ve seçilmiş başkan olarak görev yaptı. 1952'de başka bir darbeye liderlik etti ve diktatör olarak hüküm sürdü.

FIDEL CASTRO

Bir avukat olan Fidel Castro 1952 seçimlerine katılmayı amaçlamıştı. Batista iktidara geldikten sonra Castro diktatörlüğe karşı savaşa çağına yemin etti.

1953

26 Temmuz'da Fidel Castro ve kardeşi Raúl tarafından yönetilen 160 kişilik bir ekibin bir ordu kışlasına saldırısı başarısız olur; Castro kardeşler hapse atılır.

1955

Meksika'ya sürgün edilen kardeşler devrimci fikirleri olan Arjantinli Doktor Ernesto "Che" Guevara'yla tanışır.

1956

Fidel ve Raúl Castro ile Che Guevara, Küba'ya giden yetmiş dokuz silahlı asiye önderlik eder; kötü bir şekilde mağlup edilir ve geri çekilmeye zorlanırlar.

1957

Öğrenci merkezli protestocular Başkanlık Sarayı'na saldırır; sendikalar genel grev çağırısı yapar; Batista hükümetine yönelik bombalama ve kundaklama saldırıları azalır.

1958

Amerika, Küba'ya silah ihracatına ambargo koyarak Batista yönetimini zayıflatır.

Verano Operasyonu'nda Batista, Castro'nun artan güçlerine saldırır ama La Plata Savaşı'nda mağlup edilir.

Che Guevara'nın isyancıları Santa Clara şehrini ele geçirir.

1959

- 1 Ocak Batista Küba'dan kaçır.
- 3 Ocak Guevara devrimci orduya Havana'ya götürür, kimse karşılarına çıkmaz.
- 16 Şubat Fidel Castro başbakan olarak yemin eder.

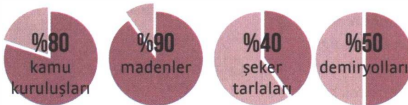
26 TEMMUZ HAREKETİ

1953'teki başarısız ordu kışlası saldırısından adını alan Castro kardeşlerin gerilla hareketi Sierra Dagları'ndaki bir üsten başlamıştı.

BATISTA YÖNETİMİNDE KÜBA

600.000 Kübalı işsiz
Arazilerin %46'sı nüfusun %1,5'una ait

Amerikan şirketleri Küba'da şunlara sahipti:

CASTRO YÖNETİMİNDE KÜBA

- Batista hükümetinden 600 kişi devrimci mahkemeler tarafından idam edildi.
- 1.000 dönümden büyük olan her türlü arazi parseli devlet tarafından alındı.
- Amerika'nın sahip olduğu şirketler kamulaştırıldı.

Fidel Castro, Küba'yı 1959'dan 2008'e kadar yönetti. İlk başta Amerika Birleşik Devletleri tarafından hoş karşılanmıştı ama Küba, Sovyetler Birliği'yle çalışmaya başladıktan sonra ilişkiler hızla bozuldu.

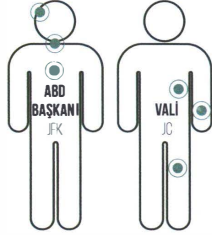
JFK SUİKASTI

22 Kasım 1963'te Başkan John F. Kennedy, Texas, Dallas'ın meydanından geçen bir konvoydaydı. 12.30'da birkaç el ateş edildiğinde konvoy şehir merkezinin hemen dışındaki Dealey Plaza'daydı.

KİM YARALANDI?

JFK sırtından, boğazından ve ölümcül bir şekilde başından yaralanmıştı.

Kennedy'nin tam önünde oturan Vali John Connally kaburgasından, bileğinden ve uyluğundan üç yara almıştı.

JFK'NİN SONU

12.30

JFK ve Vali Connally vurulur.

12.34

Suikast hakkındaki ilk bilgiler haber ajanslarında yayınlanır.

12.38

Bayan Kennedy, kocasının kanı kendi kıyafetlerinin üzerine akarken onun bedenini tutarak, "Kocamı öldürdüler," der.

13.00

Parkland Memorial Hastanesi'nden doktorlar JFK'nin ölümünü ilan eder.

13.26

JFK'nin bedeni *Başkanlık Uçağı*'na götürülür.

13.30

Ölümünün resmi duyurusu yapılır.

14.38

Başkan Yardımcısı Lyndon B. Johnson başkan olarak yemin eder; tören sırasında kana bulanmış Jackie'nin yanından durması konusunda ısrar eder.

KİM SORUMLUYDU?

- Atışlar Texas Okul Kitapları Deposu'nun **altıncı katından** yapılmıştı. Orada bir "keskin nişancı sığınağı" ve tüfeğin yanı sıra **üç boş mermi kovani** bulundu.
- Lee Harvey Oswald**, Kitap Deposu'nda geçici eleman olarak çalışıyordu.
- Oswald, JFK'nin vurulmasının **ardından doksan dakikadan** daha kısa bir süre içinde bir **sinemada tutuklandı** ve Kennedy ile **John Tippit adındaki bir polis memurunu** öldürmekle suçlandı.
- Oswald, nezairethaneden Dallas şehir hapisanesine nakledilirken bir **gece kulübü işletmecisi olan Jack Ruby tarafından** vuruldu.
- 1979'da bir ABD Temsilciler Meclisi Komitesi'nin bir araştırması, Kennedy'nin "**muhtemelen bir komplo sonucunda suikasta kurban gittiğini**" ve Başkan'a ateş açan Oswald'ın yanı sıra "**büyük olasılıkla**" ikinci bir silahlı adamın var olduğunu buldu.

SONRASI

- 24 Kasım'da JFK'nin cenaze alayı Beyaz Saray'dan Kongre Binası'na ilerledi. Bu, Bayan Kennedy'nin isteği üzerine **Abraham Lincoln'in cenazesi emsal alınarak** yapılmıştı.
- 250.000** kişi saygısını sunmak üzere geldi.
- 25 Kasım'da JFK Arlington Ulusal Mezarlığı'na defnedildi. Cenazeye **100'den fazla ülkeden temsilci** katıldı.
- 29 Kasım 1963'te Başkan Johnson, Başkan Kennedy Suikastını Araştırma Başkanlık Komisyonu'nu, namıdğer **Warren Komisyonu**nu atadı.

BEATLEMANIA*

1963'te Liverpoollu dört genç adam, bobby-soxer** Frank Sinatra'yı ve rock 'n' roll kralı Elvis Presley'yi bile gölgede bırakan bir hayran kitlesi toplamaya başladılar.

THE FAB FOUR***

JOHN LENNON
GİTAR, VOKAL,
BAŞSÖZ YAZARI

PAUL MCCARTNEY
BAŞGİTAR, VOKAL,
BAŞSÖZ YAZARI

GEORGE HARRISON
GİTAR, VOKAL,
SÖZ YAZARI

RINGO STARR
BATERİ, VOKAL,
SÖZ YAZARI

BEATLEMANIA ZAMAN ÇİZELGESİ

1962

Ekim Beatles'ın ilk teklisi
"Love Me Do" listelerde
17. sıraya ulaşır

1963

Ocak 1. sıraya çıkan ilk teklisi:
"Please Please Me"

Kasım Bir milyon satan ilk
albüm: *With the Beatles*

1964

Şubat Grup turu ve Ed
Sullivan televizyon
programında boy
göstermelerinden sonra
Beatlemania Atlantik'in
ötesine yayılır.

Temmuz Grubun ilk filmi,
A Hard Day's Night
gösterime girer.

Aralık Dördüncü albümleri
hemen 1. sıraya çıkar.

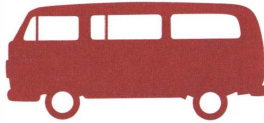
1966

Ağustos Grubun son resmi
konseri San Francisco'da
düzenlenir.

Beatles, 1960'ta Liverpool'da
kuruldu ve ilk dönemde yaptıkları
müzikleri kendilerini neredeyse
takıntılı bir istekle takip eden genç
hayranlarının ilgisini çekti.

HAYRANLIK

"Beatlemania" ifadesi ilk kez
1963'te, bir İngiliz şov programı
olan *Sunday Night at the London
Palladium*'da grup çalarken
çılginca çığlık atan insanlara
tanık olmasının ardından *Mirror*
muhabiri Don Short tarafından
üretildi.

DENEY YAPMA

- Kısmen çığlıklardan kaçınmak
için Beatles, **birstüdyo grubu**
hâline geldi ve müzikleri
olgunlaştıkça onlara yönelik
bu histerik düşkünlük biraz
hafifledi.
- Bazı hayranlar idollerıyla
birlikte büyüdü ama *Rubber
Soul*, *Revolver* ve *Sgt. Pepper's
Lonely Hearts Club Band* gibi
albümler yeni tutkunlar getirdi.
- Grubun Ocak 1969'daki son
performansı hayranlarından
olabildiğince uzaktı –
Londra'daki şirketleri *Apple
Corps* binasının çatısında.
- 10 Nisan 1970'te yapılan
ihtiyatlı bir duyuru dünyaya
Beatles'in artık var olmadığını
söyledi.

TAPINIRCASINA HAYRAN OLMA İŞİ KÖTÜYE GİDİNCE

Beatles'in hayranlarından çoğu zararsızdı ancak 8 Aralık
1980'de Mark David Chapman takıntı hâline getirdiği
John Lennon'ı vurunca dünya şok oldu.

* Beatles çılginlığı. –çn

** Frank Sinatra hayranları genç kadınların çoraplarını ayak bileklerine kadar indirmelerini ifade eden bir lakap. –çn

*** Muazzam dördütlü olarak tercüme edilebilecek bu lakap Beatles grubu için sıklıkla kullanılır. –çn

VIETNAM SAVAŞI

Çin Halk Cumhuriyeti ve Sovyetler Birliği tarafından desteklenen komünist kuzey Vietnam ile başta ABD olmak üzere komünizm karşıtı ülkeler tarafından desteklenen güney Vietnam arasındaki Vietnam Savaşı, Soğuk Savaş'ın bir temsili gibiydi.

TARİHLER 1 KASIM 1955 – 30 NISAN 1975

KONUM VIETNAM ORMANLARI

KAYIPLAR 68.000'DEN FAZLA AMERİKAN ASKERİ VE
HEM SAVAŞANLARDAN HEM DE SIVİLLERDEN OLUŞAN
MİLYONLARCA VIETNAMLI

SONUÇ GÜNEY VIETNAM TESLİM OLUR VE ÜLKE VIETNAM
SOSYALİST CUMHURİYETİ OLARAK BİRLEŞİR; AMERİKA
PRESTİJİNİ VE BİNLERCE GENÇ ASKERİ KAYBEDEREK
1973'TE ÇEKİLİR.

GELİŞİMİ

Komünist Ho Chi Minh, Vietnamlı insanların kendi kendilerini yönetmesini istiyordu ama Müttefikler, Vietnam'ın Fransa idaresi altına dönmesi gerektiğini söyledi. Ülke kuzey ve güney olarak ayrıldı.

FRANSIZ ÇEKİLMESİ

Ho Chi Minh ülkeyi birleştirmek için savaşılan etti. Başka bir komünist ulustan korkan Amerika doğrudan bir rol üstlendi. İlk ABD savaş birlikleri 1965'te ülkeye geldi.

FARKLI KURALLAR

Geleneksel Batı taktiklerini kullanmak bu savaşta son derece zordu. Sık ormanlar ve çeltik pirinç tarlalarında Amerikan askerleri düşmanlarını –Vietkong denen güneyli isyancılar– bile bulamıyordu ve ABD güçleri gerilla taktikleri karşısında bocaladı.

İSTENMEYEN SAVAŞ

Amerika'da insanlar savaşın insani bedelini gördü ve kamuoyu savaşa karşı çıktı.

19

Amerikalı askerlerin ortalama yaşı

7 MİLYON

Vietnam, Laos ve Kamboçya'ya atılan bombalar

KORKUNÇ SİLAHLAR

ABD: Napalm bombası, Portakal Gazı gibi zehirli kimyasallar, M14 tüfekleri

Vietkong: Tüneller, bubi tuzakları, AK-47 tüfekleri

SİVİL HAKLAR HAREKETİ

1950'lere ve 1960'lara gelindiğinde, siyahi Amerikalılar günlük yaşamda karşılaştıkları ayrımcılık için son derece öfkeliydiler. Kölelik kaldırılmış olabilirdi ama ırk ayrımcılığı halen yasalarla korunuyordu.

ZAMAN ÇİZELGESİ

- 1955 Rosa Parks otobüste koltuğunu vermeyi reddeder.
- 1956 Montgomery otobüs sisteminin boykot edilmesi
- 1957 Little Rock Dokuzlusu; daha önceden ırk ayrımı yapılmış olan bir okuldaki siyahi öğrenciler, sınıfa kadar kendilerine federal birliklerin eşlik etmesine ihtiyaç duyar.
- 1957 Medeni Haklar Yasası insanların oy kullanmasını engellemeye çalışan herkesin yargılanmasına olanak tanır.
- 1960 Greensboro oturma eylemi; dört Afro-Amerikalı öğrenci ırk ayrımı yapılan Woolworths restoranından kendilerine servis yapılana kadar ayrılmayı reddeder ve bir oturma eylemi hareketini ateşler.
- 1963 Martin Luther King Jr. "Bir Hayalim Var" konuşmasını yaparken Washington Yürüyüşü gerçekleşir.

1967 DETROIT İSYANI

43 ölüm

1.000 yakılan bina

7.000 tutuklu

JIM CROW YASALARI

Güney'de siyahi Amerikalılar beyazlardan ayrı, genellikle daha aşağı seviyede kamu tesislerine, kasabalara ve okullara sahipti. **İrklar arası evlilik yasaklanmıştı** ve okuryazarlık yasaları **birçok siyahi insanın oy kullanamamasını** sağlıyordu. Kuzey eyaletlerinde hayat daha iyiydi fakat siyahi insanlar yine de ayrımcılığa maruz kalıyordu.

ROSA PARKS

(1913-2005)

1 Aralık 1955'te işten eve dönen Parks, otobüsün arka tarafındaki "siyahiler için ayrılan koltuklardaki" yerini bir beyaza vermeyi reddetti. Tutuklandı ve bu olay öfke kıvılcımlarını ateşledi.

MALCOLM X

(1925-65)

Hafif suçtan dolayı hapisteyken **Malcolm Little, İslam Ulusunu**na katıldı ve Afro-Amerikalılar tarafından hissedilen öfkeyi dile getiren ilham verici bir lider oldu. **İnsan haklarını "gerekli olan her yolla" savunarak** Kara Güç hareketine ilham oldu.

1964 Medeni Haklar Yasası eşit istihdamı garanti altına alır ve kamu tesislerine entegre edilir.

1965 Ala bama, Selma'da kanlı bir pazar günü 600 barışçıl göstericiye polis saldırır; düzinelercesi hastaneye kaldırılır.

1965 Oy Hakkı Yasası oy verenlere okuryazarlık testini yasaklar.

1965 Malcolm X suikasta kurban gider.

1965 Los Angeles'taki Watts isyanları protestocularla polis arasında çatışmaya sahne olur ve 34 ölü, 1.000 yaralı ve 40 milyon \$ hasarla sonuçlanır.

1966 Kara Panter Partisi kurulur.

1968 Martin Luther King Jr. suikasta kurban gider.

2008'de Barack Obama, Amerika Birleşik Devletleri'nin ilk siyahi başkanı olarak seçildi. Ancak insan hakları mücadelesi halen devam etmektedir.

DR. MARTIN LUTHER KING JR.

Muhtemelen tüm zamanların en ünlü insan hakları aktivisti olan Martin Luther King'in konuşmaları bugün halen yaygın bir şekilde alıntılanmaktadır.

ZAMAN ÇİZELGESİ

- 15 Ocak 1929** Georgia, Atlanta'da doğar.
- 1944** Atlanta'da Morehouse Üniversitesi'ne girer; kuzeydeki tatilinde ABD'nin tamamında ırk ayrımcılığı yapılmadığını fark eder.
- 1955** Boston Üniversitesi'nden doktora derecesi kazanır.
- 1956** Montgomery Otobüs Boykotu'na liderlik eder.
- 1959** Hindistan'a seyahat eden King, Gandhi'nin barışçıl mücadele yöntemlerinden etkilenir.
- 1963** Washington Yürüyüşü'nün düzenlenmesine yardım eder; tutuklanır.
- 1964** Nobel Barış Ödülü'nü kazanan en genç insan olur.
- 1964** Medeni Haklar Yasası yürürlüğe girer.
- 1968** 4 Nisan'da Tennessee, Memphis'te suikasta kurban gider.

MONTGOMERY OTOBÜS BOYKOTU

Rosa Parks'ın koltuğunu bir beyaza vermeyi reddetmesinin ardından King, ırk ayrımcılığı son bulana kadar otobüsleri boykot etti. Onun heyecan verici konuşması bu davanın kazanılmasına yardımcı oldu.

KING'İN KONUŞMASI

King'in kullandığı en güçlü silahı sesiydi. Birmingham hapisanesinden gönderdikleri gibi mektuplar dokunaklı olsa da asıl konuşmaları duyan herkese ilham oldu. "Bir Hayalim Var" ve "Dağın Zirvesine Çıktım" halen okullarda öğretilmektedir.

WASHINGTON YÜRÜYÜŞÜ'NÜN HEDEFLERİ ARASINDA ŞUNLAR VARDI:

- Okullardaki ırk ayrımcılığına son vermek
- Siyahi insanlara karşı polis tacizine son vermek
- İşyerlerinde ayrımcılığa son vermek

250.000

Washington Yürüyüşü'ne katılan insan sayısı

MUHALEFET

Malcolm X gibi bazı insan hakları aktivistleri, King'in taktiklerinin çok pasif olduğuna inanıyor ve daha saldırgan eylemler yapma çağrısında bulunuyordu.

SUİKAST

Martin Luther King otelinin balkonunda dururken vuruldu. Azılı suçlu James Earl Ray doksan dokuz yıl hapis cezasına çarptırıldı.

ABD'de ocak ayının üçüncü pazartesi Martin Luther King Jr. Günü'dür ve resmi tatildir.

730 sokağa Martin Luther King Jr. adı verilmiştir.

MINİ ETEĞİN YÜKSELİŞİ

Hiçbir şey “Swinging Sixties” döneminin gençlik iyimserliğini mini etek kadar iyi özetleyemez.

ZAMAN ÇİZELGESİ

- 1920’ler Etekler binlerce yıldır en kısa hâlinde; 1930’larda etek boyları yeniden uzar.
- 1926 Ekonomist George Taylor, eteklerin boyunu borsadaki fiyatlara eşitleyen “etek boyu endeksi” terimini ortaya atar.
- 1957 Mary Quant, Chelsea’deki King’s Road’da “Bazaar” mağazasını açar.
- 1962 Quant, Amerika’nın J. C. Penny alışveriş merkeziyle bir anlaşma imzalar; etek boyu ve parlak renklerle denemeler yapmaya başlar.
- 1965 André Courrèges, ilkbahar/yaz koleksiyonuna kısa bir etek ekler; John Bates *The Avengers* adlı TV dizisindeki Diana Rigg için kısa etekli kostümler tasarlar.
- 1966 Mary Quant, adını en sevdiği araba olan Mini Cooper’dan alan mini etekleri görücüye çıkarır.
- 1968 Jackie Kennedy, Aristotle Onassis’le evlenirken kısa etek giyer.

RÖNESANS

1960’lar mini eteğe hazır. Genç insanlar ebeveynlerinin sıkıcı ve renksiz dünyasından kurtulmak istiyordu. Müzik değişiyor, dünya değişiyordu ve doğum kontrol hapının ortaya çıkışı davranışların da değiştiği anlamına geliyordu.

Mini eteğin “mucidi” unvanı tartışmalıdır. Birçok kişi Parisli Modacı André Courrèges ile İngiliz Tasarımcı Mary Quant’ın bu fikir üzerinde birbirlerinden bağımsız olarak ve aynı anda çalıştığı konusunda hemfikir.

TARZ TERCİHLERİ

Courrèges’in eteği köşeli ve sertti, çıplak bacaklarla giymek üzere tasarlanmıştı, Quant ise yeni icat edilen külotlu çoraplardan faydalandı. Babet ayakkabılar ya da dize kadar çizmeler flört etme ile masumiyet arasında gidip gelen karmaşık bir mesaj veriyordu.

YENİ MALZEMELER

- Quant yapay elyafları seviyordu ve PVC malzemesini kıyafetlerde kullanan ilk kişiydi.
- Herkes miniyi sevmemişti. Coco Chanel berbat olduğunu düşündü ve bazı ülkelerde, özellikle Afrika’da yasaklandı.

YAKLAŞIK 7 MİLYON

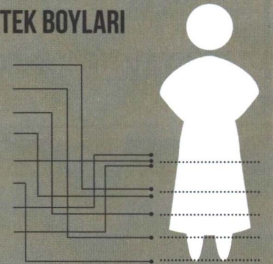
Gardiroplarında en az bir Mary Quant ürünü bulunan altmışlar kadınlarının sayısı

15-17 CM

Mary Quant’ın eteklerinin dizin ne kadaryukarısında olduğu

1900’LER VE 2000’LERDE ETEK BOYLARI

- 1920’ler dizin hemen altı
- 1930’lar alt baldır
- 1940’lar baldır ortası
- 1950’ler dizin hemen altı
- 1960’lar uyluk boyu
- 1970’ler Hippi – yere kadar uzanan
- 1970’ler Punk – baldır boyu
- 1980’ler RaRa – baldır boyu
- 1990’lar/2000’ler Hepsisi

KATHRINE SWITZER'IN BOSTON MARATONU

Boston Maratonu, dünyadaki en popüler amatör koşu etkinliklerinden biriydi. 1967'de tüm koşuculara açıldı – tabii erkek oldukları müddetçe.

TARİH 19 NİSAN 1967

KONUM BOSTON

KAYIT OLDUĞU İSİM K. V. SWITZER

KOŞUCU AMERİKALI GAZETECİ VE AMATÖR KOŞUCU
KATHRINE SWITZER (DOĞUMU 1947)

Switzer'ın koşu kadınların maraton koşmak için çok kırılgan olduğuna inanıyordu. Yılmayan Switzer, Boston Maratonu'nda koşmak üzere kayıt yaptırdı. Amatör Atletizm Birliği'nin kural kitabı cinsiyetten bahsetmiyordu, bu yüzden bir kuralı çiğnediğini bilmiyordu.

Yaklaşık altı buçuk kilometre sonra bir yarış görevlisi ona bağırıma başladı ve giysisinden yarış numarasını sökmeye çalıştı. Gömleğini çekiştirmesine rağmen Kathrine kaçtı ve basın bu yaşananların hepsini yakaladı.

Kathrine şok ve dehşet içinde, basın tarafından sıkıştırılmasına, görevliler tarafından taciz edilmesine ve erkek arkadaşıyla bir tartışma yaşamasına rağmen yarışı tamamladı.

Switzer'ın taciz edildiği görseller spor tarihinin en ünlü fotoğraflarından bazılarıdır. O zamandan bu yana milyonlarca kadını öfkelenirmiş ve onlara ilham olmuştur.

YARIŞTAN SONRA

Switzer, uzun mesafe koşularında kadınların resmi olarak yer alması için mücadele ettive bugün sporcu kadınlara ilham olmaya devam etmektedir. Boston Maratonu 1972'de nihayet kadın yarışmacıları kabul etti.

SÖĞÜK SAVAŞTAN GÜNÜMÜZE

2\$

Giriş ücreti

4 SAAT 20 DAKİKA

Switzer'ın koşu süresi

261

Switzer'ın yarış numarası, artık kendisine ithafen kullanımdan kaldırılmıştır

741

Yarıştaki koşucular

AŞK YAZI

1967 yazında havada bir şeyler vardı – ve bunların hepsi tamamen yasal olmayabilirdi. Zaman bir süredir değişiyordu ama psikedelî hippî sevgisiyle birleştiğinde ve gençlik kafayı bulup, müzikle hayallere dalıp baskı ve sorumluluklardan kurtulma fikrini benimsedikçe dünya aniden bunu fark etti.

OYLAR

Bazıları planlanmış bazıları ise planlanmamış olan etkinlikler çoğunlukla Londra ve San Francisco'da, bu hararet içinde dalga dalga yayılan toplumsal bir yaratıcılık patlaması olarak gerçekleşti. Bazı insanlar LSD gibi halüsinojenik uyuşturucular deneyimledi.

İHTİYACINIZ OLAN TEK ŞEY

Meditasyon, aşk, müzik ve sekse odaklanan kamuya açık toplantılar sevgi buluşmaları olarak bilinir oldu. İlki 1967 yılının mart'ta da nisan ayında Los Angeles'taki Elysian Park'ta gerçekleşti.

UYUŞTURUCU KÜLTÜRÜ

Hazıranda Rolling Stones'tan Mick Jagger ve Keith Richards uyuşturucu suçlarından dolayı hapse girdiler. Halk protestolarının arından hükümleri bozuldu.

PROTESTO VE HAYATTA KALMA 100.000

Ekim ayında Washington Anıtı'ndaki Vietnam Savaşı karşıtı protestocuların tahmini sayısı. Diğerleri herkesin gözünde askerlik celplerini yaktılar.

SGT. PEPPER'S LONELY HEARTS CLUB BAND

1 Haziran'da Beatles tarafından çıkarılan albümün benzersiz satış noktası, grubun kayıt stüdyosunu yaratıcı bir araç olarak kullanmasıydı.

3.000£

Peter Blake ve Jann Haworth tarafından yapılan kapak resminin maliyeti (bugün için 53.500£ ya da 69.000\$)

100£

Normal bir albüm kapağının maliyeti (bugün için 1.800£ ya da 2.300\$)

2015

Yaygın olarak Aşk Yazı'nın başlangıcı olarak kabul edilen Monterey Uluslararası Pop Festivali, 16-18 Haziran'da California'da gerçekleşti ve programda şu kişiler de vardı:

JIMI HENDRIX

THE WHO

SCOTT MCKENZIE

RAVI SHANKAR

JANIS JOPLIN

OTIS REDDING

THE MAMAS & THE PAPAS

SIMON & GARFUNKEL

THE BYRDS

JEFFERSON

GRATEFUL DEAD

AY'A İNİŞ

1969'da binlerce dolar, üç hayat ve Amerikan ulusal onuru büyük bir adıma bağlanırken Uzak Yarıışı göz kamaştırıcı zirvesine ulaştı.

APOLLO 11 GÖREVİ ZAMAN ÇİZELGESİ

16 Temmuz, Doğu Yaz Saati (EDT) 09.32 *Apollo 11* Cape Kennedy'den fırlatılır.

19 Temmuz, Eş Güdümlü Evrensel Zaman (UTC) 17.21 Astronotlar Ay'ın etrafını birkaç kez turlar.

20 Temmuz, UTC 17.44 Aldrin ve Armstrong'u taşıyan ay modülü *Eagle* komuta modülü *Columbia*'dan ayrılır; iniş başlar.

UTC 20.17 *Eagle*, Ay'ın yüzeyindeki Huzur Denizi'ne iniş yapar.

UTC 21.34 *Eagle* Ay'dan ayrılır ve başarılı bir şekilde *Columbia*'ya kenetlenir.

22 Temmuz, UTC 00.01 *Eagle* atılır ve *Columbia* eve doğru yola çıkar.

24 Temmuz, EDT 12.50 Komuta modülü otuz altı dakika gecikmeyle Dünya atmosferine girer.

EDT 16.44 Mürettebat güvenli bir şekilde Pasifik Okyanusu'na iniş yapar.

21

Mürettebatın bir hastalık getirmediğinden emin olmak için karantinede kaldığı günlerin sayısı

MÜRETTEBAT

NEIL ARMSTRONG

Görev yöneticisi, Ay'daki ilk adam

EDWIN "BUZZ" ALDRIN

Ay modülü pilotu

MICHAEL COLLINS

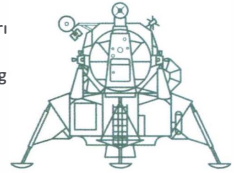
Komuta modülü pilotu

STEVE BALES

Houston'daki Görev Kontrol'de rehberlik görevlisi

BİLGİSAYAR AŞIRI YÜKLEMESİ

Ay'ın yüzeyine iniş esnasında bilgisayar aşırı yüklendiğinde bir dizi alarm çaldı ve Armstrong yarı manuel kontrolü eline almak zorunda kaldı.

YALNIZ ADAM

Michael Collins yirmi bir saat boyunca komuta modülüyle Ay'ın yörüngesinde dolandı. En büyük korkusu Armstrong ile Aldrin'e bir şey olması ve yalnız dönmek zorunda kalmasıydı.

STONEWALL AYAKLANMALARI

Greenwich Village'daki popüler bir gey barına yapılan sürpriz bir polis baskını yıllardır içten içe kaynayan sorunları için bardağı taşıran son damla oldu.

TARİH 28 HAZİRAN 1969

KONUM NEW YORK, STONEWALL INN

TARAFLAR BARIN MÜDAVİMLERİ VE YEREL SAKINLER İLE NEW YORK POLİSLERİ

SONUÇ STONEWALL AYAKLANMALARI EŞCİNSEL HAKLARI HAREKETİ İÇİN BİR KATALİZÖR GÖREVİ GÖRÜR.

Eşcinsellik ya da herhangi bir “cinsel sapkınlık” 1960’larda ya da daha öncesinde hoş görülüyordu. Eşcinsel ilişkkiye teşvik 1969’da New York’ta yasadıydı.

STONEWALL INN

“İnsanların kendi içkilerini getirdiği” özel bir bar olarak işletilen Stonewall Inn, LGBT bireylere sığınak sağlıyor ve cross-dresser’ları hoş karşılıyordu.

BASKIN

Yetki belgesi olan polis görünüşte ruhsatsız içki sattığı için Inn’e baskın yaptı. Çalışanlar ve müşteriler itip kakıldı. Kısa süre içinde bu tür bir olay üçüncü kez gerçekleşiyordu.

AYAKLANMA BAŞLAR

Baskından sonra öfkeli müşteriler ve yerel sakinler dağılmadı. Lezbiyen bir müşteri başından vurulduğunda diğer müşteriler barın içinde kendilerine barikat kuran polise bir şeyler atmaya başladı.

YANGIN

Toplanan kalabalık Inn’i ateşe verdi. Yangın itfaiyeciler tarafından söndürüldü ve çevik kuvvet öfkeli protestocuları dağıttı ama isyanlar beş gün daha devam edecekti.

FIRILTILAN ŞEYLER:

- Bozuk paralar
- Kaldırım taşları
- Şişeler

Stonewall radikal aktivizmi başlatmadı ama LGBT bireylerin on yıllardır maruz kaldığı ayrımcılık ve işkencelere karşı birlik olmuş bir direnişin sembolü hâline geldi.

New York’ta insanlar kıyafet yasalarına göre cinsiyetlerine uygun en az üç şey giymiyorsa tutuklanabilirdi.

13

Baskında tutuklanan insanlar

400

İsyancıların yaklaşık sayısı

2016

Başkan Obama, Inn’i ve etrafındaki caddeleri ulusal anıt olarak belirledi.

* Karşı cinsin kıyafetlerini giymekten hoşlanan kişi. –çn

APOLLO 13

Bazılarının sıkıntıya veren Apollo programının Ay'a olan on üçüncü yolculuğu bir trajediyle sonuçlanabilirdi. Fakat bunun yerine, sıkı çalışma, inovasyon ve cesaret bu yolculuğu NASA'nın en başarılı dönemine dönüştürdü.

ZAMAN ÇİZELGESİ

11 NİSAN 1970

(Görevdegeçen zaman)

00.00 Apollo 13, batıl inançlara meydan okuyarak 13.13'te fırlatılır.

14 NİSAN

55.53 Rutin bir prosedür oksijen tankı 1'deki basıncın düşmesine neden olur, bunu tank 2'deki bir elektriksel kısa devre ve yakıt hücresi arızası takip eder.

56.33 Acil durum kesintisi

58.40 Ay modülü *Aquarius* ilk kez çalıştırılır; mürettebat Dünya'ya dönebilene kadar burada yaşar; zorunlu olmayan ekipmanlar kapatılır.

17 NİSAN

140.10 Komuta modülü *Odyssey*'nin çalıştırılması minimum güç kullanmak üzere planlanmış bir düzenle başlar.

142.40 *Apollo 13* atmosfere girmeye başlar.

142.50 Ses bağlantısı sağlanır.

ÖNEMLİ İSİMLER

JIM LOVELL

Görev yöneticisi

FRED HAISE

Ay Modülü pilotu

JACK SWIGERT

Komuta modülü pilotu

GENE KRANZ

Görev Kontrol Uçuş Direktörü

Apollo 13'ün ilk elli beş saati sorunsuz geçti ama rutin bir oksijen tankı faaliyeti bir felaketler zincirini tetikledi. Ay'a ulaşma umutları bir kenara bırakıldı ve daha önce hiç kimsenin düşünmediği çözümler bulması için kontrol birimi, teknisyenler, mühendisler ve diğer astronotların bir arada çalıştığı bir kurtarma görevine dönüştü.

TEÇHİZAT

Yeni ekipmanlar, yalnızca gemilerde bulunan malzemeler kullanılarak şekillendirilmişti.

FİLM UYARLAMASI

Tom Hanks'in oynadığı *Apollo 13* filmi doğruluğu sebebiyle büyük beğeni topladı.

ARAP PETROL AMBARGOSU

1973'te petrol üreten Arap ülkeleri; Amerika Birleşik Devletleri, Hollanda, Portekiz ve Güney Afrika'ya yapılan sevkiyatları geçici olarak yasakladı. Kesinti dünya çapında dalgalanmalara sebep oldu.

ZAMAN ÇİZELGESİ

1973

6 Ekim Mısır ve Suriye, Yahudilerin kutsal günü olan Yom Kippur'da İsrail'e bir saldırı başlatır; ABD ve diğer devletlerin desteğiyle İsrail, Mısır ve Suriye topraklarına girerek misilleme yapar.

19 Ekim OPEC, İsrail'i geri çekilmeye zorlamayı umarak ABD'ye bir petrol ambargosu uyguladı.

1974

Mart Müzakereler sağın kaldırılmasını sağlasa da yüksek fiyatlar devam eder.

Ambargodan önce Ekim 1973'te petrol fiyatı

Bir varil 2,90\$

Ocak 1974'teki fiyatı

Bir varil 11,65\$

KATKIDA BULUNAN DİĞER FAKTÖRLER

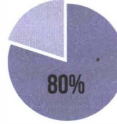
Yom Kippur Savaşı kışkırtıcı olay olsa da petrol üreten ülkeler ABD Başkanı Nixon'ın doların altına sabitleme standardından vazgeçmesine halihazırda öfkeliydiler. Bu, para biriminin değerini düşürdü ve petrol dolar üzerinden fiyatlandırıldığı için üreticilerin kazandığı parayı azalttı. Yasak etkili oldu çünkü gelişmiş dünya ucuz petrole muhtaç hale gelmişti.

OPEC

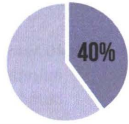
Petrol İhraç Eden Ülkeler Örgütü (OPEC), üye ülkelerin çıkarlarını desteklemek, petrol fiyatları ve üretimini koordine etmek için 1960 yılında kurulmuştu. OPEC (Petrol İhraç Eden Arap Ülkeleri Örgütü) 1968 yılında kuruldu.

OPEC, dünyanın petrol rezervlerinin beşte dördü ve dünya petrol üretiminin beşte ikisi üzerinde hak iddia ediyordu.

PETROL REZERVLERİ

PETROL ÜRETİMİ

ABD TEPKİSİ

ABD hükümeti yakıtı karneyle dağıtmak ve tüketimi azaltmak için hız limiti koymak zorunda kaldı. Nixon askeri harekâtı son çare olarak görüyordu ve müzakereler başarılı oldu.

88 KM/S

ABD otoyollarında uygulanan hız limiti

SONRASI

Fiyatlar artmaya devam etti ve Ortadoğu petrolüne ne kadar bel bağladıklarını fark eden ülkeler yerli üretimi artırmaya ve daha büyük enerji verimliliği üzerinde çalışmaya başladılar.

38 LİTRE

Karneyle dağıtım sırasında müşteri başına izin verilen benzin miktarı

WATERGATE SKANDALI

Rezil bir komploda kendi rolünü örtbas etmeye çalışan Başkan Richard Nixon makamının gücünü kötüye kullandı. Bu durum kendi çöküşüne ve Amerikan halkının gerçekleri görmesine yol açtı.

ZAMAN ÇİZELGESİ

1972

17 Haziran Demokratik Ulusal Komite ofisinde beş hırsız yakalanır.

10 Ekim *Washington Post*, Nixon'ı hırsızlık komplosuyla ilişkilendirir.

7 Kasım Seçmenler Nixon'ın masum olduğuna dair yeminli ifadesine inanır; Nixon seçimi kazanır.

1973

23 Temmuz Nixon, kayıtları Özel Dedektif Archibald Cox'un soruşturmasına vermeyi reddeder.

20 Ekim Cumartesi Gecesi Katliamı üç yetkilinin Archibald Cox'u kovmayı reddetmesine ve istifa etmesine sahne olur.

1974

1 Mart Bir büyük jüri, Nixon'ın "hakında soruşturma açılmamış bir komplo işbirlikçisi" olduğunu ilan eder.

30 Nisan Beyaz Saray düzenlenmiş kasetleri yayınlar.

24 Temmuz Yüksek Mahkeme, Nixon'ın kasetleri teslim etmesini emreder.

27 Temmuz Temsilciler Meclisi, Nixon'ın suçlanması yönünde oy kullanır.

31 Temmuz Teslim edilen kasetler Nixon'ın suçluluğunu kesin olarak kanıtlar.

8 Ağustos Nixon istifa eder.

ARKA PLANI

Amerika, Vietnam Savaşı konusunda derin bir şekilde ikiye bölünmüştü ve 1972 seçim kampanyasında kullanılan taktikler acımasızcaydı.

CREEP olarak bilinen **Başkanı Yeniden Seçtirme Komitesi**, **Demokratların kampanya merkezine dinleme cihazı yerleştirmiş** ve belgeleri çalmıştı. Gizlice dinleme düzeniği çalışmayınca geri döndüler ve suçüstü yakalandılar.

ÖRTBAS ETME

Nixon hırsızlara **sus payı ödedi** ve CIA'e FBI soruşturmasını engelleme talimatı vererek adaletin önünü tıkadı.

SUÇ ÇÖZÜLÜYOR

Bir işler çevrildiğinden şüphelenen *Washington Post* muhabirleri **Bob Woodward** ve **Carl Bernstein** araştırma yapmaya başladı.

MUHBİR

Sonradan FBI ajanı **Mark Felt** olduğu ortaya çıkan anonim bir muhbir gazetecilere bilgi göndermişti.

NIXON'IN ZAYIF NOKTASI

Nixon, **komplocularla olan konuşmalarını gizlice kaydetmişti**. Bunların dinlenmesini önlemek için başkan olarak yürütme imtiyazını kullanmaya çalıştı.

CUMARTESİ GECE Sİ KATLİAMİ

Cox'un bilgi erişim taleplerine devam etmesinin ardından 20 Ekim gecesi Nixon üç ayrı yetkiliden özel savcı Archibald Cox'u kovmalarını istedi. Hepsini bunu reddetti ve kendileri istifa etti.

PUNK ROCK

Çok öfkeli müzikler yapan pek çok öfkeli grup vardı ama hiçbir şey punk rock'ın nihilizmine yaklaşmadı.

ZAMAN ÇİZELGESİ

1960'lar Stooges ve Velvet Underground gibi gruplar geleneksel müzik kalıbını kırar.

1973 Efsane gece külünü CBGB, Manhattan'daki East Village'da açılır, sadece ses değil aynı zamanda bir imaj ve de bir tavır yaratır.

1974 Malcolm McLaren ve Vivienne Westwood, Chelsea'deki King's Road'da *SEX* adında bir butik açar.

1975 McLaren kötü şöhretli punk grubu Sex Pistols'ü yönetir; kibar toplumu öfkelenirler, TV'de küfredirler, listeleri sallayan disko müziğinin tam zıddıdır ve çocuklar onlara bayılır.

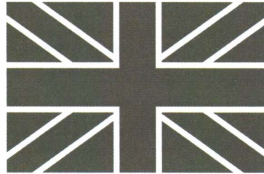
1977 Sex Pistols'ün albümü *Never Mind the Bollocks, Here's the Sex Pistols* çıkar ve "God Save the Queen" parçasının BBC tarafından yasaklanması sayesinde liste başı olur.

BAŞLANGIÇ

Eleştirmenler 1960'lardaki garaj gruplarını tanımlamak için "punk rock" ifadesini ilk kez 1970'lerin başında kullandı. Kendi başlarına bir şeyler yapan bu müzisyenler resmi eğitim ve para konusundaki eksikliklerini isyanla telafi ettiler.

NY CBGB

The Ramones, Blondie, Talking Heads ve Johny Thunder ile Heartbreakers gruplarının tümü CBGB'de çalarak New York tarzını oluşturdu.

ÜNLÜ PUNK GRUPLARI

- The Clash
- Buzzcocks
- Siouxsie and the Banshees
- Generation X
- Ramones
- The Damned
- The Cramps

Punk, moda, film, edebiyata ve popüler kültürün tüm alt gruplarına yayıldı. Diğer müzik tarzları ortaya çıkmış olsa da birçok insan için punk hiçbir zaman ortadan kalkmadı.

LONDRA TARZI

Birleşik Krallık'taki politik ve ekonomik istikrarsızlık çok büyük bir işsizliğe neden olmuştu. Londra'nın gençliği *SEX*'te takılıyor, bazen kıyafet alıyor, çoğu zaman plastik çöp poşetleri, bandajlar, çengelli iğneler ve çok miktarda saç spreyiyle doğaçlama olarak kendi kıyafetlerini yapıyorlardı.

CHALLENGER FELAKETİ

28 Ocak 1986'da NASA'nın nispeten rutin olan uzay mekiği görevi 51-L bir trajediyle sonuçlandı.

CHALLENGER DÜNYANIN YENİDEN KULLANILABİLİR UZAY ARAÇLARINDAN BİRİ OLAN BİR UZAY MEKİĞİ

İLK SEFER 4 NİSAN 1983

FIRLATILMASI KENNEDY UZAY ÜSSÜ, CAPE CANAVERAL, FLORIDA, ABD

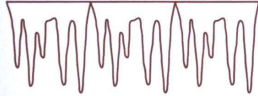
GÖREV YENİ BİR UYDU FIRLATMAK VE HALLEY KUYRUKLUYILDIZINI GÖZLEMLEYEN BİR UYDUYU ÇALIŞTIRMAK

YOLCULAR UZAYDAKİ İLK AMERİKALI SİVİL OLAN ÖĞRETMEN CHRISTA McAULIFFE DE DAHİL OLMAK ÜZERE YEDİ ASTRONOT

MEKİK PROGRAMI MALİYETİ 200 MİLYAR \$ (155 MİLYAR £)

FIRLATMA ÖNCESİ SORUNLAR

Bir önceki mekik olan *Columbia*'nın inişi gecikmişti ve soğuk hava koşulları fırlatma rampasında kalın bir buz tabakası oluşturmuştu.

NE OLDU?

Challenger'ın harici yakıt deposu çöktü, bu durum yakıt ve itici gazın birbirine karışıp tutuşmasına sebep oldu. Mekikğin uydusu tanktan ayrıldı ve dağıldı ama mürettebatı taşıyan kısım, Atlantik Okyanusu'na düşmeden önce yükselmeye devam etti.

MÜRETTEBATI NE ÖLDÜRDÜ?

Mürettebat koltuklarında emniyet kemerleri bağlı hâlde bulundu. Kesin olmasa da muhtemelen oksijen yetersizliğinden öldüler. Fırlatma koltukları onları kurtaramazdı.

ROGERS KOMİSYONU

Astronot Neil Armstrong, Test Pilotu Chuck Yeager ve Doktor Richard Feynman'ın da dahil olduğu bir uzman ekibi bu olayın sebebini bulmak üzere görevlendirildi.

BAŞARISIZLIĞA NE SEBEP OLDU?

İki kauçuk O contasının sızdırmazlığı sağlayamaması, aşırı ısınmış gazın kaçmasına sebep olan katı roket güçlendiricisinin ek yerindeki sızıntı ve dondurucu hava sıcaklıkları da dahil olmak üzere bu duruma sebep olan çeşitli faktörler vardı. İmalat, zaman kazanma ve karar verme aşamalarındaki ölümcül hatalar da sorunları şiddetlendirmişti.

SONRAŞI

NASA, *Discovery*'yi fırlattığı 1988 yılına kadar insanlı uçuşları geçici olarak askıya aldı. 1 Şubat 2003'te uzay mekiği *Columbia* atmosfere girerken parçalanıp bütün mürettebatı öldürdüğünde ikinci bir felaket yaşandı.

SAYILAR

9

Challenger tarafından halihazırda yapılmış başarılı görevler

11.39

Kalkış

73 SANİYE

Kalkış ve felaket arasındaki süre

12.200 M

Ateş topunun oluştuğu irtifa

12 M

Sızıntıdan çıkan alev dalgalanının uzunluğu

321 KMS

Challenger'ın Atlantik Okyanusu'na çarpış hızı

ÇERNOBİL NÜKLEER FELAKETİ

1986'da Çernobil nükleer santralinde testler yapmaya hazırlanan işçiler, kazara nükleer güç üretimi tarihinin en kötü felaketini tetiklediler.

TARİH 25-26 NİSAN 1986

KONUM ÇERNOBİL'DEN 16 KM, KİEV'DEN 130 KM UZAKLIKTAKI BİR ZARFIYAN BÖLGESİNDEKİ PRİPYAT

NÜFUS 30.000 İLA 50.000 ARASI

NÜKLEER GÜÇ SANTRALİ 1977'DE SOVYETLER BİRLİĞİ TARAFINDAN İNŞA EDİLEN, 1000 MEGAWATT ELEKTRİK GÜCÜ ÜRETEN SANTRAL

FELAKETİN KONUMU REAKTÖR ÜNİTESİ 4

NE OLDU?

İşçiler, kontrol çubuklarının çoğunu çekirdekten çekerek güç düzenlemesini, acil durum emniyetini ve soğutma sistemlerini kapattı. Ksenon gazı güçlendi ve bir zincirleme reaksiyon çekirdeğin erimesine ve radyoaktif birikintilerin serbest kalmasına reaktörün kapağının fırlamasına neden olan patlamaları tetikledi.

GİZLİLİK

Sovyet hükümeti kazanın üstünü

örttü ama İsveç meteorologlar atmosferde anormal miktarda radyoaktivite fark etti ve yetkililer kazayı kabul etmek zorunda kaldı.

İLK MÜDAHALE

Helikopterler yangınları bastırmak ve başka nükleer reaksiyonları önlemek için alevlerin üzerine kum ve bor attı.

TEMİZLEME

Yerliler otuz altı saat boyunca tahliye edildi. Oldukça tehlikeli

bir süreçle santral kapatıldı ve beton bir lahitte kaplandı ama milyonlarca dönümlük orman ve tarım arazisi radyasyonla kirlenmişti.

SONUÇLAR

Birçoğu yasak bölgenin hemen dışında kalmasına rağmen nihayetinde binlerce insan tahliye edildi. Çiftlik hayvanları deforme olarak doğdu ve insanlar o zamandan beri radyasyon kaynaklı hastalıklar ile tiroit kanseri yaşamaktadır.

2

Aynı gece ölen Çernobil santrali işçileri; 28 kişi hemen sonrasında öldü

800

Radyoaktif birikintilerin gömüldüğü yerleşim yerleri

1.000 TON

Çıkan güçle savrulan çelik kapağın ağırlığı

8 GÜN

Yangınların sürdüğü zaman dilimi

29 KM

Yaklaşık 1.600 km² alanı kapsayan, santralin etrafındaki yasak bölgenin yarıçapı; daha sonradan 4.100 km²'ye genişletildi

YAKLAŞIK 200

Doğrudan maruz kalan insanların sayısı

YAKLAŞIK 335.000

Birkaç yıl içinde kalıcı olarak taşınan insanların sayısı

BERLİN DUVARI

Berlin'in Batı Almanya'ya ait bölümünü çevreleyen büyük bir duvar yaklaşık otuz yıl boyunca batı ve doğu Berlin arasındaki erişimi engelledi.

İNŞASI 12-13 AĞUSTOSTA ALMAN DEMOKRATİK CUMHURİYETİ (DOĞU ALMANYA) TARAFINDAN BİR GECEDE

YAPISI DİKENLİ TEL VE ÇÜRÜK BRİKETİ, SONRA BETON

YÜKSEKLİĞİ 3,5 M

UZUNLUĞU 43 KM'Sİ ŞEHİR BÖLEN 155 KM

302 gözetleme kulesi, elektrik verme, köpekler, bubi tuzaklı makineli tüfekler, projektörler ve mayınlarla korunan duvarda; askerler kaçan birini görür görmez vuruyordu.

NEDEN İNŞA EDİLDİ?

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Almanya, galip gelmiş dört Müttefik ülke tarafından işgal edilmişti. Doğu tarafı Sovyetler Birliği tarafından alındı ve Almanya'nın resmi başkenti olan Berlin de dörde bölündü.

AMAÇ

Antifaschistischer Schutzwall ya da "antifaşist sur" görünüşte batılı "faşistlerin" Doğu Almanya'yı kirlletmesini önlemek içindi. Aslında Doğu Almanya vatandaşlarının kaçmasını durdurmak içindi.

KONTROL NOKTALARI

Üç kontrol noktası – Alfa, Bravo ve Charlie – iki Berlin arasında gidip gelen yetkilileri taşıyordu. En sonunda bunlar on ikiye çıkacaktı.

DUVARIN YIKILIŞI

1989'da Sovyetler Birliği dağılmaya başlıyordu. Ağustosta bir komünist ülke olan Macaristan, Avusturya'yla olan sınırlarını açtı. Doğu Almanya'da insanlar benzer bir özgürlük talep etti. Doğu Almanyalı lider istifa etti.

Yeni hükümet, Doğu Berlinlilerin Batı'yı ziyaret etmeleri için vize başvurusunda bulunmalarına izin vermeye karar verdi ama açıklamayı yapan bakan yeterince bilgilendirilmemişti. Sınır muhafızlarına ilk uyarıları yapmadan değişikliklerin derhal olacağını söyledi. Binlerce insan duvarın iki tarafına toplandı. Muhafızlar onları zaptedemedi ve 9 Kasım 1989'da sınır açıldı.

2,5 MİLYON

1949-61 arasında
Batı'ya kaçan Doğu
Almanlar

C. 5.000

1961-89 arasında
güvenli bir şekilde
kaçan Doğu Almanlar

C. 5.000

Kaçmaya çalışırken
yakalanan Doğu
Almanlar

171

Karşı tarafa geçmeye
çalışırken öldürülenler

NELSON MANDELA

Siyasi aktivist, mahkûm ve Güney Afrika'nın ilk siyahi başkanı olan Nelson Mandela, dünyanın en çok sevilen ve saygı duyulan devlet adamlarından biri oldu.

ZAMAN ÇİZELGESİ

- 18 Temmuz 1918** Rolihlahla Mandela Güney Afrika'daki Mvezo'da doğar.
- 1939** Siyahi insanlar için Batılı tarzdaki tek üniversite olan Fort Hare'a girer.
- 1940** Boykotta yer alması için eve gönderilir.
- 1944** Afrika Ulusal Kongresi'ne (AUK) katılır, önemli bir figür olur ve bir gençlik birliği kurar.
- 1948** Apartheid uygulamaya konur.
- 1949** AUK bir boykot, açık grevi ve sivil itaatsizlik kampanyası başlatır.
- 1952** Mandela, ilk siyahi hukuk firmasının kurucu ortağı olur.
- 1960** Polis barışçıl bir protestoya ateş açar, altmış dokuz kişi öldürür, Sharpeville Katliamı isyan çıkarır ve AUK yasaklanır.

APARTHEID

Hastaneler, okullar, tuvaletler ve plajlar "beyaz" ve "renkli" olarak etiketlenmişti; siyahi çoğunluğun tesisleri her zaman beyaz azınlıklarındenden daha kötü durumdaydı. Siyahi insanların oy kullanmasına izin verilmiyordu.

HAPİS

Robben Adası eskiden bir cüzzam kolonisiydi. Mandela'ya kireçtaşı ocağında ağır iş cezası verilmişti. Hücresinde ne yatak ne de su tesisatı vardı. Yetkililer, hapisten fotoğraf çekilmesini ya da onun hakkında kamuya konuşulmasını yasakladı.

NELSON MANDELA'YA ÖZGÜRLÜK

AUK'nin mücadelesi Mandela etrafında toplandı. Yurtdışında sempatanlar ürün boykotlarını, konserleri ve hatta onun şerefine bir şarkı yapılmasını destekledi.

MADIBA

Mandela çoğu zaman bir saygı göstergesi olarak Xhosa kabilesinin adıyla anılırdı.

1961 Mandela, AUK'nin silahlı kolu olan *Umkhonto we Sizwe* (Milletin Mızrağı) teşkilatının kurucu ortağı olur.

1964 Mandela, Robben Adası'nda hapse gönderilir.

1980 "Nelson Mandela'ya Özgürlük" kampanyası onun hikâyesini dünyaya getirir.

1990 Mandela serbest kalır.

1991 Apartheid yürürlükten kaldırılır.

1993 Mandela'ya Nobel Barış Ödülü verilir.

1994 Seçimler herkese açık yapılır; Mandela başkan ilan edilir.

1995 Güney Afrika, Ragbi Dünya Kupası'na ev sahipliği yapar; Mandela'nın ağırlıklı olarak beyazların bulunduğu takıma verdiği destek ülkenin birleşmesine yardımcı olur.

5 Aralık 2013 Mandela, Johannesburg'ta ölür.

27

Hapisteki yıllar

TIANANMEN MEYDANI KATLİAMI

1989'da demokrasi çağrısı yapan öğrencilerin barışçıl protestoları
Çin ordusu tarafından acımasızca bastırıldı.

TARİH 4 HAZİRAN 1989

KONUM TIANANMEN MEYDANI, BEJİNG, ÇİN

TARAFLAR ÖĞRENCİLER VE VATANDAŞLARA KARŞI ÇİN
HALK KURTULUŞU ORDUSU

KAYIPLAR BİLİNİYOR.

PROTESTOLAR BAŞLAR

Nisan'da demokrasi yanlısı yetkili Hu Yaobang'ın ölümü birkaç hafta süren ve diğer şehirlere yayılan bir dizi gösteriyi ateşledi.

DEMOKRASİ TANRIÇASI

Mayıs ayının son iki haftasında sıkıyönetim uygulandı ama birlikler göstericilerin sayısından dolayı Tiananmen Meydanı'na giremedi. Protestocular demokrasi tanrıçası adına yapılmış bir alçıdan heykelin etrafında toplanmışlardı.

KATLİAM

- 3-4 Haziran gecesi tanklar ve ağır silahlı birlikler yollarına çıkan herkesi vurarak ya da öldürerek kalabalığa doğru serbest ateş açtılar.
- Binlerce insan kaçtı ama vurulmalar gün boyunca devam etti.
- 5 Haziran'da yüzlerce, belki de binlerce yaşam pahasına katı bir kontrol yeniden sağlandı. Sonradan daha fazla protestocu hapse atıldı ya da idam edildi.

TANK ADAM

Tek bir protestocunun bir dizi tankın karşısında durduğu ünlü bir fotoğraf vahşetle eş anlamda kullanılır oldu. Kimliği –ve akıbeti– halen bilinmemektedir.

BATILILGİSİ

Sovyet lider Mihail Gorbacov'un ziyaretini haber yapmak için gelen bir dizi Batılı gazeteci bu hikâyeyi anlatmaya başlayınca Çin hükümetine yönelik öfke ve rahatsızlığa sebep oldu.

SAYILARLA TIANANMEN MEYDANI

0

Olayın herhangi bir kısmıyla ilgili güvenilir istatistik mevcut değildir.

Halen hassas bir konu olan bu olayın Çin'de halk arasında anılması yasak olsa da başka yerlerde her yıl nöbetler düzenlenmektedir.

HALKIN PRENSESİ'NİN ÖLÜMÜ

*Galler Prensesi Diana'nın ölümünün ardından halkın yasının kitlesel bir sele dönüşmesi
soğukkanlı Britanya için eşi benzeri görülmemiş bir olaydı.*

OYUNCULAR

MAJESTELERİ PRENS CHARLES İngiliz tahtının varisi
GALLER PRENSESİ DIANA Prens Charles'in boşandığı eşi
DODI AL-FAYED Harrods'ın sahibi Muhammed Al-Fayed'in oğlu
HENRI PAUL Paris'teki Ritz Otel'i'nin güvenlik müdürü yardımcısı
TREVOR REES-JONES Diana'nın koruması
PAPARAZİZLER Bir grup basın fotoğrafçısı

Prens Charles ve Diana 1996'da boşandı. 1997'de Diana, Dodi Al-Fayed ile bir ilişkiye başladı ve bu olay, havada evlilik kokusu alan magazin basınında yoğun bir ilgiye sebep oldu. 30 Ağustos 1997'de çift Paris'teki Ritz Otel'i'ne geldi.

ZAMAN ÇİZELGESİ

23.30 Çift otelden ayrılır ve Şanzelize'de bir daireye doğru yola çıkar.

00.25 Motosikletli paparaziler tarafından takip edilen Henri Paul'un hız yapan limuzini Pont de l'Alama altındaki bir tünelde kaza yapar; Paul ve Dodi Al-Fayed ölü; Diana ve Trevor Rees-Jones ciddi şekilde yaralanır.

04.00 Diana'nın öldüğü ilan edilir; Rees-Jones kurtulur.

05.09 Buckingham Sarayı tarafından kısa bir açıklama yayınlanır.

11.00 Başbakan Tony Blair, Diana'yı "Halkın Prensesi" olarak tanımlar.

HALKIN YASI

Tepki hemen ve içgüdüsel olarak verildi. Saatler içinde Kensington Sarayı'na çiçekler yağdı.

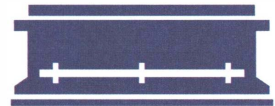
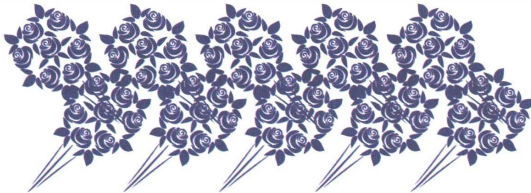
SUÇLAMA SAVAŞI

Resmi suçlama, direksiyon başındaki alkol sınırını neredeyse üç kat aşan Henri Paul'un başına kaldı. Halk büyük ölçüde paparazileri suçladı.

CENAZE

6 Eylül'de dünyanın her yanından milyarlarca insan Diana'nın çok fazla para harcanan cenazesini izledi.

11 EYLÜL

11 Eylül 2001'de, kaçırılan dört yolcu uçağı Amerika'nın tam kalbine yapılacak bir intihar görevi saldırısında silah olarak kullanıldı. 11 Eylül'den sonra hiçbir şey eskisi gibi olmayacaktı.

UÇAKLAR

11 SEFER SAYILI BOEING 767 UA UÇAĞI BOSTON'DAN
LOS ANGELES'A, 92 YOLCU

77 SEFER SAYILI BOEING 757 UA UÇAĞI DULLES ULUSLARARASI
HAVALAANI, WASHINGTON, DC'DEN LOS ANGELES'A, 64 YOLCU

175 SEFER SAYILI BOEING 767 UA UÇAĞI BOSTON'DAN
LOS ANGELES'A, 65 YOLCU

93 SEFER SAYILI BOEING 757 UA UÇAĞI NEWARK'TAN SAN
FRANCISCO'YA, 44 YOLCU

ZAMAN ÇİZELGESİ

(DOĞU STANDART SAATİ)

- 08.19** Yer görevlileri 11 sefer sayılı uçağın kaçırıldığı konusunda alarma geçirilir; Ulusal Muhafızlar savaşı uçakları alarm uçuşuna çıkar.
- 08.46** Muhammed Atta'nın korsanları 11 sefer sayılı uçağı Dünya Ticaret Merkezi'nin (DTM) Kuzey Kulesi'ne çarpar.
- 09.03** 175 sefer sayılı uçak DTM'nin Güney Kulesi'nin 75-85. katlarına çarpar.
- 09.37** 77 sefer sayılı uçak Pentagon'un batı tarafına çarpar.
- 09.42** Bütün ABD uçaklarının kalkışı yasaklanır.
- 09.45** Beyaz Saray ve Kongre Binası tahliye edilir.
- 09.59** DTM'nin Güney Kulesi çöker.
- 10.07** Saldırılan arkadaşlarından öğrenen yolcular ve 93 sefer sayılı uçağın mürettebatı, uçağı Pennsylvania'daki bir alana düşüren korsanlara saldırır.
- 10.28** DTM Kuzey Kulesi çöker.
- 20.30** Başkan Bush ulusa seslenir.

NE OLDU?

Her bir uçak korsanlar tarafından kaçırıldı. Yetkililer ilk saldırı hakkında kabin ekibi tarafından uyarılmıştı ama Ulusal Muhafızlar'ın savaşı uçakları alarm uçuşu yapmadan önce iki tanesi Dünya Ticaret Merkezi'ne doğru uçmuştu. Her iki uçakta da bulunan herkes öldü; ayrıca yerde bulunan binlerce insan da öldü.

EL KAİDE

Usame bin Laden'in yönettiği terörist grup ABD'nin zayıf olduğuna inanıyordu ve bu durum kesinlikle ABD'nin ulusal güvenliğindeki zayıflıkları ortaya çıkardı ama bunlar hızlıca düzeltildi.

İKİZ KULELER

Çöküşün ardından "Sıfır Noktası" kutsal bir yere dönüştü. Tek bir "hayatta kalan ağaç" da dahil olmak üzere, şu anda orada bir anı müzesi bulunmaktadır.

2.750

New York'ta ölen insanlar

184

Pentagon'da ölen insanlar

40

Pennsylvania'da ölen insanlar

19 TERÖRİSTİN HEPSİ ÖLDÜ

400

Ölen polis ve itfaiyeciler

SONRASI

TV, kamera görüntülerini gün boyunca tekrar tekrar oynatırken milyonlarca insan dehşet içinde izledi. NATO, tarihinde ilk kez üye ülkelerin toplu olarak karşılık vermesine imkân veren Madde 5'e başvurdu. 7 Ekim'de Amerika Birleşik Devletleri, Afganistan'a bir saldırı düzenleyerek uzun ve kanlı bir savaşı başlattı.

KRONOLOJİ

- c. 1420'ler – 1670'ler Avrupalı uluslar bilinen dünyanın ötesini keşfetmeye başlar.
- c. 1330'lar – 1350'ler Kara Veba, Avrupa'ya yayılarak milyonlarca insanı öldürür.
- c. 1400'ler – 1600'ler Rönesans, sanat ve bilimin gelişmesini sağlar.
- c. 1300 – 1521 Aztek İmparatorluğu Güney ve Orta Amerika'da gelişir.
- c. 1439 Johannes Gutenberg matbaa makinesini icat eder.
- 1515 Martin Luther, Katolik Kilisesi'ne saldırır.
- 1508-13 Nicolaus Copernicus gezegensel hareket teorilerinin ana hatlarını çıkarır.
- 1478 İspanyol Engizisyonu, din değiştiren Katoliklerin inancını araştırmaya başlar.
- 1526 Moğol İmparatorluğu, kuzey Hindistan'da kurulur.
- 1534 Üstünlük Yasası, VIII. Henry'yi İngiltere Kilisesi'nin Yüce Başkanı ilan eder.
- 1620 *Mayflower*, Protestan hizipçileri taşıyarak Amerika'ya yelken açar.
- 1632 Tac Mahal'in inşası başlar.
- 1649 I. Charles'in idamı kralların kutsal hakkı fikrini sarsar.
- 1660 İngiliz monarşisi restorasyonu.
- 1692 Salem Cadi Mahkemeleri, Amerika'da kurulur.
- 1756 Wolfgang Amadeus Mozart doğar.
- 1776 On üç delege Amerika Bağımsızlık Bildirgesi'ni imzalar.
- 1783 Paris Antlaşması, Amerikan Devrimi'ni resmi olarak sonlandırır.
- 1787 İlk filo, Avustralya'ya gitmek üzere Britanya'dan ayrılır.
- 1789 Fransız Devrimi başlar.
- 1804 Napoleon Bonaparte kendisine imparator unvanı verir.
- 1811 Güney Amerika, Bağımsızlık mücadelesine başlar.
- 1825 Stockton-Darlington Demiryolu bir taşımacılık devrimine işaret eder.
- 1833 Birleşik Krallık'ta kölelik kaldırılır.
- 1861 Amerika'da İç Savaş başlar.
- 1867 Karl Marx, *Das Kapital*'i yayımlar.
- 1868 Boşın Savaşı, Japon şogunların sonunun geldiğine işaret eder.
- 1897 Oy Hakkı Talebinde Bulunan Ulusal Kadınlar Birliği kurulur.
- 1898 Çinli "Boksörler" yabancılara saldırmaya başlar, sert bir misillemeyle karşılık bulur.
- 1903 Orville Wright bir uçağı on iki saniye boyunca havada tutar.
- 1914 Arşidük Franz Ferdinand'ın suikastı Birinci Dünya Savaşı'nı ateşler.
- 1917 Rusya'da Devrim başlar.
- 1918 İspanyol Gribi milyonlarca insanı öldürür.
- 1929 ABD Borsası çökerek Büyük Buhran'ı tetikler.
- 1936 İspanya İç Savaşı başlar.
- 1939 Polonya'da Nazi işgali, İkinci Dünya Savaşı'nın başlangıç sinyallerini verir.
- 1941 Pearl Harbor'a Japonların saldırısı ABD'yi İkinci Dünya Savaşı'na sokar.
- 1945 Avrupa'da zafer.
- 1945 Dünyanın ilk atom bombası Hiroşima'ya atılır.
- 1947 Hindistan bağımsızlık kazanır.
- 1949 Başkan Mao, Çin Halk Cumhuriyeti'ni ilan eder.
- 1953 Küba'daki devrimle komünizm Amerika Birleşik Devletleri'ne biraz daha yaklaşır.
- 1955 Vietnam Savaşı başlar.
- 1955 Rosa Parks otobüs koltuğunu vermeyi reddederek Sivil Haklar Hareketi'ni ateşler.
- 1960 Doğum kontrol hapı Amerikalı kadınların kullanımına sunulur.
- 1962 Küba Füze Krizi dünyayı tehlikeli bir şekilde bir nükleer savaşın kıyısına getirir.
- 1969 *Apollo 11*, Ay'a ilk insanı götürür.
- 1989 Demokrasi yanlısı barışçıl gösteriler Tiananmen Meydanı'nda acımasızca bastırılır.
- 1990 Nelson Mandela hapisinden kurtulur.
- 2001 Kaçırılan dört uçak 11 Eylül saldırılarında Amerika'ya perişan eder.

İLERİ OKUMA

Yüzyıllardır tarihçiler, biyografi yazarları ve filozoflar, olaylar gerçekleştiğinde onların o şekilde olmasına neyin sebep olduğunu anlamaya çalışmaktadırlar. Nadiren aynı cevapları bulmuşlardır. Bazen tarihlerde bile hemfikir olmazlar. Bazıları anlaşılamayacak derecede akademiktir, diğerleri daha kolay ulaşılabilir ama onlar da daha az derinlemesine araştırma yapmışlardır. Elinizdeki gibi kitap, çok geniş bir yüzeye ancak bir çizik atabilir.

Genel dünya tarihi kitapları doğası gereği geneldir ama bir sonraki adım için iyi olabilir. J. M. Roberts tarafından yazılmış olan ve düzenli olarak gözden geçirilen *The New Penguin History of the World* kitabı yaygın bir şekilde modern bir klasik olarak kabul edilmektedir. Geleneksel düşünener için artık çevrimiçi olarak da ulaşılabilen *Britannica Ansiklopedisi* yaşamın hemen hemen her yönü hakkında açıklamalar içerir; tarih bir uzmanlıktır.

Burada ele alınmış her konu kendisiyle ilgili kütüphaneler dolusu kitaba sahiptir; yalnızca birkaçını önermek bile bazı zor kararlar vermeyi gerektirir. Laurence Bergreen'in *Columbus: The Four Voyages* ve *Macellan* kitapları gibi erken dönem kâşiflerinin biyografileri başlamak için iyi bir nokta gibi görünür.

John Bossy'nin *Christianity in the West 1400–1700* adlı kitabı okura Reform hareketinin pek çok yönüne rehberlik edengüzel bir başlangıçtır. Antonia Fraser'in *Six Wives of Henry VIII* adlı kitabı İngiliz kilisesi, devleti ve politikasındaki bölünmenin farklı insan faktörlerini inceliyor; kendisinin *Mary, Queen of Scots* kitabındaki bakış açısı da şiddetle tavsiye edilir.

Hugh Thomas'ın *The Slave Trade: The Story of the Atlantic Slave Trade 1440–1870* adlı eseri zor bir konuda derinlemesine bir araştırma kitabıyken David Cordingly'ye ait *Korsanlar Arasında Yaşam* kitabı ise

korsanlığın altın çağına uzun ve sert bir bakış atar. Hindistan'daki İngilizler hakkındaki kitaplar için William Dalrymple'in bütün çalışmaları okunmaya değerdir, özellikle de *The Last Mughal* kitabı.

Gordon Wood'un *The American Revolution* ve Bernard Bailyn'nin *Ideological Origins of the American Revolution* adlı eserleri son derece beğeni toplarken, James McPherson'un *Battle Cry for Freedom* Amerikan İç Savaşı'na ışık tutmaktadır. Şikago Dünya Fuarı'nın son derece okumaya değer alternatif bir izlenimi için Eric Larson'ın *Beyaz Şehirdeki İblis* adlı eserini deneyin.

Michael Howard'ın *Birinci Dünya Savaşı* adlı kitabı Birinci Dünya Savaşı için harika bir girişken, Michael Burleigh'in *The Third Reich: A New History* adlı eseri Adolf Hitler ve İkinci Dünya Savaşı için bir arka plan sağlamaktadır. John Lewis Gaddis tarafından yazılan *Soğuk Savaş* sonraki dünyaya yakından bir bakış atarken, Jung Chang ve Jon Halliday'e ait *Bilinmeyen Hikâye Mao* rahatsız edici bir okuma sunmaktadır.

Tom Wolfe'un NASA uzay programı hakkındaki incelemesi *The Right Stuff* harikuladedir, belki yalnızca astronot Jim Lovell'in *Apollo 13'e* dair son derece okunmaya değer açıklamaları olan *Lost Moon* adlı kitabı ondan daha iyidir. Gerçekten orada olan birinin açıklamalarının önüne hiçbir şey geçemez. Carl Bernstein ve Bob Woodward *All the President's Men*'de Watergate skandalını ortaya çıkarmada kendi rollerinin hikâyesini anlatırlar. Nelson Mandela'nın otobiyografisi olan *Özgürlüğe Giden Uzun Yol* çıkar çıkmaz çok satanlar listesine girmişti. 11 Eylül terör saldırılarında tarihin halen katetmesi gereken uzun bir yol var ama Laurence Wright'ın *The Looming Tower: Al Qaeda's Road to 9/11* şimdiye kadar öğrenilenlerin etkileyici bir açıklamasıdır.

1066'DAN BU YANA İNGİLİZ MONARŞİSİ

Normandiya Kralları

- I. William (Fatih) 1066-87
- II. William 1087-1100
- I. Henry 1100-1135
- Stephen 1135-54

Plantagenetler

- II. Henry 1154-89
- I. Richard 1189-99
- John 1199-1216
- III. Henry 1216-72
- Buradan itibaren krallığa Galler dahil olur.*
- I. Edward 1272-1307
- II. Edward 1307-27
- III. Edward 1327-77
- II. Richard 1377-99

Lancaster Hanedanı

- IV. Henry 1399-1413
- V. Henry 1413-22
- VI. Henry 1422-61

York Hanedanı

- IV. Edward 1461-83
- V. Edward 1483
- III. Richard 1483-85

Tudorlar

- VII. Henry 1485-1509
- Buradan itibaren krallığa İrlanda dahil olur.*
- VIII. Henry 1509-47
- VI. Edward 1547-53
- I. Mary 1553-58
- I. Elizabeth 1558-1603

Stuartlar

- Buradan itibaren krallığa İskoçya dahil olur.*
- I. James (İskoçya'da VI.) 1603-25
- I. Charles 1625-49

İngiliz Milletler Topluluğu

- Oliver Cromwell, Devlet Yöneticisi 1653-58
- Richard Cromwell 1658-59

Restorasyon Monarşisi

- II. Charles 1660-85
- II. James (İskoçya'da VII.) 1685-88
- III. William ve II. Mary 1680
- Anne 1702-14

Hannoverliler

- I. George 1714-27
- II. George 1727-60
- III. George 1760-1820
- IV. George 1820-30
- IV. William 1830-37
- Victoria 1837-1901

Saksonya Coburg ve Gotha Hanedanı

- VII. Edward 1901-10

Windsor Hanedanı

- V. George 1910-36
- VIII. Edward 1936
- VI. George 1936-52
- II. Elizabeth 1952-

ABD BAŞKANLARI

George Washington 1789-97
John Adams 1797-1801
Thomas Jefferson 1801-09
James Madison 1809-17
James Monroe 1817-25
John Quincy Adams 1825-29
Andrew Jackson 1829-37
Martin Van Buren 1837-41
William Henry Harrison 1841
John Tyler 1841-45
James K. Polk 1845-49
Zachary Taylor 1849-50
Millard Fillmore 1850-53
Franklin Pierce 1853-57
James Buchanan 1857-61
Abraham Lincoln 1861-65
Andrew Johnson 1865-69
Ulysses S. Grant 1869-77
Rutherford Birchard Hayes 1877-81
James A. Garfield 1881
Chester A. Arthur 1881-85
Grover Cleveland 1885-89
Benjamin Harrison 1889-93

Grover Cleveland 1893-97
William McKinley 1897-1901
Theodore Roosevelt 1901-09
William H. Taft 1909-13
Woodrow Wilson 1913-21
Warren G. Harding 1921-23
Calvin Coolidge 1923-29
Herbert Hoover 1929-33
Franklin D. Roosevelt 1933-45
Harry S. Truman 1945-53
Dwight D. Eisenhower 1953-61
John F. Kennedy 1961-63
Lyndon B. Johnson 1963-69
Richard M. Nixon 1969-74
Gerald R. Ford 1974-77
Jimmy Carter 1977-81
Ronald Reagan 1981-89
George Bush 1989-93
Bill Clinton 1993-2001
George W. Bush 2001-09
Barack Obama 2009-17
Donald J. Trump 2017-21
Joe Biden 2021-...

TARİH HAKKINDA BİLMENİZ GEREKEN HER ŞEY, HEM DE BİR BAKIŞTA

PUNK ROCK

NELSON MANDELA SOĞUK SAVAŞ

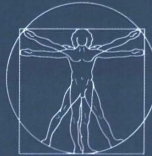
Bir Bakışta Tarih, tarihten önemli anları tek ciltte bir araya getiriyor. Her sayfa, bilmeniz gereken en önemli gerçekleri bir bakışta konuya hâkim olabilmeniz için küçük parçalar halinde sunuyor.

İkinci dalga feminizmden Stalinizm, arabanın icadından Somme Savaşı'na ve Rus Devrimi'nden Sanayi Devrimi'ne kadar her önemli olay, kişi veya dönüm noktası kısa ve öz olarak dikkat çekici metin ve grafiklerle açıklanıyor.

Bilgiye aç ve zamanı kısıtlı olanlar için mükemmel olan bu gör-

sel odaklı koleksiyon, tarihi ilginç ve erişilebilir kılıyor. Bilmeniz gereken her şey –ve daha fazlası– tek bir ciltte toplandı.

SANDRA LAWRENCE, Londra'da yaşayan bir gazeteci ve yazardır. Yazılan *Daily* ve *Sunday Telegraph*, *Guardian*, *The Times*, *Britain* ve *Londonist.com* gibi mecralarda yayınlanmıştır. *British Heritage* tarih

dergisi için köşe yazarlığı

yapmakta ve *History Revealed* için Soru-Cevap

panelinde yer almaktadır. Tarih, mitoloji ve folklor konularında kitaplar yazmaya devam ediyor.

TAC MAHAL

PELÉ

9/11

